

~~69-5~~
L 67 I (18-20)

Latvijas Satversmes Sapulzes stenogramas

5. burtniza

1920.

Satversmes Sapulzes isdevums

Kraļumā pee Ā. Gulbja, Rigā,
Suworowa eelā 14.

69-5
67

4895
28

Latvijas Sātwerfmes Sāpulzes stenogramas

I. sērijas 18. sēhde 1920. gada 13. augustā

(Atklahta plkst. 10.45 no rīhta).

Pikums par pahrtilas produktu peeteifšānā un spēkulāzijas āpārōšānā (sēidšāmbās hārtā pēenemts dīwos lāšjūmos). — Noteifumi par ātzīes nodāfli ūs āpgāi-
mōšānās un smēru produkteeem, kāš no naitās īgatawoti (sēhī pāgāidu līfuma
pahrwehēšānā par pāstāhwīgu līfumu pāgāidam ātlihta). — Pāpildu noteifumi par teeju āmata
fāndīdateem (sēidšāmbās hārtā pēenemti dīwos lāšjūmos).

Prezidents J. Sēhāfste: Sātwerfmes Sāpulzes sēhde ātklahta.

Surpināsēes āgrātā deenas hārtība. Bēs tam ūs deenas hārtības buhs līkums par pahrtilas produktū peeteifšānū un spēkulāzijas āpārōšānū ar pahrtilas produkteeem.

Jr āri eesneegts no kābineta pāgāidu noteifumu projektis par wāstis pābalsteem obligatorīfām bēsmafšās školām. Sēhīs līkumprojekts nododams īsglītības komīšijai. Serunu nāw? Pēenemts.

Sālat sozīaldemokrātu frākzija pāšino, kā wīnā Ū. Neiberģa weetā ūs jūrīdīfko komīšiju delegē Ū. Rālnīnū. Bēs tam sēhī frākzija pāšino, kā wīnā Ū. Neiberģa weetā delegē sozīālā līkumdošānās komīšijā Pētrewīzu. Sēbildumu nāw? Pēenemts.

Pikums par pahrtilas produktū peeteifšānū un spēkulāzijas āpārōšānū ar pahrtilas produkteeem. Referents Sīhmanīs.

Referents Ū. Sīhmanīs: Augsti godājamā sāpulze! Pēhdejo deenu parāhdības īr pahrsteīgusēšās un ūstrāufusēšās wīfus cēdšīhwotājus. Tās parāhdības, kuras īr nōwehrojāmas nēween Rīgā, bēs sēwīfški Jēlgawā un Lēepājā, kur ūs pāhrīs deenam nōsuda ābsoluti wīfī pahrtilas produkti. Tās pēerāhda, kā mums sēhe īr dārīšānā ar wīsbeštāunīgāto spēkulāziju un kā te nāw wīs dārīšānā ar kāhdām nēbuht ēkonomīfšām parāhdībām, itkā pāteešībā māise un grāudi buhtu nōsūdusēhī un pēhž pāhrīs deenam tee ātkal parāhdīfēes. Dābīfšā zēlā tee nēwareja tīf pēhššāni nōsust, nēdš parāhdīteees. Sēhāhda spēkulāzija, bēs šēhāubām, īr āpārōjāma wīsstīngrātā un wīsāfātā weidā un wāldībāi tur jāšper wīsenerģīfšātee fōli. Sēhīni noluhkā nō wāldībās īr īštrāhdāts un Sātwerfmes Sāpulzē ēenefts preefšā zēltāis līfums. Jūrīdīfšā komīšija īr wīnū zaurfšātijsūfī wākardeenas sēhdē un lēef wīnū preefšā pēenemt hāhdā weidā, kā wīnšē te īr redīgēts un Sātwerfmes Sāpulzes lōzēkleem īfšdalīts. Līfumprojekta noluhšīs īr īfšinat un rēģīstret tōš pahrtilas frāhjumus, kāhdi ātrāstōš weenā wāj otrā weetā un kūrī buhtu nōderīģi spēkulāzijas noluhšēem; kāhdōš wāirumōš tee īr jāreģīstrē, jāšwdōd un kāš wīnus nēšwdōš, teem drāud āhrfārtīģi bārgs fōdš. Pāšēhī produktū rāšēotāģi

no ušdoschanas un registrācijas ir iespējoti, tā ka uš teem likums neattezas, bet weenigi tikai uš teem, kuri waretu nodarbotees ar spēkulaziju. Bet tam ari toš eedsihwotajuš, kureem buhtu weens, otrs krahjums, likumā naw paredsets toš tai sinā trauzet, bet weenigais noluhks ir kert toš, kureem ir leelaki krahjumi un kuri ir noderigi spēkulazijai, lai tee neaifeetu spēkulazijas zeku, bet paliktu uš weetas un noderetu eedsihwotaju pahrtikai. Tapeh3 juridiskā komišija leel preekschā peenemt likumu weenbalsigi steidsamibas kabrtā, jo katra deena, kas peenemschanu ilgaki nowilzinatu, waretu nest loti leelus saudejumus.

Presidents J. Šchaste: Komišija leel preekschā peenemt steidsamibu. Es liskhu uš balsoschanu jautajumu par steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teel atklahtas wispahrejas debates. Wahrds peeder Zeelenam.

J. Zeelens (sozialdemokrats): Augsti godatā sapulze! Gefneegtais likumprojekts par spēkulazijas apkaroschanu, bes schaubam, ir sinams solis uš spēkulazijas apkaroschanu; bet, wispirms, te jau jafaka, ka tas solis nahf stipri par wehlu. Peh3 Igaunijas peedsihwojumeem, kas stahweja sakarā ar Igaunijas=Kreewijas meera noslehgschanu, mehš redsejam, ka spēkulanti nelaisch garam neweenu gadijumu, lai waretu nonemt no tirguš prezes, kuras tad lai sagatawotu pahrfuhtichanai spēkulazijas noluhkā uš Kreewiju. Nemot no Igaunijas peemehru, muhsu waldbai wajadseja jau agrak spert wisus solus, lai wisi pahrtikas krahjumi tiktu jau agrak registreti un usnemi, lai walsts dabuhtu wispahreju pahrstatu par pahrtikas krahjumeem. Otrs solis spēkulazijas apkaroschanā buhtu iswest pateesu kontroli pee pretshu pahrweschanas pahr fronti. Runajot par schi litumprojekta wispahrigo nosihmi, tomehr jafaka, ka — ja ari tam buhs sawa nosihme — tad ta buhs tikai paliatiwa nosihme, jo peh3 muhsu domam to spēkulaziju, kas plosas ne tikai tagad beidsamās deenās, bet kas plosas jau wairak mehneschu, newarēs nowehrst. Lai waretu pilnā mehrā gahdat par to, ka nezeltos tik leelā mehrā zenas uš produktiem, tad wajadsetu pahreet uš tahdu walsts šaimneezisko politiku, kura šaimneeziskā sinā zenschas nowehrst šchos launumus un reprehtivus lihdsseklus isleetot tikai pret teem, kas šchos noteikumus pahrkahpj. Pahšam mehrkim wajaga buht šaimneeziskā politika. Virmais noteikums buhtu tas, ka wisi produkti, kas teel eewesti no ahrsemem, tiktu nemi teeshi walsts pahrsinā un no walsts eestahdem isdaliti pilsehtam un kooperatiweem, kuri toš isdalitu teeshi patehretajeem. Ja spēkulantu starpneeziba starp ahrsemju pretshu eewedejeem un patehretajeem tiktu issaukta, tad zukuš un ziti pahrtikas produkti nenonahktu spēkulantu rokās un walsts waretu toš isdalit zaur kooperatiweem un paschwaldibas eestahdem. Kas attezas uš pahrtikas pretshu raschoschanu paschā Latwijā, tad mums wajadsetu eet pa zeleem, pa kureem gahjuschas Wakareiropas walstis leelajā karā, t. i., ka walsts nem sawā pahrsinā wisus pahrtikas produktus, kas teel raschoti. Tas šewischi spilgti, waretu teikt klasiski, tika iswests Wahzijā, kur wisi produkti bija statistiski nonemti kahdas walsts eestahdes pahrsinā, kas dalu produktus par sinamu zenu eepirka un zaur centrali isdalija pilsehtu paschwaldibas eestahdem, kuras toš tablak uš kartinam isdalija teeshi patehretajeem. Kas attezas uš to, ka Latwijā jau tahdi mehginajumi ir taisiti pagahjuschā gadā, tad war eebilst, ka pahši raschotaji naw wehlejuschees dot walstij sawus raschojumus tapeh3,

fa pehz winu domam, tee nemti par loti neezigâm zenam. Armijas waja-dsibam wareja nemt rekwiſizijas zela par semâm zenam, bet wiſpahrejai pilſehtu apgahdaſchanai wjadſetu maſſat weetejeem raſſhotajeem, ſemneeſeem, mehrenaſ tirguſ zenaſ, kuraſ waretu walddiba noteikt. Tad raſſhotaji nebuht nezenſtoſ palitt par ſpekulanteem un pahrdot ſawuſ raſſchojumuſ daſchadeem ſtarpneeſeem, bet eewehrotu walddibaſ noteikumuſ, un walſtiſ zaur ſawu ſtarpneeziſibu ar paſchwaldibaſ eeaſtaſſchu peepaliſhdſibu ſpehtu apgahdat pilſehtaſ ar pahrtiku. Tapehz pehz muſſu domam Latwiâ wjadſetu radit tahdu ſahrtibu, fa wiſi lauſſaimneeziſibaſ produkti teef uſnemti, teef ſinamâ mehrâ nemti walſtiſ pahriſinâ un kopâ ar weetejâm paſchwaldibaſ eeaſtahdem par ſinamu noteiktu tirguſ zenu pehz wjadſibaſ teef pirkti un ar weetejo paſchwaldibaſ eeaſtaſſchu paliſhdſibu teef iſdaliti pilſehtu eedſiſhwotajeem. Ja mehſ ſchahdu ſaimneeziſku politiku peekopſim, ja atteeziſbâ uſ eewedamâm ahrſemju prezem un tâpat atteeziſbâ uſ weetejeem raſſchojumeem iſſſtaudiſim ſtarpneeſuſ, tad apkaroſim ſpekulantuſ ar ſchahdeem lihdſeſkeem daudſ leelakâ un razionalakâ weidâ, nekâ tagad atſtaſjot brihwirdſneeziſibaſ prinziſipu plaſſchakâ mehrâ neaiſſſkartu un apkarojot ſpekulantuſ ar bahrgeem lihdſeſkeem. Protamſ, pret ſpekulanteem wjadſigi bahrgi lihdſeſki, bet ar teem ween neko newar panahkt. Eſ wehkreiſ griſbu uſſwehrt, fa galwenâ wehriſba japeegreeſch walſtiſ ſaimneeziſkai politikai. Taſ buhſ daudſ razionalakſ lihdſeſkiſ ſpekulaziſjaſ apkaroſchanâ, nekâ wiſi bahrgee ſodi. Mehſ redſam, fa Kreewiâ, neſtatoteeſ uſ wiſeem bahrgajeem ſodeem, ſaimneeziſba naw noreguleta. Ir jalauſch ſinamâ mehrâ brihwirdſneeziſibaſ prinziſipſ, pee kura griſ peectureteeſ daſſchahrt tee, kaſ aiſſſtawu kapitaliſtiſko brihwirdſneeziſibu. Tapehz walſtij janem wiſleelakâ daliba ſaimneeziſkâſ dſiſhweſ weidoſchanâ un tikai tad tikſ aprobeſchotaſ un iſſſtauſtaſ tâſ launâſ parahdibaſ, kuraſ tagad Latwiâ tik koſchi ſeed, fa dſiſhweſ dahrdſiba peenemaſ un eet plaſſchumâ.

Pahrejot uſ pantu laſiſchianu, ſozialdemokratu fraſzija eeneiſtiſ daſſchuſ ſiſtuſ papildinaſumâ. Tomehr griſbu aiſſſrahdit, fa dſiſhweſ dahrdſiba ar teem lihdſeſkeem netiſſ nowehrſta un te jaſſper wiſſſingraſtee ſoli walſtiſ ſaimneeziſkâſ dſiſhweſ walſtiſkai reguleſchianai un pahrgroſiſchianai.

Presidentſ J. E ſ c h a ſ t e: Wahrdeſ peeder Ir. Traſunam.

Ir. Traſunâ (Latgaleſ kriſtigo ſemneeſku ſaweeniſba): Zeeniſjamee ſungi! Eſ preeſſchrunatajam waretu peekriſt tani ſinâ, fa walddibai jau agraf wjadſeja gahdat par ſpekulaziſjaſ apkaroſchanu. Kad mums eeſahkâſ ſarunaſ ar leelineeſeem par meera ſlehgſchianu, tad wjadſeja paredeſet, fa ſpekulanti gribeſ dſiſht pelnu, pahrwedot muſſu pahrtikaſ prezeſ pahr robeſchu uſ Kreewiju. Sche no walddibaſ puſeſ leela nolaidiba, fa wina naw padomajuſi jau agraf par ſchahdu likumprojektu un naw eeſneeguſi to Satwerſmeſ Sa-pulzê. Satwerſmeſ Sapulze ſchini brihdi newar ſcho likumprojektu iſſſkatit zauri, jo wairaf wehl tapehz, fa ari ſchiſ likumprojektiſ naw pilniſg. Mani ſungi! Spekulaziſja naw dſiſhta tikai ar pahrtikaſ lihdſeſkeem ween, bet ir dſiſhta ari ar wiſâm zitâm leetam: ar apaweem, ſwahrkeem, audeſkeem, nauđu un wiſu zitu. Pehdejâ brihdi, ſaprotamſ, ſpekulaziſja teef dſiſhta ahrſahrtigâ mehrâ. Latwiâ zenaſ zelaſ lihdſ ſchim pawiſam neredſetâ mehrâ. Nur lihdſ ſchim maſſaja par tahdu leetu 100, riht maſſâ 150, pariht 200 rbl. Speku-laziſja teef dſiſhta nettkai ſchobrihd, wina teef dſiſhta wiſu laiſu, bet nelaiſme ta, fa mehſ ſewt bijâm aiſſſegufchi ar kaunibaſ lapiau un nedriſſſtejam i mimet par ſpekulanteem. Sinamſ, fa ar ſpekulaziſju pa leelakai dalai nodarbojaſ no

ahršemem eepulhduschee ſchihdu tautibaš tirgotaji, furi ari galwenam fahrtam pahrwadaja prezes pahr Latgales fronti uš Kreewiju, neſtatoteeš uš wiſeem aiſleegumeem. Un tāpat paſtatateeš uš ſpekulaziju pee birſčas. Kaš ir aiſnemti ar naudas ſpekulaziju? Kreewu 500 rublu gabals tā papira gabals bižiš, tā ari palee, bet weenā un tai paſchā deenā no rihta maſfaja 800 rubluš par 500 rublu kreewu naudas un wakarā jau ſolija 1200. Kaš tee ſpekulanti ir, taš ſkaidrš katram, kaš eet zaur birſchu un paſtataš uš maſu, kaš uš eelaš aiſnemta ar naudas tirgoſchanoš. Tapehž leeku preekſchā, ne tikai iſdot liſumu par ſpekulazijaš apfaroſchanu ar pahrtikaš prezem, bet wišpahrigi par ſpekulazijaš apfaroſchanu.

Kaš ſihmejaš uš ſemneekeem, mani fungi, eš eſmu droſchi pahrleezinatš, ka ſemneeki ar ſpekulaziju naw aiſnemti. Warbuht weenš waj otrš, bet ſamehrā tahdu ir tiš mašš prozents, ka par to nenahktoš runat. Semneeki raſcho pahrtikaš prezes, bet ſemneekeem wajaga ari paſcheem peemehroteeš pee tām zenam, kaħdaš ir. Ja ſemneekš maſfāš ne tuhſtotoš, ne ſeſchi ſinti rublu par pahri ſahbaſu, bet maſfāš 100 rubluš un ja nemaſfāš par arlu 100 rublu, bet tikai 25, tad winam ſawaš prezes nebuhš tiš dahrgi japahrdod. Bet kamehr pee mums buhš zenaš tahdaš, kaħdaš winaš bija lihdi ſchim uš wiſām žitām prezem, mehš newaram praſtit, lai tikai ſemneekš neſtu upuruš preekſch wiſaš tautāš. Mani fungi, ja mehš gribam, lai zenaš pee mums nofriſtu, tad wajaga ne tikai ſpekulaziju apfaro, bet ari ſtahteēš pee darba. Newajaga laudiš uš ſtreikeem žildinat, bet wajaga winuš žildinat, lai ſtahtoš pee darba un apfaro tu ſpekulaziju. Wajaga apmeerinateēš ar wiſmaſako, ar ko mehš waram pahrtika. Beš tam daſcheem waldbibaš lozeſkeem, muhſu eereħdneem newajadsetu liſt rokaš klaht pee zenu ſaželſchanaš. Tā Latgaleš apgabala apgahdibaš pilnwarneekš iſfludinaja „Latgaleeti“, ka winſch pehrſ rudſuš par 110 rbl. pudā, bet Latgalē tee paſchi rudſi maſfaja 50 rbl. pudā. Saprotamš, ka zenaš pažeħlāš uš augſchu un ſemneeki praſija ne tikai 110r bl., bet 150 rbl. par pudu rudſu, pahrleezi bā, ka zenaš kaħj uš augſchu. Bet ſchiš ſolijums bija apreħkinatš ſpekulatiwi. Kad ſemneeki ſaħta peeweſt labibu un peedahwat par 110 rbl., tad ſchiš pilnwarneekš ſazija, ka winſch maſfajot 110 rbl. par l. ſchkirāš rudſeem, bet ſchee eſot III. ſchkirāš un par teem warot maſfat tikai 40 rbl. pudā. Gereħdni nedriħſt- tā riħtoteēš. Seem wajadſeja atminet, ka wini ar to kaitē wiſai walſtij un ſabeedribai.

Nobeigdamaš rumu, eš liſtu preekſchā ar ſcho liſumprojektu neſteigteeš. Ja mehš lihdi ſchim laikam eſam gaidijuſchi, tad waram ari pagaidit weenu otu deenu un pamatigi iſſtraħdat un iſneſt liſumu ne tikai par pahrtikaš pretſchu ſpekulazijaš apfaroſchanu, bet par wiſu pretſchu ſpekulazijaš apfaroſchanu. Tapehž eš wehl reiſ atfahrtoju un leeku preekſchā ſcho liſumprojektu nodot komiſijai, to atliſt uš weenu otu deenu, papildinat winu un tad tiš ſtahteēš pee apſpreeſchanaš.

Presidentš J. Eſchaſte: Wahrđš peeder Dr. Schiemanim.

V. Schiemanis (wahžu demokratu partija, runā wahžiſki): Weħdejo deenu notikumi ir pahrak nelaišnā kaħtā modinajuſchi muhš no ſaimneeziſkā lihdiſwara ſapna, lai wiſām partijam wehl leeku reiſi newajadsetu parahdit nepeezeeſchamibu, ķerteēš pee energiſkeem aiſfargu lihdiſkeem žihnā pret dahrdſibu. Rā weenš tahdiš lihdiſekliš mums jaatſiħt ari ſchiš projektš. Bet mehš břiħdinam waldbibu nepadoteēš iluſijai, itkā te jau buhtu atraſiš poſitiwiš lihdiſekliš muhſu truħtumu nowehrfchanaš un ſaimneeziſkāš dſiħweš atjauno-

ſchanai. Wajaga paturet wehrä, fa te eet runa weenigi titai par aiffardsibas lihdſekli. Lai dſeedetu muhſu ſaimneeziffkäs bruhzes, tad wajadses muhſu pahrtikas jautajuma launumam kertees pee paſchas ſafnes. Bet ari preeſch ſaſchaurinatä mehka ſafneegſchanas, preeſch dahrdſibas apkarofchanas, ſchis projektſ ween naw peeteekofchſ. (Zeelens no weetas: „Pilnigi pareiſi!“). Wiſpirms zeefchi janoflehdſ muhſu robeschas ar Kreewiju, lai aiffawetu pahrtikas lihdſeklu noſeedſigu aiſweſchanu. Raſ atteezas uſ poſitiweem aiſfargu lihdſekleem, tad waldbai wajadſetu atraſt kreditu, kaſ winai atweeglotu weetas, kuräs pahrtikas lihdſeklu zenas pahraſ fazelas, eejauktees un atſpeeſt täſ dabiffkäs robeschäs zaur produktu pahrdofchanu par eepirkuma zenam. Lee-lakäs pilſehtäs buhtu loti labi eeſpehjams maiſes pahrdofchanu, maſakais uſ kahdu laifu, pilnigi nodot walſts rokäs. Uri ſiwju eepirkſchanu ſwejas weetas buhtu waldbai eeteizams iſdarit. Weidsot jaairahju uſ to, fa pee mums ſpekulazija paſtahw ne titai pilſehtä, bet ari uſ laukeem; ne titai ſtarpneekſ-tirgotajs attura prezes no pahrdofchanas, bet ari raſchotajs. Waldiba newar eeguht pahrfſtatu par faktiſko ſtahwokli pahrtikas pretſchu tirgü, ja neteef regiſtreti krahjumi ari uſ laukeem. Tadehl minoritateſ eeneſiſ preeſchlikumu eeſneegtä projekta § I. peeſihmê ſtrihpot wahrduſ, kuri pahrtikas lihdſeklu raſchotajus atſwabina no regiſtreſchanas peenahkuma. Mehſ nedrihtſtam aiſmirſt waj par ſemu nowehrteet to faktu, fa eeſneegtais likums uſkrauj plaſcham aprindam leelaſ neehrtibas un fa atſewiſchkoſ gadijumos nebuhs eeſpehjams iſfargatees no aſumeem un netaiſnibam. Schahdas neehrtibas un netaiſnibas mehſ pažeetiſim titai tad, ja redſekim dahrdſibas maſinaſchanoſ un tirgus uſplauſſchanu kâ ſchi likuma poſitiwäs ſelaſ.

Presidentſ J. Tſchakſte: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (ſozialdemokratſ): Godatee Satwerſmes Sapulzes lozekli! Schi deenas likumprojekts, kuru paſchlaif pahrrunä, naht negaidits un peepſchſ un runä titai par to, fa waldbai ir nonahkuſi gruhtä ſtahwokli tamdehl, fa pahrtikas politika, kura lihdſ ſchim tika weſta, teef lauſta ar ap-gahdibas miniſtrijas ofzielo paſinojumu, fa pilſehtam uſ preeſchu pahrtika netiſ iſſneegta, obligatoriſkäs nodewas uſ lauſu raſchojumeem tiſ atzeltas un lihdſ ar to pilſehtä tiſ atſtahta ſawam liktenim. Taſ ir eemeſſſ, kapeh3 maiſes zenas ſazehläs lihdſ 10 rbl. Pahrdaugawä un ſchodeen pilſehtä ſtahw uſ 5 rbl. Ir wehl ziti eemeſli un tapeh3 runat titai par ſpekulazijas apta-roſchanu ween ir neweetä un lihdſekli, kahduſ leef preeſchä waldbai, ari iſleetoja leelineeki 1918. un 1919. gadä. Schee lihdſekli naw pareiſi. Ir jamellê zitada iſeja un lihdſekli, kahdi ir atraſti Wakareitropä. Muhſu pahrtikas jautajums ir weens no wiſaſafeem jautajumeem un wina nemahfuligas atriſinaſchanaſ dehl muhſu dſihweſ dahrdſiba kahpj deenu no deenas uſ augſchu un driht ſafneegſ paſakainus augſtumus un muhſu walutu nodſihs pawiſam lejä. Pahrtikas jautajums un walutas reguleſchana ir nepeezeefchami tapeh3, fa muhſu ſabeedriſkâ dſihwê ir diwas pretejas ſabeedriſkas grupas: pilſehtneeki un lauzineeki. Pilſehtneekeem, kâ ſinams, kara apſtahlu dehl ir laupitas raſchoſchanaſ ſpehjas, bet lauzineekeem, ſemneekeem täſ ir tahdas pat kâ pirms kara. Schiſ atteezibas ſtarp pilſehtneekeem un lauzineekeem ir antagoniſms, kurſch radä naudas kurſa ſwahrſtiſchanoſ. Iſlihdſinat atteezibas ſtarp ſcheem diweem tautas ſlahneem newar pilſehtneeki un lauzineeki paſchi par ſewi. Taſ jaiſdara ar waldbas ſtarpneezibu likumdofchanaſ kahrtä. Danijä, kâ taſ peh3 „Jaunako Sinu“ atreſerejuma redſams, wiſa ſemneeku

rašca naht waldibas rihziba. Mums naw eemeſta ſchaubitees par „Jaunako Sinu“ ſinojumu. Mehš ſinam, ka ari Wahzijā wiſeem eebraufuſcheem, eebraufuſcheem ari no Latvijas, pirmā otrā deenā weefnizā apmetotees teef iſſneegtas maiſes ſahrtinas, ar furām eebrauzeji war eet reſtoranā un ſanemt maiſi. (Sauzeens no weetas: „Naw!“). Tas tā wiſmas ir bijis mehneſi atpataf. Ja paluhkoſimees, kà ir Somijā un Igaunijā, tad redſefim, ka reguleſhana ir nepeezeefchama. Nepeeteef ar to, ka raſchojumus laiſch brihwā tirdſneezibā, kamehr naw winu pahproduktijas, bet jaregulē, jo produktu patehreſchanas reguleſhana ir weens no galweneem ſaimneezifkeem pamateem, uſ kureem balstas Wahzijas un Danijas ſaimneezibas, ko dara ari Anglija un kaſ paſtahw wiſās walſtis, kur kara apſtahlki ir ſagrahwuſchi raſchoſchanas eefahrtu, kur naw pahrtikas weelu pahproduktijas, bet fur ir winu truhkums un naw weetas brihwai tirdſneezibai pilnos apmehros. Ja ſchahdoš apſtahlkos atſtahtu brihwu tirdſneezibu, tas noſihmetu ſpekulazijas peeſopſchanu wiſplafchakos apmehros. Tapeh3 preeſchā zeltais likums par ſpekulazijas apſarofchanu ar ſchahdeem tif bahrgeem panehmeeneem un tahdā weidā, peh3 manām domar:, wehl naw peeteekoſchš. Jaatſihmē, ka ar ſcho likumprojektu teef konſtatets, ka lihdfſchinejā politika naw bijuſi apmeerinofcha un ka uſ preeſchu newarēš eet pa to zelu, kà to domā ministrija, bet buhš jaect ziti zeli.

Eš iſhumā aſtrahdiſchu tikai uſ teem peenahkumeem, tahdus uſlgef waldibai ſchis rihkojums. Ja wina iſdos rihkojumu, ka peeteizami wiſi pahrtikas krahjumi, tad tas nemtu tirgotajeem kuru katru eefpehju uſkraht krahjumus un privatee tirgotaji wairs nebuhš faktors, kuru tā deewinaja pahrtikas leetās, teifdami, ka brihwa konkurenze ſpehš paſeminat pahrtikas zenas, ka brihwee tirgotaji ſpehš padarit pilſehtas bagatas ar pahrtiku. Ja waldiba uſleef par peenahkumu peeteift wiſus krahjumus un ja wina atpirkš wiſus peeteiktos krahjumus, tad jawelk ſinamas konſekwenzes, ka neweens leel-tirgotajs pee tahdeem apſtahlkeem leelafus krahjumus neeepirkš, bet buhš tikai weenigi ſpekulazija, pirkš apatſch roſas u. t. t. Lihds ar to eš uſſweru, ka waldibai jaſper wiſi ſoli, lai apgahdatu eedſihwotajūs ar wiſeem pahrtikas produkteem, kà tas noteef ari Wahzijā, lai teem, kaſ paſchi neſehj un neplauj, buhtu eefpehjamš wiſu dabuht. Ja ſchi otra puſe likumā netiks eewehrota, tad mehš nonahſim pee pilnigas ſabruffchanas un pahrtikas krihſe buhš wehl aſaka. Scho ſoli, ko waldiba jau ir ſpehrufi, war apſweikt tikai tad, ja waldiba neaiſmirſt ari otro puſi. Juhs ſineet, ka ir bijuſchās daudias apſpreedes, kur ir intereſejuſchees par pahrtikas leetam. Ir bijuſi ſtrahdneeku arodneezifkà konſerence, kur tika eefuſtinats ſchis jautajums: bija pagahjuſcho nedelu wiſu pilſehtu preeſchſtahwu ſapulze, kur ari weenbalſigi atſina, ka wiſa lihdfſchinejā apgahdibas ministrijas politika naw bijuſi pareiſa. Šhi apſpreede nolehma, ka obligatorifkàs nodewas uſ ſemneeku raſchojumeem peepaturamas ari uſ preeſchu, lai tahdā kahrtā eeguhtu produktus kara ſpehkam un pilſehtu eedſihwotaju wajadſibam.

Tahdu atſinumu ir iſſazijuſchas wiſas organizazijas wiſās pilſehtās un ja apgahdibas ministrija ar to negrib rehſinatees un ja wina ees tahdoš pat ſolos uſ preeſchu, tad ar ſcho likumu nepeetiks. Tad wajadſēs eet ar karaſpehku un buhš ar waru jaņem produkti noſt ne tikai teem ſpekulanteem, kaſ atrodas Rigā un peeſrontes joſlā, bet ari raſchotajeem-ſemneekeem. Tahdas ir konſekwenzes no waldibas preeſchlikuma. Runat par ſpekulazijas apſarofchanu tahdā weidā ween, ka tās raditaji buhtu tikai tirgotaji ween, newar,

jo pati apgahdibas ministrija ari weizina spekulaziju. Ratreiseja apgahdibas ministrijas politika ir ari spekulazijas politika, ta peemehram, pagahjuscha mehnesi Walmeera pudu rudsu maksaja brihwā tirdsneeziba 95 rubli, bet apgahdibas ministrija, stahjotees pee labibas eepirskhanas, issludinaja, ka wina pehrf rudsus par 110 rbl. pudā. Tā tad apgahdibas ministrija, nemas neprafot un nesinot, kahdas zenas pastahw, usleet leelaku zenu. Wes tam rudsu uspirskhana ir ustizeta ari dascheem priwateem tirgotajeem; wini uspehrf gan, bet uspehrf ari preeksch fewis un kraji sawos spihkeros. Schahdu raschojumu ustrahschana ir sawa sinā attaisnojama, jo weenigās wehrtibas tagad ir mantas, bet ne papira nauda. Tā muhsu kaiminwalstis Leetawa wehl pagahjuscha gada projekteja sawu naudu baset us pahrtikas weelam, eekrahjot deesgan leelus rudsu un zitu pahrtikas weelu krahjumu, kas sastahditu winas selta fondu. Tagad kairam priwatam tirgotajam un ihpafschneekam ir wajadfiga netik tā Latwijas nauda, bet daru kronas un, warbuht, anglu mahrzinas. Wajadfigas pahrtikas weelas un tee preekschmeti, kuru wehrtiba nekrihtas. Tapat saprotama ir semneeku psichologija, ka wineem tagad newajaga naudas. Wini sawus raschojumus labak usglabā un pahrdod wehla, kad zenas zehluschas. Ta politika, ka walddiba atfatas pilsehtneekam apgahdat produktus par lehtām zenam, ir greisa un war nowest tikai pee ekzeheem. Mehš sinam, zif gruhis bija pahrtikas jautajums lihds schim pilsehtās un ka tomehr no ahrsemem peepluhda dauds newajadfigu lukhs leetu. Warbuht, us preekschu tas tā nebuhs. Pret walddibas eefneegto likumprojektu wisumā newar isteiktees, til jasin, ka spekulazijas apkaroschana naw weizama tikai ar 100,000 rbl. leeleem fodeem. Bahgee fodi ween naw spekulantu apkaroschanas weids. Spekulantus war apkarot ari zitadi, t. i. jaiswed sinama sistema kaimneeziska eekahrtā, pee kuras tad japeekturas wiseem pilkoneem. Tahdas sistemas isweschana jau ir peerahdijusi, ka wahzeeschi okupazijas laikā, iswesda mi pilkonu ehdinaschanu Riga, eeweda to sistemu, pret kuru mehš wisi usstahjamees, bet pateizotees kurai wini spehja ar maseem resurseem, ar mas pahrtikas lihdsleem apmeerinat weetejos eedshwotajus. Wehl pagahjuscha gada apgahdibas ministrija nedewa mums tihru rudsu maissi, bet jauza klah meeschus. Tas bij pareisi. Ja apehdifim septembri un oktobri wisus rudsus, tad nowembri un dezembri mehš ehdisim meeschus, februari ausas un pehz tam wairs nekā. Ja atstahsim pilnigi brihwās rokas, lai pehrf katrs ko grib, tad katrs zentisees pirkt no sakuma to, kas ir labaks, bet pehz tam nebuhs wairaf nefa. Pareisa bija politika, kuru weda Blumberga funks, jaukdams pee rudseem 20% meeschu un ausu. Juhs sineet, ka schi gada rascha, samehra ar pagahjuscha gada raschu, ir dauds masaka. Tā tad stahwollis ir dauds bihtamats. Bet apgahdibas ministrija ar wifu pagahjuscha gada raschu naw bijusi spehjiga apmeerinat eedshwotaju wajadibas, bet eewedusi labibu no ahrsemem. Tee paschi Leetawas rudsi, kas ispluhda us ahrsemem, greeschas tagad atpaka. Mehš maksajam par teem 160 rbl., kahdas zenas mehš saweem semneekem nekad nemaksajam. Wisa maise, kas eewesta no ahrsemem un ko apgahdibas ministrija dewa pilsehtu eedshwotajeem, ismaksaja winai newis tik, zif ta maksaja tirgā, bet 190 lihds 200 rbl. pudā. Newar eebilst pret to, ka tani gadijumā, ja truhkst raschojumu paschu semē, tee jaewed no zitureenes, bet ja apgahdibas ministrija buhtu eewahlfusi no raschotajeem to raschas dalu, kuru wina bij nodomajusi eewahft un kura wehl tagad glabajas pee raschotajeem, tad, bes

šaubam, mehš buhtu tikušchi zauri pašchi ar šaweem lihdslekeem. Tagadejā gada rascha fonstateta wahjaka un, warbuht, mehš ar to neistifim. Tahdā gadijumā eewedumi no ahrsemem buhs wehl wairaf nepeezeeschami. Ja štatamees, jif leelas ir pilsehtu wajadsibas, tad jafaka, ka winas prasa apmehram $\frac{1}{15}$ lihds $\frac{1}{18}$ dalai no wifas graudu raschas, spreeschot pehz statifstikam sinam, kuras nodrukatas „Ekonomista“ pehdejā numurā un kurām mums netizet naw nefahda eemesla. Likumprojekts mums tomehr buhs japeenem, bet tilai sem weena nosazijuma.

Tagad jasper radikali šoli, jo wifsem sinams, ka strahdneekam naw eespehjamš par teem 750 rubleem nopirkt pahrtikas prezes un apmeerinat šawas pirmās nepeezeeschamibas prasibas, bet wajadsigs 1500 rublu, lai strahdneeks waretu eeguht to kreemu semneeka 2600 kalorijas leelo pahrtiku, apmeerinat sewi ar dšihwofli un apgehrbu. Pehz nupat išwestā algu paaugstinajuma, warbuht, pehz mehnescha nahšs jaunās prasibas par algas dubultofchanu. Wifas strahdneeku organizazijas atšifst, ka newajaga kertees pee naudas drufaschanas, jo ar to tikpat nelihdsēs un no semneekeem waldibai wajaga nemt nodoflus newis naudā, bet graudā. Usleefot semneekeem nodewas, tās wajadsetu pahrwehrt graudā. Ja juhs tā nedarifeet, tad eseet drofchi, ka palifseet bes naudas un bes grauda. (Trofknis). Es atbildeschu us wifsem jautajumeem. Juhs fakteet, ka semneekeem ir wajadsigas isfaptis. Ja, waldibai tās isfaptis semneekeem jadod. (Trofknis). Semneekeem tomehr naw teefibas turet šawos šchuhnos, warbuht, špekulazijas noluhkeem labibu, lai pilsehtās eedšihwotaji nomirtu badu. Lihds šchim waldibas eerehdni naw warejuschi istift ar šawu algu un walsts newar tift ar teem galā, nepahrwehrtot weenu rubli par simts un simts rublu par tuhštoti. Ja, isfaptis un mašinas ir wajadsigas. (Šauzeens no weetas: „Jaatwer fabrikas!“). Ja, winas ir jaatwer un tas ir waldibas usdewums. Bet juhs newareet prasit, lai atšewišchlas pilsehtas, lai Zehšis, Limbaschi un Walmeera rascho tās isfaptis. Es domaju, ka tas ir teefchi waldibas usdewums. Walsts, nemdama no semneekeem, ir špeesta maksat, kas peenahkas. Tā nesen wehl wina maksaja par rudseem 8 rubli pudā, kad brihwā tirgū maksaja jau 80 rublu. Waldibai jaatlihdsina ari 8 stundu darba deena, bet to juhs atlihdsinat negribeet. To jums gribetos ari tagad maksat naudā, bet tas — jadod graudā, ka tas us laufeem tagad faktifsti ari ir. Lautstrahdneekeem algu jau tagad maksā newis naudā, bet graudā un atalgojums ir dauds leelaks, nekā juhs to rehktineet naudā. Juhs to lihds šchim neeseet darijuschi.

Es išfumā wehl gribu resumet, ka šcho likumprojektu waretu peenemt tahdā weidā, kahds winšch ir, usleefot waldibai par peenahkumu regulet pahrtikas preeschu eeweschanu no ahrsemem, kā ari muhsu eescheenē. Lihds ar to waldibai wajaga nahkt preeschā ar noteiktu planu, kā wina domā to weift. Ja waldiba to preeschā nezel, ja wina pilnigi domā atteiktees no pahrtikas tirgus reguleschanas, tad projekts naw peenemams, jo tas nowedis wehl pee leelaka kracha.

Prezidents J. Šchafste: Wahrds peeder Bruscham.

M. Bruschis (demokratu šaweeniba): Jr dabigi, mani fungi, pehz tam, kad meers noslehgtis, ka mehš stahjamees pee muhsu ekonomiskā jautajuma nofahrtofchanas. Se nu izelas jautajums par dšihwes dahrdšibu. Wifsem sinams, ka pehdejās deenās produktu zenas šazehlās ahrfahrtrigi

augstu, un mehš nesinam, fā tam stahteēs pretim. Mums ir eefneegts likumprojekts par spēkulazijas aparošānu un loti bahrgs likumprojekts. Jadomā, fā šchis likumprojekts apmeerinās wišu augsto namu un tiks peenemts bej jebfahdām eerunam. Bet kapehž wiensch neteef atsihts no wišeem fā tahds, fās peenemams? Neweens no runatajeem neatrod, fā likumprojekts buhtu tā isstrahdats, fā wīnu waretu peenemt wišā wišumā. Ir mineti dauds un daschadi eemesli un tee pa leelakai dalai pareisi, bet wehl naw usswehrti diwi faktori, fureem ahrfahrtigi leela nošihme. Tee faktori ir fefofchee:

Wispirms, fad mums ir darischana ar pirzeju un pahrdeweju, mehš islaischam to faktoru, fā starpneeks starp wineem ir mainas lihdsellis, fō mehš nosauzam par „naudu“. Pirzejs un pahrdewejs tikai tad warēs stahteēs normaloš apstahkloš, ja naudas kurss negrosifees, bet, fā sineet, muhsu naudas kurss beidsamā laifā ir wairaf fā stipri grosijees. Daschas nedelas atpafal muhsu walutā maksaja par mahrzīnu 250 lihds 300 rbl., bet tagad zena usfahpuši lihds 500 rubleem. Tā tad, faprotams, schini gadījumā, fur waluta til strauji friht, lihds ar to fazelas ari dsihwes dahrdšiba, jo katram, fās bija eepirzis prezes par 300 rbl. pret mahrzīnu sterliņu, tagad, fur mahrzīna sterliņu maksā 500 rbl., preze ari japahrdod par dahrgaku zenu. Tas ir weens no galweneem faktoreem, kapehž dsihwes dahrdšiba zelaš. Muhsu usdewums ir, fatrā finā, domat par muhsu naudas walutas nokahrtošānu un lihds ar to mehš waretu apspreest tahlakos projektus. Ja mehš nemsim tikai spēkulazijas aparošānu un nedomāim par sistematisku ekonomiskās dsihwes nokahrtošānu, tad lihds tam laikam dsihwes dahrdšibu mehš nespehsim aptarot.

Wehl zits jautajums spēhlē šche leelu lomu un tas ir spaidu lihdselli tirdsneezibā. Juhs sineet, fā wišur tur, fur ekonomiskā dsihwē walda spaidu lihdselli, fātrš godigs kapitalists behg; rodas spēkulanti, fās schmuguleschanas zelā isšpeesch ihstos, godigos tirgonus. Uzmirkli isleekas, fā schis spaidu lihdsellis nestu leelu swehtibu, bet tā wiš naw, wiensch atbaidis ihstos tirgonus no wīnu darbības un nodos tirdsneezību spēkulantu rokās. Behž 6. panta waldibai ir teesiba wišus krahumus nopirkt par normalām zenam. Ja fahds tirgonis eepirzis prezi mehnesi agraf un tagad wīnam tā japahrdod par to pašu zenu, pee semaka naudas kursa, tad tahdā fahrtā wīna prezes ekwivalentš buhs dauds semaks. Tā tad redsams, fā schis likums fā spaidu lihdsellis fawu mehrki nesafneegs. Minetais paragrafs ir netaišns, jo tirgoni, fās buhs eepirkuschi prezes mehnesi atpafal, tagad dabūs dauds masaku zenas ekwivalentu maswehrtigā naudā un wineem jazeesch zaur to buhs leeli faudejumi. No daschām pušem tika aifrahdits, fā schis likums ir nepilnigs: wiensch tikai simejas us pahrtikas weelam, bet spēkulazija teef westa ari ar wišeem ziteem preefschmeteem un lai spēkulaziju waretu aptarot, buhtu wajadšigs domat ari pee wišeem ziteem preefschmeteem, tikai tad buhtu spēkulazijas aparošāna pi'niga. Dtrfahrt, tas likums ir wehl par dauds ahtri fastahdits un naw apdomats no wišām pušem. Te ir likumprojekts, fās simejas us ekonomiskeem jautajumeem. Wiensch ir us ahtru roku eefneegts un statits zauri no juridiskās komišijas. Mani kungi, juridiskā komišija naw iswehleta, lai apspreestu ekonomiskus jautajumus. Ekonomiski jautajumi ir apspreešami finansu un tirdsneezības un ruhpnenezības komišijās. (Šauzeens no weetas: „Mahšfaimneeku!“). Mahšfaimneeku, faprotams, ari. Mahšfaimneeki ari peeder pee ruhpneekeem. Behž manām domam,

Ńchis likumprojektis, tā kā wĩnŃch naw pilnĩgš, buhtu wehl apŃpreeschams no finansu un budŃŃeta komiŃŃijam un no tirdŃneezibas un ruhpneezibas komiŃŃijas, kuras ir weenĩgšs kompetentšs komiŃŃijas, kas war ŃpreeŃt azumĩrlĩ par ekonomĩŃkeem jautajumeem. Buhtu pareĩsaki, ja mehš likumu ŃŃhodeen nepeenemtu, bet nodotu finansu un budŃŃeta un tirdŃneezibas un ruhpneezibas komiŃŃijam apŃpreeschanai.

Presidentš J. ŃŃŃaŃŃte: Wahršs peeder A. BehrŃŃinam.

A. BehrŃŃinŃŃh (darba partija): Mani kungi! ŃŃŃais likumprojekts no 10 panteem ir iŃŃauzĩs debates, kuras temperamenta Ńĩnš ir pirmšs Ńhini augštš namš. Kas tad ir notizĩs? Maises naw un mehš atminamees, ka mums maises naw tĩfai trihs deenas atpakal. Tas ir tas Ńawadakaĩs. Ko mehš gribam darit, kad maises naw? Pirmfahrt, mehš to zilweku gribam bahŃt zeetumš us 12 mehnesheem un Ńodit ar 100.000 rubkeem. Dtrfahrt, eewesi Ńingru registraziju un ne tĩfai us laukeem, bet ari pilŃheetšs. Spekulanti, kuruš te rakŃturoja un teiza, ka mehš pat Ńinot, kaħda wineem ir tautiba, parahdotees par wiŃa kaunuma eemesleem. Ńĩka Ńazĩts, ka wahzeeshi to tĩf ŃkaiŃti un Ńmuki nowehrsuŃhi, bet aĩsmĩrŃa Ńazit, ka Leepajas pilŃheetš mirŃtiba bija 13,6 no 1000 un peħz tam, kad registraziju eezehla, 162 no 1000; aĩsmĩrŃa ari to, ka tagad mirŃtiba ir 62, par Ńĩntu no 1000 masak. Spekulazijš mehš eŃam behrni. SalihdŃŃinot ar Ńpekulaziju, kaħda noteef Wahzijš, mehš eŃam eesahzeji. Warbuht, peħz laika mehš tĩŃŃim tahdi pat wirtuosiŃŃpekulanti, kš wahzeeshi ŃŃhobrihd. Tahlat, kad tas nu ir notizĩs, waldiba nahf ar Ńteĩdsamibas peepraŃŃijumu. Man gribetos teikt, ka waldibai to wajadseja agrak Ńinat, ka tahdš likumprojekts buhtu jaeŃneedš. Rš tad tas ir notizĩs? MuħŃu preeŃŃŃstahwji kopš ar Kreewijas preeŃŃŃstahwjeem ir parakŃŃijuschi tĩfai weenu dokumentu un muħŃu pahritkas zenam buħš jazelas un jakriht Ńakarš ar ŃŃo tĩf daudš wehrtibas ŃaturoŃŃu dokumentu. Tapeħz ir gluschi weltigi domat, ka mehš ar kaħdu likumprojektu ŃpeħŃim labot muħŃu truhkumu. PaŃkatatees us muħŃu kaimineem, waj tee ir laimigaki. Pee muħŃu kaimineem, leetaweeshheem, ari ir Ńpekulazija, bet tur ŃkaiŃš ŃweeŃš maksš 5 rubli. Neeeenš weetš pilŃheetšs un meestos zenu starpibas naw tapeħz, ka tur rascho wairak, nekš war patehret. Mehš raschojam daudš masak un tapeħz ir gluschi welti ŃakarŃetees pee ŃŃi likumprejekta, kur ir tĩfai starpiba, ka parasŃo 10.000 weetš eelĩfti 100.000 un 6 mehneschu weetš lĩfti 12 mehneschi. Ja mehš domajam, ka apghadibas ministrijat ir jadara tas un jadara tas, tad jaŃaka, ka apghadibas ministrija wiŃpĩrĩs likwidejama no Ńahkuma lihds paŃŃam beigam un pee starpŃesoru komiŃŃijas winas weetš ir jaŃauz Ńlaht kaut kas zĩts. Pee robeschšs janostahda newĩs apghadibas ministrijšs pilnwarneeki ar polizisteem, waj kš te Ńazija — milĩtsheem, kaut gan tahdu mums tagad naw, un kareiwjeem, bet janostahda paŃŃwaldibas eestahde, kura tad to usraudŃis. Juħš jau peedŃihwojāt, kad winas to darija, us zekeem wareja wiŃu noturet. Bet, mani kungi, tas naw iŃdaramš no ŃŃis deenas us rihtu. Mehš newaram ŃaŃkanotees ar desmiteem likuma panteem. Bet kš tad mehš lai daram? Maises naw? Mums jakeras pee ŃŃi paliatiwa lihdselka, bet tani ŃkaiŃtš apŃinš, ka tas ir pirmšs solis, lai dabutu atkal maiŃi us tirgus lauka. Mums wiŃeem ir Ńkaidrs un ari mums to paŃchu apghadibas ministrija teiz, ka ŃŃis likumprojekts naw tas, kas mums dos maiŃi un iŃglahšš no Ńpekulazijas. Tadehl tuhlt iŃbraukt ar Ńmago artileriju, lai dabutu Rigas un Jelgawas tirgos maiŃi, ir welta

šatarsešchandš. Šchis projektš nesahta sinä naw nopeetni domata zihna ar pahrtikas truhkumu, winam negatiwš raksturs, newiš positiwš. Otrfahrt, neweenam lihdselkim, kursch iseet us reglamenteschanu, us šchkiroschanu, naw eespehjas pazelt raschoschanu, winu gahdat. Tamdeht, ja juridiskä komišija buhtu atraduši iseju, šchi likuma weeta iswest zitu likumu, kas waretu to nenoenkurot us ilgaku laiku, buhtu bijiš loti patihkami, bet ja tas naw isdaritš, tad šchis pagaidu lihdselkiš, kaut ari winsch nesafkano walstš raschoschanu, ir japeenam.

Prezidents J. Tšhaste: Wahršs peeder Janšonam.

J. Janšons (semneeku šaweeniba): Godatä šapulze! No šchis tri-bines tika isteiktas domas, itkä wiši muhsu walstš eedšihwotaji dalitos diwäs naidigäs grupäs: pilsehtas eedšihwotaji no weenas pušes, kureem wišš buhtu atlautš, tā prešes, tā tizibas brihwiba un t. t. un no otras pušes plasča semneežiba, kura, tā to ir konstatajušchi sozjaldemokrati, ir isnesuši walsti wiš-gruhtakoš brihšhos, kura nesa, nes un wehl nešiš pahrať smagu nastu. Šchis likumš naw tas, kursch dotu eespehju, lai ar rihtdeenu šaktoš prešchu zenu strauja kriššana, ka šweestš un gala un zitas prezes klušš pasafaini lehtas. To likumš naw špraudiš šew par mehrki, bet ir gribežiš eerobeschot grupu, kura usmetušešš par staryneeku stary laukeem un pilsehtu un kuras apeteitei naw robeschu. Šchi šchkira nedara radošchu, bet panem tikai zitu darba algu. Wina ir jutuš, ka, warbuht, buhš eespehjamš suhtit pahr robeschu leelakuš trahjumus pahrtikas weelu un tur isdewigi pahrdot, eeguhstot wefelas pasas glušchi jaunū preežimneku, lai ar teem atkal us Smilšku eelas operetu. Šchis likumprojektš iseet pret šcho šchiru. Naw teitš, ka ar šcho likumu isbeigšešš beidsamais špekulants, bet winu škats šamasinasšešš. No otras pušes ir nepareiši, ka muhsu kreisais špahrnš grib wilkt paraleli stary semneekeem un špekulanteem un teiz, ka reis mehš apkarojam špekulantušš, mums jaapfaro ari semneekš, jo ari semneekš ir špekulants. Lai buhtu atlautš pafawet juhju usmanibu pee apstahkeem, kahdt walda us laukeem. Mehš pahrdšihwojam paschlaif laikmetu, kuru waretu nošaukt par laikmetu, kad wiši wajadsigeem semklopibas rihti ir galigi šadilušchi. Muhsu ehšas ir nowestas pee šosta, winu jumti ir zauri, un mehš nesinam, kur mehš nemšim materialu, ar kuru šawest kahrtiba muhsu raschoschanas lihdselkuš. Eš šdirdeju pilnigi pretejo. Rungi, kuri šaka, ka semneeki ir leeli špekulanti, isbrauz un šawäs šapulžes runä newiš par to, lai pazeltu darba raschigumu, bet gan par to, ka buhtu jaewed 8 stundu darba laiktš, lai buhtu panahktš tikai tas, kas uštahdits winu partijas programä. Eš gribetu teikt, ka lihds ar to, zit ahtri kriht darba raschigumš — un tas pasafaini ahtri kriht wišas nošaräs, ari laufftrahdneeku staryä — tikpat ahtri zelsešš ari zenas us wišeem produkteem. Man leelas, pilsehtneekeem ir tahda pahrlaežiba, ka semneekeem ir pilni apžirkni ar graudeem un wini nesin, kur toš likt. Eš waru apgalwot, ka tas ir glušchi nepareišš uštats. Ša puhrweeta rudšu, kas ir japlauj, prasa, lai par plauschanu šamaksä ar graudeem; par wahgeem, kas jafakal, par aršlu, kas japed pee amatneeka, šamaksä newiš Latwijas, Ošt waj waj zitoš rubloš, bet ar teem pascheem rudšeem, meescheem waj lineem. Ša apžirkni buhtu tahdas neišmelamas grants bedres, tad jau waretu teikt, lai tikai šmel un maksä. Bet, par nošehlošchanu, tā tas naw. Šas ir semneeka kapitals, šam ari ir šawas robeschas. Newar prasit no semneekeem, lai wini uštur wišä pilniba tā pilsehtas, tā armiju, lai wini us preešchu nestu

nastu, fura wineem naw pa spehkan un draud tos nospeest. Prasit war wifu ko, bet wifam ir sinamas robeshas. Ja usspeedisim semneezibai apgahdat pilsonibu wifa pilniba ar usturas weelam, tad gan buhtu ari teesibas prasit, lai pilsehtu eedshwotaji un partiju preekshtahwi, kas isbrauz us laukeem, sawas sapulzes fauktu ne tikai us darba laika samasinashanu, bet peegreestu dauds usmanibas ari tam, ka jastrahda un japazel darba rashigums. Ja tas netiks darits, tad mehš netiksim wala no zenu zelschanas. (Applausi).

Presidents J. Tschakste: Runataju saraksts ir ismeltis. Es doshu pehdejo wahrdu referentam.

Referents U. Sihmanis: Kad juridiskai komisijai wakar no Satwerfmes Sapulzes nodewa zaurstatishanai likumprojektu, tika issazita wehleschanas, lai winsch tiftu wissteidamaka fahrti isflatits zauri, ta ka to waretu schodeen nodot Satwerfmes Sapulzei. Es domaju, ka ne Satwerfmes Sapulzei, ne juridiskai komisijai nebija eespehjams tos jautajumus ischkirt un schodeen list preekscha pamatigi isstrahdatu projektu par muhsu ekonomiska stahwokla un darba rashiguma pazelschanu. Juridiska komisija likumprojekta ari naw apspreedusi no tahda stahwokla, ka tas buhtu wajadsigs, bet no tahda, no kahda winsch eesneegts. Warbuht, likumprojekts buhtu grosams tahda weida, ka lihds ar to tiftu grosita muhsu fainneeziska politika. Lai zil swarigi schee jautajumi ari nebuhtu, tomehr wini nedrihfti schi likumprojekta apspreeschanu un peenemshanu kawet. Ra ar scho likumprojektu wifs nebuhs glahbts, ka nepazelsees darba rashigums, to juridiska komisija atsiht, bet wina tomehr usfkata, ka schis likums ir weens folis us labo pusi un ka tas folis ir steidsams. No tahda redses stahwokla wina scho jautajumu apskatija un wina zel to preekscha, neapstatot, kahda weida buhtu ekonomiska politika walsti grosama.

Presidents J. Tschakste: No Satwerfmes Sapulzes lozekla Bruscha eesneegtais preekschlikums fkan:

„Nodot likumprojektu apspreeschanai finansu un budscheta un tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisijam.“

Par scho preekschlikumu es luhgtu komisijas referenta atfauksmi.

Referents U. Sihmanis: Pa dalai es to jau issaziju. Waretu atteiktees gadijuma, ja jautajums tiftu nostahdits tahda weida, ka to preekschrunataji aistrahda, ja buhtu eewirsama jaunā wirseenā muhsu fainneeziska politika. Par jautajumu, waj scho likumprojektu tagad nodot tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisijai, juridiska komisija apspreedas un atrada, ka azumirkli wina steidsamiba ir leela; tirdsneeziskee, ruhpneneziskee un techniskee panehmeeni nebuhtu no tahda swara, ka tas buhtu nododams komisijai. Tapehz no juridiskās komisijas puses man jadod atfauksme, ka likumprojekts nebuhtu nododams tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisijai.

M. Bruschis (demofratu saweeniba): Es nemu sawu preekschlikumu atpafal.

Presidents J. Tschakste: Gesneedsejs nem sawu preekschlikumu atpafal. Wispahrejās debates ir isbeigtas un es listhu us balsoshanu pahreju us pantu lasishanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu lasishanu? Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoshanas? Naw. Ta tad weenbalsigi peenemta pahreja us pantu lasishanu. Waj sapulze wehlast, ka winaus nolasitu? (Balsis no weetam: „Ja. Luhdsam!“) Luhgtu nolasit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Wiſeem tirgotajeem, kâ ari žitâm ſiſſkâm un juridiskâm personam, kuru ihpaſchumâ, uſglabaſchânâ waj pahrsinâ, uſ weetas, waj zekâ atrodaš ſweeſtš, milti, miltu iſſtrahdajumi, gaſa, gaſaš produkti, kartupeki, labiba, ſirni, pupaš, zukurš, kſkeš, tauki, putraimi, ſahš, peena produkti, ja ſcho pahrtiſaš produktu krahjumi katš aſewiſchki pahrsneeš no apgahdibaš miniſtra noteikto wairumu, jaušdob ſchee krahjumi Rigâ — 3 deenu laiſâ, pahrežâ Latwižâ — 4 deenu laiſâ no ſhini pantâ mineto produktu wairuma iſſludinaſchanaš deenaš.

Pe eſihme. Šhiš pants neatteezaš uſ pahrtiſaš produktu raſchotajeem, Latwižaš un Ameriſkaš Šarkanâ Kruſta beedribam, Seeweſchu Palihdſibaš Korpuſu, Ameriſkaš Jaunatneš Šaweenibu un komunalâm eeſtahdem.“

Preſidentš J. Šſchakſte: Gebildumu naw? Wahrđš Bihlmanim.

R. Bihlmaniš (ſozialdemokratš): Pehž paſtahwoſcheem apgahdibaš miniſtrijaš riħkojumeem jau tagad wiſeem raſchotajeem japeeteiž Rigāš apfaħrtneš ſawi raſchojumi. Ja mehš atſtaħjam atklaħtu jautajumu, ka raſchojumi raſchotajeem naw japeeteiž, tad Rigāš apfaħrtneš maſſaimneeki waretu ſegt katru ſpekulaziju. Lai taš tâ nebuħtu, tad ari wišzaur uſ laukeem wajadſetu eeweſt, ka raſchojumi ir japeeſaka. Eš nedomaju, ka uſ laukeem ir miſſigi raſchojumu krahjumi, bet naw iſneħmums, ka warbuħt, weenâ otrâ mahjâ wini ir, pat no pagahjuſchâ, aiſpagahjuſchâ gada. Lai ari tee naħtu ſem likuma, tad wajadſetu ſtrihpot aħrâ raſchotajuš, peħž kam peeſihme ſkanetu:

„Šhiš pants neatteezaš uſ Latwižaš un Ameriſkaš Šarkanâ Kruſta beedribam, Seeweſchu Palihdſibaš Korpuſu, Ameriſkaš Jaunatneš Šaweenibu un komunalâm eeſtahdem.“

Preſidentš J. Šſchakſte: Waj pee 1. panta buħtu weħl kaħdi eebildumi? Wahrđš Buſchewizam.

U. Buſchewižš (ſozialdemokratš): Eš leeku preeſchâ 1. pantam peelikti teikumu, ka atteezižâ uſ laiķu no waldbibaš iſdodami ſewiſchki noſajijumi.

Preſidentš J. Šſchakſte: Wahrđš peeder Rindſulim.

J. Rindſuliš (Latgaleš ſemneeku partija): Man buħtu eebildumi, kaš atteezaš uſ terminu uſ laukeem. Ir noteikš 4 deenu terminſch, bet taš naw iſwedamaš, jo, kâ mehš ſinam, daſchi aprinki un daſchaš weetas, kuraš atrodaš apgahdibaš miniſtrijaš pahrsinâ, ir 80 un wairaf werſteš prom no weetas, kur wajadſetu produktus peeteikt. Eš liktu preeſchâ ſcho terminu pagarinat uſ 7 deenam, jo faktiſki 4 deenu laiſâ taš naw eeſpeħjamaš un tadeħl iſſludinat likumu, kuru newar iſweſt dſihwê, nebuħtu weħlamaš. Daſchi apwidi, kuri ir apgahdibaš miniſtrijaš pahrsinâ, atrodaš pat 120 werſteš taħlu un tapeħž man leekaš, ka 7 deenu terminſch nebuħtu par leelu.

Preſidentš J. Šſchakſte: Wahrđš peeder Ĵr. Traſunam.

Ĵr. Traſunš (Latgaleš kriſtigo ſemneeku ſaweeniba): Eš peekriſtu Rindſula lungam tani ſinâ, ka uſ laukeem 4 deenu laiſâ ſchi peeteiſchana naw iſwedama. Šhiš 4 deenaš ir nodomataš tiſai Rigâ un žitâš piſſeħtâš. Eš weħl reiſ konſtateju, ka ſemneeki nenodarbojaš ar ſpekulaziju, jo ſemneekam no ta, ko wiſch patš raſcho, newar buħt mahrzina, waj pudš labibaš, bet winam ir un wajaga buħt wairaf labibaš. Waldiba ſin, kaš ſemneekeem ir un ir jau gaħdajuſi, lai tiķtu nemts nodokliš. Mani lungi, apkarojeet ne ſemneekuš, bet tirgotajuš, ſewiſchki, juħš, lungi, ſtrahdneeku aiſſtaħwi, apkarojeet toš, kaš peekopj ſpekulaziju. Eš weħl neweenâ wahrđâ neeſmu dſirdejiš, ka juħš buħtu ſtrahdneekuš aiſſtaħwejuſchi pret ſpekulaziju.

Presidents J. Šķakste: Nahšohais runatajs Alberings.

A. Alberings (semneeku šaveeniba): Godatee fungi un damas! Pirmais runatajs aīrahdija, ka likumprojekts buhtu atteezinams ari uš semneekeem, ka ari teem buhtu japeeteiz rashojumi un produkti. Man leekas, šchis preešchlikums šazeltu leelas neehrtibas ari uš laukeem un nepanahktu to, ko wiņsch grib panahkt. Ari runatajs aīšina, ka uš laukeem wiņam nebuhtu praktiīšas noīīhmes. Uš laukeem atliīuē labiba un produkti atrodas pastahwigā apgroīībā. Se zeltoš loti daudz šareschgijumi, jo no weenas puīēš nesinatu, ko kuru deenu peeteikt un no otras puīēš tas raditu šareschgitu darbu pahrtiīšas nodalam un apgahdibas ministriīšas eerehdneem, apgruhtinatu leelā mehrā darbu, zeltu weenu, otru ūhdīību un pahpratumuē. Galwenais ir tas, ari pirmais runatajs to aīšina, ka lauzineekš-semneekš tomehr naw ūpekulants un ar ūpekulaziju nenodarbojas, bet ūpekulants ir starpneekš, kuršch produktus no lauzineeka ūgrahbj ūwās rokās, noleek toš pilšehtās waj wiņu tuwumā, noglabā un wajadīības briīhdi, kad ir īīredīēš eeguht augīstas zenas, šahdas īīkai war buht, laiīch toš apgroīībā. Semneekš, kas produktus rasho, tā tas wiīēem sinams, lihds ūchim ūawu rashu ir atdewiīš par īīk maīwehrtigām zenam, kuras nefahdā īīnā naw ūegūīšas un neseds ar rashoīīšanu ūaīīstītoš īīdewumuē. To īīn wiīī Satwerfmes Sapulzes lozēkī, kuri ir biīūīchi uš laukeem un dīīhwojūīchi rashotaju starpā. Leelu datu no rashas lauzineekš lihds ūchim ir biīīš ūpeestš atdot waldbīībai preeīsch armīīšas, beīsemneekeem, pilšehtneekeem u. t. t. Otru datu wiīīsch īīdod tā darba algu. Tā tad atliīuma uš laukeem nefahda naw. Tai pahrgroīībai pantā nebuhtu nefahdas praktiīšas noīīhmes. Ta to leetu īīkai šareschgitu un pataīīitu neehrtu tā preeīsch rashotajeem, tā ari preeīsch patehretajeem. Tāpehēz ēē ēīmu pret wiņu un ari semneeku ūaweeniba īīfakas pret pahrgroīījumeem.

Presidents J. Šķakste: Runataju šaraktis īīsmeltš. Man ir eēīneegti pahrlabojumi waj papīīldīīnājumi, kuri ūkan tā: No Rīīndīīla: „Pahreīā Latwiīā 7 deenu laiīā“. Tas atteezas uš pirmo pantu. Otrš papīīldīīnājums, eēīneegts no Buīchewīīza ūkan: „Atteezībā uš rashotajeem produktu peeteīīšanas laiīu noīīfaka apgahdīības ministriīja“. Šchis otrš papīīldīīnājums atteezas wīīraī uš peēīīhmi, nekā uš pahīīu pantu. Waj eēīneedīīejam nekās nebuīš pretim, ja ēē liīīschu wiņu uš balīīoīīšanu peē peēīīhmes? Tad ir eēīneegts no Satwerfmes Sapulzes lozēkīa Bīīhlmana pahrlabojums, kuršch nahīš kopā ar peēīīhmi peē panta. Tā tad peē 1. panta paleēk weens weenīīgs pahrlabojums, kuršch ūkan tā:

„Pahreīā Latwiīā 7 deenu laiīā“.

Es luhgīīchu referenta atīīauīīmi.

A. Sīīhmanīīš: Apīīpreeīshot terminuē, jurīīdīīkā komīīīīja, eewehroīīot to apīīstahli, ka liīkums īīwedams pehēz eēīpehīīas īīdeīīsamīības fahrtā, apīīpreeda ari peeteīīšanas laiīu un nahza peē ūlehdīīēna, ka 4 deenas buhtu pilnīīgi peeteēēfōīīchi, ūkaiītot no ta laiīa, kad produktu wīīrumē buhtu peeteīīktš. Tādehl wajadīīetu palīīkt peē komīīīīšas preeīschliīkuma, kuru ēē ūsturu.

Presidents J. Šķakste: Pret ūcho papīīldīīnājumu īīfakas komīīīīšas referentš. (Eēīneedīīejš* nonem ūawu papīīldīīnājumu). Es liīīschu uš balīīoīīšanu wīīu ūcho pantu un luhdsu pazēēteē toš, kas ir pret ūchī panta

peenemſchanu. Naw. Luhsdu pazeltees toš, kaš atturas no balsoschanas. Naw. Tâ tad 1. pants p e e n e m t š. Tagad nahf peesihme.

„Šhis pants neatteezas uš pahrtikas produktu rašhotajeem, Latwijas un Amerikas Garšanâ Krusta beedribam, Seeweeschu Palihdsības Korpušu, Amerikas Jaunatnes Saweenibu un komunalâm eestahdem“.

Atteezibâ uš peesihmi ir eefneegts preekſhlikums strihpot wahrduš „pahrtikas produktu rašhotajeem“ un otrs preekſhlikums ir:

„Atteezibâ uš rašhotajeem produktu peeteiſšanas laiku noſaka apgahdibas ministrija“.

Wahrds peeder Ulberingam.

U. U l b e r i n g š (semneeku ſaweeniba): Eš jau eepreekſch aiſrahdiſu uš to, ka ſchi peeteiſšana uš lauzineekeem rašhotajeem nebuhtu atteezinama. Nupat eš iſlaſiſu, ka te runa par zukuru, tauſeem un t. t. Taš ſihmejaš tikai uš leelakeem krahjumeem. Eš neſinu, waj uš laukeem maš tahdi krahjumi buhš atrodami. Ir likts preekſchâ peeteiſšanas laiku atſtaht ſemkopibas ministrijas noteiſšanai. Taš atkriſtu, jo ſemkopibas ministrijas organi jau nodarbojaš ar rašchas registreſchanu un ſafarâ ar to ſtahw nodemu nodoschana. Tadeht ſchis noſajijums mums neko jaunu nedod, bet tikai leetu ſareſchgi. Rudens tuwojaš, ſinaš teel jau ſawahktas un tišs galigâ weidâ ſahditaš preekſchâ pehž rašchas nowahſšanas. Beš tam dala uſſkaitito produktu ir tahda, kuruš ſemneekš patš nerachšo. Papeekſchu buhtu jaewed ſinama norma, ziſ leelu daudſumu war turet beš peeteiſšanas, peemehram, ja weenš preekſch ſewis nopirziš 3 mahrzinas zukura, waj pahriš 10 mahrzinas ſahls, teem nemaš nebuhtu japeſaka, jo ſchahdai peeteiſšanai naw neſahdaš praktiſtas noſihmeš. Man nebuht nenahf prahtâ aiſſtahwet lauku ſpekulantuš, bet mums ir jaiſſtrahdâ tahdš likums, ka winam teeſcham buhtu praktiſta noſihme. Neweenš no runatajeem naw ſajijiš, ka lauzineekš buhtu ſpekulantš. Labi, ka wiſch war ſegt ſawuš tekoshoš iſdewumus, bet ari to wiſch newar. Nebuhtu neſahda praktiſta noſihme pahrweſt ſcho pantu ari uš lauzineekeem, jo ar peeteiſchanu ween neſaš nebuš panahktš. Weenu deenu produkti buhš peeteikti, bet ottu deenu wini jau buhš patehreti. Zita leeta ir ar uſpirzejeem, peemehram, ja weenš nopirziš 100 pudu putraimu, tad ſkaidra leeta, ka wiſch toš nopirziš preekſch atkalahrdoschanaš. Lauku ſaimneekš ſamalaš weenu puhru meeſchu, iſtaijiš no ta pušotra puda putraimu, rihtu, warbuht, iſwahriš beſpuru un winam to putraimu wairš nebuš. Leetu newar noſahdit tâ, itkâ lauzineeki rašhotaji buhtu ſpekulanti. Eš atrodu, ka pahrlabojums atteezibâ uš lauzineekeem ir neweetâ. Peesihme atſtahjama tahdâ weidâ, ſahda wina ir paredſeta eefneegtâ likumprojektâ.

Preſidentš J. T ſ c h a k ſ t e: Man ir eefneegts papildinajums no Ralnina, kuruš ſtan tâ:

„Strihpot wahrduš „Seeweeschu Palihdsības Korpuſam“.

Kaš atteezas uš rašhotajeem, tad pee ſchis peesihmeš ir eefneegti diwi preekſhlikumi. Wahrds peeder Wahrsbergam.

J. W a h r š b e r g š (semneeku ſaweeniba): Eš gribu iſteiktees, ka neſahdâ ſinâ rašhotajuš ſchajâ likumprojektâ newajadſetu eerindot. Galu galâ mehš tatſchu atſihſtam, ka muhſu lauſſaimneeki ir loti daudš darijuſchi walſts labâ un tagad runajam par ſpekulantu aptaroſchanu un itkâ gribam eerindot lauſſaimneekuš ſpekulantuš. Taš nebuhtu pareiſi. Eš domaju, ka

ari fungi no kreisās puses negribēs eerindot spekulantos laukstrahdneekus, kuri ņanem ņawu darba algu graudā. Tee ari ir raschotaji, teem buhs ņinams krahjums labibas un tos mehš eerindotu tajos paschos spekulantos. Tapedz aif zeenibas pret raschotajeem es negribetu, ka winus eeweeto spekulantu rindās.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Es nedomaju, ka muhsu lauzineeki-raschotaji ir spekulanti. (Troksnis pa labi un ņauzeeni: „Oho!“). Es to nedomaju, es runaju tikai par atsewischkeem gadijumeem un aif ta eemesla, ka katram razioneklam ņaimneekam un katram godigam pilsonim pee tagadejās eefahrtas naw nekahda steiga produktus islaisi tuhlin tirgū. Labi ņaimneeki agraf gadeem glabaja labibu. Pehz agrafeem laikeem tas bija ņwehts tikums. Tas tikums, es domaju, ari jums ir pasihstams. Semneeka peenahkums naw labibu, kas jau iskulta, tuhlin, pahrdot, bet ja nu ta labiba. kura nebija wajadsiga dezembra mehnesi, ir wajadsiga jums maija mehnesi, tad jums jasin, kur wina atrodas. Pehz tagadejās apgahdibas ministrijas darbibas spreeschot, es nesinu, waj Latwijā rascha teef usnemta. Es domaju, wina neteef usnemta, jo naw tahda organa, kas usnem, zil labibas katrā ņaimneezibā teef raschots. Naw tahdas sistemas, ka wahzu okupazijas laika, kad pee katras kulschanas stahweja eerehdnis klahi un bija japafata, zil labibas iskults. Tapedz, lai te netaisitu isnehmumu, wajadsigs isweft konsekwenzi wifur zauri, gan pee eestahdem, gan pee atsewischkam personam, kuru rihzibā stahw waldbai nepeezeeschamo pahrtikas produktu krahjumi. Es domaju, ka peeteit katru mehnesi reisi nebuhti par apgruhinaschanu.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Rihwem.

U. Rihwe (semneeku ņaweeniba): Zeenijamee Satwerfmes Sapulzes lozeklu fungi! Es pilnigi peekrihu preeschrunatajam, ka newar taisi isnehmumu ar lauzineeka raschojumeem. Bet ko gan issata tas esneegums, kas nahf no sozialdemokratu fungeem? Waj tas taisa isnehmumu, waj tas peeschkir kahdu priwilegiju? Ne, taisni otradi, tas usleef lauku raschotajeem ņinamu sodu par to, ka wini ņawus raschojumus pahrdewuschi waldbai par 8 rubleem pudā. Islaseet, fungi, likumprojektu zauri un juhs redseet, ka tas nebuht nepeeschkir lauzineekeem preeschrozibas. Likumā paredseteem pilsonem ja-usdod wisi produktu krahjumi un ja waldbai atsihti, ka produkti tai wajadsigi, wina war nopirkt par tirgus zenu, maksajot lihds 10% klahi. Tas, ka waldbai domajusi ar scho likumprojektu par spekulantu apkaroschanu, redsams no wina wirskafsta. No lauzineekeem, turpretim waldbai nem produktus newis par tirgus zenam, bet par nekwisizijas zenam. Nefkatotees us to, juhs gribeet wineem uslikt wehl weltas klapatas, lai tee katra mehnescha pirmajās deenās usdod, zil winam pahri palizis. Tas ir nepareisi, ka semturus, kas apgahdajuschi armiju, slimnizās, patwerfmes, juhs gribeet pagodināt ar to, ka projektajat winus eelikt spekulantu rindās. Tas ir kauns, ka wispahrigi tahds papildinajums ir nahzis un leezina par muhsu ņaimneeziskās dshwes galigu nesapraschanu.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Man jaatshme, ka Rihwes funks drustu nepareisi issazijās, jo no sozialdemokrateem nahzis tikai weens preeschlikums, bet otrs no otras puses. Es nekaunos pabalsti ari to otro preeschlikumu, jo pehz muhsu uskata wisch ir pareis. Sche es gribetu spreesit

newis fà lauffaimneeks, bet fà walstis darbineeks. Ja mehş eeleekam par walstis darbineeku zilweku, kas spreesch par walstis wajadsibam tikai fà lauffaimneeks, tad winsch nefaprot, kas ir walstis un kas stahw atfewischtas faimneeziabas interesēs. (Applausi pee sozialdemokrateem). Stary walstis faimneeziabu un atfewischtu faimneeziabu fopsumu ir leela starypiba. Tur jastahjas ar pawifam ziteem prinziptem un eefsch tam pastahw ta starypiba stary mani un Rlihwes tungu. Tit dauds Rlihwes tungam. Saprotams, ka wisus lauzineekus newar ufftatit par spekulanteem. Es pats esmu lauffaimneeks, bet par spekulantu es fewi neufftatu. Es nedomaju, ka ar to waretu apwainot lauzineekus. Ja lifums domats tã, ka wisi tee, fureem japeeteiz frahjumi, ir spekulanti, tad es pirmais buhşchu pret lifumu. Ur tahdeem motiweem nahkt pee mums nebija wajadsibas. Te eet runa par loti leetischku lifumu, kur mehş wehlamees dot sinamus aifrahdiyumus muhşu apgahdibas politikai un faktis ir tas, ka te ufftati dalas. Weeni ifeet no brihwas tirdsneeziabas prinzipta un faka: „Nejauzatees eefschã, jums gar pahrejo datu naw nekahdas darifchanas, isnemot to, kura nepeezeeschama karaspehka wajadsibam!“ Tã war spreesi faimneeks, bet ne walstis wihrs, kura jaruhyejas ari par pilfehnam un ari tagad femneeks bes pilfehnam newar pastahwet. Sche walstis apgahdibas prinzipts naw domats preefsch schis reises ween, bet peeteifschana jaispilda katru mehmesi. Ir skaidrs, ka apgahdibas ministrija par scho mehmesi laifu nenoteiks tapehş, ka tagad ir rascha. Naw eefpehjamş neweenu faimneeziabu west, ja nesin, kas ir rofãş, un tas atteezas ari uf walstis apgahdibu un te nahkt tãş gruhtibas, ka jarehkinajas ar to, ka pahrtika wajadsiga neween pascham raschotajam, bet ari darba algai, kadehl pee labibas nonemfchanas uf laukeem jarihkojas loti usmanigi. Bet, kas wajadsigs faimneekam, tas jasin ari waldibai, jo winai jasin, zil labibas faimneekam ir, fahdas tam wajadsibas un tikai tad wina warēs apfwehrt, zil wajadsibas gadijumã ir walstis rihziabã. Ja Rlihwes lungs faka, ka ir kauns tahdu preefschlikumu zelt preefschã, tad gan jafaka, ka kauns walstis wihram tamlihdfigu registrazijas nepeezeeschamibu nefapraft.

Preşidents J. Tschakste: Wahrds peeder Samuelim.

W. S a m u e l s (demokratu faweeniba): Rã no wirsrafsta redsams, winsch atteezas uf produktu peeteifschanu un spekulazijas aparofchanu. Demokratu faweeniba peefriht spekulazijas aparofchanai, bet no otras pufes mehş aifihstam, ka tagad, tiklihdş no lauzineekeem prafis produktu peeteifschanu, wini baidifees rekwişizijas, kuras tagad deefgan beefchi noteef. No otras pufes wineem buhş par apgruhtinaschanu braukt katru mehmesi weenu deenu uf atteezigã eestahdem un peeteift produktus. Tagad jau sinamã mehrã noteef produktu peeteifschana. Neelaischotees nekahdã polemikã, demokratu faweeniba balfoş par peefihmi tagadejã redakziã.

Preşidents J. Tschakste: Wahrds peeder apgahdibas ministrim.

Apgahdibas ministrs A. R a l n i n s c h: Man gribetos aifrahdit uf to, ka schis lifums ir tikai paliatiws lifums, kas ahtri jaiswed dsihwe, lai fasnuegtu sawu mehrki. Schis lifums atteezas tikai uf teem, no fureem mehş gribam dabut pee wineem fakrahjuşchos pahrtikas lihdselus un kuri tos neiflaihş turgũ. Ras atteezas uf lauzineekeem, tee jalaihş nost, jo raschas tafkazija tã fã tã noteef. Ja wajadsēs iswest registraziju par lauzineekeem, tad tifs ari ifdots fewiwhşks lifums. Pateefibu fakot, ir kaut kas peepihts flahkt, kas uf scho lifumu un uf to, fo winsch grib fasnuegt, neatteezas.

Prezidents J. Ščakste: Wārds peeder Kuršičam.

W. Kuršitis (Latgales semneeku partija, runā freewiski): Augstā sapulze! Pērkritu pilnīgi tām domām, ka hdaš isteiza Rlihwes un Alberinga fungi, ka semneekem raschojumi naw japeeteiz un ka likums isdodams weenigi pret spēkulanteem, kureem semneeka newar peelihdsinat.

Prezidents J. Ščakste: Runataju šaraktis ismeltis. Ir eefneegti 3 pahrlabojumi. Weens eefneegts no Bihlmana un škan tā:

„Peesihmē strihpot wahrduš: „pahrtikas produktu raschotajeem“.“

Otrš no Buschewiza un škan:

„Atteezibā us raschotajeem produktu peeteiššanas laiku nosaka apgahdibas ministrija.“

Es lišču Bihlmana preeščlikumu tā radikalako us balsošchanu. Ir eefneegts wehl weens preeščlikums no Ralnina:

„Strihpot wahrduš: „Seeweeschu Palihdsibas Korpufam“.“

Es luhgšču referentu.

Referents U. Sihmanis: Es gribetu isteiktees pee balsoššanas kahtibas. Pehz maneem eefkateem papreešču buhtu jabalso Buschewiza funga preeščlikums, jo ja Buschewiza funga preeščlikumu peenem, tikai tad waretu buht runa par šcho wahrdu strihpošchanu. Ja to nepeenemtu, tad pehz šawa šatura wahrdeem „pahrtikas produktu raschotajeem“ buhtu japaleef.

Prezidents J. Ščakste: Man gan buhs japeeturas pee zitas balsoššanas kahtibas. Es lišču Bihlmana preeščlikumu us balsošchanu tā pirmo. Preeščlikums, kuršč eefneegts no Bihlmana, škan:

„Strihpot peesihmē wahrduš: „pahrtikas produktu raschotajeem“.“

Es lišču tagad us balsošchonu šcho preeščlikumu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preeščlikumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret preeščlikumu. Preeščlikums ir atraidits ar 69 balsim pret 63. Tad nahšošais preeščlikums ir:

„Atteezibās us raschotajeem produktu peeteiššanas laiku nosaka apgahdibas ministrija.“

Seef nemts atpafal. Preeščlikums, kas atteezas us Seeweeschu Palihdsibas Korpufu, ari teef nemts atpafal. Tagad nahf us balsošchanu I. panta peesihme tahda, ka hda wina bijusi lihds šchim. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šhis peesihmes peenemščanu. Naw. Luhdsu pazeltees, kas atturas no balsoššanas? Naw. Šchi peesihme peenemta. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Bej I. pantā noteiktās weenreisejās peeteiššanas uskaittee pahrtikas kraħjumi peeteizami periodiski katra mehnescha pirmās rihs deenās. Apgahdibas ministrš war noteikt ari beeschatus peeteiššanas terminus, tā ari isdarit katrā laikā pahrtikas kraħjumu kontrolē noliktawās un zitas telpās.“

Prezidents J. Ščakste: Wārds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Otrā pantā, man šķeet, buhtu leetderigi eewest masu papildinajumu, lai šastanotu darbibu starp teem, kas wada un pahrsin apgahdibas ministrijas darbibu, un tapehz es leeku preeščhā eewest šchahdu papildinajumu pee otrā panta otras pušes:

„Apgahdibas ministrš, weenojotees ar tirdsneezibas ministri, šastinā ar pašchwaldibas eestahdem, war noteikt ari beeschatus peeteiššanas terminus.“

Prezidents J. Ščakste: Wairaf neweens pee wahrda nepeeteizas? Wārds apgahdibas ministrim.

Apgahdības ministrs U. Kalniņš: Pret pašvaldības eestahšču preekštahwju peewilkschanu pee šchis leetas naw neka ko eebilst; tas ir loti wehlams un pat apšweizams, bet wajadsetu tikai teikt „peeaiznot pašvaldības eestahšču preekštahwjuš.“ Zitadi tas war leetu nowilzinat garumā, jo peeteiškhanas termini ir ihsī, tikai 3 deenu gari, lai leetu waretu ahtrafi atrisinat. Galu galā tas patš ween isnahks. Lai leetu nenowilzinatu un ne-trauzetu, es leeku preekščā tahdu redakziju:

„peeaiznot pašvaldības eestahšču preekštahwjuš.“

R. Biļlmanis (sozialdemokrāts): Es peeweenojos šchim preekšč-lifumam un nonemu šawu preekščlifumu.

Prezidents J. Ščakste: Pahrلابotais papildinajums škan tagad:

„Apgahdības ministrs, weenofotees ar tirdsneežības ministri, peeaiznot pašvaldības eestahšču preekštahwjuš, war noteikt ari beeschafus peeteiškhanas terminus.“

Waj referentam nebuhtu kas ko eebilst? Es lifšču nš balsoščanu eefneegto papildinajumu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu par wīnu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret papildinajumu. Naw. Kas atturas no balsoščanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad papildinajums peenemts. Tagad es lifšču us balsoščanu otru pantu ar isdarito papildinajumu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret papildinato otro pantu. Naw. Kas atturas no balsoščanas, luhdsu pazeltees. Naw. 2. pants peenemts. 3. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Pahrtikas krahjumi usdodami Rīgā apgahdības ministrijas norahditās weetās, pahrejā Latwijā apgahdības ministrijas pilnwaroteem.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds Behrsinam.

U. Behrsinš (darba partija): Es luhgšču ščo pantu, masakais atteezibā us Latgali, pahrgrofit. Latgalē naw eephejams prasit, lai rasčotaji un tāpat sīhkee tīrgotaji meestinos peeteiktu šawuš krahjumus apgahdības ministrijas pilnwarneekem. Tadehl es leeku preekščā šefošču pahrلابotu redakziju:

„Pahrtikas krahjumi usdodami Rīgā apgahdības ministrijas norahditās weetās; pahrejās Latwijas pilsehtās un meestos, kur atrodas apgahdības ministrijas pilnwarotee — teem, bet kur tahdu kanzlejas naw — weetejai pašwal-dības eestahdei.“

Prezidents J. Ščakste: Waj wehlas kahds wahrdu? Wahrds ap-gahdības ministrim.

Apgahdības ministrs U. Kalniņš: Pateesibu šakot, lifuma teksts us to pašču ween ifeet, us ko Behrsina funks aisrahdija. „Apgahdības mi-nistrijas pilnwarneeks“ naw šaprotams tā, ka tikai wineem ween pahrtikas produkti buhu japeeteiz. Mehš došim wineem teesības dot šawas pilnwaras tahlak. Wini warēs pasinot weetejām pašwaldības eestahdem, nosuhtit us tureeni šawuš zilwefuš, waj iwehletees toš paščuš pašwaldības darbi-neekus un pee teem isdarit peeteiškchanu. Man leekas, ka teksts dod brih-wibu rofās, isdarit peeteiškchanu tik plaschi, zif ween tas wajadšigs. Peeteiškchana isdarama nemas negreeschotees tikai pee tagadejeem pilnwarneekem ween. Ja buhtu jagreesčas weenigi pee teem, tad tas Latgalē waretu radit neehrtības, bet tagadejais teksts dod pilnigu eepheju to nowehrst.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgtu referenta atsaulšmi.

Referents U. Šihmanis: Šchis jautajums juridiskā komisijā tika

apskatīts deesgan plaschi un faskanā ar to, ko peeweda apgahdibas ministra funkcis, tika peenemta sēji redakzija. De naw domats, ka peeteifschana buhtu isdarama tikai pee pilnwarneekēm uš weetam. Tas ir wehlaķa tekstā paredsets. Upgahdibas ministrija isdodamās instrukzijās pee likuma isweščanas dsihwē pee pilnwaroteem ir paredsetas pašwaldibas eestahdes, kurām sčee peenahkumi tiks uslikti. See tad buhs likumā sapotamee pilnwarotee. Islaist wifu mehanismu no apgahdibas ministrijās rofam un likumā fazit, ka ta leeta nododama pašwaldibas eestahdem, nebuhtu pareisi, jo tad ta nebuhtu faistita ar apgahdibas ministriju. Komisija tas tika atsichts par neehrta un tapehz ta nolehma fazit weenfahrschi „pilnwarotee“. Kad pašwaldibas eestahdes no apgahdibas ministrijās tiks pilnwarotas, tad winaš buhs likumā paredsetee pilnwarotee.

U. Behrsinšch (darba partija): Pehz apgahdibas ministra paskaidrojuma es sawu pahrgrosijumu nonehmu.

Presidentis J. Šchafste: Pahrgrosijums teef nonemts. Es lischu uš balsochanu 3. pantu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 3. panta peenemščanu? Naw. Luhdsu pazeltees to, kas atturas no balsochanas? Naw. 3. pants weenbalsigi peenemts. 4. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Pilnigi noleegts wiseem uspirzejeem — atkalpahrdewejeem pirt 1. pantā usfaiitits pahrtikas produktus uš eelam, zefeem un pilsehtu eebraufschanas weetās; tāpat noleegts wineem pirt sčos pahrtikas produktus lauku, meestu un pilsehtu tirgos lihdi pulkstien 12 deenā.“

Presidentis J. Šchafste: Pee wahrda neweens nepeeteizas? Peenemts. 5. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Wiseem namu ihpaščneekēm pilsehtās un meestos, waj namu pahrwaldneekēm jausdod trihs deenu laitā no sēji likuma 1. pantā apsihmetās deenas wifas wifu namos eposchās pahrtikas weelu noliktawas. Katra pehz sēji likuma spehā nahščhanas jauneerihkota noliktawa peeteizama triju deenu laitā. Noliktawas peeteizamas 3. pantā norahditām eestahdem.“

Presidentis J. Šchafste: Pee wahrda peeteizas Purgals.

J. Purgals (kristigā nazionalā saweeniba): Man pee sēji panta leekami preefšā daschi pahrgrosijumi. Sčis pants usleek namu ihpaščneekēm peenahkumu peeteif wifus nomneekēm peederoschos pahrtikas weelu krahumus, kuri sakopoti noliktawās. Tas teikts panta pirmā dalā; otrā dalā usleek namu ihpaščneekēm par peenahkumu, usdot wifas noliktawas, neminot kahdas, waj tikai pahrtikas weelu noliktawas, waj wifas noliktawas. Lai nowehrsu pahrapratumus, es leeku preefšā papildinat sēji panta pirmo dalu ar wahrdeem „tirgotawas un to noliktawas.“ Panta otrā dalā peemetina, ka peeteizamas wifas pahrtikas weelu tirgotawas un noliktawas un ka wifis peeteifschanas sinojumi eefneedsami tam eestahdem, kuras paredsetas likumā. Zitadi war rastees pahraprati, jo pašā sahķumā teikts, ka jausdod wifas pahrtikas weelu noliktawas. Noliktawas war buht wifadaš, ne tikai tahdas ween, kurās atrodas pahrtikas weelas, bet ari zitadas noliktawas, kuras mahjaimneekam war buht sinamas, tā ari tahdas, kuras ne mahju faimneekam, ne sehtneekam newar buht sinamas, ne peejamas. Zitadi mahju ihpaščneekēm tiktu uslikta atbildiba par zitu pilsonu rihzibu un pee tam loti leela. Tas nebuhtu ne ar ko attaisnojams, jo katrs atbild tikai par sawu rihzibu. Tapehz skaidribas deht nahku ar sčo preefšlikumu.

Presidentis J. Tschafste: Preekschlikums skan:

„Leelu preekschâ 5. pantâ strihpot „wisas“ un peemetinat: pahrtikas weelu tirgotawas un to noliktawas un jauneerihkotas pahrtikas weelu tirgotawas, waj noliktawas.“

Es luhgtu referentu dot sawu atsaufsmi.

Referents U. Sihmanis: Par scho jautajumu mums juridiskâ komisija bij plaschas pahrrunas un juridiskâ komisija ar leelu balsu wairumu peefrita usturet Satwerfmes Sapulzê preekschâ lito redakziju ais teem eemesleem, ka tahda pahrtikas krahjumu noliktawu usrahdischana namfaimneekem ir gan neehrta, winam rodas sinamas rihweschanas ar saweem nomneekem, un ja winsch to neqribetu darit, winam par to draudetu sinams fods, bet isejot no redses stahwolka, ka likumprojekts rada leelas neehrtibas preeksch wiseem teem pilsonem, kuri riskê, ka pee wineem war naht sinama kontrole. juridiskâ komisija atfina, ka namu ihpachneeki nepelna ihpachu isnehmuma stahwolki, kas winus aissargatu. Lai schis likums tiftu iswests dsihwê ar eespehjami labam sekmem, tad ari namfaimneekem jausnemas warbutejâs neehrtibas. Tapehz juridiskâ komisija paleef pee sawas redakzijas un man schi redakzija jaustur spehka.

Presidentis J. Tschafste: Gesneegtais pahrlabojums tiks nolasits sapulzei preekschâ, eewetojot wiau stary atteezigam weetam, tad tas buhs labaki saprotams. Es luhgschu sekretaru nolasit scho pantu, ka winsch skan ar eesneegto pahrlabojumu no Burgala kunga, pret kuru issazijâs komisijas referents.

Sekretars R. Jwanow:

„Wiseem namu ihpachneekem pilsehtas un meestos, waj namu pahrwalbneekem, jauhdod trihs deenu laika no schi lituma 1. pantâ apshmetas deenas wiau namos esochas pahrtikas weelu tirgotawas un to noliktawas. Katra pehz schi lituma spehka nahschanas jauneerihkota pahrtikas weelu tirgotawa un noliktawa peeteizama trihs deenu laika. Tirgotawas un noliktawas peeteizamas 3. pantâ norahditam eestahdem.“

Presidentis J. Tschafste: Es tagad lischu scho pantu ar pahrlabojumeem, kahdus eesneedsa Burgala kungs, us nobalsochanu un peesihmeju, ka referents issakas pret pahrlabojumu. Luhgtu pazeltees toz, kas ir par scho pahrlabojumu? 3. Kas atturas no balsochanas, luhdsu pazeltees. Naw. Sa tad schis pahrlabojums ar wisam pret trim balsim atraidits un paleef spehka wezais pants. Es tagad lischu us nobalsochanu pantu tahda weida, kahda winsch eesneegts no komisijas, un luhgtu pazeltees toz, kas ir pret scho pantu? Kas atturas no balsochanas, luhdsu pazeltees? Sa tad schis pants peenemts. 6. pants.

Sekretars R. Jwanow:

„Peeteiktos krahjumus apgahdibas ministrijai teeiba nopirkt par wairuma eepirschanas zenam (en gros) zenam) ar ministru kabineta noteiftu normalu pekna prozentu. Sihkafus atpirschanas noteikumus pahrwaldes kahrtiba nojaka ministru kabinets.“

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Buschewizam.

B. Buschewizs (sozialdemokrats): Pret paschu pantu tahda weida, ka winsch te lirts preekschâ, nefa nebuhtu fo eebilst. Es wehletos tika dabut no waldbibas paskaidrojums par paschu faturu un schos paskaidrojums prasit mani speesch Rihwes kungs, kas isteiza, ka atteezinot likumu us lauzi-neekem, no teem tiffhot nemti produkti par pahrmehrigi semam zenam un

tas waretu nowest pee pahrpratumeem. Es istsastju likumu trihs reises zauri un tahdu isteizeenu neatradu, tapehz nahzu pee flehdseena, ka Rlihwes kungam tas labaki sinams, jo winam ir tuwi safari ar waldbibu. No tam es tomehr waldbibu gribetu brihdinat, jo tas pahrmehrigi semas zenas waretu nowest pee parahdibam, ka lauzineeki pilsehta neko neeewedis. Es gribetu sinat, waj waldbiba peekriht Rlihwes kunga usskatam, par tam pahrmehrigi semam zenam, waj ne. (Ministru presidents R. Ulmanis no weetas: „Waldbiba turefees pee likuma“).

Presidents J. S f h a k s t e: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas, es liskhu scho pantu us balsochanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi panta peenemchanu? Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsochanas? Naw. Ta tad schis pants peenemts. 7. pants.

Sekretars R. J w a n o w s:

„Par schi likuma pahrfahpschanu wainigee sodami administratiwa fahrtā ar naudas sodu lihds 100.000 rubleem un ar zeetumu lihds 12 mehnescheem, fonstizejot nepeeteiktos waj preteji schi likuma noteikumeem eeguhstos trahjumus.“

Presidents J. S f h k s t e: Wahrds peeder Zeelenam.

J. Z e e l e n s (sozialdemokrats): Schis likuma pants nosafa tos sodus, furi paredseti teem, kas neispilda likuma noteikumus par produktu peeteifchanu un spekulazijas aptarochanu, bet te pazelas weens jautajums, waj wisi tee, furi schi likuma robeschās nodarbofees ar kontroli pee likuma isweschanas dshwe, waj daschs labs no eerehdneem ari nesekmes spekulazijas iiplatishanos un spekulazijas aptarochanas weela warbuht nems daschadus futulus un, itā aptarodams spekulaziju, peepildis tikai sawas kabatas. (Sauzeeni no weetas: „Japeepreesch nahwes sods!“). Nahwes sodam mehš, sozialdemokrati, wispahrigi esam pretim un ari pret nahwes sodu teem eerehdneem, furi scho likumu pahrfahps. Es negribu teikt, ka wisa eerehdneeziba Latwijā stahw til semu, bet tomehr ir weena dala eerehdnu, fura stahw us tik sema lihmena. Nerunāsim nemas par to, ko pilsehta runā par daschadeem apgahdibas ministrijas eerehdneem un daschadam apgahdibas intendanturam. Peewedistim daschus standalosus faktus. Ahrleetu komisija ofiziali tika sinots — to sinoja meera delegazijas dreefschfehdetajs, Wessmana kungs — ka weena dala eerehdnu, kaslihds ar meera delegaziju nobrauzā us Maskawu, panehmuschī Latwijas diplomatiskā wagonā lihdsi sacharinu, medikamentus un naudu, un spekulējuschī ar teem Maskawā. Ja jau ahrleetu ministrijas eerehdnu starpā ir spekulanti, tahdā ministrijā, fura loti tahli stahw no fainneeziskām leetam, tad, es domaju, apgahdibas ministrijā un zitās, kuras stahw tuwal fainneeziskai dshwei, apstahkli ir dauds launaki. Tapehz mehš leetam preefshā tos sodus, furi teef paredseti pret spekulanteem, paredset ari pret teem eerehdneem, furi pee schi likuma isweschanas dshwe, sekme spekulaziju, waj paschi nodarbojas ar to un tapehz mehš leetam preefshā schahdu papildinajumu:

„Ar tahdu pat sodu sodamas amata personas, kuras tiks peekertās spekulazijas pabalstichanā un safarā ar to stahwoscheem amata pahrfahpumeem“.

Presidents J. S f h a k s t e: Wahrds peeder Behrsinam.

U. B e h r s i n s h (darba partija): Man ari te buhtu masš papildinajums. Es leeku preefshā pehz pilna teksta fazit:

„Ja wainigee ir ahrsejnu pawalstneeti, tad tee isfraidami, bet ja wini ir walsts eerehdni, tad tee nododami pee sabeedrisfeem darbeem us 2 gadeem“.

(Applausi.)

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Zeelenam.

J. Zeelens (sozialdemokrats): Es gribetu papildinat sawu preefšlikumu ar wahrdeem:

„Zit tablu likumä naw paredsets bahrgats šods“.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Rweefim.

U. Rweefis (semneeku šaweeniba): Es wehletos, lai Behrsina kungs pašaidrotu, ko wišch šaprot sem šabeedriškeem darbeem. Ja wišch sem šabeedriškeem darbeem šaprot kriminalšodu, tad tahda mums naw. Warbuht, ka buhtu jaewed tahda kategorija.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Behrsinam.

U. Behrsinšch (darba partija): Sem šabeedriškeem darbeem es šaprotu tos darbus, kuras šariško muhsu zelu un buhwju pahrwalde, kas šatru deenu nodarbina wairakus tuhštostušus zilweku.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Bušchewizam.

U. Bušchewizs (sozialdemokrats): Es esmu pret Behrsina kunga preefšlikumu, jo ja mums likumä naw paredsets šods — nodot pee šabeedriškeem darbeem, tad us teefas lehmuma pamata tas naw eespehšams, un nodot administracijai ari naw eespehšams, jo mums tit leelas uštizibas pret administracijas pareisu rihzibu naw.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Behrsinam.

U. Behrsinšch (darba partija): Es nonemu punktu par šabeedriškeem darbeem, bet atšahju par ahrsemneeku šfraidišchanu.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder apgahdibas ministrim.

Apgahdibas ministrs U. Kalninšch: Man leefas, ka papildinajums ir leefs, jo šodi, kuras usleef eerehdneem par kufulu nemschanu, ir leelaki, nekä wini te tifa likti preefšhä. Utteezibä us ahrsemneekeem pašahw likums, ka winus war tahdos gadijumos šfraidit. Lai likums nepaliktu raibs no šahhdeem leefeem šihumeem, es leef: preefšhä to papildinajumu atraidit.

Presidents J. Tšakste: Es luhgšchu referentu dot sawu atšaufšmi.

Referents U. Šihmanis: Raut gan šchis jautajums netifa juridiskä komišija šihli apšpreests, man kã juristam japeeweenojas tam, ko ašrahdija apgahdibas ministra kungs, ka par kufulu nemschanu kriminallikumä ir paredsets 3 gadu zetuma šods, bet te tifa weens gads. Es negribetu domat, ka Zeelena kungs buhtu par to, ka tee eerehdni, kuri buhtu kufulus nehmušchi, nedabutu šodu, kurušch likumä paredsets. Kas šihmejas us 100.000 rublu naudas šodu, tad wina uštšchana juridiski nekahdä weidä nebuhtu konstruejama. Ušlitt naudas šodu pehz šchi likuma un zetuma šodu pehz kriminalšodu likuma — kã gan tas šašfanetu, un prašš tas nebuhtu išwedams. Waj no ta, kas nehmis to kufuli, naudas šodu waršs dabut? Es waru wairak kã ššaubitees. Wišch, warbuht, šamafatu, ja te buhtu naudas šods waj zetuma šods, bet ja winam ušlitt titlab zetuma, kã naudas šodu, tad naudas šodu gan no eerehdna nepeedšišš. Ja tahds eerehdnis nahstu zetumä us trim gadeem, tad wišch ar to buhtu išlehgts no šawas šaraibas un pee kufulu nemschanas wairs nenahšs. Šapehz mau buhtu jauštur redakzija beš papildinajuma.

Presidents J. Tšakste: Ir eefneegti diwi pahrlabojumi. Weens, kurušch eefneegts no Zeelena kunga, škan:

„Ar tahdu pat šodu šodamas amata peršonas, kuras tiks peeferšas špekulacijas pabalštšchana un šakarä ar to šahwošcheem amata pahršahpumeem, zit tablu likumä naw paredsets bahrgats šods“.

Komisijas referents iſſakaſ pret ſcho pahrlabojumu. Es liſſchu winu uſ balſoſchanu un luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir par ſcho pahrlabojumu. Tagad es luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſcho pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees toſ, kaſ buhtu atturejuſchees no balſoſchanas. Par pahrlabojumu ir nodotas 63 balſis, pret 61, atturejuſchās 3. Pawiſam iſnahl 64 pret pahrlabojumu. Pahrlabojumam naw wajadſigās majoritates — wiſſch atfriht. Otrs pahrlabojums:

„Ja wainigee ir ahrſemju pawalſtneeki, tad tee iſraidami“.

Tas ir pahrlabojums, kuru eenefa Satwerfmes Sapulzes lozeklis Behrſinſch. Es liſſchu tagad to uſ balſoſchanu un luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir par ſcho pahrlabojumu. Kaſ ir pret ſcho pahrlabojumu, luhdsu pazeltees. Naw. Kaſ atturas no balſoſchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad ſchis papildinajums weenbalſigi peenemts. Tagad es liſſchu wiſu 7. pantu uſ balſoſchanu un luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchi panta peenemſchanu. Naw. Kaſ atturas no balſoſchanas. Naw. 7. pants peenemts. Peesihme pee 7. panta.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Ja wainigais ir juridiska perſona, tad zeetuma ſods uſleekams juridiskās perſonas preekſhtahweem, bet par naudas ſoda ſamaksu atbild paati juridiska perſona un winaſ preekſhtahwi“.

Presidentſ J. ſſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 8. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Tahds pats ſods draud par ſpekulaziju ar 1. pantā uſſaititeem pahrtikas produkteem. Waj weifala operazijai ir ſpekulatiws rakturns, noſaka ſewiſcha komiſija pee apgahdibas ministrijas. Komisijas ſaſtahwu noſaka ministru ſabinets“.

Presidentſ J. ſſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 9. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Apgahdibas ministrija iſdod ſchi liſuma iſweſchanai atteezigas inſtrukzijas“.

Presidentſ J. ſſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Likumſ ſtahjas ſpehtā no iſſludinaſchanas deenas“.

Presidentſ J. ſſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts.

Es liſſchu tagad uſ balſoſchanu ſcho likumu wiſā wiſumā un luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir par ſchi likuma peenemſchanu ar iſdariteem pahrlabojumeem. Tagad es luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchi likuma peenemſchanu. Naw. Es luhgschu tagad pazeltees toſ, kaſ buhtu atturejuſchees no balſoſchanas. Naw. Schis likums peenemts.

Man pee ſchi paſcha liſuma ir eesneegta ſekofcha pahrejas formula:

„Peenemot waldbibas eesneegto likumu par ſpekulazijas aparofchanu, Satwerfmes Sapulze, atraſdama waldbibas ſpertos ſofus pahrtikas leetas par nepeeteefofſcheem, uſdod iſſtrahdat ſteidſamibas ſahrtibā tuwakus noteikumus par pirnās nepeezeeſhamibas raſchojumu apgahdaſchanu un patehreſchanas normeschanu un paturet ari turpmat obligatoriſtās nodewas uſ lauku raſchojumeem, karaſpehta un pilſehtu wajadſibam, atlihdſinot ſemneeeem raſchoſchanas iſdewumus“.

Otra pahrejas formula ir ſekofcha:

„Peenemot, waldbibas eesneegto likumprojektu par pahrtikas produktu peeteiſſchanu un ſpekulazijas aparofchanu. Satwerfmes Sapulze atrod par nepeezeeſhamu uſaizinat waldbibu iſſtrahdat ſteidſamibas ſahrtā noteikumus par pahrtikas produktu apgahdibu un patehreſchanas normeschanu“.

Pirmo pahrejas formulu parakstījis Bihlmanis un otru — Antonš, Behrsinšch un ziti.

Es lišču eefneeguma fahrtibā abus ņhos eefneegumus uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par Bihlmana eefneegto pahrejas formulu. 56. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ņho pahrejas formulu. 70. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejusņhees no balsofchanas. 2. Tā tad wina atfriht. Nahkofcho pahrejas formulu, es domaju, newajadsēs wairs nolafit. (Sauzeeni no weetas: „Wajaga nolafit!“).

„Peenemot waldbiās eefneegto ličumprojektu par pahrtiķas produktu peeteiķchanu un ņpekulazijas apkarofchanu, Satwersmes Sapulze atrod par nepeezeeņchamu uņaizinat waldbi ušstrahdat ņteidsamibas fahrtā noteikumus par pahrtiķas produktu apgahdibu un patehreņchanas normeņchanu“.

Es lišču tagad ņho pahrejas formulu uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par ņho pahrejas formulu. Uzimredņot, wairakums. ņĶi pahrejas formula ar majoritati p e e n e m t a.

Nahkofchais deenas fahrtibas punktš: „Noteikumi par atzises nodokli uš apgaismoņchanas un ņmehru produkteem. kas no nastas isgatawoti“.

Referents Behrsinšch.

Referents A. Behrsinšch: Pagaidu waldbi, pamatodamās uš Sautas Padomes ličuma no 1919. gada 16. juliķa, ir eewedusi ņhos noteikumus 1919. gada 19. septembri.

ņĶee noteikumi naw eerindoti jau pastahwoņchos Kreewijas atzises ličumos; winos naw uņrahdits, kuri panti no bijuņchās Kreewijas atzises ličumeem/ top atzelti waj pahrgroņiti, tā tas peeprafts Satwersmes Sapulzes pahrejas formulā no 1920. gada 7. juliķa. ņĶajos noteikumos pee tam ņajaukti kopā atzises nodokli noteikumi un ņoda ličumi par ņho nodokli noteikumu pahrtahpņchanu, bet § 2. finansu ministrš pilnwarots noteikt ar ņho atzises nodokli apleekamo produktu paņhmes; pee ličumprojekta peeliktš tahds apraftš naw.

TadehĶ finansu komiņija leef preeņņhā:

„1. ņĶi pagaidu ličuma pahrwehņchanu par pastahwigu ličumu pagaidam atlikt.

2. Uņaizinat finansu ministri eefneegt wiņpuņigi isstrahdatu pastahwoņchos ličumos eerindotu ličumprojektu par atzises nodokli uš ņmehru produkteem, kas no nastas isstrahdati“.

Prezidents J. ņĶ a k ņ t e: Waj wehletos kahds wahrdu? Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es lišču uš nobalsofchanu preeņņličumu, kuruņch eefneegtš no finansu un budņheta komiņijas un ņlan:

„1. ņĶi pagaidu ličuma pahrwehņchanu par pastahwigu ličumu pagaidam atlikt.

2. Uņaizinat finansu ministri eefneegt wiņpuņigi isstrahdatu pastahwoņchos ličumos eerindotu ličumprojektu par atzises nodokli uš apgaismoņchanas un ņmehru produkteem, kas no nastas isstrahdati“.

Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret preeņņličumu. Naw. Kas atturas no balsofchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Ta tad preeņņličums p e e n e m t š. Nahkofchais deenas fahrtibas punktš ir: „Wapilda noteikumi par teefu amatu kandidateem.“ Referents Holzmanis.

Referents W. Holzmanis: Wapildu noteikumi par teefu amatu kandidateem ir nepeezeeņchami, lai dotu muhņu teefam eefpehju fahrtigi strahdat.

Muhfu teefas ir nokluwufchas tahda stahwokli, ka winas zeesch no teefu darbineeku trukuma. Lai waretu isaudset jaunus teefu darbineekus, ir ne-peezeeschami par teefu amatu kandidateem peelaišt personas, kuras nebauda augstskolas juridisku isglibtibu, bet kuras buhtu spehjjigas strahdat no sahkuma sematās weetās un pehz tam cenemt ari augstatus amatus. Romisija luhds noteikumus peenemt steidsamibas fahrtiba.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Seel likta preefcha steidsamiba. Es lisschu steidsamibu us nobalfofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfofchanas. Naw. Ta tad steidsamiba peenemta. Seel atklastas wispahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es lisschu us balfofchanu pahreju us lasifchanu pa panteem un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret pahreju. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfofchanas. Naw. Weenbalfigi peenemta pahreja us pantu lasifchanu. Waj sapulze wehlas, lai pantus nolasa? (No weetam: „Naw wajadfigs!“) Wirstrafstis.

(Papildu noteikumi par teefu amatu kandidateem).

Cebildumu naw? Peenemts. Peesihme.

(Pagaidam atkaut eezelt deenesta ka kandidatus, ta ari personas bes juridiskas isglibtibas).

Cebildumu naw? Peenemts. 415. pants.

(Wezakeem kandidateem apgabalteefas plenarsapulze war usdot ismekleschanas teefneschu un meerteefneschu peenahkumu ispildifchanu.

Teefu palatas profurors, fasinā ar teefas palatas preefshchdetaju, war wineem usdot ari apgabalteefas profurora beedra peenahkumu ispildifchanu).

Cebildumu naw? Peenemts. Peesihme.

(Pagaidu apgabalteefas plenarsapulzei atkauts usdot jaunakeem kandidateem ismekleschanas teefneschu un meerteefneschu peenahkumu ispildifchanu).

Cebildumu naw? Peenemts.

(415¹. pantu atzelt).

Cebildumu naw? Peenemts.

Es lisschu us balfofchanu likumu wisā wfumā. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho likumu? Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejušchees no balfofchanas? Naw. Schis likums peenemts.

Cekams es dodu wahrdu redakzijas komisijai, mehš pahreesim us nahfofcha likuma apluhfofchanu, t. i. „Likums par alkohololu faturofchu weelu isstrahdafchanu, aplifchanu ar nodofkeem un pahrdofchanu. Referents A. Behrsinſch.

Referents A. Behrsinſch: Schis projekts 1920. g. 16. aprili isdots no pagaidu wal dibas jau ka pagaidu likums. 1919. g. 16. julija Tautas Padome peenemta likuma fahrtiba, eespeests „Wal dibas Wehstnescha“ 1920. g. 92., 93., 94., 95., 96. un 97. numuros un pastahw spehta.

Pagaidu likums eesneegts finansu komisijai bes finansu ministra paskaidrojuma par schi nodofka nepeezeeschamibu, ka ari bes tuwakeem aifrahdijsimeem par nodofka lihdsfchinejo gaitu, un pat bes tuwafa aifrahdijsuma, kahda stahwokli atrodas schai likuma indirekti iswirfitalis jautajums par walsts spirta monopola eewefchanu.

Apfpreefshamais pagaidu likums naw ari peenahzigi eerindots atteeziga weeta jau pastahwofchos afzises likumos; naw pat atfihmets, kahdi lihdsfchineja likuma panti top pahrmainiti waj atzelti, kas noteek ar pirms wina

isdoto pagaidu likumu no 1918. g. 28. dezembra. Zaur to likumprojekts jeb pagaidu likums jaatsihst par tehniskä sinä tik negatawu, ka wina praktiska leetoschana iddeenischä dsihwê no nejuristeem — un tahdeem ar scho likumu wiswairaf jafateekas — tagad gandrihs neeespehjami.

Sawä ispaudumä pagaidu likums, bes teeschä nodoklu jautajuma us reibinoscheem dsehreeneem, aptwer wehl 2 leetas: 1) registrazijas zelä no-fahrto reibinoschu dsehreenu fabrikaziju (§ 11.) un tirdsneezibu (§ 176.) un 2) neteeschi eewed dsihwê walsts monopolu us spirtu un degwihnu (§ 1. a un § 175.). Bet tomehr noteikti jausfwer, ka schini likumä eet runa tikai par alkoholu faturoscho dsehreenu tihram fiftus leetam, tikai par schi jautajuma nofahrtochanu, weenigi nodoklu sinä. Par spirta monopolu, par schuhpibas eerobeschoschanu, par likuma pahrkahpeju fodischanu, apspreeschot schoreif preekschä zelto likumu, mums naw jarunä; par pirmam 2 leetam augustä fa-pulze lems, kad nahks apspreeschanä likums par spirta monopolu, bet par fodeem no finansu un budscheta komisijas jau peenemts atteezigs likuma projektis un wirsits tahlaf us juridisko komisiju.

Atteezibä us spirta un degwihna monopolu finansu komisija bija loti nemeerä ar to, ka waldbiba scho monopolu faktiski eewed jau ar blakus leh-mumeem: likumprojekta par pehdejo walsts kafes sijnju emisiju un ar schodeen jums preekschä likto likumprojektu par nodokleem us reibinoscheem dsehreeneem, nemas wehl nenahkdama ar paschu likumu par spirta monopolu. Pehz finansu komisijas domam buhtu nepeezeeschams un ari dauds leelderigaki, wispirms nahkt ar likumprojektu par paschu monopolu, lai tahdejadi dotu Satwersmes Sapulzei eespehju, wispapreeksch noskaidrot sawu prinzipielo stahwolli pret scho monopolu, un newis nostahdit ar blakus likumeem Satwersmes Sapulzi notifuschu faktu preekschä, ka tas tagad panahkis. Fi-nansu ministrijas preekschstahwis komisija noteikti sinoja, ka likumprojekts par spirta un degwihna monopolu tapshot eesneegts tuwakä nahlotnê.

Apzeredama augustai sapulzei schodeen preekschä likto likumprojektu, finansu komisija atzerejas ari wifus tos eebildumus, kahdi no teoretiskä un praktiskä weedokla bijuschä Kreewija tilka zelti pret schahdu monopolu; atminejas ari tos paliatiwus, kahdus tur mehginaja ismantot schuhpibas apkaroschanai, wis-pirms zaur tä fauktajam „sahstibas kuratorijam“, pehz tam peeschkirot weete-jam paschwaldbibas eestahdem sinamas „veto“ teesibas. Jums preekschä zeltais pagaidu likums pareds schuhpibas apkaroschanai tikai foda likumu peemehroschanu. Par scheem foda likumeem tomehr schoreif mums naw jarunä, jo, ka jau teizu, pats likums par spirta un degwihna monopolu un par fodeem schodeen nenahf apspreeschanä.

Walsts budscheta par 1920. g. I. zeturfni, walsts fahrtejo eenahkumu III. posmä § 20., pardseta atzise no alkoholu faturoscheem dsehreeneem 2.081.000 un § 24. patentes nodoklis 255.000 rbl. Finansu komisija, deem-schehl, nespehja usrahdit zita eenahkumu awota, no kura waretu schos ma-sakais 10 milj. rbl. gadä smelt. Ar to ir teikts, ka tikpat walsts monopolu us spirtu un degwihna, ka ari tirdsneezibu ar reibinoscheem dsehreeneem gan ka atraidamu un loti newehlamu launumu, bet ari ka neisbehgamu launumu, isnahf peenemt. Tikai apspreeschot drihsunä sagaidamo likumprojektu par paschu monopolu isnahks apzeret, ka schuhpibu wislabaf un wisdroshaf eerobeschot.

Pahrejot pee likumprojekta apstatishanas, jafaka, ka finansu un budscheta

komisija winā konsekwenti isweda zauri weenu domu, ka blakus atzises eerehdneem pee reibinoschu dsehreenu ispahrdofchanas un weifala tureschanas peewelkamas ari paschwaldibas eestahdes, isgahdajot atlaujas, nemot winas, ta ari us-raugot pahrdofchanu. Surpretim spirta fabrikazija ta tahda, kas wajadsiga ne tikai schuhpbai, bet techniskeem lihdsfekleem, kura bes tam sinama mehra weizina lauffaimneeziibu atteeziba us kartupeleem, finansu un budscheta komisija pehz plascham pahrrunam tika atsihts, ka pee spirta dedsinaschanas atlaujas ir weenigi sifkus intereses noteizofchās. Jums isfneegta projektā pee 5. panta peeliktis patentes nodoklu noraksts. Schis pants šatur aistradzi-jumu, ka atzises un patentes nodokla leelumu noteiz waldbiba. Peesihmē teiktis:

„Atzises un patentes nodoklu leelums norahdits šche peeliktos šaraktos un papildu atzises leelums par spirta isstrahdajumeem 129. un 130. p.p.“

Man jafaka, ka schis patentes nodoklu noraksts ir sinama mehra te eekluwis aif pahrratumā. Winu naw domats augstai šapulzei zelt preefšhā tā likumu, kursch buhtu peenemams un eerindojams wispahreja likumā, jo, ja mehš šakam, ka to noteiz waldbiba, tad likumdoschanas šahrtibā ar to naw janodarbojas. Bet winsch domats likt preefšhā tikai tadehl, ka lihdsfchinejā noteiktā suma bija tahda, kas neapmeerinaja finansu un budscheta komisija peenemtis prinzipus. Ra tas tā bija, to war spreest no tam, ka patlaban ir diwi tahdi waldbibas nošazijumi un tomehr sumas nepeeteef un škaidribas naw. Tas ir domats tikai tā iseja no ta stahwokka, šahdā mehš patlaban atrodamees, ja atstahjam likumā no waldbibas paredsetos teefchos noteikumus us preefšhu. Šandehl, lai šho pahrratumu nowehrstu, šafinā ar finansu komisijas preefšfehdetaju Buschewiza fungu un juridiskās komisijas preefšfehdetaju Sihmana fungu, es leeku augstai šapulzei preefšhā, peesihmē pehz wahrdeem „atzises un patentes“ eewetot wehl weenu wahrdu „pashreisejo“ leelumu, lai ar to šazitu, ka tas naw likumdoschanas akts, bet tikai finansis likumdoschanas eerosinajums pee patentes leeluma zaurluhofchanas. Augstā šapulze reds, ka ir pahrgrosijumu weseļa rinda, jo wini bij dšihwē špehkā tikai pagaidam. Šomehr eewehrojot wajadsibu, ar šahdu wini iswedami dšihwē, eewehrojot to, ka walstij tagad eet leelas sumas šudumā, un eewehrojot finansu un budscheta komisijas weenbalsigu lehmumu, es luhdsu augsto šapulzi likumu peenemt šteidsamibas šahrtibā. Šs neuskawefchos pee paštai-drojumeem par pahrgrosijumeem atfewišklos pantos, bet ja šapulze atradis to par wajadsigu, tad doschu atfewiškhus pašlaidrojumus pee panteem. Rā es šaziju, finansu un budscheta komisija luhds peenemt likumu šteidsamibas šahrtibā.

Presidentis J. Šchakste: Preefšhā likta šteidsamiba. Šs likšhu šteidsamibu us nobalsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šteidsamibu. Naw. Kas atturas no balsofchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Šā tad ar wisām pret weenu balsi šteidsamiba p e e n e m t a. Šeef atlahtas wispahrejas debates. Wahrds peeder Dr. Reinhardam.

G. Reihards (kriftigā nazionalā šaweeniba): Augsti godatā šapulze! Komisijas referents jau norahdija, ka schis likums ir nahzis nelaikā un ne-weetā. Šapat schis likums naw eefneegts šakarā ar to leelo monopla likumu, kursch wehl paredsets. Šchin likumam ir muhsu tagadejos šaimneezifkos ap-štahklos tik leela šoziala nošihme, ka winu tā šaraustit gabalos newar. Šs nemas newaru wisumā usfwehrt wina pateeso nošihmi. Šchini likumā pare-dseta alkohola raschofchana ne tikai ruhpneezibas noluhkeem, bet ari priwatai

leetoschanai — dšerschanai. Es šhe gribu norahdit waldibai us noseedsigo noluhfu, ko ar winu war pañahft, t. i. apdsirdit Latwijās tautu. No ahrsteem ween ir sinams, ka alkohols peeder pee wišnahwigafām weelam, kas mums ir pašhstams. Wīnu wišwairaf karakteriše tas, ka tee, kas reiš atrodas sem wina eespaida, naw wairs špehigi špreest pareiš par to kà gifti, kà nahweš sahli. Šaišni ta ir wina karakteristika, ka wišch, pirmām kahrtam, muhfu augstakos kontroles zentrus — smadzenes apreibina un tã kriticās un špreeduma špehjas pamafina. Tadehl ari iškaidrojama zihna, kuru wed pret šcho gifti tik ilguš laikus un kadehl ši zihna wehl naw nowesta galã; kadehl alkohols wehl daudsās walstis teef peelaišts tirdšneezibã kã dšehreens un kã baudu weela. Tagad peh3 kara, kur šiniba sahft wišwairaf nodarbotees ar jautajumeem, kã pašargat to dšihwo špehfu, kas wehl palizis pahri no leelã pašaules kara fabrukuma, ta wišpirmã kahrtã wehrsch šawu usmanibu us šcho nahwigo sahli un ir nahfusi pee šaprašchanas, ka tagadejã netikween šaimneezikã, bet ari fišifã atdšimschana naw eespehjana, ja mehš atradišmees sem alkohola eespaida. Tadehl ari tagad pret alkohololu, kã sineet, ir iškdoti aišleegumi Amerikã, Belgijã, un wehl zitãš walstis projektē to išwest. Bet nu mehš redšam, ka muhfu finansu un ruhpnēezibas komišija un tãpat ari ministrija nahf mums preekšã šchai augstã namã ar preekšlikumu eewest alkohola pahrdošchanu dšerschanai, t. i. apdsirdit Latwijās tautu. Še, kã juhs redšēt iš klahšteelikã šaraktã par tãm weetam, kur akzišes un patentes išmaksã, ir wišleelakã mehrã paredšeta tirgošchanas ar alkohololu ne tikai ween pirmās šchiras traakteeros un restoranos, bet wišās stazijās, wišās peeturu weetās, tirgos, wišos šwehtkos u. t. t. Juhs redšēt, ka tas ir leelš kara gahjeens pret tautas wēselibu, un ne tik ween pret tās tautas wēselibu, kas tagad dšihwo, bet ari pret tās wēselibu, kas wehl nahfs.

Otra, šewiškã alkoholam peemihtošã pašihme ir ta, ka wišch darē eespaidu us wehl nedšimuscho jauno paaudši un tadehl wišch wehl dubulto šawu kaitigumu. Mehš wiš brihnamees par leelo energijas šudumu, kas parahdas Kreewijã, kur ušnahfusi pilniga weenalšiba. Es waru teikt, ka leelã dala wainas ir peerakstama alkoholam un leela dala leefama us Wittes kameešcheem, kas eeweda tautas apdsirdišanu Kreewijã. Šchos pašchus wehšchus, tikai muhfu kullitē, pahrnehma muhfu finansu un ruhpnēezibas ministrija un Šatwerfmes Šapulzes finansu komišija, kuras grib to eewest muhfu semē. Ja mehš gribam wehl to, kas mums no dšihwã špehka pahri palizis, ja mehš gribam augsto intelektu, kas mums latweešcheem ir wairaf nekã dauds zitãm tautam, ja mehš gribam wīnu nonahwet, tad peenemšim šchahdu likumu. Tad mehš eesim pa to zelu, ko leelakais tautas eenaidneekš war išwehletees, lai išnihzinatu wišu to, kas mums ir wišwehrtigakais štarp zitãm tautam. Šhi pahrleeziba naw wehl pahrgahjuši plašchās tautas mafās. Mehš wehl šahwam sem ši alkohola eespaida un tadehl ari naw zerams, ka muhfu preše un muhfu šabeedriške darbineeki ar pilneem špehkeem pabalstis zihnu pret alkohololu, bet es domaju, ka tee, kas šapulzejušchees šhini augstã namã, kas šuhtiti no tautas šargat winas wišaugstakās mantas, šin, kas peenahfas šhini jautajumã, ko lai mehš daram un ko lai gribam darit. Šhis likums naw peenemams tagad, jo naw nefahdas šteidšamibas. Tas ir nododams waldibai, lai to peeweeno monopola likumeem. Es neefmu preti alkohola rašošchanai, tapeh3, ka mehš ešam špeesti to rašot, jo ruhpnēezibai un medikamenteem wišch wajadsigs, bet wišch ir wehl nahwigaka giftis

nekā moršijs un fokains. Moršijam un fokainam nav tik daudz tā welnīšņīgā spēka, kā ir alkoholum. Moršijs un fokains uz wīstingrako wīšas wāstīs ir aprobēšots, bet ar alkoholu tas wehl naw. Tagad šiniba ir apweenojusees ar weenkahrščas feewas wahrdu. Juhs atminesatees laikus, kad 1914. gadā bij noleegts alkohols. Zif pateizigas bija wīšas, nemšim peemehram pašu štrahdneeku feewas, par šwehtību, ko winām nefa alkohola aisseegums. Nefazijim, ka tad bruhweja kandschu. Dšehra ari 1914., 1915. un 1916. gados, kad alkohols faktiski bij noleegts. Bet tad dšehra tee, kas newareja wairš zitadi dšihwot, tā wineem bija jadser. Par teem numš naw baščas, wini war dšert un eet bojā. Tur mehš daudz nesaudešim, bet mehš saudešim gan tad, kad mehš peelaidišim, lai ar alkoholu pawedina muhšu jaunatni un to paaudsi, kas mahzas no wezajeem dšehrajeem. Pastaigafimees pa Rigas eelam. Mehš redsam, ka wehl nekaunigaki, nekā eelas feeweeshi, peedawajas alkohols wīšos štatū logos. Tas pawedina ne tik ween ihšos dšehrajuš, kas dšer ari tad, kad alkohols ir aisseegts, kas bruhwē šawu kandschu ari tad, kad winam usleek nahwes šodu, bet pawedina ari tos, kas zitadi nedšertu. Šchis likums šaweenojas kopā ar Walleiku un Schwabi un grib mums trakteeret ar waru eekšā šawu špirtu. Tauta ir apdširdama tad, kad wīnu grib šamaitat. Ja finansu ministrija domā ar to eeguht kahduš neeka dešmit miljonuš, tad wīna pašaudēs wefelu miljardu tautas spēka un tautas garigas mantas. Šchis man ir dšilas pahrleezibas jautajums un dšilas pahrleezibas jautajums tapehž, ka es gadeem ar to ešmu nodarbojees. Man weenš otrs teiks: „Warbuht, tu pats efi dšehriš.“ Ja gan, un tad, kad es atrados sem šchi eespaida, tad es tā nerunaju, un tagad es šinu, ka tahds gaischš eekats par šcho leetu war buht tikai tam, kas nedšer. Tam, kas ikkatru deenu kaut ari tikai weenu glahšiti dšer, šchis gaischais eekats newar buht. Es luhdsu neusskatit par kahdu joku, bet tas ir wajadsigs, lai šcho jautajumu pareisi apgaismotu un zitadi es to neprotu ištahštit. Tapehž es leeku preekšā atraidit šcho likumprojektu un atlikt wīnu, kamehr nahšs mums preekšā wīš-pahrigais likums par monopolu un tad mehš wehl plaščakās debatēs špredišim par to, zif tahlu monopolš ir eewedams un preekš kahda alkohola. Waj tas naw traki, ka mehš brehžam par dahrdšibu un nabadšibu un šinam tani pašā laikā, ka war no ahršemem likeerus eewest. Wīšmas fabrižejeet tad pašchi šchos likeerus, bet kad uz ahršemem mehš nosuhtam wehl šawu nabadšibu un tad apdširdam šawu tautu, tad to es nefaprotu; nefaprotu lunguš, kas to leek preekšā.

Presidents J. Šchakste: Debates teef pahrtrauktas lihds nahkofchaj sehdei un eekams debates šlehds, es luhdsu redakzijas komišiju šneegt šawu šinajumu.

Referents O. Waldmanis: Redakzijas komišijas usdewumā man ir tas gods pašnot jums šefofchus pahrgrošijumus pee likuma par štempel-nodokli. Tā tā minetais likums naw wīšā wīšumā patšahwigs, bet tikai pahrgrošijums no pastahwofchā likuma, tad komišija wiršrakstu leek preekšā grošit šefofchā weidā.

„Pāpildinajums pee likuma par štempelnodokli.“

Sahlaš:

„Pastahwofchā štempelnodokļa likuma 113., 114., 117., 118., 195. un 197. pantuš un wefšeru likuma 3. un 86. pantuš, tad 3. un 86. pantu otrs puntuš pahrgrošot un pāpildinot šefofchā likumā:

Minetos pahrgrosijumus rediget fefošchä weidä:

„Bastahwoščä stempelnodokka likuma 113., 114., 117., 118., 195. un 197. pants un wešfetu likuma 3., 86. pants un 3. un 86. pantu 2. punkti pahrgrosami un papilbinami šahdä weidä.“

113. pantä fazits „fastahdami“; komišija ņhi wahrda weetä leef preeščä list „rakstami“. Tahlak komišija atrod, ņa wahrdu „blanketam“ wajadšigs strihpot. Tahlakä frasē fazits: „Stempelmarmas uslipinamas dokumenta pirmäs pušes kreisä dalä un dšehščamas, pahrrakstot pahr tām dokumenta isdeweja wahrdu.“ Wahrda „dokumenta“ weetä komišija leef preeščä list „wešfela“; fraš „pahrrakstot pahr tām dokumenta isdeweja wahrdu un us-wahrdu, waj usšpeesčot firmas stempeli, atšihmejot us katras marmas atteezigo datumu“ rediget fefošči: „marmas dšehščamas ar wešfela isdeweja parakstu us tām“. „Tahlak“ weetä jaleef „un“, wahrdu „atteezigo datumu“ weetä list „winas dšehščanas datumu“.

Nahkoščais teikums redakzijas komišijas redigejumä šfan:

„Ja wešfeli parakstijuščas wairakas personas, tad marmas war dšehst ar weena wešfela isdeweja parakstu waj firmas stempeli.“

Tahlak ir peesihme: „Bijušchäs Kreewijas wešfeli blanketes nederigas“. Romišija atrod, ņa te ir faktiska nepareisiba, jo Kreewija ir newiš bijuši, bet ir ari wehl tagad, kadehl buhtu strihpojams wahrdš „bijušchäs“ un jafaka: „Kreewijas wešfeli blanketes naw derigas.“

114. pantu redakzijas komišija nolehma rediget fefošči:

„Katrä atšewiščkä parahda leetä par šopeju sumu (48. pants I. un II. punktš) war isdot weenu waj wairakas parahdu šihmes, rakstot tahdas us atteeziga wešfela waj weentahršča papira, nomakšajot atteezigo stempelnodokli marmas.“

117. pants redigets fefošči:

„Stempelnodokli lihšj 300 rbl. par katru akti waj dokumentu war nomakšat stempelmarmas. Ja nodokka suma pahrsneedš 300 rbl., tad nodoklis nomakšajams naudä walšis kasē pret kwihiti, kurä aprahdams, par kahdu aktu waj dokumentu stempelnodoklis makšats.“

118¹. pantu rediget:

„Neatkarigi no nodokka sumas un 113. pantä paredšetäs stempelmarmu dšehščanas kahrtibas us parahdu raksteem, šihmem un ziteem nodoklu likumä 48. pantä 2. punktä mineteem dokumenteem stempelmarmas war dšehst, rakstot us winām dokumenta tekstu.“

Nahkoščä 195. pantä ir teikums: „Jr galigi un us departamenta rihkojuma ispildami neapstrihdamä kahrtä“. Šche redakzijas komišija nolehma strihpot wahrdus „us departamenta rihkojuma“, jo naw no šwara, kas dod rihkojumu, kadehl šchee wahrdi ir pilnigi leefi.

197. pantu rediget fefošchä weidä:

„Teescho nodoklu departamenta lehmumi par stempelsodeem pahri par 300 rbl. ispildami 195. pantä aprahditä kahrtibä, ja 2 nedeku laikā, škaitot no lehmuma isšneegščanas deenas, nebuhtu eesneegta pahrsuhšsiba. Ja noteiktä terminä eesneegto suhdšibu departaments atšihst par dibinatu, tad tas war šawu lehmumu atzelt waj grošit, nenobodot leetu teesas eestahdes isšpreešanai. Pretejä gabijumä departaments nošuhta suhdšibu par šawu lehmumu un atteezigeem dokumenteem peederigai teesai.“

Šche buhtu wiši pahrlabojumu pee minetä likuma.

Prezidents J. Ščhakste: Waj pret šcheem pahrlabojumeem naw kahdi eebildumi? Ja naw, tad peenemts.

Referents D. Waldmanis: Likums par šafaru atjaunosčanu starj

Latwiju un Wahziju. Šche ir pahrlabojums tikai 2. panta pehdejā daļā, kur ir frāse: „Lihds ar likumu isfludina ari pagaidu lihgumu“. Mineto frāsi redakcijas komisija leef preekschā rediget schahdi: „Lihds ar likumu isfludinams pagaidu lihgums.“

Presidentis J. Šchafste: Gebildumu naw pret šcheem pahrlabojumeem? See teef peenemti.

Referents D. Waldmanis: Likums par teefas usleekamo naudas šodu paaugstinaschanu.

1. pantā naw pahrlabojumu.

2. pantā ir frāse: „Ja naudas šods naw samaksats mehnescha laikā no špreeduma likumigā spēhkā nahkschanas... Wahrdu „likumigā“ komisija atrod par newajadsigu, jo špreedums tikai likumigi war nahkt spēhkā. Tadehl schis wahrds strihpojams. Tad frāsē „ta noteefateem naw lihdsestu naudas šodu samaksai,“ tā kā wiszaur likumā leetots weensfaitlis, ari te leekams „šodu“ weetā „šoda“. Wahrduš „japahrwehrsch arestā“ rediget „pahrwehrschams arestā“. Tahlaš „naudas šodu lihds 250 rbl.“, tā kā wisur leetots weensfaitlis rediget: „naudas šods lihds 250 rubleem.“

Pehdejo frāsi: „Schis likums nahkt spēhkā no publizeschanas deenas“ atsiht par 3. pantu un strihpot wahrdu „schis“ un wahrda „publizeschanas“ weetā list wahrdu „isfludinaschanas“. Schis pants tā tad skanetu:

„Likums nahkt spēhkā no wina isfludinaschanas deenas.“

Presidentis J. Šchafste: Gebildumu naw? Tā tad pahrgrosijumi peenemti.

Referents D. Waldmanis: Papildinajums pee 1919. gada 6. oktobra noteikumeem par ahrsemju pilsonu pasu peeteifschanu un ahrsemneeku uftureschanos Latwijā. Wispirms leeku preekschā pehz 7 list punktu (.). Pehz peefihmes ir diwi punkti (:). Komisija atrod, ka diwi punkti (:) šche ir neweetā un tadehl leef preekschā list tikai weenu punktu (.).

Presidentis J. Šchafste: Gebildumu naw? Peenemts.

Referents D. Waldmanis: Likums par pahrtikas produktu peeteifschanu un špekulazijas aptaroschanu ar pahrtikas produkteem. Komisija atrod, ka špekulaziju newar aptarot ar pahrtikas produkteem un tapehz leef preekschā šcho wirskraftu rediget šefofchi:

„Likums par pahrtikas preschu peeteifschanu un špekulazijas aptaroschanu.“ strihpojot wahrduš „ar pahrtikas produkteem“.

1. pantā pehdejo frāsi komisija leef preekschā rediget šefofchā weidā:

„Jausdod šchee krahjumi Rigā — 3 deenu laikā un pahresjā Latwijā — 4 deenu laikā no tās deenas, tad apgahdibas ministrija isfludinās peeteizamo produktu normu.“

2. pants buhtu redigejams šefofchā weidā:

„Bes pirmā pantā noteiktās weenreisejas peeteifschanas usrahditee pahrtikas krahjumi peeteizami periodiski tatra mehnescha pirmās trihs deenas. Apgahdibas ministrs, weenojotees ar tirdsneezibas un ruhpsneezibas ministri, war noteikt ari beeschafus peeteifschanas terminus, kā ari isdarit tatrā laikā pahrtikas krahjumu kontroli noliktawās un zitās telpās, peeizginot paschwaldibas eestahschu preekschstahwjuš.“

4. pantā „ebraufschanas weetās“ weetā list wahrduš „ebrauzamās weetās.“

5. pantā „wiseem namu ihpafchneekem pilfehtās un meestos, waj namu pahrwaldneekem jausdod trihsu deenu laikā list „trihs deenu laikā“.

Tad 7. pantā redafzijas komisija leef preefshā eenest papildinajumu:

„Ja wainigee ir ahrsemneeki, tee ifraidami no Latwijās.“

Mineto komisija leef preefshā eewetot fā 1. peefihmi. Pehz tam nahftu pati peefihme fā otrā.

8. pantā wahrdus „ir spekulatiws rafsturs“ komisija leef preefshā grosit: „ir spekulazijas rafsturs“.

Presidents J. S f h a k s t e: Waj buhtu fahdi eebildumi pret fcheem pahrlabojumeem? Ja naw, tad peenemti.

Lihds ar to schis fehdes deenas fahrtiba ir isfmelta.

Nahfoschā pilna sapulze buhs otrdeen pulksten 5 pehz pusdeenas.

- Schis deenas fehde flehgta.

(Schdi flehds pulksten 2 pehz pusdeenas).

I. šefijas 19. šehde 1920. gada 17. augustā

(Atklahta plkst. 5.35 pēc pusdeenas).

Likumš par alkoholu šaturišu weelu rašošānu, aplišānu ar nodofteem un pahrdošānu (šeidšamibas šahrtā peenemts diwoš laššumos).

Prešidents J. Ščakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta. Šurpināšees agrāš pašludinātā deenāš šahrtiba. Beš tam wehl naht klaht: Satwerfmes Sapulzes amneštijaš akts; 2) pagaidu noteikumi par obligatoriško školotāju algošānu; 3) bahtu nodofliš Latwijaš oštāš; 4) fugu tonnašāš un lošču nodofliš Latwijaš oštāš un 5) Satwerfmes Sapulzes šahrtibaš rulliš.

No finanšu un budšheta komišijaš ir eenahziš preeššliškums šurš škan:

„Satwerfmes Sapulzes prešidijam!

Finanšu un budšheta komišija šawā 5. augusta šehde, zaurštatot waldbibas eesneegtoš likumprojektus:

1) Riškojumu par pagahjušā laika pahrškatu un nahtamā laika šahrtēju iškmehešhā eenehmumu un iškewumu aprehšinu šastahdišhānāš un eesneegšhānāš šahrtibu;

2) pagaidu likumu par kredita atwehršhānāš šahrtibu, wina iškleetošānu walšiš wajadšibam un par atšewišču rešoru naudas operāzijaš, nošhema:

a) šhoš likumprojektus šā paštahwiguš likumus zauri neštatit un b) ušaižinat finanšu ministri eesneegt wišpušigi išktrahdatu, paštahwošhoš likumos eerindotu wišpahreju walšiš budšheta likumprojektu (šastahdišhānāš, iškleetošānāš un norehkinašhānāš weidu), par ko pašinojot luhšam špert atteezigos šotus šhi jautājuma nošahrtošānai.“

Waj šapulzeš peekrištu šhim muhšu komišijaš preeššliškumam? Ja eebildumu naw, tad taš peenemts.

Tad wehl finanšu un budšheta komišija šino:

„Satwerfmes Sapulzes prešidijam!

Finanšu un budšheta komišija šawā 11. augusta šehde, zaurštatot waldbibas eesneegtoš „Pagaidu noteikumus par twaika katlu nodofli“, nošhema: atdot šho likumprojektu waldbiai atpakaš preešš iškwešhānāš dšihwē pahrwaldeš šahrtā, eewehrojot paaugštinatāš normāš un ušaižinot waldbibu eesneegt wišpušigi išktrahdatu paštahwošhoš likumos eerindotu „likuma projektu par twaika katlu nodofli.“

Waj buhtu šahdi eebildumi pret šho komišijaš preeššliškumu? Ja naw, tad taš teek peenemts.

Tad man japasino šapulzei, ka Satwerfmes Šapulzes ložeklis R. Īrbe luhds atwakinajumu no 20. augusta lihds 4. septembrim, kurch no presidija winam ir atwehlets.

Īr eenahzīs jautajums, kuru es luhgschu sekretara kungu nolāsīt.

Sekretars R. Īwanowš:

„Jautajums ministru presidenta kungam.

Weenigā raschotaju šchira Latwijā schobrihd ir semkopji, kuri par nesa-mehrigi lehtām zenam apgahdajuschi armiju, nešpehneefus, patwerfmes un pil-sehtu eedšihwotajus ar pahritas produkteem. Satarā ar pehdejā laikā noweh-rojamo naudas kursa swahrstischanos, darba algu straju peeaugschanu un zenu wišpahrigu paleelinaschanos no waldbibas projektētā obligatorisko nodewu samaksa netahdā gadījumā neseš wairs raschoschanas isdewumus.

To eewehrojot, greeščamees pee ministru presidentā ar jautajumu:

Waj waldbibai ir sinami augschejee apstahkli un kahdā mehrā wina turp-maf domā atlihdinat semkopim par obligatoriskām nodewam?

Rigā, 13. augustā.

Latweeschu semneeku šaweeniba:	J. Dahrneeks,	U. Bredis,	U. Rlihwē,
	E. Grantškalns,	U. Šchers,	J. Kafels,
	V. Seezeneeks,	R. Pauluks,	U. Alberings,
	U. Wihgants,	J. Wahrsbergs,	U. Kweešs.

Presidents J. Šchakste: Jautajums tiks wirsits parastajā kahrtibā. Šurpinasees wišpahrejās debates par likumprojektu par alkoholu fa-turoschu weelu raschoschanu, aplischanu ar nodoskeem un pahrdoschanu. Wahrds peeder Satwerfmes Šapulzes ložeklim Blodneekam.

U. Blodneeks (demokratu šaweeniba): Gogatee deputatu kungi! Pagahjuschā sehde, apstatot likumprojektu par alkoholu faturoschu weelu ra-schoschanu, aplischanu ar nodoskeem un pahrdoschanu, Dr. Reinharda kungs aši usbruka alkohola raschoschanai un pahrdoschanai Latwijā, peewedot dauds un daschadus peemehrus gan no Latwijas, gan no ahrsemju dšihwes. Es gribetu fazit, ka šchahdus peemehrus war dabut dauds un daschadus, wini ir loti pahrlēezinoschi un pret teem pehz buhtibas ir gruhiti ko eebilst, jo wini ir dikteti no humanā un wišpahrzilweziskā redses stahwolla, ka alkohols ir loti kaitigs organismam. Pret alkoholu usstahtees ir weegli un te naw jarada dauds motiwu, bet jarehkinas ar diwām leetam, proti, ar walstis nepeezeeschamibu un faktiskeem dšihwes apstahkleem. Ja mehš rehkinasimees ar scheem diweem apstahkleem, tad tos istirsajot janahš pee flehdseena, ka ar tik weeglu firdi un weeglu roku šcho likumprojektu newar atmešt kā pilnigi leeku un teikt, ka alkohola raschoschana ir janoleeds; to tik weegli isdarit ne-warēs. Īšjos wahrdos es gribetu ašrahdit us šekoscho: Mums jarehkinas ar to, ka Latwijā us lauteem gandrihs waj katrā mahjā, es domaju, ka ne-buhtu par dauds fazits, ka if treschā mahjā: atrodas šlepena degwihna de-dšinatawa, noteek šlepena kandschas raschoschana. Ja mums jarehkinas ar apstahkli, ka noteek degwihna raschoschana, nerunajot nemas par pilsehtam, kur tas teek praktisets wehl leelakos apmehros, tad ir škaidrs, ka ja waldbiba ar wiseem lihdskeem, kahdus ta leetoja lihds šchim, naw warejusi šemigi zihnitees, tad ir kaut kas, kas ir pahri winas špehkeem. Es gribetu ašrahdit, ka katru deenu Rigā ween zaurmehrā teek fastahdits wairak nekā 10 protokolu pret šchahdām šlepenām degwihnā dedšinatawam un leels škails paleek pa-wisam neatrastis. Leels akzišes eerednu škails un wehl dauds eeredni no polizijas waj zitām eestahdem špezieli nodarbojas ar to, lai šekotu šlepenai

degwihna dedfinafchanai. Wiſa ſchi armija tomehr iſrahdaſ par maſu un newar darboteeſ wiſai ſekmigi. Winai naw taſ ſekmeſ, lai waldiba waretu apgalwot, ka degwihna degi teeſ weenmehſ un wiſur uſeeti.

Eſ gribu aſrahdit, ka waldiba no tam zeeſch ahrfahrtingi leeluſ ſaudejumuſ. Mumſ naw eeſpehjamſ apkarot ſcho ſlepeno dedfinafchanu, un paſchi mehſ pee winaſ neeſam ſehruſcheeſ. Utrodot kaħdu ſlepenu fabriku, tur atrod truhbaſ, katlinuſ, ſpainuſ; atrod, warbuht, pahriſ pudeleſ landſchaſ, bet wiſu ſcho konſiſzejot un pahſwehſſchot reała wehrtiba, jaatſiħt, ka taſ neko nedod. Ja areſtē paſchu degwihna dedſinataju, nodod winu teeſai, liſumigam ſodam, tad, uſleekot naudaſ ſodu, to newar peedſiħt, bet wina eeſehdinaſchana uſ ilgaku laiķu waj iħſaku laiķu ſaiſtita ar to, ka waldibai jamaſkã klaħt. Waldibai jareħkinaſ ar apſtaħkeem, ka alkohola dſerſchanu un raſchoſchanu newar iſniħzinat ar paraſteem liħdſeekleem — ar kerſchanu ween. Mumſ naw tiħ rafinetu kehreju, furi waretu wiſur eelihſt un atraſt ſchoſ ſlepenoſ deguſ.

Beidſot jaſkatas no ta weedofka, ka tiħmehſ, kameħr, kameħr tauta pati neapſinaſeeſ, ka alkohola leetoſchana ir kaitiga, kameħr ar ſkolu naw panahħta ſchi apſina un atteiſchanãſ no alkohola leetoſchanaſ, tiħmehſ ar polizejiſkeem liħdſeekleem naw eeſpehjamſ alkoholu iſniħdet. Skatoteeſ pateeſſibai ažiſ, kaħda wina ir kaila un nemahħſlota, janahħ pee ſleħdſeena, ka alkoholu newar iſniħzinat ar ſcheem liħdſeekleem. Mehſ newaram pahſwehſt muħſu demokraſiſko republiķu par polizijaſ walſti, kur wiſſ ir noteiķtſ ar liķumeem, ar ſinameem iſneħmumieem Schee aiſleegumi ne pee ka newed, un winu gala reſultati nedod to, ko mehſ zeram. Tã ari ſchĩnĩ gadijumã aiſleegumi, kait ari peedraudot ar loti baħrgeem ſodeem pret alkohola dedſinatajeem, iſrahdaſ, naw weduſchi pee zeretã mehſka. Alkoholuſ teeſ raſchoſtſ. Juħſ winu wareet atraſt dauduſãſ weetãſ un beidſot jaķonſtatē, ka taſ, kurſch winu griħ dabut, to ari dabu. Ja mumſ jareħkinaſ ar apſtaħkli, ka mehſ wiſuſ ſlepenoſ alkohola raſchoſtajuſ iſkert newaram, maſakaiſ tuwaſã nahħotnē ne, jo taħdſ aparatſ naw raditſ no deeſin waj iħdoſeeſ winu ſakombinet, tad janahħ pee ſleħdſeena, ka ir wajaħdſigi žiti liħdſekli, kã ari wajaħdſigſ kaſ žitſ, lai waretu ſekmigi karot ar ſcho nelaimigo parahħdibu. Muħſu paraſtee liħdſekli, aži=redſot, naw peeteefoſchi. Par wiſãm leetam eſ griħbetu atgaħdinat, ka alkohola raſchoſchana naw iſniħdama, kã taſ jau iſmehģinatſ dauduſtaħrt žitãſ walſtiſ un kã eſ jau mineju, ar polizijaſ liħdſeekleem, ar wiſadeem aiſleegumeem, bet weenigi ar audſinaſchanu un ſkolu. Ja Dr. Reinharda kuņģſ buħtu minejiſ ka wiſãſ taſ ſumaſ, kuraſ waldiba domã eenem no alkohola raſchojumu apliſſchanaſ ar nodokleem, buħtu dodamaſ ſkolam, kuraſ no maſãm deenam atlaħrtotu, ka alkoholuſ ir giſtſ, ka no ta wajaģa attureteeſ, ka taſ bojã or=ganizmu, atſtaħji ſliķtu eeſpaidu uſ ģimeni, iſſauz aſaraſ un poſtu, tad, warbuht, eſ winu ſapraſtu. Bet ja griħ ar weeglu ſcheſtu paſažit, ka alkohola raſcho=ſchana Latwijã ir noleedſama, ka taſ ir poſtſ, ka taſ ir kaitigſ un ka to war iſweſt tiķai ar aiſleegumeem ween, tad, eſ domaju, ari Reinharda kuņģſ labal ſinãſ no ſaweem peedſiwojumeem žiħnã pret alkoholu, ka taſ, kaſ liħdſ ſchim dariſ ar wiſadãm pretalkohola beedribam, ar wiſadeem „Aufeekleem“, plaķateem un uſſauķumeem, lai atturetu no dſerſchanaſ, ar uſſauķumeem, uſ kureem ſiħmeti miroņu kauli, galwaſ kauſſ un uſraſtiſ „Nedſereet, degwihnſ ir giſtſ!“ — taſ, iſrahdaſ, naw biģiſ peeteefoſchi atbaidoſchi un laudiſ tomeħr alkoholu leeto. Weenigaiſ un pareiſaiſ, kaſ war iſniħdet alkoholu, ir audſinaſchana ar labeem peemehreem un ſkola. Žitu liħdſeklu mumſ ſchobriħd

naw. Kamehr tauta pati neapsinasēes, kamehr tauta pati no ūchi launuma neatfakās, taš naw panahfams. Ja nem wehrā robu, furu war aispildit ar eenehmumeem no alkohola, tad janahf pee flehdseena, ka pee mums Latwijā, pagaidam, kamehr mehš neefam khrufchees pee alkohola apfaroūchanas ar ūkolu un audūsinaschanas peemehreem, bes nodokleem uš ta naw eespehjamš lihdsētees. Man ar gruhu firdi nahfās konstatet to, ka pagaidam mums japaleef pee ta pascha zela, fahdu eefahfufi eet waldiba. Mehš newaram palift weenmehr Untina lomā un noūkatitees, ka degwihna degi eerauūch besgala leelaš sumas. Sumas, kuras waretu atūihmet kā walsiš eenahfumus, ūneedfas lihds 360 un wairaf miljoneem rublu. Lihds ūchim ūchis sumas aigahjufchas priwatu ūpefulantu kabatās un atūazitees no winām noūihmetu atdot tās ūlepeneem degeem.

Merunajot nemas par sumam, kuras eenemtas un kuras nahfš muhsu eenahfumu budūūetā, kas buhtu leelš pabalūšis walsiš, wehl jaaisrahda, ka degwihna dedūsinaschana, ja winu iūwestu walsiš apmehros, ja walsiš pati waretu uūstahtees kā degwihna ihpaschneefš-dedūsinatajš, kā raschotajš, dotu daudš leelaku pelnu. Projektā, kuru tagad leef preeūūchā, wehl naw runa par wina pilnigu iūweūchanu, Es gribu ūazit, ja ir jaifūūkiras starp diweem launumeem, tad buhtu japeenem taš mafakais, buhtu jaeet uš pilnigu degwihna monopola eeweūchanu Latwijā, jo pagaidam ūchis nodokliš wehl monopolu neewed.

Pahrejot uš ūchi monopola eeweūchanu, kā jau teizu, buhs jarehkinas ar launumu, ka jaatwehl raschot alkohols. Lihds ūchim waldibai neatlika no baudweelu iūmantoschanas neweens graūšis. Wina bij ūpeesta maksat no ūaweem lihdsēkleem ne tikween par eerednu uūtureūchanu, bet ari par nofertu degu uūtureūchanu apzeetinajumā. Jarehkinas ar apstahkleem, ka Latwijā bes alkohola leetoschanas laudiš neprot un nemalehst iūstift un ka dūerschanu newar iūnihdet ar weenu rolas mahjeenu. Tapehž jaifūūkiras gribot negribot par to, ka pagaidam ūchi degwihna dedūsinaschana ir jaatlauj, ūchi dedūsinaschana ir japeelaisch, ar weenu roku bodot degwihnu un ar otru karjot pret winu. Ta buhs pareisakā rihziba. Gribu aisrahdit, ka ja Kreewijā ir aprehkinati dūehraji if uš 100 eedūiūwotajeem pa 10, un ūchee 10 nohūehra 10 ūpainus gadā, tad ūche aprehkinats (jadomā, ka latweeūūchi ūchāi ūinā buhs labaki), ka wini dūers daudš mafak un ūche aprehkinā waretu uūstahdit if uš 100 eedūiūwotajeem 1 dūehraju, tad iūnahf, ka ūchee 360 miljoni gadā ir tihra pelna, tihš eenahfums no degwihna raschoschanas. Bet es domaju, ka ūchi pelna buhs daudš leelaka un ūcho sumu ignoret newar, kaut ari juhs to gribetu noūaukt par „ūkurbulā budūūetu“, jo taš fastahda deesgan eeweūrojamu poūteni muhsu walsiš budūūetā.

Es nerunaju nemas par aprobeschoschanas lihdsēkleem, pee kureem buhs jaapstahjas, kad tiks apūtatitš degwihna un monopola projektš; wajadsetu eewest daschadus noteikumus pee degwihna pahrdoschanas. Birmfahrt, pahrdot to tikai ūinama leeluma traufos un ūinamās ūtundās: lai ūchee degwihna weikali buhtu walā tad, kad zilweki eetu darbā, bet tai laikā, kad wini nahktu mahjās no darba un kad wineem buhtu brihws laifš, toš flehgtu. Tad wehl iūdot drakonifkus noūazijumus par parahdiūchanos atlahtās weetās bes wajadūigā lihdsūwara, eekūrbuūchā ūtahwofli. (ūahlē ūmeekli). ūchee lihdsēkli iūmehginati ahrsemēs daudšās weetās ar labeem panahfumeem un, papildināti ar muhsu iūdeenas praktiku, warēs garantet alkohola patehrina eerobeschoschanu un ar laiku, ūoli pa ūolim, kā ar audūsinaschanu, tā ar ūkolam

west pee degwihna dserfchanas pamafinaschanas. Bet ar polizejiskeem lih-dsefleem, ar aisleegumeem ween alkohols schobrihd naw isnihzinams un mums ar to jarehkinas. Tamdehl Reinharda funga preekschikums, nodot likumprojektu atpatal sireidsamibas kahra, kahda winsch peenemts, bes schaubam, atriht, un atriht tamdehl, ka mums jarehkinas ar walsts nepeezeeschamibu un tetoscheem dsihwes apstahleem. Es liktu preekscha scho likumprojektu skatit tahla zauri un peenemt ar wajadsigeem pahrlabojumeem, kahdi tiks likti preekscha, nogaidot, kamehr finansu mtnistrija eefneeds pilnigi isstrahdatu likumprojektu par degwihna monopola eeweschanu Latwija. Jo ahtraf tas tiks darits, jo labaf.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlanis (sozialdemokrats): Godatee Satwerfmes Sapulzes lozefki! Alkohola jautajums ir peelihdsinams religijas jautajumam. Winsch muhsu tauta ir tikpat populars ka religijas jautajums un tapehz debates par to ir tikpat popularas ka religijas jautajuma. Runat par alkohola jautajumu no sinatnistka weedofka, man scheet, sche naw weetas tapehz, ka godajama sapulze ir weenis prahtis, ka alkohols tautai naw wajadsigs. Ta puse atriht. Jaruna par ko zitu, par lihdsfleem, ka winsch tautai tiftu atnemts, lai tauta pee ta newaretu tift. Uri schini jautajuma ir bijuschi daschadi mehginajumi, furi zelti preekscha. Nupat man ihsuma jagreeschas pee eepreekscheja runataja, kas mineja wijadus zehus alkohola apkaroschanai, bet nemineja galweno, nemineja, ka wajadsetu eerobeschot alkoholou ar isglichtibas palihdsibu, jo tas ir weenigais lihdsfelis. Sika minets, ka kandscha teel bruhweta katra semneeka mahja, bet tas ta naw. Tas teel darits nedauds mahjas un titai tapehz, ka muhsu lauku dsihwe, tapat ka Kreewijas schahdschu dsihwe, atrodas gariga tumfa. Kas no mums ir darits, lai tur buhtu gaifma, ar furu wedama zihna pret alkoholou? Paschi kandschas kehraji reisje ir ari alkohola isplatischanas weizinatati, jo teem pascheem naw wajadsigas gaifmas. Ja winu weeta tiftu kuhiti zilweti, furi war noturet lefzijas un aizinat tautu apkarot alkohola isplatischanos, tad es schaubos, waj kandschas raschoschana un dserfchana buhtu isplatijsesees. Es negribu plaschafi runat par schi preekschmeta buhtibu, bet eefchu pee pascha likumprojekta. Schis likumprojekts naw nefas zits, ka tulkojums no agrata Kreewijas likuma par alkohola dserfchanu, par ta pahrdoschanu un aplitschanu ar nodofleem. Mehš esam peenehmuschchi likumu, ka Kreewijas likumi pee mums ir spehka, un ta tad schi likuma tulfoschana nemas nebij tik steidsama. Schis likums ir tikpat nefaidis, ka freewu likums, ul fura pastahweja strihdi stary frodsneekem un wifu demokratisko un kulturelo pasauli, jo alkohola leetoschana ir weenmehr apkarota ka no kulturelas, ta ari no demokratiskas pasaules. Tee, kas sewi sauz par ihsteem demokrateem, newar zitadi teift, ka weenigi, ka alkohols apkarojams un nolceedsams. Isejot no schi stahwofka, jaatshst, ka schis likums ir tahds pats, kahds bija agraf Kreewijas likumu trahjuma. Stahjotees pee Latwijas walsts atjaunoschanas ir sahpiגי apsinattees, ka mums katra weeta ir jadarbojas ar teem pascheem likumeem, kas bija wezos laifos, fureem tagad wairs naw weetas. Mehš wift, ari referents, esam speesti konstetet, ka tas ir itka ja-peenem, ja zitas isejas neefot; neweens neredf, ka ta iseja ir. Pehz sawas usbuhwes schis likums atgahdina wezos Kreewijas likumus un sankzione wifus alkohola patehreschanas weidus, kahdi bija tais laifos, warbuht, ar maseem pahrlabojumeem un pahrgrosijumeem, kahdus schi sapulze eenefis.

Vēz jāvas ufbūvēs šchis likums naw peeskanojams tagadejeem apstahleem, jo winsch praja loti smagu aparatu, lai eefafetu daschadus nodoflus un nepareds tahdus weetejam paschwaldibas eestahdem. Organizacijam waj fa-beedribas dalam, kuras grib pret alkoholu usstahtees, naw peeschirtas peeteefoschas teešibas zihnai pret alkoholu. Likuma 197. un ziti panti, kuros ir runa par alkohola pahrdofchanas kahrtibu, famofi tai sinā, ka wini faka sefoscho: alkoholu war pahrdot katrā daudsumā, kā projam neschana, tā dseršchana, us weetas. Šhe par patehreschanas eerobeschochanu naw runa. Rats pilsonis war nemt wefelu spaini projam neschana, war ari nodfert us weetas. Tahlak, kahdi ir tee lihdsekli, ar kureem schis likums dod fabeedribai eespehju zihnitees pret alkohola launumu? Ja mehš isejam no peedsihwojumeem lihdschinejā Latwijas walsts pastahweschanas laikā, ja mehš apskatamees tos zihnas peemehrus, kā muhsu demokratiskās paschwaldibas eestahdes mehginajuschas pee schi jautajuma peeeet klah un eerobeschot alkohola pahrdofchanu tad, redsam, ka tās nonahkuschas ašā konfliktā ar waldbibu. Mehš sinam, ka Rigas pilsehtas walde nolehma no 160 krogeem atstah 80, bet nekatotees us tahdu pilsehtas domeš lehmumu, neteescho nodoflu departaments ir isdewis atlaujas ari teem krodšineekeem, kureem no pilsehtas waldes tika nemtas teešibas tirgotees; tahdi gadijumi ir atkahrtuojuschees Daugawpili un mehš nesinam wehl zitus gadijumus wisā plaschā Latwijā. Bet ir gadijumi, ja weetejā demokratiskā fabeedriba keras pee alkohola patehreschanas eerobeschochanas, waldbibas resori domā zitadi. Mehš sinam, ka Rigas pilsehtas dome ir mehginajusi aplikt ar 200% leeto papildu nodofli ari leelās wihnu tirgotawas, kas tagad par preefschihmi tirgojas leelos apmehros un pahrdod netikai mafas, bet ari leelas porzijas. Rigas pilsehtas dome atteezinadama 200% papildu nodofli lihdsigi trakteereem ari us wihna weikaleem, dabuja pasklaidrojumu, ka tas likumā naw paredsets. Tā tad aplikt alkohola pahrdotawas ar finansieleem slogeem ari neteel peelaisis. Muhsu wadoschee organi rihojas tam pretim, un ja ari Rigas pilsehtas dome bija peenehmusi tahdu rihojumu par alkoholu pahrdotawas slehgschānu, tad no juristu puses nahza aiststahwji, kuri par sinamām sumam Rigas pilsehtas domeš lehmumu atrada par nelikumigu un mehginaja apgahst us wezā Kreewijas likuma pamata. Brinzi, us kureem nostahjas Rigas pilsehtas dome, bija demokratiski un taisnigi, jo tee prasija newis alkohola noleegschānu, bet eerobeschochānu. Tā tad mehš redsam, ka lihdschinejā finansu ministrijas wadiba neiseet us to, lai dotu eespehju karot pret alkoholu, bet gan to weizina; wina naw sawu usdewumu weikusi, newar weikt un newar gaidit alkohola isskautschānu. Kamehr skolas ar sawu isglijtibu nesīs atsinu pret alkoholu, us to buhs jagaida gadu desmiteem, bet muhsu fainneeziskais un wefelibas stahwollis gan ir tahds, ka to newar atlikt. Jaleef newis polizijas usraugi, bet kultureli usraugi, kas wed tautu pee apsinas, lai paschi semneeki nebruhwetu no labibas lantschu. Ir momenti, kad tauta war atfazitees no schein paradumeem. Kad Nikolaja laikā pasludinaja karu, tad us ilgaku laiku alkoholu noleedsa un wairakus gadus to neraschoja; ari mas dsehra un ja dsehra, tad tā, ka protokolus fahstahdit newajadseja. Motiws bija tas, ka tautā bija fajuhfma par kara ideju. Tahdai fajuhfmai wajadseja nahkt ari par Latwijas patstahwibu un es neschaubos, ka ta buhtu ari nahkusi, ja juhs polizistu weetā, fapultschu noleegschanas, pilsonu brihwibas eerobeschochanas weetā nahktu ar politiku, kas tautu apgaismotu, kas to westu pee apsinas. Muhsu frakzijai schai jau-

tajumâ naw jaet tahlu vehz atbildes. Juhš sineet, ka muhsu partija ir wedusi zihnu pret alkoholu un wedis ari us preekschu.

Pahrejot pee ſchi likumprojekta, jafaka, ka winsch baudis Satwerfmes Sapulze balsu wairakumu. Ari mums nekass zits neatleek, ka tikai eenest pahrlabojumus, kahdi ween eespehjami.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds peeder Jr. Trafunam.

Jr. Trafunas (Latgales kristigo semneeku ſaweeniba): Es domaju, mani fungi, ka juhš gaidiseet no manis, lai es arklahti issazitos pret alkoholu. Warbuht, juhš eseet pahrliezinati, ka es to nofodischi un nofauſchu? Es to nedarischi. Vehz manam domam, alkohols ka alkohols ir tikpat newainigs, ka maise un zita deenischka leeta, bet wiss ir atkarigs no tam, ka winu leeto, kas leeto un dehl kam leeto. Es tikai aishradischi, ka mums wajaga ſtatitees us alkohola monopolu.

Jr loti behdigi, ka mums tapat ka wezaja Kreewija wajaga ſawu budschetu dibinat us alkoholu un lauschi dsirdischanu. So es negaidiju. Sita aishradits us to, ka, lai pasargatu laudis no dserschanas, wajadsigs audsinaſchanas zelsch. Mani fungi, waj tad mehš neredsam no praktikas, kas dsihwe noteet. Kas wiswairat dser? Waj weentahrschee strahdneeki, waj ari intelligenti? Pastaigajeet pa Rigas restoraneem un juhš redseet, waj tur dser weenfahrschi strahdneeki, waj ari intelligenti. Dser taiſni intelligenti, furi loti labi ſaprot alkohola kaitigumu, bet reišem ir ta eereibuschi, ka ifeedami us eelas, nesaprot, waj tas ir mahjas stuhris, waj toka gabals. Mani fungi, ta tad ar inteligenzi ween alkohola apkaroschanâ mehš tahlu netiksim. Se wajadsigs darit ko zitu. Saprotama leeta, ka ar ſpaidu lihdsfleem mehš ari tahlu netiksim. Somehr mums ir ſkaidri peerahdijumi no dsihwes, ka ſpaidu lihdsfeki ir loti labi palihdsjeusch. Es atminu loti labi, ka Peterburgâ, kad nahza seemasſwehtki un leeldeenas, bij pilnas eelas loti preezigu freewu, kas nesinaja, fur ir winu mahjas. Rahdu rihtu ſastapu us eelas pasihstamu, fursch wajajaja, lai pasafot, fur winsch dsihwo. Bet mehš sinam, ka wehlar, kad alkoholu aisleedsa leetot, mehš Kreewija peedsehruschus us eelam neredsejam; ne tik ween Kreewija — Rigâ bija tas patš. Kamehr alkoholu bij aisleegts leetot, tikmehr dsehraju nebij. Bet tiklihds wina leetoschana netika aisleegta, dsehraju buhs tapat pa wezam.

Rahds tad nu buhtu gala flehdseens? Gala flehdseens, vehz manam domam, buhtu tahds, ka alkohola raschoschana ka tahda naw aisleedsama un aprobeschajama, tapehz ka mums winsch ir wajadsigs techniskam wajadsibam, medizinau un wehl dauds zitam leetam; un daschreis, pafazischi to atklahti, ja zilweks isdserš wihna glahsiti, tad ta winu nenofaus (Sahlê jautriba). Bet, mani fungi, newajaga dibinat finansu budschetu us alkoholu, newajaga darit to, lai laudis tiktu dsirditi, ka tas bija Kreewija, kad eeweda alkohola monopolu newis tapehz, lai alkoholu apkarotu, bet lai laudis apdsirditu. Kreewijas rihkojumos pastahw, ka nedriht alkoholu pahrdot tam, kas ir jau peedsehris. Bet Kreewijas praktika bija tahda, ka apkalpotajs, kas wiraf degwihna bij pahrdewis, dabuja seelaku algu. Ka tikai nu ari pee mums neisnahf tas patš. Mums jaisleeto wisi ſpaidu lihdsfeki pret teem kas dsirdinatu laudis un pret teem, furi ari paschi peedfertos. Bet nu, mani fungi, es jums likschu preekschâ preekschlikumu, pret furu kreija puse droſchi ween buhs preti: es pret degwihnu eeteizu basnizu (Jautriba sahlê). Jums par to brihnumš, bet praktika un dsihwe peerahda, ka tur, fur bij stingra

basnizās usraudzība, kur basniza bij stipra alkohola apkarotāja, dšersčana bij isplatīta ļoti mās. Kur basniza pret to nestrahdāja, tur dšersčana bij ļoti isplatīta. Jums, mani kungi, tas isleekās šawadi, bet tizeet man, ka basniza tai leetā ir wairak lihdsesjūsi, nekā juhs no kreifās puses. (A. Wezkalns no weetas: „Pee basnizam zehla frogus!“). Teesa gan, bet es atbildeschu ari us to. Kur bij basnizās, tur bija frogi. Bet, mani kungi, ne basniza tos taisīja, tos taisīja tee, šuri par basnizu wismasat interesejās. Uri tee, kas pee šči likuma strahdā, tagad gribeja likumā eewest, ka frogi tiktu taisīti tuwak pee basnizās, lai waretu wairak pelnit. Newajaga smahdet lihdsesklus, kas nahk par labu; newajaga smahdet basnizās, newajaga smahdet to, kas nahk no labās puses. Isleetojeet to, kas ir labš, ja juhs stahweet us walstiskā weedokla, nekatootees us to, waj tas nahk no labās puses, waj no kreifās. Juhs no kreifās aishween nemeet monopolu us strahdneekem. Mani kungi, ari mehš gribam nemt dalību pee šči monopola, ari mehš gribam nemt strahdneekus šawā apšardzībā, lai wini netiktu isfuhkti.

Muhsu kristigo domās ir, ka wajaga isfkatit ščo likumprojektu un isleetet wisstiprakos špaidu lihdsesklus pret to, ka laudis netiktu apdsirdinati. Uisrahdijums, ka kandscha tika raschota ari tad, kad alkohols bij aisleegts, mani nepahrleezināja. Teesa gan, ka kandscha tika raschota, bet tik masoš apmehros, ka par to naw wehrtš runat. Manās domās ir ne pret alkohola raschosčanu, tam nekahdā sinā mehš newaretu buht pretim, bet mehš esam pret lauschu apdsirdisčanu, lai nenonahktu pee ta, kas bij Kreewijā.

Presidents J. Tschafste: Runataju šaraktš isfmeltš. Wahrds peeder Reinhardam.

G. Reinhardš (kristigā nazionalā šaweeniba): Ungsti godatā šapulze! Šče parahdijās diwi lehgeri, kas zihnā pret alkoholu nowehrojami. No weenas puses tee, kas alkoholu noleeds pawisam, un no otras puses tee, kas peelaisch alkoholu mehrenai leetosčanai. Weena glahsite nenonahweschot! Tas ir taisniba, bet man bij isdewiba isgahjuscho reisi norahdit, ka šči weena glahsite dara wairak, nekā nonahwet. Wina aptumscho kritikas spehju par alkohola kaitigumu un tas ir wairak, nekā nonahwet, jo tad wairš nesin un newar apšwehrt, ka alkohols ir weena no wisstiprakām gisim, kahdas mehš pašistam. Us to man bij janorahda.

Isgahjuscho reisi es šawā runā nebuht nepretojos alkohola raschosčanai. Ša mums latweescheem kā semkopju tautai ir wajadsiga. Jo wairak mehš raschosim semkopibas produktus muhsu semē, jo wairak mums buhs jaroscho alkohols, bet mums tas naw jaroscho dšersčanai, bet gan techniskeem, ruhpneciziskeem un ahrstneeziskeem noluhkeem. Šo luhdsu eewehrot.

Weens mans preefschrunatajš šajauza, itka es buhtu pretojees alkohola raschosčanai. Beenemsim, ka tas naw teiktš ar nodomu, bet ir weenfahrschš pahpratumš. Ar nodomu winu leeto tee, kas zihnas pret muhsu antialkoholisteem. Šo juhs warejāt redset pirmš kara wisšpasaules higieniskā isstahde Dresdenē, kur tika westa zihna pret alkoholu, bet alkohola bruhwetaji, kapitalisti, nostahjās pret ščo zihnu un mehgināja peerahdit, ka jazihnas pret alkohola apkarosčanu. Šee teiza: „Šas tatschu ir traki, ka mehš wairš alkoholu neraschosim!“ Šaprotamš, tee nowirsija leetu pawisam us zitu puši.

Es wehl gribu uswehrt, ka šaka, ka alkohola jautajums šaistotees ar demokratiju, ar sozialdemokratiju un žitām partijām. Kungi! Es usfkatu alkohola jautajumu newis par partiju, bet par wisš zilwezes pašahwesčanas,

zilwezes dšihwà ſpehka uſturedſchanas jautajumu, lihdsigu muhſu maiſes jautajumam, tīfai ar to ſtarpību, ka wiņſch ir negatiwš, bet maiſes jautajums p. ſitiwš.

Šche peeweda, ka liķums japeenemot tadehl, ka mehš neſpehlot zihnitees pret alkoholu, jo tā fà tā bruhwejot kandschu. Tas ir taiſniba; bet fà winu apkaro? Winu apkaro tahdà weidà, ka noſoda wainigo ar 5 lihds 50 rubleem, 100 lihds 200 rbi., turpretim par weenu pudeli degwihna dabù dauds wairak. Ar to tiķ weizina kandschas pahrdoſchanu. Ja tagad alkoholu grib pahrdot par tahdu zenu, fà tas projektets, tad ar to tiķ weizinàs kandschas bruhweſchanu, jo priwatà pahrdoſchanà wiņſch tiķš pahrdots dauds lehtafi. Ta naw nekahda apkaroſchana; ne teefas fodi, ne augstas zenas war alkoholu apkaro, ar to tiķ winu weizina. Mums zutura tīfai tadehl naw, ka winu ir iſdewigafi iſdedſinat alkoholà un pahrdot par kahdeem 100 rubleem mahzina. Tà tad zihna, kas tagad teef weſta pret kandschiſteem, ir neweetà.

Pret ſpekulanteem mums ir peenemts liķums, bet pret kandschiſteem, fas ir dauds kaitigati neſà ſpekulanti, kas poſta muhſu dšihwibas ſafni, tahda liķuma wehl naw. Ja mehš peenemtu dauds ſtingraku liķumu pret kandschiſteem, neſà pret ſpekulanteem, tad wineem pahreetu griba bruhwet kandschu. Juhs teizàt, ka katrà treſchà mahjà bruhwejot kandschu — tas nu gan naw teefa, bet tomehr ar wineem wajaga ſtingri apeetees. Ja pagaltà kahds bruhwè kandschu, tad winam beſ ſchehlaſtibas wajadsetu atnemt wiſu mantu un 12 ſtundu laikà to iſlikt uſ zeta pliku ar wiſu gimeni. Es eſmu pahrleezinats, ka tad muhſu ſemè neweens wairš kandschu nebruhwes.

Tad teef peewets, ka weenigais lihdseliks pret alkoholu eſot audſinaſchana un ſkolas. Tas ir tiķ pa datai taiſniba. Jo gaiſchaks prahts, jo wairaki ir atſinas, ka alkohols ir nahwigs un kaitigs. Bet weena ween alkohola glahtite aptumſcho prahtu un to peerahda muhſu augsti iſglihtotà Wahzia: nekur tiķ dauds alkohola neteef dſerts, fà pehdejà laikà Wahzià, un neir naw tiķ breeſmigs moralists ſabrukums, fà Wahzià. Tà tad ſkola un audſinaſchana ſche nemas nelihds. Šche lihdses tīfai pahrleeziba, ka tas loti kaitigs, kas mums jau ir pret zitàm nahwigàm ſahlem. Bet weens no wiſſwarigateem lihdselkeem ir, ka ari walsts ſtahjas uſ ſtahwokla, ka ir japa-
lihds, ka mehš uſſtatam par audſinaſchanas eeſtahdem un par ſkolam neween ſkolas namus, pamatſkolas, widuſſkolas un augſtſkolas, bet mehš domajam, ka Satwerfmes Sapulze ir muhſu wiſaugſtakà ſkola. Un to Satwerfmes Sapulze teiķš, to tauta eewehroš! Ja te reiſ teiķš wahrduš: Noſt ar alkoholu! Mehš aiſleedſam alkohola dſerſchanu!“, tad, es domaju, tautà rafees fajuhra, ka jaatkratas no ſchi nahwes engela. Ja Satwerfmes Sapulze ees papreeſchu un buhs augſtakà ſkola, tad, es domaju, mehš uſwareſim ſchà zihnà pret alkoholu. Ja mehš newiſtahjamees ſche kategoriſki, tad ar paliatiweem, peemehram, ka war dſert weenu glahtiti, mehš neſa nepanahtim. Rahds ſlawens profefors teiza, ka mehš, latweeſchi, waram dſert nedelà weſelu pudeli ſpirta. To war zilweks tīfai tad teiķt; kad wiņſch ir ſadſchrees alkoholu. Tas patš ir teizams atteezibà ari uſ to glahtiti. Šchee paliatiwi ar apgaitmoſchanam, ar noleegſchanam, ar ſuratorijam, ar ſkrejlapinam, furàs ir uſrakſtitas pamahzibas par alkohola kaitigumu, neko nelihds, ja walsts trekterè katram alkoholu uſ katra eelas ſuhra eekſchà. Tad paleek ſmeekligi wiſi ſchee paliatiwi. Tadehl es newaru zitadi, fà luhgt ſcho liķumu atlikt, nodot winu atpakal komiſijai waj waldibai, famehr nahks wiſš monopola

likums un wiss tas, kas fazels pahrpratumus, tiks apspreests wispusigi. Tad redsēs zelus un lihdselkus, fä war noleegt alkoholu, lai winsch netiktu dots mums dserfchanai. Tiks dserts ari tad, par to es neschaubos, bet tad nebuhs leela wispahrejä dserfchana, kahda ir azumirfli. Tad dserš tikai elementi, par kureem mehš waram wehletees, lai wini zaur alkoholu ahtrati eetu bojä, jo wini ir neglahbjami pasuduschi.

Presidentis J. Tschakste: Runataju farakts ir isfmetis. Es doschu pehdejo wahrdu komisijas referentam.

Referents A. Behrsinšch: Augstā šapulze! Se runaja par wisu ko, tik ne par jumš preefšhā likto likumprojektu. Loti zeenitais Reinharda kungs šaka, ka wajaga šcho likumprojektu atlift, kamehr eefneegš monopola likumu un tad wina isfchirš, bet winsch aismirša, ka likums ir jau spehla un ka komisijas pahrstrahdajumā ir jau wesela rinda aifrahdiijumu, kuruš Reinharda kungs lika preefšhā. Tas šcho zihnu nodod daudš drofchatās rokās, peeweltot flahp pafchwaldibas eestahdes, kamehr lihdschim šchāi wirseenā tifa loti maf darits. Ja augstā šapulze peenem Reinharda kunga preefšhā likumu, tad mehš fafneegšim to, ka eedserfchana turpinasees tahdos paschos apmehros, fä tagad bes pahrlabojumeem, t. i., juhs behgot no willa uffreefeet lahzim. Blodneeka kungs runaja loti kaisligi pret Reinharda kungu un attal par wisu ko, bet par likumprojektu no wina runas nefas nebij islobams. Bihlmana kungs apgaismoja leetu no partijas stahwoffa un loti pareisi aifrahdija, ka likumprojektam ir nemts pamats no agrafeem Kreewijas likumeem un tadehl tas praša smagu aparatu. Tikai daschās weetas Bihlmana kunga aifrahdiijumi nebij weeta, proti, tee bija lihri politiski jautajumi, kuri likumā naw parefseti. Trafuna kungs nostahjās uf zita weedofka: winsch šaka, ka alkohols ir wajadšigs tikpat fä deentifchka maife un loti pareisi aifrahda, ka naw pamatotš Bihlmana kunga aifrahdiijums, itfä wainiga tumšiba, jo inteligenze dser tikpat, ja ne wairaf. Tagad šchāi augstā šapulze man atleef atfahrtot tikai to, ko teizu referedams par šcho jautajumu. Par spirta monopolu un fodeem pret schuhpibu mums naw jarunā, jo par to runās tad, kad nahš apspreefchanā likumprojekts par monopolu. Par fodeem, turpretim, no finansu un hudscheta komisijas ir jau peenemts atteezigs likums un wirfšitš tahlaf juridifkai komisijai. Schodeen, ja augstā šapulze to wehlefees, runafim tikai par nodofleem un par fistus leetam. Par schuhpibas apfarošchanu un usleekameem fodeem, Dr. Reinharda kungam par apmeerinajumu waru teift, ka finansu komisija ir isftrahdajusi ahrfahrtigi drakoniflus fodus, bet par to runafim nahkofchu reifi.

Presidentis J. Tschakste: Dr. Reinharda eefneegtais preefchlikums ffan:

„1) Usajinat waldbibu fheidšigi isftrahdat likumprojektu par spirta monopolu eewefchanu un 2) likumprojektu par alkoholu faturofchu weelu rafchofchanu, aplifchānu ar nodofleem un pahrdofchanu atdot atpaka waldbibai pahftrahdāfchanai, peemehrojotees likumprojekteem par spirta monopolu.“

Es luhgtu referenta atfaukfmi par šcho preefchlikumu.

Referents A. Behrsinšch: Man jaatfahrtot tas patš, ka ar šchi likumprojekta nodofchanu atpaka komisijai itin nefas netiks grosfšitš. Alfahrtotju, ka winsch eewests fä pagaidu likums un paleef spehla lihds tam laifam, kamehr to atzel waj pahrgrosa. Ar likumprojekta atpaka nodofchanu pahrlabojumi, kuruš eenesufi komisija, netiks iswesti dšhwē un zihna buhs wehl gruhfata.

Monopola likumam ar šcho likumu ir tikai tif dauds topeja, ka abos eet runa par spirtu. Wini ir gluschi nefaisiti un tapeh3 ar likumprojekta atraidishanu nefas neteef labots.

Presidents U. Tšakste: Es atrodu, ka te ir diwi preekschlikumi, furi siipri atškiras weens no otra.

Pirmais: „Ufaizinat waldibu steidsami isstrahdat likumprojektu par spirta monopola eeweschanu“,
otrs par tagadejo likumprojekta atdoschanu atpakal waldibai pahrstrahdashanai.

Waj eerosinatajam nebuhtu nefas pretim, ka sadala šcho preekschlikumu.
G. Reinhardš: Naw!

Presidents J. Tšakste: Es liščhu pirmo dalu us balsoschanu.

Wina škan:

„Ufaizinat waldibu steidsami isstrahdat likumprojektu par spirta monopola eeweschanu.“

Waj referentam buhtu kahdi eebildumi?

Referents U. Behrsinšč: Naw. Tas ir jau no komiſijas darits un finansu ministrija ir apsolijusi drihsa laika šchahdu projektu eefneegt, tapeh3 pret to man naw ko eebilft.

Presidents J. Tšakste: Romiſijas referents ifakas par šcho preekschlikumu. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret preekschlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Uri naw. Ta tad pirmais preekschlikums weenbalsigi peenemtš. Otrs preekschlikums:

„Lifuma projektu par alkoholu ſaturošču weelu raschoschanu, apliščhanu nodokkeem un pahrdoschanu atdot atpakal waldibai pahrstrahdashanai, peemehrojotees lifumam par spirta monopolu.“

Referents ifazijas pret šcho preekschlikumu. Es luhgšču pazeltees toš, kas ir par otru preekschlikumu. 6. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekschlikumu. 30. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejušchees no balsoschanas. 61. Balsoschanas rezultati ir šchahdi: par preekschlikumu ifazijuschees 6, pret to 30 un atturejuschees 61. Ta tad preekschlikums atkriht zaur to, ka naw dabujis wajadšigo balsu škaitu.

Es tagad liščhu us balsoschanu pahreju us pantu laſiſchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu laſiſchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Luhdsu šakaitit. 24. Pahreja us pantu laſiſchanu peenemta ar wiſam balsim, 24 atturotees.

Waj ſapulze wehlaš, lai panti tiktu nolasiiti? (Balsis: „Ja!“) Es luhdsu ſekretara tungu nolasiiti wirškrastu, kahds wišč ir peh3 komiſijas redafzijas.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes finansu un budščeta komiſija ſche klast peeliktos no waldibas us 1919. g. 16. julija lifuma pamata iſdotos noteikumus par nodokkeem us reibinoscheem dšehreeneem peenehmuſi waldibas redafzija, iſnemot wirškrastu, patentes nodoklu ſarakstu un ſetoschos pantus, furi komiſijas redafzija škan:

Wirškrastš.

Lifums par alkoholu ſaturošču weelu raschoschanu, apliščhanu nodokkeem un pahrdoschanu.

Pastahwoſcho bij. Kreewijas afzijas lifumu pantus: 108., 121., 123., 129., 296., 395., 410., 506., 508., 629., 632., 723. atzelt un winu weeta list ſetoschos:“

Prezidents J. Čakste: Ģebildumu pret to nāw? Pēenemts. 1. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Walšs eenahkums no dšehreeneem, spirta un spirta produkteem un rauga šastahw:

- a) no walšs monopola uš spirtu un degwihnu;
- b) no atzises nodokļa uš alu, medus un eesala kwašem;
- c) no papildu nodokļa uš spirta išstrahdajumeem;
- d) no nodokļa uš raugu un
- e) no patentes nodokļa.“

Prezidents J. Čakste: Ģebildumu nāw? Pēenemts. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ar atzises nodokli apleekami:

- 1) no dašhadām weelam dedsinats spirts;
- 2) raugs, tā weetejais, tā no ahršemem eewestais un
- 3) alus un dašhadj alkoholu šaturošči kwaši.

Neatfarigi no pamata nodokļa par spirtu, no kura pagatawō spirta dšehreenuš, par pehdejeem jamakšā papildu nodokliš.“

Prezidents J. Čakste: Ģebildumu nāw? Pēenemts. 3. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Papildu nodokliš nāw jamakšā par spirta išstrahdajumeem, kuru išgatawōščanai leetots spirts ar jau šamaksatu pamata nodokli un kuruš neleeto dšerščanai.

No nodokļa atšwabunami:

- 1) pašču wajadšbam mahjās darinats alus un kwašs, gabijumos, kuru ščajš noteikumos atšewišči norahditi (noteikumos par alu un medus kwašu) un
- 2) rauga šehnites rauga išgatawōščanai spirta dedšinatawu un alus kwaša daritawu wajadšbam.“

Prezidents J. Čakste: Ģerunas pret to neweens nežel? Pēenemts. 4. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atzises nodokliš aprehkinams:

- 1) par spirtu un degwihnu pehz absoluta alkohola daudšuma winos;
- 2) par alu pehz eejauktā eesala pudu daudšuma;
- 3) par medus kwašu pehz katla tilpuma un darba ilguma šamehra;
- 4) par raugu pehz išgatawotā rauga šwara.

Papildu atzise par spirta išstrahdajumeem dšehreenuš aprehkinama no špaina (10 štopeem) spirta 40° štipruma, waj špaina išgatawoto dšehreenu, ja pehdejo wairak par spirtu. Patentes nodokliš aprehkinams šarā ar tirdšneezišbas waj ruhpnēezibas eestahšču weidu un eekahrtu un weetejeem apštahkeem.“

Prezidents J. Čakste: Ģebildumus neweens nežel? Pēenemts. 5. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atzises un patenta nodokļu leelumš norahdits šche peeliktos šarakštos un papildu atzises leelumš par spirta išstrahdajumeem 129. un 130. p. p.“

Prezidents J. Čakste: Referentam wahrds.

Referents A. Behrsinšch: Rā jau augštai šapulzei referedams šinoju, pehz weenoščanās starp finansu un budščeta komišjas un juridiskās komišjas preekššehdetajeem, pahr wahrdeem „atzises un patentes nodokļu“ jabuht wahrdam „pašchreisejais“. Šchis patentes nodokļu šarakšts nāw pēenemams šikumdoščanas šahrtibā, jo winu noteiz walidiba. Nodokļu šarakšts eefneedšams walidibai tā ušajzinajums lihdišchinejo nodokli paugštinat lihdišchahdai normai. Ša šinamā mehrā buhtu pahrejas formula, kura pašā šikumā nāw eeweetajama.

Presidentis J. Ščakste: Waj eebildumu naw pret šcho redakzionelo pahrgrosijumu, ko referents lifa preeščā, eewetot wahrduš „paščreisejais“? Ja naw, tad tas peenemts. Waj wispahri naw eebildumu pret šcho 5. pantu? Ja naw, tad 5. pants peenemts. 6. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atzises nodoklis nemams:

- 1) par spirtu pehz iſdedſinatā absolūtā alkohola wairuma grados;
- 2) par meduš kwaſu eepreešč par wiſu paſinojumā uſrahdito darbības laiku un
- 3) par alu un eesala kwaſu eepreešč par wiſu paſinojumā uſrahdito eesala daudſumu.“

Presidentis J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 7. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atzises nodokli fabrikas ihpaſchneets eemafšā walſis kaſē; patenta nodokļa ſamafšu iſdara tirdſneeziabas waj ruhpneeziabas uſnehmuma ihpaſchneefi, pehrtot walſis kaſē atteezigo patenta blanku.“

Presidentis J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 8. pants. Referentam wahrds.

Referents A. Behrsinſch: Es augstai ſapulzei nolafifchu 8. pantu tadehl, ka pahrraktot pehdejā teikumā aiſ pahrfkatiſchanas nepareiſi peelifta klahst atſihme, kura bij nepeezeefchama pee referefchanaš. 8. pants tā tad ſkan:

„Finanſu miniſtrs pilnwarots:

- 1) iſdot inſtrukcijas un paſkaidrojumuš ſchi likuma eewefchanaſ un peemehroſchanaſ dſiſhwei;
- 2) dot atzises walbei atteeziguš aiſrahdijumuš.“

Presidentis J. Ščakste: Waj kaħds buhtu pret šcho pahrgrosijumu? Ja naw, tad tas peenemts tahdā weidā, kà to nolafija referents. Nahfoſchais 9. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Spirtu iſgatawo ſewiſhti tam noluhſtam eerihſtotas dedſinatawās, kuras newar peelaiſt daſchadu zitu ſpirta produktu iſgatawoſchānu, kà peemehram, liķeeru, polituras, daſchadas lafas u. t. t. Šchim noluhſtam jabuht atſewiſhtām fabrikām, kuras nedrihſt ſaweenot ar ſpirta dedſinatawu.“

Presidentis J. Ščakste: Pee wahrda neweens nepeeteizas? Gebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Spirta iſgatawoſchana peelaiſchama kà privatās, tā ari no walſis eerihſtotas dedſinatawās.“

Presidentis J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ar ſpirta iſgatawoſchānu pehz wajadſigās atkaujas ſanemiſchanaš war nodarbotes katrs juridiſki pilnteeſigs Latwijs pilſoniš.“

Presidentis J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 12. pants:

Sekretars R. Jwanowš:

„Ranga, ſpirta, liķeeru un zitaš ſpirta pahrfkatiſchanaš fabrikas eerihſtojamaš ar neteeſcho nodokļu departamenta atkauju un ar weetejās paſchwaldiabas peekriſchānu.

Reiſ iſdoto atkauju bej neteeſcho nodokļu departamenta peekriſchanaš atnemt newar. Spirta dedſinatawas eerihſtojamaš ar neteeſcho nodokļu departamenta atkauju.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds referentam.

Referents U. Behrsinſch: Luhsu 12. pantà greesti wehribu uf fekoſcho: 12. pants naw jalafa: „rauga“, komaſ, „ſpirta“, bet jalafa „rauga ſpirta“. Runa par ſpirta dedſinaſchanu ir pehdeja teikumà.

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds peeder Rambalam.

St. R a m b a l a (Katgales ſemneeku ſaweeniba): Leeku preeſchâ 12. pantà ſtrihpot wahrduſ: „Un ar weetejâſ paſchwaldibâſ peekriſchanu“. Eſ ſaprotu, ka paſchwaldibâſ peekriſchana ir wajadſiga tur, fur eet runa par ſpirta un degwihna pahrdotawam, par dſertuwju aprobeſchoſchanu. Bet ſche, fur eet runa par ſpirta pahrſtrahdatawam, eſ domaju, ka paſchwaldibu pee- kriſchana nebuhtu wajadſiga. Paſchwaldibâſ eetahdet waretu leetai tiſai kaitet. Ja jau paſchwaldibâſ eetahſchu peekriſchana buhtu wajadſiga, tad newar buht iſnehmumſ tiſai pee ſpirta pahrſtrahdaſchanâſ fabrikam, bet taſ buhtu wajadſigſ katraſ fabrikaſ atlaufchanaſ gadijumâ. Ja zitâm ruhpnee- zibâſ eetahdem paſchwaldibu atlaujaſ naw wajadſigaſ, tad taſ naw waja- dſigaſ ari ſpirta pahrſtrahdaſchanâſ fabrikam. Jo wairaf ſpirta tiſk pahr- ſtrahdatſ laſâ, politurâ, eteki u. t. t., jo maſaf wina atliſk preeſch dſerſchanaſ. Lai eerobeſchotu dſerſchanu, ſpirta pahrſtrahdaſchanâſ fabriku eeweſchanu naw wajadſigſ eerobeſchot, bet gan pabalſtit.

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. B i h l m a n i ſ (ſozialdemokratiſ): Man jaiſſafakâſ pret eepreeſchejo runataju, ka no ſchi panta wajadſetu ſtrihpot pehdejo datu, kaſ ſihmejaſ uf atlauju iſſneegſchanu ſpirta dedſinatawam. Tahlaf ſhini likumâ buhſ pants, kaſ paredeſ, ka dſehreenuſ war gatawot: no rudſeem, meeſcheem, auſam, ari no ſaknem. Tâ kâ ſpirta dedſinaſchanâ patehrè pahrſtikâſ weelaſ, tad weete- jam paſchwaldibâſ eetahdem pilniga teeſiba praſit, lai taſ waretu ſpreetſ, waj winu apwidû atlaut atwehrt ſpirta fabrikaſ waj ne. Tapeh3 leeku preeſchâ noteikumumu, ka ſpirta, rauga un zitaſ alkoholiſku dſehreenu raſchota- jaſ eetahdet tiſku atwehrtâſ ar neteeſcho nodokku departamenta atlauju un weetejo paſchwaldibâſ eetahſchu peekriſchanu. (Sauzeenſ no weetâſ: „Pareiß!“).

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds peeder Dr. Reinhardam.

G. R e i n h a r d ſ (kriſtigâ nazionalâ partiya): Eſ leeku preeſchâ ſtrih- pot pee ſchi 12. panta wahrduſ: „Iſdoto atlauju beſ atſewiſchkaſ neteeſcho nodokku departamenta peekriſchanaſ atnemt newar“ aiſ teem paſcheem eemeſ- leem, lai nodroſchinatu eeſpehju weetejam paſchwaldibâſ eetahdem, kad winâſ to atrâſtu par wajadſigu, leegt ſpirta pahrſtrahdaſchanu. Tâ tad to noteiſſchanu atſtaht newiſ neteeſcho nodokku departamenta iſſchriſchanaſ, bet ari weetejam paſchwaldibâſ eetahdem.

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds peeder Waldmanim.

D. W a l m a n i ſ (republikaniſ): Par mineto pantu finanſu komiſſijâ bij loti plaſchaſ pahrunâſ, pee kam pee likumprojekta iſſtrahdaſchanaſ pee- nehma ſcho pantu jumſ preeſchâ zeltâ redakziâ. Spirta dedſinatawau eerin- doſchana to uſnehmumu rindâ, kuri atwerami ar neteeſcho nodokku departa- menta un paſchwaldibâſ eetahſchu peekriſchanu, naw praktiſka un to naw eeſpehjamſ iſweſt dſihwè: ſpirta dedſinatawaſ ir leelaſaſ eerihzibâſ un iſmanto iſejaſ weelaſ, kuraſ raſcho ne weenſ, bet wairaki pagâſti. Tapeh3 weena pagâſta paſchwaldibâſ eetahde ween nekahdâ ſinâ nebuhtu kompe- tenta, lai waretu ſazit, waj ſpirta dedſinatawaſ pagâſtâ atweramaſ waj ne. Râ wiſeem ir ſinamſ, kartupekt teek ſaweſti no 50 lihdi 60 werſtu attahtuma.

Pagasts var nedot weelas spirta isgatawoschanai, bet to war dot apfahrtejee pagasti, tapehz nekriht swara weenas paschwaldibas peekrischana, waj nepeekrischana. Te waretu buht runa par aprinka waldbi. Ir gadijumi, fur spirta dedsinatawa nem no zita aprinka wajadfigas weelas spirta isgatawoschanai un mums buhtu jaeet tahla un, warbuht, japrasa wesela apgabala peekrischana. Galu gala buhs jagreeschas pee eefschleetu ministrijas, lai scho jautajumu nofaidrotu. Tapehz sche naw nekahdas wajadsibas prasit, lai weeteja paschwaldibas eestahde dod sawu peekrischanu schini jautajuma tadehl, ka wina naw kompetenta, jo weelas spirta pagatawoschanai nahf no wairateem pagasteem. Ta ir weena leeta.

Otrfahrt, tapehz jaruna pretim Dr. Reinharda fungam, ir tas, ka spirta dedsinatawas ir komplizetas fabrikas un wina eerihkoschanai jaeegulda loti leels kapitals. Ra mums sinams, Latwija spirtu eewed no ahrsemem. Ta ir newehlama parahdiba un tas ir nowehrschams. Ja dserfchanu noleegtu, tad spirts tomehr wajadfigs preeksch Sarkana Krusta un zitam wajadsibam un Latwijai winsch buhtu jaimportē. Tapehz mums ir jagahda, lai spirts tiftu raschots eefscheme. Winsch war buht mums ari eksporta artikeelis un tahda sinā weizinatu saimnezifta stahwolka uslaboschanu. Tapehz ir no leela swara atwehrt spirta dedsinatawas un preeksch wina isgatawoschanas naw wajadfigas dahrgas weelas, jo wina isgatawo no issaluscheem kartupeleem, kurus nekur zitur newar isleetot. Lai eerihlotu spirta dedsinatawas ir wajadfigs leels kapitals. Ja paschwaldibas eestahdem buhs teefibas isdot atlaujas un nemt winas atpaka, tad war isnahft, ka ruhpnEEKS, kas eegulbijis wairakus simts tuhstoschus rublu kapitala, pehz pahris meh rescheem war nonahft tahda stahwolki, ka winam aisleeds tahla spirtu dedsinat. Bet fur lai winsch leef sawu fabriku? Us kureeni winsch to war pahrzelt? Tadehl mehš newaram eewest likuma pantu, kursch trauzetu spirta dedsinatawu atwehrschanu. Spirta dedsinatawas mums ir wajadfigas, lai raschotu spirtu, un ja mehš nedofim ruhpneekeem garantijas, ka tas warēs pastahwet ilgaku laiku, tad winas Latwija netiks atwehrtas un no tam zeltos tikai saudejumi. Tapehz finansu komisija, apstatot scho jautajumu loti wispufigi un loti ilgi debatejot, nahza pee slehdseena, ka spirta dedsinatawas janostahda tahda stahwolki, ka ruhpnEEKI buhtu nodroschinati, ka wina dedsinatawas warēs pastahwet ilgaku laiku un reis dota atlauja naw nemama atpaka. Tapehz es leeku preekscha peenemt pantu tahda redakzija, kahdu ir isstrahdajusi finansu komisija.

Presidents J. Scharste: Wahrs peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Manam preekschrunatajam waja-dseja buht logiskam, eet weenu soli tahla un prasit, ko daris ar spirtu, kursch tiks raschots patehreschanai. Tad, warbuht, wajadsetu ari sinamus weikalus, fur to pahrdot un tee ir jaisplata pa weetejeem pagasteem un pilsehtas sinamas weetas. Atwehle buhs japrasa no weetejam paschwaldibas eestahdem. Uri schini jautajuma naw eemepla iswairitees no paschwaldibas eestahschu peekrischanas. Tadehl es leeku preekscha sekoschu redakziju:

„Spirta dedsinatawas, ranga spirta, likeeru un zitas spirta pahrsrahdashanas fabrikas eerihkojamas ar neeescho nodofku departamenta atfauju un ar weetejas paschwaldibas peekrischanu.“

Presidents J. Scharste: Es luhdsu referentu dot atfauksmi.

Referents A. Behrsinsch: Rambala funga preekschlikums, lai strih-

potu pašwaldibas eestahschu preekrišchanu atteezibā uš rauga špirta, līkera un zitām pahrstrahdašchanas fabrikam, runā pretim finansu komišijas ušstatam, fura atrod, ka šchis dšehreenu isgatawošchanas eestahdeš tomehr ir ſawee-notaš ar ſinamu, ja tā waretu iſſaziteeš, apdširdiſchanas tendenzi, reiſ winas weeglai ſaſneedſamas. Tapehž paſchwaldibas eestahdem ſchini jau-tajumā jaſafa ſawš wadržs. Dr. Reinharda preekſchlikums, ka reiſ iſdotāš atlaujas ari beš neteeſcho nodokļu departamenta preekſchriſchanas war atnemt, ir pehž finansu komišijas ušſtateem nepeenemamš tamdehl, ka ſchini pantā neeet runa par apdširdinaſchanas eestahdem ween, par kaħdām, warbuht, waretu ſaukt līkeru fabrikaš, bet te eet runa par rauga ſpirta un zitām ſpirta pahrstrahdašchanas fabrikam, kuraš nebuht naw ušſtatamaš par apdširdina-ſchanas weizinatajam. Winaš ſawā wiſumā praſa aħrlaħrtigu kapitāla eeguldiſchanu un reiſ weikalneekam uš ilgaku laiku naw nodroſchinata winas iſmantošchanas eeſpehja, tad newar buht runa, ka kapitāls, kuru tagad ir eeſpehjamš iſmantot uš katra ſola ar ſpetulaziju, waretu peegreestees nopeet-nam ušnehmumam, kaħdš beš ſchaubam ir rauga ſpirta dedſinatawaš, waj zitaš tamliħdſigaš eestahdeš. Tā tad ari ſchini ſinā Dr. Reinharda preekſch-likums no finansu komišijas weedokļa buhtu pilnigi atraidamš.

Raš atteezas uš A. Buſchewiza kunga preekſchlikumu par ſpirta dedſi-natawam, kuraš pehž finansu un budſcheta komišijas preekſchlikuma pehdejā panta dalā atļautas tiſai ſaſinā ar neteeſcho nodokļa departamenta atļauju, lai tāš ari buhtu eerihſojamaš ar paſchwaldibas eestahschu preekriſchanu, ka raš bij finansu komišijas pirmā projektā, kuſch tita groſiſt aiš motiweem, ka ſpirta dedſinaſchana nebuhtu padodama kaut kuraš paſchwaldibas eestahdeš lemſchanai, tad paſchwaldibas eestahde naw kompetenta ſchini ſinā, winas apjomš ir par ſchauru, lai iſſchirtu ſpirta dedſinatawuw eerihſošchanas waja-dſibu.

Spirtu dedſinatawuw eerihſošchana teeſ iſſaukta wiſwairak no tihri ſaim-neeziſkeem apſtaħkeem, peemeħram, lai iſmantotu bojajuſchoš kartupeļuš u. t. t. Tadehl finansu un budſcheta komišija atrada par wajaſchigu, lai ſpirta dedſi-natawaš tā ruhpneezibaš eestahdeš, kuraš nekahdā ſinā nenodarbojas ar tautāš apdširdiſchanu (tāš ir zitaš tahlakāš eestahdeš: ſpirta pahrstrahda-tajaš un pahrdewejaš) tiħtu noſtahditaš pilnigi weikalneeziſki. Weikalnee-ziſki noſtahdit wināš war tiſai tad, kad tāš pehž eeſpehjaš dauđš iſnem no weetejo apſtaħku, weetejo domu gaħjeena eeſpaida. Tapehž finansu un budſcheta komišija ne weenbaſigi, bet ar leelu baſu wairakumu nolehma ſpirta dedſinatawuw eerihſošchanu noſtahdit iſziluš no pahrejām liħdſigām eestahdem. Man wiſā wiſumā jauſtur noteikti finansu un budſcheta komišijas preekſchlikums peenemt pantu tahdā redakzijā, ka taš ir liſtš preekſchā, tiſai pehž ſkaitla 12 liſt newiſ „rauga“ un tad „komatu“ (,), bet „rauga“ un „dewiſi“ (—).

Preſidentš J. ſchakſte: Eeſneegti ir pawiſam 4 preekſchlikumi, no fureem 2 pehž ſawa ſatura ſakriht, tee ir: Bihlmana un Buſchewiza preekſch-likumi.

A. Buſchewizš: Eš nonemu ſawu preekſchlikumu.

Preſidentš J. ſchakſte: Buſchewizš nonem ſawu preekſchlikumu. Atleek Bihlmana, Rambalaš un Dr. Reinharda preekſchlikumi. Preekſch-likumi no Rambalaš un Reinharda leek preekſchā ſtrihpot daſchaš tekſta dalāš. Tani kaħrtibā, ka ſchee preekſchlikumi ir eeſneegti, eš liſchu toš uš baſo-ſchanu. Wiſpirmiš nahk uš baſoſchanu preekſchlikums ſtrihpot wadržuš „un

ar weetejās pašchwaldibas peefrišānu". Pret to iffatas referents. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu par šho Rambalas eefneegto preefšlikumu. 37. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret šho preefšlikumu. 66. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejufchees no balsfoschanas. 6. Balsfoschanas rezultati ir šefofchi: Par preefšlikumu iffazijufchees 37, pretim 66 un atturejufchees 6, tā tad šchis preefšlikums a tra id it š. Tagad es lišfchu uf balsfoschanu Dr. Reinharda preefšlikumu. Waj wehlaš lai nolafa?

Liktš preefšchā srihpot wahrduš:

„Reij išdotu atkauju bej neteescho nodokku departamenta peefrišchanas atnemt newar“.

Romifšijas referents iffazijās pret mineto preefšlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu par šho wahrdu srihpofchanu. Pazelas sozjaldemokrati un křistigee nazionalisti. (U. Behrsinšch: „Křistigee ar nekřistigee!“). 57. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preefšlikumu: 45. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejufchees no balsfoschanas. 16. Balsfoschanas rezultati šefofchi: par preefšlikumu — 57 balsis, pretim 45 un atturejufchees 16. Pretim un atturejufchees kopā ir 61, tā tad naw absolūtās majoritates un preefšlikums a kři ht.

Nahfoschais un pehdejais preefšlikums ir no Bihlmana eefneegtais un šfan:

„12. pantā atmešt otro puši un peenemt šefofchā redakzijā: „Spirta dedšinatawās, rauga spirta, likeru un zitas spirta pahřštrahdaschanas fabritas eerihfojamas ar neteescho nodokku departamenta atkauju un ar weetejās pašchwaldibas peefrišchanu“.“

Pret preefšlikumu iffazijās komifšijas referents. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho preefšlikumu (P. Kalninsch no weetas: „Waj Purgals newar pazeltees?“). 52. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret preefšlikumu. 58. Luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejufchees no balsfoschanas. 9. Balsfoschanas rezultati buhtu šchahdi: par preefšlikumu ir iffazijufchees 52, pretim — 58 un atturejufchees 9, tā tad preefšlikums a tra id it š un 12. pants paleef nepahrgrofitš. 13. pants.

Sekretarš R. J w a n o w š :

„Masafais spirta dedšinatawu raudsejamo kublu kopeetilpums noteiktš uf 270 spainu pee triju deenu ruhgschanas perioda, t. i., katram kublam jabuht ne masafam par 90 spaineem.

Peefšihme: Dedšinatawās, kuras iřgatawo spirtu no zutura beeschu paleekām, jauřstahda raudsejamee kubli ne masafi par 50 spaineem.“

Prešidents J. Šchakste: Waj eebildumu naw? Wahrds referentam.

Referents U. Behrsinšch: Projekts augsťajai šapulzei ir iřdalitš drukatā weidā, tā kā wiři buhš paspehjušchi ar to eepashtees. Waj pateesi ir wjadfiģš, ka katru pantu nolafa? Man šchheet, ka katrs, kas gribeš eefneegt pahrlabojumu, sinās to iřdarit. Warbuht, toš pantuš, pee kureem pahrlabojumi neteef eefneegti, nenolařitu, bet ja eefneeds pahrlabojumus, tad nolasit. Tas loti paahtrinatu muřhu darbu.

Prešidents J. Šchakste: Waj buhtu eebildumi pret referenta preefšlikumu? Ja naw, tad mehš to peenemřim. 14. pants.

(Spirta dedšinatawā atkauiš uřstahdit ari wairafus komplektuš raudsejamo kublu ar noteikumu, ka wiřeem traufkeem atšewiřchā komplektā jabuht weena leeluma).

Šebildumu naw? Peenemřš. 15. pants:

(Dedfinatawâ atkauts ustahdit aparatus spirta tibrishanai aukstâ weidâ waj pahrtwaifoschanai. Pee tibrishanas aukstâ weidâ atkauts tibramo spirtu laist zaur smiltim, oglem, drahnu waj ziteem higroskopisfeem fermeneem, furi spirtâ nefuhst).

Cebildumu naw ? Peenemtš. 16. pants :

(Spirta dedfinatawâs nedrihst buht atsewischki aparati spirta pahrtwaifoschanai zaur daschadeem stahdeem, ogam u. t. t., fâ ari aisleegts eewetot schos augus brahgâs fatlâ, waj zitâ fahdâ aparatâ, fursch teeschi saweenots ar pahrtwaifojamo aparatu).

Cebildumu naw ? Peenemtš. 17. pants :

(Sejawu nodatam waj telpam wirs eejawu kubla, no fureenes atteezigos materialus laisch minetâ kublâ, jabuht atdalitâm no materialu nolittawas ar pamatigu, stipru seenu ; abas telpas saweeno tikai weenas durwis, kurâm jabuht pastahwigi aissehgtâm).

Cebildumu naw ? Peenemtš. 18. pants.

(Persona, fura wehletos spirta dedfinatawu eerihkot, preefch buhwju darbu sahfschanas eesneeds atzises walbei projektejamâs dedfinatawas, fâ ari aparatu sihmejumus un planus, lai ta tos statiu zauri un apstiprinatu.

Rad dedfinatawas eerihzibas darbi nobeigti, winas ihpashneeks eesubta atzises walbei dedfinatawas aprakstu, pehz noteiktas formas ar luhgumu, lai dedfinatawu apstaitu un ismehritu. Uf schi luhguma pamata atzises walde nekawejotees dod atteezigo rihfojumu par jamneerihkotâs dedfinatawas apstatischanu un ismehrischanu, nofatot deenu, fad dedfinatawâ schai noluhfâ eeradijees atzises waldes preefchstahwis ; schini deenâ jabuht pee rofas wisam, kas wajadfigs pee ismehrischanas darba).

Cebildumu naw ? Peenemtš. 19. pants.

(Dedfinatawas apstatischanu un kublu mehrischanu isdara atzises waldes eezirkna inspektors waj wina palihgs, dedfinatawas ihpashneeka waj wina pilnwarotas personas klahsbuhtnê, rihfojotees pehz neteescho nodoktu departamenta istrahdatâs instrukzijas ; raudsejamee trauki jaismehra fâ geometristi, fâ ari ar uhdeni, fahstahdot atteezigus aktus, Domstarpibas isfchkir neteescho nodoktu departaments).

Peenemtš. 20. pants.

(Rad dedfinatawa apstaita un kubli ismehriti, uf pehdejeem jausleek numurs un fhatls, kas norahda trauka tilpumu.

Za raudsejamee kubli nebuhtu weenada leeluma un islihdshinaschanas labad rastos wajadsiiba daschus traufus jamasinat, ar fo ihpashneeks nebuhtu meerâ, tad fâ pamatu wiseem aprehkineem peenem leelatâ kubla tilpumu. Wisi pee mehrischanas darbeem wajadsijee strahbneeki un lihdsekti jadod dedfinatawas ihpashneekam.

Jimehritos kublus atzises eerednis apseegelê tahdâ fahrtâ, fa spirta isgatawo fchana nebuhtu eespehama).

Peenemtš. 21. pants.

(Wezu kublu un bojatu aparatu atjaunoschanu isdara dedfinatawas ihpashneeks ar atzises inspektora atfauju ; jauno kublu ismehrischana un ishmoga eededshinachana noteek 20. pantâ aprahditâ fahrtibâ).

Peenemtš. 22. pants.

(Obligatoriski jausstahda wisâs spirta dedfinatawâs kontroles aparati, ar fureem aprehkina isgatawotâ spirta daudsumu).

Peenemtš. 23. pants.

(Dedfinatawas ihpashneekem jadod wajadfigais darba spehks konrtoles un pahrtwaifojamâ aparatâ ustahdischanai, fâ ari schim darbam wajadfigais-materials uf sawa rehkina).

Peenemtš. 24. pants.

(Kontroles aparatu un noteikta tipa filtru eegahdâ, fâ ari wisus pee wineem wjadfigos peederumus un referwes dakas pahrwadâ, ustahda, fâ ari winu pareiso darbibu nodroschina uf dedfinatawas ihpashneeka rehkina).

Peenemtš. 25. pants.

(Uf atzises waldes rihfojuma pamata iswed darbus, fâ : daschadus ustahditos

kublus, zaurules (truhbas) un aparatus pahrtaija, pahrwehrsch waj remontē uš dedsina-tawas ihpašchneeka rehšina).

Peenemts. 26. pants. Pee wahrda peeteizees Bihlmanis. Pehz preekschlikuma, kas tika peenemts, scho 26. pantu mehš nolasišim.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atkauts spiritu dedsinat no labibas, eejala, beetem, kartupešem, zafura beeshu atlkumeem un zitām weelam.“

Prezidents J. Šchakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Šhini pantā usštaititas wišas weelas, kuras tagad loti dahrgas, truhkst un no kura, tā paredsets, war raschot wišadus spiritu faturoschus dšehrenus. Lai westu zil nezil razioneļu šaimneezibu, tad nebuhtu peelaišchamas teešibas spirta dedsinatajeem dedsinat spiritu no pahrtikas weelam. No sozialdemokratu partijas es leeku preekschā scho pantu peenemt šefošā redatzijā:

„Atkauts spiritu dedsinat no labibas un šakaju atkritumeem, waj ari no labibas, beetem, kartupešem ar atteezigu apgahdibas ministrijas atkauju.“

Prezidents J. Šchakste: Wairaf neweens pee wahrda nepeeteizas. Es došchu wahrdu referentam.

Referents A. Behrsinšch: Bihlmana funga preekschlikums ir nepeenemams. Pilnigi bes labibas peejauschanas spiritu dedsinat naw eesvehjams. Peejauschana ir loti neeziga un proti: 2, augstakais 5%. Ja ir šlits kartupeļu šastahws, tad peejauschanas wajadšiba leelaka. Šapehž galigi ismešt scho teizeenu un neatkaut dedsinat spiritu no labibas — nošimē galigi aisleeht spirta dedsinaschanu.

Prezidents J. Šchakste: Es lišchu scho preekschlikumu uš balsoschanu. Winsch šlan:

„Atkaut spiritu dedsinat no labibas un šakaju atkritumeem, waj ari no labibas, beetem, kartupešem ar atteezigu apgahdibas ministrijas atkauju.“

Referents ištatas pret scho preekschlikumu. Es luhdsu pazeltees, kas ir par scho preekschlikumu. Luhdsu šakaitit. 51. Šagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preekschlikumu. 41. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschanas. 2. Par scho preekschlikumu ištazijuschees 51 balsis, pretim 41 un atturejuschees 2. Šā tad preekschlikums **peenemts. 27. pants.**

(Špirta dedsinaschana eesahkama pehz atteezigas patentes un apleezibas šanemschanas no atzises waldes. Šgatawošchana jashst un jabeids apleezibā norahditos terminos.

Peešime: Sem dedsinaschanas termina jashprot laiks, kura dedsinatawas ihpašchneeks grib dedsinat spiritu bes pahrtraukuma un uš kuru wišsch ari inem apleezibu. Dedsinaschanas periods šahkams 1. juliā weenā gabā un beidjams 30. juniā nahkoschā gabā).

Cebildumu naw? Peenemts. 28. pants.

(Dedsinaschanas terminu, uš kuru isdod šewišchu apleezibu, nošaka pehz dedsinatawas ihpašchneeka eeskata, bet ne uš ihaku laiku, šā 2 nedelam; beidjamo apleezibu perioda beigās war isdot uš ihaku laiku).

Cebildumu naw? Peenemts. 29. pants.

(Nomatās dedsinatawas spirta isgatawošchana eesahkama, kad šanemta drošchibas nauda, kuru nomneeks eemakšā šā garantiju šahrtigai atzises šamakšai (drošchibas šumas apmehrs lihdsinas atzises šumai, aprehšinamai par 14 deenu ilgu darbibu), waj ušrahdot dedsinatawas ihpašchneeka rakšišku apleezibu, kura pehdejais ar šawu dedsinatawu galwo par šahrtigu atzises šamakšu. Šemakšato drošchibas naudu ismakšā, kad nobeids pilnigu aprehšinu par isdedsinato spiritu).

Cebildumu naw? Peenemts. 30. pants.

(Dedfinatawas ihpashneekam ir teešibas eejawas sagatawot spirta dedfinaschanai weenu, diwas waj pat wairak reises deena, bet reiš iswehlete raschoschanas fahrtibu nedrihkt mainit lihdsj apleezibā usrahditā termina beigam).

Cebildumu naw? Peenemts. 31. pants.

(Dedfinatawas ihpashneekam japasino, fahdu raudsejchanas weidu wiasch iswehlas, tas ir — zif deenas ruhgschana turpinasees. Pehz ihpashneeka ifraudsitā ruhgschanas weida spirta dedfinaschanai janoteek pa wisu spirta dedfinaschanas terminu; raudsejamee kubli leetojami pa fahrtai, peeturotees pee winau numerazijas fahrtibas).

Cebildumu naw? Peenemts. 32. pants.

(Zif un fahdas weelas katrā wahrijumā eejauzamas, nošata dedfinatawas ihpashneeks uš wisu dedfinaschanas laiku pilnigi skaidri, t. i. fahdā samehrā wiasch leetos katru materialu pee spirta dedfinaschanas, peeturotees pee raudsejamo kublu leeluma).

Cebildumu naw? Peenemts. 33. pants.

(Dedfinatawas ihpashneekam atkauts katru deenu nodarbinat fā wiasch raudsejamo kublu fahrtas, tā ari tifat dachas no tam; pehdejā gadījumā kublu fahrtas, furas nenahf darbā, fā ari reserwes kublus, ja tahdi ir, apseegelē atzises eerednis).

Cebildumu naw? Peenemts. 34. pants.

(Uš katru pudu eejaujamo weelu atkauts šefoschais tilpums raudsejamā kublā: uš weenu pudu rudsu milstu, schahweta eesala un pahrejām labibos ņugam, fā ari uš zukura beeschu ņbrupu ne masaf fā 6 spaini, uš weenu pudu nešchahweta eesala ne masaf fā 4 spaini, uš weenu pudu kartupeku waj beeschu ne masaf fā 1³/₄ spaini. Pehz schim normam ifrehkinami eejaujamo weelu daudsumi).

Cebildumu naw? Peenemts. 35. pants.

(Ja atkaribā no raudsejamo kublu leeluma eejawa daudsums neisnahf wesela puda skaitā, bet ar mahrzinam, tad ņhlu aprehktinu nowehrschanai dedfinatawas ihpashneekam japapildina schis skaitlis tahdā fahrtā, lai aprehktini buhtu jawed ar weseleem, puš- waj zeuridatu pudeem).

Cebildumu naw? Peenemts. 36. pants.

(Widejais apleezibā usrahditā terminā isdedfinatais spirta stiprums nedrihkt buht semafs par astondesmit gradeem; ja widejais isdedfinatā spirta stiprums ir sem astondesmit gradeem, istruhkstoscho gradu skaitu atzise aprehktinama fā nepeeteekoschas isdedfinaschanas gadījumā. Dedfinatawas ihpashneeka rehktinus ar atzises walbi wed pehz absolūtā alkohola šatura spirtā, ko nošata ar metala spirtmehra palihdsjibu).

Cebildumu naw? Peenemts. 37. pants.

(Otreiseja spirta pahrtwaisochana, eepreefch wina zaurlaischanai kontroles aparatam, aifleepta).

Cebildumu naw? Peenemts. 38. pants.

(Ja dedfinatawas ihpashneeks personigi nepahrwalda dedfinatawu, tad winau preefch tam jatur pahrwaldneeks, par fahdu war buht ari degis. Dedfinatawas ihpashneekam japasino atzises waldei, kas wina dedfinatawā atbildigais degis un pahrwaldneeks)

Cebildumu naw? Peenemts. 39. pants.

(Dedfinatawā jawed pehz noteiktas formas dedfinatawas un pagraba grahmatas).

Peenemts. 40. pants.

(Dedfinatawā jabuht spirta reserwuaram tahdā leelumā, lai waretu usnemt no eejawa ideosinato spirtu).

Peenemts. 41. pants.

(Dedfinatawas ihpashneekam wismaf weenu nedeku pirms ifraudsitā termina fahfuma jaeefneeds atzises waldei pasinojums trijos effemparos pehz noteiktas formas, furā skaidri janorahda: uš fahdu terminu isprasa atkauju, atfihmejoj deenas, furās domats dedfinaschanu fahkt un beigst; paredfamo wahrijumu skaitu un leelumu un šafarā ar scho wajadsigo materialu daudsumu, fā preefch weena wahrijuma, tā ari preefch wifa dedfi-

naššanas laika, atšewišķu wahrijumu ūstaitu deenā, ruhģššanas ilgumu un leetoššanai paredseto raudšejamu kublu numurus. Šej tam pašinujumā jaatšīmē diwi galejee termiņi (stundas): wehšatais laiks, kad šwehrs materialu (išņemot nekaltetu eesalu, kuru šwehrs teeschi pirms paščas eejausšanas) un agrafais eejaunjamais laiks, t. i. stunda, kurā jāahtas materialu laiššanai wahrijuma kublā waj kartupeļu wahriššanai; abi šchee laiki jāišrauga ar tahdu aprehšinu, ka no weena lihds otram iŋahttu ne mašafs kā diwu stundu štarpbrihdis; jāušrahda rauga išgatawoššanas laiks un weids, kā ari stunda, kuru dedšinatawas ihpaščnees išraugas ijbēdšinatā špirta noboššanai dedšinatawas pagrabā).

Peenemts. 42. pants.

(Šanehmis pašinujumu, akzises waldeš preekšštahwis nekawejotees to šalihdsina ar atteezigās dedšinatawas apraštu un, pahrlēezinajeeš, ka dedšinaššanai nolemto materialu daudsums naw mašafs par to, kašdam jābuht pehž išraudšito raudšejamu kublu leeluma, un pašinujuma noteikumi naw pretrunā ar wišpahrejeem špirta dedšinaššanas noteikumeem, atšīmē uš weena no pašinujuma eksemplareem:

Apleeziba. Šaškanā ar šcho pašinujumu, špirta dedšinaššana laikā no lihds atkauta. Šaškanā ar špirta dedšinaššanai nolemtā materiala daudsumu un normu akzises nodoklis aprehšinams par špaineem absoluta alkohola, kopsumā rbi. t., (gadš, mehnešš, datumš un akzises waldeš preekšštahwja paraššš).

Pašinujums ar šahdu ušrakštu jaatdod dedšinatawas ihpaščneekam un der kā apleeziba špirta dedšinaššanai; otrs pašinujuma eksemplars paleef eerikna akzises walde un trešchais nekawejotees janošuhta neteescho nodokšu departamentam. Apštiprinatai apleezibai jābuht išahrtaj dedšinatawā redšamā weetā).

Peenemts. 43. pants.

(Ja dedšinatawas ihpaščneeka eesneegtais pašinujums nesakrištu ar dedšinatawas apraštā šneegtām šinan, waj šahwetu pretrunā ar wišpahrejeem špirta dedšinaššanas noteikumeem, tad akzises waldeš preekšštahwis atšīmē, kašdas nepareišibas atraštas un nošuhta tuhlin pašinujumu dedšinatawas ihpaščneekam atpafai, lai taš to papilbinatu un no jauna eesneegtu).

Peenemts. 44. pants.

(Dedšinaššanas šahkumam nolemtā deenā dedšinatawā jaerodas akzises waldeš preekšštahwim, lai nonemtu šeeģetūs no kubleem un fatleem).

Peenemts. 45. pants.

(Ja akzises waldeš preekšštahwis apleezibu išdodot paredš, ka winam nebuhs eespehšams dedšinaššanas šahkumā eerastees dedšinatawā, winah par šcho pašino tuwafam polizijas eerehdnim ar luhģumu eerastees lihds ar leezineekeem noteiktā deenā, lai nonemtu šeeģetūs; par to jāašastahda atteezigs akšš, kas nekawejotees jāveešuhta akzises waldeš preekšštahwim. Polizijas eerehdnis ar leezineekeem tahdā pat šahrtā nonem šeeģetūs tai gadījumā, ja akzises waldeš preekšštahwis neerodas noteiktā deenā dedšinatawā un dedšinatawas ihpaščneekš winu ušaižina šeeģetūs nonemt).

Peenemts. 46. pants.

(Minetoš gadījumos akzises waldeš preekšštahwis eeradamees dedšinatawā pahrlēezinas, kad dedšinaššana šahkusees un waj ta šaškan ar apštiprinato pašinujumu).

Peenemts. 47. pants.

(Špirta dedšinatawā jābuht pareišeem šwareem un apštempeletām šwaru bumbam; kartupekūs un beetes war laiš wahrijumā ar mešru, išdarot eepreekš akzises waldeš preekšštahwja klahthuhtnē mehģinajuma šwehrschanu, lai aprehšinatu kartupeku waj beeschu šwaru mehramā traukā; mehru trauks ir jāpeeber, kamehr kartupeki waj beetes war turetees, nebirstot šemē).

Peenemts. 48. pants.

(Wahrijumeem eeswehrteem materialeem jāpaleef, išņemot nešahwetu eesalu, šaraktā ušrahditos daudšumos wahrijumu nodatā. waj šahdā pee winas eerihfošā blafuš telpā, taš mašfos waj traufoš, šuros materialē eeswehrti, un jāpaleef tai weetā ne mašaf par diwām štundam lihds wahriššanas šahkumam ar atšildibu par katru leeku šwaru. Išņemot materialūs, kas nolemti wahrijumam, ne wahrijumu nodatā, ne ari

lahdās zītās ar dedsinatāwu šatārā šahwoščās telpās nedrihst atrastees nefahdi spirta dedsināščanas materiāli).

Peenemts. 49. pants ar wišām peefihmem.

(Darbi dedsinatāwā jaišwed šastānā ar apleezibā norahbiteem noteifumeem. Šahdu materialu šamaina ar ziteem, par kureem noliktās daščadās normas, waj wīnu škaita pahrmaina, atkauta weenigi šcaent jaunu apleezību.

Peefihme. Šamainit neščahwetu eesalu ar šchahwetu, nemot diwās treščdadas pehdejā uš pudu pirmā, kā ari zitu materialu šamaina lihđšigos daudšumos ar weenādām normām, peemešram, šamainit ruđu miltus ar kweešču, meešču ar širnu un t. t., bet beš apleezibā aprehšinatās afzīšes išmainās, atkauts dedsinatāwās ihpaščneetam beš šewiščas afzīšes waldes atļaujas, atšihmejot par to dedsinatāwās grahmatā).

Peenemts. 50 pants.

(Ja spirta dedsināščana japahrtrauz kontroles waj pahrtwaikošuma aparatu šabojaščanas dehi, kurā gadījumā šwabadi peeeetami spirta twaiki waj špirts agraf nekā tas buhtu ušwertis kontroles aparatā, tad par šatru šahdu pahrraifuma gadījumu jašastahda akts, kurā japaraštās dedsinatāwās ihpaščneetam waj waditajam, begim, afzīšes preeščstahwim, leezineešem no strahđneeku pušes un daščeem tuwafas aptaimes eedšihwotajeem, pehdejeem ne mašaf kā trim. Ja afzīšes preeščstahwis naw klah, wina weetā peeaizinašs pilšehtas waj aprinka poližijas eerehđnis.

Atkā šastahđiššanas dalībneeki, pirms wīni to galīgi šastahda, išbara dedsinatāwās nepeezeeščamo preeščšmetu, kā peemešram: twaika wahrtušu, šatlu, raudšejamo kublu un t. t. apšegeleščanu, kas padara šahlaku spirta dedsināščanu neeešpejšamu. Atkā jaatšihme: šastahđiššanas laiks (štunda), ištaiš dedsināščanas pahrraifuma eemešs, kontroles aparata škaititaja ušrahđijums, waj kontroles aparats darbojas, pehdejā, kā ari pahrraifšanas aparata waj wīnu atšewiščto datu plombas šahrtibā, raudšejamo kublu šahwofli akta šastahđiššanas břiđbi, kas darits beškontroles dedsināščanas nowehrščanai, Šchahdi šastahđis akts išsuhtams eezirkna afzīšes waldei ne wehlašf kā 24 štundu laikā, škaitot no štundas, kurā wajadsetu pehž apleezibas noteifumeem išdarit ušrahđito wahrijumu; akam japeenahš afzīšes walde ne wehlašf, kā triju deenu laikā pehž wīnu išsuhtiššanas. Noraksts no akta šaraktams šchorešā grahmatā, kura šahdeem gadijumeem eewešta šatrā dedsinatāwā.

Wišus pahrejos dedsināščanas pahrraifumus dedsinatāwās ihpaščneekš waj pahrwaldneekš atšihme dedsinatāwās grahmatā ne wehlašf par štundu, kurā noteiktš eejaut materialus šagatawošamam wahrijumam; šhi eeraštā noraksts peešuhtams afzīšes waldes preeščstahwim augšā aprahđitā šahrtibā).

Peenemts. 51. pants.

(Ja akts par dedsināščanas pahrraifumu beš kontroles waj pahrtwaikoščanas aparatu bojajumu, kas daritu peeeetamus spirta twaikuš, waj špirtu pirms wina ušwertiššanas kontroles aparatā, šastahđis beš afzīšes waldes preeščstahwia peedališšanas un beš noteikto formalitatu eewehroščanas, kā ari ja šchis akts waj noraksti no eeraštēem dedsinatāwās grahmatā tajos dedsināščanas pahrraifuma gadījumos, kuros akta šastahđiššana naw nepeezeeščama, naw peešuhtiti afzīšes preeščstahwim noteiktā laikā, tad dedsinatāwās ihpaščneeku waj atbildigo pahrwaldneeku šoda pehž atteezigeem šoda lišuma panteem.

Atwabinaščana no atbildibas peelaišchama tit tāi gadījumā, ja afzīšes waldes preeščstahwim, leetu pahrbaudot, išrahdas, ka dedsināščanas pahrraifums teeščam bijis formalitatu neewehroščana, waj akta, waj eeraštā kopijas nepeešuhtiššana noteiktā laikā notikušhi aij neparedšeteem un nenowehršchameem eemešleem).

Peenemts. 52. pants.

(Kad akts waj eeraštā kopija šanemti eezirkna afzīšes walde, pehdejās preeščstahwis nekawejošes dodas uš atteezigo dedsinatāwu, lai pahrbauditu akta peewestos apštahkus, kā ari lai apraštiti aiššegelešos, aišplombetos kublus un zitas dedsinatāwās eetaišes.

Ja pee šhi pahrbaudijuma išrahdas, ka akta peewestee waj dedsinatāwās grahmatā eeraštitee apštahki šaetās ar ištēnibu un pee akta šastahđiššanas išdaritee aiššegelešumi waj aišplombėjumi naw bojati, tad afzīšes waldes preeščstahwis par šcho eeraštā dedsinatāwās grahmatā: ja ir eemešs dibinatām šchabam, tad išdara nopratināšanu).

Peenemts. 53. pants.

(Par spirta dedzinatawās un pagraba grahmatām.

Spirta dedzinatavā jāeved pehž noteiktās formas spirta dedzinatawās un pagraba grahmatas.

Dedzinatawās grahmatā ihpašņeeks waj wina pilnwarotais pahrwaldņeeks eewed katru deenu eejaujamo materialu un dedzinatā spirta daudzumu. Pagraba grahmatā jāeewed katru deenu pagrabā eenahkufšais un iswestais spirta daudzums, kā ari atzīses rehkinu jāmatā.

Peešihme I. Kruhdaini eerakstīti raksti nedrihst buht ijdsehsti waj ismehretiv bet janostrihpo tā, ka buhtu eespehjams tos islasīt.

Peešihme II. Spirta muzam dedzinatavā jābuht ismehritām un uš wīzām jāeededšina muzas numurs un leelums spainos; muzas jāeeraksta šewišķā numerazijas grahmatā).

Beenemts. 54. pants.

(Katra mehņešča beigās dedzinatawās un pagraba grahmatas jānoslehdj par notezejušā mehņeši isleetoteem materialeem, ijdedzinatā spirta daudzuma iswedumeem, kā ari par atzīses nodofka aprehkinu.

Bilnīgi noraksti no šim grahmatam jāeesuhta atzīses waldei ne wehlat kā lihdi; desmitai nahkoschā mehņešča deenai).

Beenemts. 55. pants.

(Par dedzinatawās un pagraba grahmatu ruhpiņu glabajchanu atbild dedzinatawās ihpašņeeks waj pahrwaldņeeks un ušrahda tās rewidojšocham eerehđnim uš wina peepraišjumu).

Beenemts. 56. pants.

(Bilnu dedšinaschanas periodu nobeidsot, t. i. 1. juliā dedšinatawās ihpašņeeks nodod dedšinatawās un pagraba grahmatas atzīses waldes preekščstahwim; tai pašā laikā atzīses walde ijdod dedšinatawās ihpašņeekam atteezīgās jaunās grahmatas. jaunā pagraba grahmatā jāatšihme atlikums no eepreekščejas grahmatas ar atzīses waldes preekščstahwia peešihmi par pahrweduma pareišibu. Šanemtās grahmatas atzīses walde luhšo zauri, pehž kam tās nodod walsts kontrolē. Pehž grahmatu galigas rewisijas tās nodod atpakaļ dedšinatawās ihpašņeekam.

Peešihme. Dedšinatawās un pagraba grahmatas pehž noteiktās formas eegabđā dedšinatawās ihpašņeeks un eesuhta tās neteescho nodktu departamenta apstiprināšanai).

Beenemts. 57. pants.

(Par rauga spirta iŕgatawošchanu.

(No labības iŕgatawotā prešetā rauga raščošchana peelaiščama rauga spirta fabrikās).

Beenemts. 58. pants.

(Šķidra rauga pahršrahđaschana prešetā weidā atkauta tīfai alus daritawam un ari tīfai atšewiščās nodatās.

Peešihme. Finanšu ministrs uš pahrbaudijumu pamata ijdod šihkus noteikumus par alus rauga iŕgatawošchanu prešetā weidā un šausa rauga fabrikaziju, kā ari nošafa rauga iŕnahkuma normas).

Beenemts. 59. pants.

(Šķidru raugu iŕgatawot pahrdošchanai peelaišč tīfai alus daritawās, furās nepahršrahđā raugu prešetā weidā).

Beenemts. 60. pants.

(Pahrēek no rauga spirta fabrikazijas uš spirta dedšinaschānu waj otradi naw atkauts žitadi, kā tīfai pehž fabrikanta šewišķā šinojuma par to neteescho nodoktu departamentam).

Beenemts. 61. pants.

(Finanšu ministrs nošafa atteezību starp iŕšrahđatā prešetā rauga daudzumu un maksimālo spirta dedšinaschānu no puda labības, kas isleetota rauga iŕgatawošchanai).

Beenemts. 62. pants.

(Ššafais atkauts terminšč rauga iŕgatawošchanai ir trihs deenas. Šini terminā

jaunu atkautu war ijsdot weenigi, ja dedsinatawās ihpajšneeks wehlaš paleelinat katrā deenā pahrsrahbajamo weelu daudsumu).

Peenemtš. 63. pants.

(Cejauto weelu raudsešana spirta rauga fabrikās nedrīkst turbinātes wairat tā diwās deenās).

Peenemtš. 64. pants.

(Raudsejamo kublu tilpums ū weena puda eejaujamo weelu un eesala noteiktš weenpadsmit spainu).

Peenemtš. 65. pants.

(Masakais raschošanas apmehrs rauga spirta fabrikās noteiktš 50 pudu eejawa katru deenu, rehkinot weenā gadā ne masat tā 120 wahramo deenu.

P e e s i h m e I. Raschošanas perioda laikā jaunatweramai spirta rauga dedsinatawai wahramo deenu daudsums ne masat tā desmit mehneš.

P e e s i h m e II. Neteescho nodokļu departamentam teešiba šewiškos gadījumos papildinat waj pamašinat noteikto ifdeenās rasčas normu).

Peenemtš. 66. pants.

(Ja gada rehkinus noslehdjot israhdas, tā rauga i gatawošana notikuši masat deenās, nekā tas noteiktš, tad, lai isgatawošanu turpinatu, nepeezeeschama šewiška atkautu no finansu ministral).

Peenemtš. 67. pants.

(Finansu ministrs nosaka normas presetā rauga isnahkumam no puda eejaujamo materialu. Sematā norma 5 mahrzinas no puda).

Peenemtš. 68. pants.

(Preseto raugu isgatawojot, atkautš wīnam peejaukt šehrkeles).

Peenemtš. 69. pants.

(Mūs raugu peejaukt labibas raugam aisleegtš).

Peenemtš. 70. pants.

(Rauga paleekas atkautš peejaukt wahrijumam un pahrdedjinat spirtā).

Peenemtš. 71. pants.

(Rauga spirta dedsinatawam jawed grahmataš neteescho nodokļu departamenta norahditā kahrtibā).

Peenemtš. 72. pants.

(P a r r o s i n u w i h n u i s g a t a w o š a n u.

Wihna isgatawošana no daschadām falketu wihnogu sugam bes pahrtwaisošanas peelaischama ar katrreijeju neteescho nodokļu departamenta atkautu).

Peenemtš. 73. pants.

(Rosinu wihns nedrīkst buht stiprats par 12 gradeem).

Peenemtš. 74. pants.

(Spirtu peeleet rosinu wihnam aisleegtš).

Peenemtš. 75. pants.

(Rosinu wihnu islaist un wīnu glabat dšehreenu pahrdotawās atkautš weenigi stikla traufos, kas aplipinati ar atzises bandrolem un etiketem ar ufrakstu „rosinu wihns“).

Peenemtš. 76. pants pahrgrositā redakzijā.

(Sihlūs noteikumus par to, tā rosinu wihns isgatawojams, glabajams un iswedams, isstrahdā finansu ministrija).

Peenemtš. 77. pants.

(2. d a k a.

P a r a t z i s e s n o d o k l i ū j d š e h r e e n e e m u n r a u g u.

Rā pamats walstij maksajamā atzises nodokļa apreshinaschanai par dedsinatawās isdedsinato spirtu peenemtš:

- 1) mineto dšehreenu stiprums un
- 2) faktiski isdedsinatais daudsums).

Peenemts. 78. pants ar wisam peesihmem.

(Spirta stiprumu, t. i. zif winā absoluta alkohola, aprehkina ar metala spirtmebru.

1. peesihme: Spirtmehrs norahda, zif finamā spirta daudsumā, peemehram spaini, gradu, t. i. procentu absoluta alkohola; tapeh3 par pamatu nodokļa aprehkinašchanai peenemts weens grads waj weena hmtā data no spainā absoluta alkohola).
2. peesihme: Lai ismehritu dašhadu jau pahrdošchanā laistu alkoholisku dšehreenu stiprumu (ja šchis mehrišchanas noluhfs naw atzises nodokļa waj wispahreja alkohola daudsuma aprehkinašchana ismehrijamā dšehreenā, bet weenigi wina stipruma noteišchana), atzises eerehdneem atkauts leetot Tralleša stikla spirtmebru).

Peenemts. 79. pants.

(Normals spirta isnahkums aprehkinams peh3 eejaujamo weelu daudsuma un dašhadibam).

Peenemts. 80. pants.

(Spirta isnahkums no dašhadām weelam noteifts sefošs:

- 1) no weena puda: rudšu, kweešchu, aušu, meešchu, firnu milteem, fā ari no šchahweta eesala un kufurušas 38°;
- 2) no weena puda neschahweta eesala 25^{1/30};
- 3) no weena puda zifura beešchu šhrupe 25°;
- 4) no weena puda kartupeku 12°.

Peesihme: Peh3 tahdām pat normam (p.p. 1., 2. un 4.) aprehkina spirta isnahkumu no zifura beešchu paleekam, leetojot winaš raugā. Pee spirta dedsināšchanas spirta rauga fabrikās peenemt 30 gradu absoluta spirta no tatra puda eejaujamo weelu).

Peenemts. 81. pants.

(Išdedsinatā spirta daudsums un atzises nodoklis jaaprehkina dedsinatawās peh3 kontroles aparata norahdijumeem).

Peenemts. 82. pants.

(Dedsinatawas ihpašchneefam janodrošchana atzises nodoklis par wisu weenā dedsināšchanas terminā isdedsinamo spirtu.

Šchis nodoklis aprehkinams un eemafatā drošhba atšwabinama weenigi peh3 spirta janemšchanas walfts noliftawā. Atzises nodokli peedjen no dedsinatawas ihpašchneefa sefošhos gadijumos:

- 1) par spirtu, fas isdedsinats sem normas, un
- 2) par sudumeem wirš noteiftas normas, spirtu glabajot un pahrwadajot).

Peenemts. 83. pants.

(Neparedsetos dedsināšchanas pahrtarukuma gadijumos, kuri ilgst wairaf par diwām deenam, kam waretu sefot eejawa bojašchanās, dedsinatawas ihpašchneefam atkauts isdedsinat jau iŕgatawoto eejawo atzises preeišstahwja klahbtuhnē, ŕstahdot atteezigu aktu; šchais gadijumos dedsinatawas ihpašchneefs par normu naw atbildigs).

Peenemts. 84. pants.

(Kontroles aparata bojašchanās gadijumā isdedsinato spirtu aprehkina peh3 faktiski eeguhtā daudsuma, kuruš peenahzigi japahrbauda atzises waldeš preeišstahwim; ja pehdejaš naw bijis klaht, peenem widejo ŕkaitli ŕtarp eepreešschejem waj nahkšcheem spirta eeguwwemeem, ŕafneegteem apstahkšos, kuruš neteešcho noboktu departaments atšihst par lihdsjeem teem, ŕahdos notifuš dedsināšchana beš kontroles aparato, ja dedsinatawas ihpašchneefa ušdotee ŕkaiti buhtu ŕemafi par augšhā mineto widejo ŕkaitli).

Peenemts. 85. pants.

(Ja spirta dedsinatawā waj rauga fabrikā peh3 weenas apleezibas spirta isnahkums iŕrahdas sem normas tad truhktošcho daudsumu war papildinat ar warbuhtejeem wiršnormas isdedsinajumeem peh3 zitām apleezibam. Šchi gadijumā atzises nodoklis naw peedjenams par isdedsināšanu sem normas lihds pilnigu rehtinu nošlehgschana ar de-

bedzinatavas ihpašņeeņu dedzināšanas perioda beigās, lihdj furam laikam šchis nodoklis uiffatams ā parahds).

Peenemts. 86. pants.

(Pee dedzinatavu, pagrabu un zitu spirta kraļjumu rewififjās atraftee spirta pahrafumi jaatfihmē tā eenahfums dedzinatavu waj pagrabu grahmatās, eerehkinot par teem wajabfigo afzifēs nodokli. Tranfportos atrafii pahrafumi eewedami un apleefami ar afzifēs nodokli tā eenahfums to dedzinatavu waj pagrabu grahmatās, no fureenes spirtu wed.

Par ņho pahratumu ifzelschanoš, tā wišpahf par peenahftu spirta nepeeteifschanu ifdara ifmekleschānu; ja ifrahbditos, tā pee tam bijuņchi ņaunprahftigi noluhfi, tad wainigee nododami teefai).

Peenemts. 87. pants.

(Ja nemahfā afzifēs nodokli par iftruhfstoņchu waj fuduņchu spirtu, tad nodokļa peedififschānai apfihlā dedzinatavā efoņchos spirta kraļjumuš un materialuš; ja ņho kraļjumu un materialu wehrtiba ifrahbditos par nepeeteefoņchu, apfihlajams pahrejais dedzinatavas ihpašņeeņa kufamais un nekufamais ihpaņchumuš).

Peenemts. 88. pants.

(Kahrtigu afzifēs nodokļa ņamafu no dedzinatavas nomneefā puņes nodroņchina: efoņchais spirta kraļjums un material, nomneefā afzifēs waldei eemahfatās droņchibas naudas, wiņs wina kufamais un nekufamais ihpaņchums un beidņot pate dedzinatava, ja nomneefš uņrahbdifis apleezibu, tā dedzinatavas ihpašņeeņš ar dedzinatavu galwo par kahrtigu afzifēs ņamafu no nomneefā puņes).

Peenemts. 89. pants.

(Wiņos gadifjumuš, kad uņ ņho noteifumu pamata afzifēs nodokli peedififschānai apfihlata dedzinatava, to pahrdod wišpahf parahfā kahrtibā torgoš ar wiņu pee winaš peederoņcho ņemi).

Peenemts. 90. pants pahrgrofitā weidā.

(Uhrkahrtējos spirta bojaņchānās waj ifnifhinaschānās gadifjumuš, furuš dedzinatavas ihpašņeeņš naw ņpehifis parahfset waj nowehrft, par to nekawejotees jaņino afzifēs waldei un weetejai polifzifjai, furai jaiņdara apņahftu ifmekleschāna, peedalotees afzifēs waldes eerehdnim).

Minetoš gadifjumuš dedzinatavas preefifchneefš atbild par afzifēs nodokli, ja ifmekleschānā peerahbdits, tā wiņņi naw ņpehifis ņoluš, kuri waretu nowehrft spirta bojaņchānās waj ifnifhinaschānās gadifjumu, tā ari ar tahds notizif ar wina ņinu).

Peenemts. 91. pants.

(Ja ņagatawotoš eejawuš aparata bojaņchānās gadifjumā neeefpehif ifņtrahdat, tad, lai atņwabfnatu winuš no afzifēs nodokļa, tee jaatfahj raudņejamoš kufloš, lihdj eerodāš afzifēs waldes preefifchņahwif, fura klahfbuhfnē ņchahduš eejawuš iflej, ņahfahdot atteezigu aftu. Ja ņagatawotee eejawi ņuhd kufļa bojaņchānās waj ugunšgrehka gadifjumā, afzifē par teem atlaifchāma tika uņ formalāš ifmekleschānās pamata, tā norahbdits 50. un 51. pantos).

Peenemts. 92. pants pahrgrofitā weidā

(Afzifēs nodoklis par spirta fudumeem, winu glabajot, waj pahrwadajot, nekawejotees jaeemahfā walfts kaņē, ja nodokli ņuma ņaņneefš 10.000 rbt., pee aprehfneem tā ar dedzinatavas ihpašņeeņu, tā ari ar dedzinatavas nomneefu).

Peenemts. 93. pants.

(Spirtu pahrwadajot lihdj wina nodofchānai walfts noliftavā, afzifēs nodoklis par winu janodroņchina ar ņologu, lihdjigu puņei no wiņāš par winu mahņajamās afzifēs nodokļa ņumas).

Peenemts. 94. pants pahrgrofitā weidā.

(Dedzinatavas ihpašņeeņš un nomneefš atbild par kahrtigu afzifēs nodokļa ņamafu ar droņchibas eemafu un ņawu pahrejo ihpaņchumu).

Peenemts. 95. pants pahrgrofitā weidā.

(Finānu miniftrš noteifz, kahduš wehrtņpapirus, par kahdu ņumu un par kahdu furņu war peenemt tā droņchibu kahrtigai afzifēs nodokļa ņamafai).

Peenemts. 96. pants.

(Neteescho nodofku departaments peenem 95. pantā norahditos wehrtšapirus un isdod par wina sumam atteezigas kwihšes, pret furām aprinka atzīšes waldem atlauts išwest špirtu, norehkinot atzīšes nodofli).

Peenemts. 97. pants.

(Bahrwedamā spirta nepeenahššanas waj nošušanas gadījumā wina ihpašneekš atbild par wina atzīšes nodofka šamafšu).

Peenemts. 98. pants.

(Bahrwesto špirtu weetejā atzīšes walde pahrbauda tā labuma, tā ari daudsuma šinā un peenem šawā usraudšibā).

Peenemts. 99. pants.

(Drošības eemafšas atšwabinamas šamehrā ar walššs noliktawā peenemtā spirta daudsumu).

Peenemts. 100. pants.

(Neteescho nodofku departaments war isdot, šafšanā ar 92. lihbj 99. panteem, šhkas instruzijās atzīšes walдем par drošības naudas peenemšanū, glabaššanu un ismafšam, par apleezibu isdošanū un spirta kontroli wina pahrwēšanas un glabaššanas laikā).

Peenemts. 101. pants.

(Par atzīšes nodofli uš raugu.

Atzīšes nodoflis par raugu jamafšā, apleekot raugu eepafajumu ar atteezigu bandroli. Šhini noluhkā eefšhejā isgatawojuma prešets raugs jaišštrahdā noteikta weida un leeluma gabalinos).

Peenemts. 102. pants.

(Bandroles isgatawo walššs papiru drufatawā un iŃshhta uš neteescho nodofku de- partamenta rišhojuma pamata).

Peenemts. 103. pants.

(Bandrofu kraššu, weidu un apmehru, tā ari wina šihmejumu un wirškrastus no- Ńafa neteescho nodofku departaments).

Peenemts. 104. pants ar wišu peefšimi.

(Rauga spirta dedšinatawai weena ilgā rašhošanas periodā jaišnem bandroles ne mafak par noteiktu sumu. Šcho sumu aprehkina pehz prešetam raugam ušliktā atzīšes nodofka leeluma, tā ari pehz rauga spirta dedšinatawam noteikteem minimaleem iŃbeenas eejawu leelumem, prešetā rauga iŃnahkuma no katra puda eejantā materiala waj weena špaina šhidra alus rauga un obligatoriško eejawu deenas škaita gadā, pee kam wiša gada atzīšes proporzijai jabuht šamafšatai lihbj rašhošanas perioda pehdejai deenai. Ja augšhā minetos noteikumus neeewehrotu, tad rauga spirta dedšinatawas darbibu aptur un to war atjaunot tikai ar finanšu ministra ŃewiŃšku atkauju.

P e e Ń i h m e: Jaunatweramām dedšinatawam, waj tahdām, kuras no weenfahršča spirta dedšinašanas pahreet uš rauga spirta rašhošanu, pehz rašhošanas perioda šahkuma peenahzigā atzīšes šamafšas norma par raugu nošafama, rehkinot no pirmās ta mehnešča deenas, kad patente isdota, lihbj perioda beigam).

Peenemts. 105. pants.

(Ja pehz weenas apleezības raugs isgatawots sem normas, tad to war papildinat ar warbuhteju atlikumu pehz zitām apleezibam tai pašhā rašhošanas periodā. Ja dedšinatawā weenā periodā raugu rašhoju sem noteiktās normas, tad ihpašneekšam par iŃstruhtšošo daudsumu jaatdod eegahdatās bandroles iŃnihžinaššanai, neatmafšajot bandrofu wehrtibu; wirš normas isgatawotais raugs aplšpinams ar bandrolem parašā tahrtibā).

Peenemts. 106. pants.

(Rauga bandroles eegahdajamas tā pret tuhlin šamafšu, tā ari uš kreditu, kuruš bandrofu piržejam janodrošhina ar wehrtšapireem nominalas bandrofu wehrtibas ap- mehhrā).

Peenemts. 107. pants.

(Ar eekšlateem wehršpapiereem nodrošināta bandroļu aizīe jaemasā pilnā apmērā ne wehslaf par pehdejo ta gada deenu, par turu aprehināšana noteef. Ja dedsinatavas ihpaschneeks scho terminu peenahzigi neewehro, ar wiau rihfojas, tā teifts 135. pantā).

Peenemts. 108. pants.

(Noteikumus par salogēem peenemamo wehršpapiuru glabaschanu un atswabinaschanu isdod neteescho nodofku departaments).

Peenemts. 109. pants.

(Preseta rauga sagatawoschana tai weidā, tahdā wiasch nahf pahrdoschanā, noteef atsewischkā dedsinatawas nodatā schajā paschā nodatā waj zitās atsewischkās telpās raugu eepako noteikta weida un leeluma pasās un aplipina ar bandrolem. Pee eepafajumu iswehrschanas peelaischams uswehruums lihds 5 procentem eeschuhshanai).

Peenemts. 110. pants ar wifu peesihmi.

(Uf preseta rauga masas un bandroles jauffpeesch firma waj ihpaschneeka wahrds; bes tam uf eepafajuma jabuht dedsinatawas adresei un rauga isgatawoschanas gadam un mehnesim. Uf preseta alus rauga gabaleem jaatsihmd: „alus raugs“.

Peesihme: Sihkus noteikumus par rauga eepafaschanu, aplipinaschanu ar bandrolem, weidu un swaru, tā ari glabaschanu un isweschanu no dedsinatawas isdod neteescho nodofku departaments).

Peenemts. 111. pants.

(Rauga spirta dedsinatawu gada aprehinus isdara pehz neteescho nodofku departamenta isdoteem noteikumeem:

- 1) salihdsinot eejawam isdotos materialu daudsumus ar rauga isnahkumeem un
- 2) salihdsinot isnemto bandroļu schkiru un daudsumu ar pahrdoschanā islasito rauga daudsumu).

Peenemts. 112. pants pahrgroftā weidā. Luhgtu sekretara fungu nolafit. Sekretars R. Jwanowis:

„Natrām juridiski pilnteesigam Latwijas pilsonim ir teesiba isgatawot no spirta daschadus dshreenuš pahrdoschanai, tomehr ne zitabi, tā ar sewischku neteescho nodofku departamenta atkauju 12. panta fahrtibā.“

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Schodeen tika no wairakeem runatajeem aishradits, ka newarot zihnitees ar kandschas raschoschanu, jo fairai personai esot teesiba dedsinat spirtu preeksch sawam wajadsibam. Tapehz es leeku preekschā pee schi panta peesihmi:

„Paschu wajadsibam spirta dshreenu pagatawoschana noleegta.“

Presidents J. Tschakste: Es luhdsu referentu dot sawu atsaufsmi.

Referents U. Behrsinsch: Bihlmana funga preekschlikums ir peenemams, ja wiau papildina tahdā weidā: „dshreeni, furi stipraki par 1^{1/2}°“, jo, ja peenemam Bihlmana funga preekschlikumu bes papildinajuma, tad lihds ar to ir aisleegta ari mahjas alus pagatawoschana. Peemehram, latgales mahjas alus ir loti labs. (Sahlē smeekli.) Ja Bihlmana fungs buhtu ar meeru, ka peenem isteizeenu: „furi stipraki par 1^{1/2}°“, tad preekschlikums buhtu peenemams un jaskanetu ar finansu komisijas uffstateem.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Es par noscheloschanu newaru peeweenotees komisijas referenta domam, jo mums nebuhs eespehja konstatet, zif stipru alu darina latgaleeschi sawās mahjās. Warbuht, ta stiprums ir 20, 30 waj wat 60°. Tā tad paschu wajadsibam mahjas alus raschoschana, pehz manām domam, naw peelaischama.

Prezidents J. Šķafste: Ēfneegto preefšklifumu komiſijas referents atſina par peenemamu tīfai tai gadījumā, ja preefšchā liktais papildinajums par noteiktu dſehreenu ſtīprumu teeſ peenemts, pretejā gadījumā komiſijas referents iſſaſas pret to. Wīnſch ir domats tā peefihme pee paſcha panta:

„Paſchu wajaſibam ſpirta dſehreenu pagatawoſchana noleegta.“

Ēſ likſchu to uſ balſoſchānu un luhdſu pazelteeſ toſ, kaſ ir par ſcho preefšklifumu. 55. Tagad luhdſu pazelteeſ toſ, kaſ ir pret ſcho preefšklifumu. Naw. Beidsot luhdſu pazelteeſ toſ, kaſ atturaſ no balſoſchanaſ. 50. Balſoſchanaſ rezultati: par ſcho preefšklifumu ir balſojuſchi 55, pretim neweens, un atturejuſchees 50. Tā tad wīnſch ir peenemts. Ēſ likſchu tagad uſ balſoſchānu wīſu 112. pantu, jo nupat nobalſotais bij 112. panta peefihme. Ēſ luhgtu pazelteeſ toſ, kaſ buhtu pret 112. panta peenemſchānu. Naw. Kaſ atturaſ no balſoſchanaſ, luhdſu pazelteeſ. Naw. 112. pants peenemts.

113. pants.

(Līkeeru fabrikas un fabrikas ziteem ſpirta iſgatawojumeem, kuruſ neleeto dſerſchānai, atkauts eerihkot piſſehtās wīſur, bet aprinkos tīfai tur, kur ir atzīes waldeſ preefſchſtahwja paſtahwiga dſihwes weeta).

Peenemts. 114. pants.

(Preefſchejā pantā minetās fabrikās drihtſt buht tīfai pahtwaikojamee aparati; eejawu, tā ari raudſejamo kublu un brahgas katlu eerihkoſchana wīnās aiſleegta).

Peenemts. 115. pants.

(Fabrikās ſpirta un gatawu dſehreenu uſglabaſchānai wajaga atſewiſchku telpu).

Peenemts. 116. pants.

(113. pantā minetās fabrikas war ſpirtu eegahdat weenigi no walts noliktawam).

Peenemts. 117. pants.

(113. pantā minetās fabrikas war iſgatawot dſehreenuſ wīſada ſtīpruma un labuma peh3 pirzeju wehſchanaſ).

Peenemts. 118. pants.

(Minetām fabrikam atzīes walde iſdod grahmatas, kurās jaeewed:

- 1) uſ apleezibu pamata eegahdajamā ſpirta waj degwīhna daudſums waj ſtīprums;
- 2) iſgatawoto produktu daudſums un wīnu iſlaidums).

Peenemts. 119. pants.

(ſpirta tīhriſchāna pahtwaikojot iſdarama ſewiſchās ſpirta tīhritawās waj ſewiſchās nodatās pee ſpirta dedſinatawam).

Peenemts. 120. pants.

(ſpirta dedſinatawās tīhrams tīfai paſchu iſgatawotais ſpirts; eerihkot no jauna pee dedſinatawam pahtwaikojamoſ aparatus ſpirta tīhriſchānai naw atkauts zitadi, tā atſewiſchās ehkās waj ſewiſchās dedſinatawas ehkās nodatās, kurām nebuhtu eeſſchejas ſatīſmes ar pahrejām dedſinatawas nodatam).

Peenemts. 121. pants.

(ſpirta un degwīhna tīhriſchāna iſdarama tīfai tad, kad no atzīes waldeſ ſanemta ſchim noluhkam iſdota apleeziba, kurā uſrahditi pahtwaikochānas noteikumu; ſchi apleeziba jaiſſar tīhritawā redſamā weeta).

Peenemts. 122. pants.

(Pee ſpirta waj degwīhna tīhriſchānas pahtwaikojot ſuduſcho ſpirta daudſumu atſwabina no atzīes nodofka; ſaudejamā ſpirta normu noſaka neteeſcho nodofku departaments. Fabrikanteem, kuri wehlaſ ſcho atweeglinajumu, jauſſtahda ſawās tīhritawās kontroleſ aparats, nodroſchinajot pehdejo peh3 atzīes waldeſ preefſchſtahwja norahdījumeem).

Veņemts. 123. pants.

(Finanšu ministrijai teešiba atkaut iļleetot atkritumuš, furi zehlušchees pee spirta tihrišchanas, wiuu pahrtwaikofojot kīmīškeem un tehnīškeem noluhkeem).

Veņemts. 125. pants pahrgrositā weidā:

(Finanšu ministrim teešiba noteikt:

1) augstako spirta ūdumu, tihrot wiuu pahrtwaikofojot, lai aprehkinatu akzises nodotka ūamasiņachanu, pee ūam ūchīs ūdums nedrihkt buht leelaks par 1¹/₂% no wīsa tihrišchanai nodotā spirta daudsuma un 80% no wīsa tihrišchanai nodotā spirta jabuht augstakā labuma;

2) atkritumu procentu, kahdu waretu dodot īnīhziņachanai, fursch tomehr nedrihkt buht leelaks par 1¹/₂% no wīsa tihrišchanai nolemtā spirta daudsuma;

3) atkritumu pahrbaušichanas kahrtibu, lai aprehkinatu wīnos esoscho alkohola gradu ūtatu, un

4) kahrtibu, kahdā ūchee atkritumi jaismanto).

Veņemts. 124. pants.

(Sichus noteikumus par 121 p. mineto apleezibu īsdošchanu, par spirta tihrišchanai nolemt tihritawu nodaku eerihšochanu, wiuu darbības un pahrskata kahrtibu, kā ari par tihritā spirta glabāšchanu un īslaišchanu īsdod neteescho nodokli departaments).

Veņemts. 126. pants ar peesihmi.

(Walšs dšheenu monopola rajonā spirta tihrišchana pahrtwaikofojot īsdarama uš ūekoscho noteikumu pamata:

1) spirta tihrišchana īsdarama kā walšs, tā ari priwatās tihritawās;

2) noteikumus par spirta tihrišchanu priwatās tihritawās uš walšs pašuhtijumu īsdod neteescho nodokli departaments;

3) darbības noteikumus walšs spirta tihritawās nošaka neteescho nodokli departaments.

Peesihme: Walšs spirta tihritawam peeschirts ūewiškšs ūegelis).

Veņemts. 127. pants.

(Kā līkeerus ušfata dašchadus no spirta pagatawotus dšheenus).

Veņemts. 128. pants pahrgrositā weidā.

(Līkeeri īsgatawojami līkeeru fabrikās).

Veņemts. 129. pants pahrgrositā weidā.

(Neatkarīgi no līkeeru īsgatawošchanai leetota spirta akzises par līkeereem ūamaksā wehl ūewišcha papildu akzise — diwi ūimts rubli par ūpaini spirta 40⁰ ūipruma, waj par ūpaini līkeera, ja pehdejais ir ūem 40⁰ ūipruma).

Veņemts. 130. pants.

(Ja uš weenas apleezības pamata no līkeeru fabrikās īslaišch līkeerus, kas ūipraki par 40⁰, tad papildu akzise aprehkinama pehž ūanemtā spirta daudsuma, rehtinot 200 rbf. par 40⁰ ūipru spirtu).

Veņemts. 131. pants.

(Līkeeru īsgatawošchana īsdarama ūifai tad, kad no akzises waldes ūanemta atteeziga apleeziba, kurā norahditi īsgatawošchanas noteikumi; ūchi apleeziba īsleekama fabrikās telpās redūamā weetā).

Veņemts. 132. pants.

(Apleezibu līkeeru īsgatawošchanai īsdod pehž papildu akzises ūamaksas par wīšu īsgatawošchanai prahto līkeeru daudsumu, waj ari nodrošchinot maksajamo akzises ūumu ar drošchibu nominalā akzises ūumas ūeelumā, ūastahwošchu no wehrtšpapireem).

Veņemts. 133. pants.

(Ja nodrošchinato akzises ūumu laikā neūamaksā, tad to peedūen, pahrdodot eefihlatoš wehrtšpapiirus, kā ari parahdneeka pahrejo mantibu. Weš tam netahrtīgais maksatajs pirmo reiši ūaudē teešības uš maksāchanas termina pagarinašchanu līhš parahda galigai ūamaksjai; otrreiš terminu neeeturot, parahdneeks war. dabut no jauna teešibu maksat akzises nodokli wairakos terminos ūifai pehž weena gada no eepreekšchējā parahda nomak-

šajšanas deenas; trešņo reisi parahndneekam pawišam nem teešbu uļ atziseš nodokļa šamafšas pagarinajumu).

Peenemts. 134. pants pahrgrositā weidā.

(Nodrošcinajot papildu atziji ar wehršpapireem, walšs kaše bandroles iļšneedš fabrikantam kredita wehršpapiru sumas leelumā. Raħdus wehršpapiirus un peħz kaħda furša peenemt — nošafa finanšu ministrš).

Peenemts. 135. pants.

(Līkeeru fabrikai pahrškata gadā šamafšā papildu atzise ne mašaf par noteiktu sumu).

Peenemts. 136. pants pahrgrositā weidā.

(Mašafaiš papildu atziseš nodokliš noteikš līkeeru fabrikam 25.000 rbf. gadā).

Peenemts. 137. pants.

(Līkeeru fabrikam katrā ištatawoššanas pušperioda laiķā jaemafšā ne mašaf par pušporziju no wišas gadā mašafamāš papildu atziseš. Preekšch jaunatweramām fabrikam papildu atziseš suma par tekošņo periodu apreħšinama no pirmāš ta mehnešņa deenas, kurā fabrika šaħtušī darboteeš, līħš perioda beigam).

Peenemts. 138. pants.

(Fabrikam, kuras nebuħtu šamafšajuščas noteikto daču no gada atziseš sumas pirmā pušperioda laiķā, ištatawoššana beš kaweščanāš jaaptur. Fabrikam, kuras līħš perioda beigam nebuħtu nomafšajuščas peenahzigo papildu atziji par otro pušperiodu, patentš jaunai ištatawošanai ištodams ar noteikumu, ka naħtošņā perioda pirmo triju mehnešņu laiķā šamafšā kā nešamafšatā papildu atzise par pagahjušņo periodu, tā ari par trim jaunā perioda mehnešņeem).

Peenemts. 139. pants.

(Fabrika, kuras darbiba aptureta peenahzigaš papildu atziseš dačas nešamafšas deħš, war atjaunot šawu darbibu tai pašņā periodā, ja šamafšā ištuhštošņo papildu atziseš daču, reħšinot no perioda šaħtuma līħš darbu atjaunoššanas deenai. Peħz perioda beigam šaħdu fabriku war atweħrt titai tad, ja winas iħpašņeekš eemafšā noteikto atziseš normu par wešelu pušgadu, neatkarigi no atziseš, kura winam buħš šamafšā no darbu atjaunoššanas laika šaħtot.

Šņa noteikuma neišpildiššanas gadijumā fabriku šleħš).

Peenemts. 140. pants.

(Fabriku, kaš šleħta papildu atziseš nešamafšas deħš, newar atweħrt no jauna tajāš pašņāš telpāš, šaut ari uļ zita wahrda, gada laiķā peħz šleħģšanas, ja naw išpilditi eepreekšņešā pantā minetee noteikumi. Šāpat naw atkautš šaħhdi šleħgtaš fabrikas iħpašņeekam waj nomneekam no jauna atweħrt waj nomat līkeeru fabriku zitā weetā, ja wini naw išpildijušņi augšņā minetoš noteikumus).

Peenemts. 141. pants pahrlabotā weidā.

(Šleħgtaš fabrikā palitufušos špirtu, degwiħnu waj līkeerus išpahrdod ar neteešņo nodokļu departamenta atkauju, nodrošcinot walšš prašības no fabrikas telpam peħz noteikumeeem, kaħdi ištoti wiħna un līkeeru tirgotawam).

Peenemts. 142. pants ar peešihmi.

(Bandroles ištatawo walšš drukatawā un ištod walšš kaše titai līkeeru fabrikanteem. Uļ atziseš waldeš peeprašijumu bandroles war ari ištod administratiwām eeštahdem un amata personam.

P e e š i ģ m e: Bandroku pahrdoššanas un wiau ušlipinašanas kaħrtibu noteiž neteešņo nodokļu departaments).

Peenemts. 143. pants.

(Personai, kurai bandroles pahrdotaš, naw teešbas tāš atdot zitai personai).

Peenemts. 144. pants pahrgrositā weidā.

(Bandroles lipinašanai uļ līkeeru pudelem šadalitaš peħz leeluma un zenam ņekošņi:

1) preekšch pudeleš $\frac{1}{4}$ špaina leelumā — 50 rbf.

2)	preefšch pudeles	1/10	"	"	— 20	"
3)	preefšch pudeles	1/20	"	"	— 10	"
4)	preefšch pudeles	1/40	"	"	— 5	"

Peešihme: Ja liķeerus īslaišch stiprakus par 40⁰ un ja gada beigās īsrahdas bandrofu atlikums, tahds nododams bej atlihdšibas atzīfes waldei īnīhzi-najšanai).

Peenemts. 145. pants.

(Grahmatu wešchanas fahrtibu liķeeru fabrikam noteiz neteešcho nodokfu depar-taments).

Peenemts. 146. pants.

(Gadijums, tad liķeerus pahrwed no weenas fabrikas uš otru bej bandrolešchanas, winaus war īsleet daschadu materialu traufos lihds 5 spainu leelumā; uš schahdeem traufem jabuht fabrikas segeleem un etiketem ar fabrikas firmu un adreš).

Peenemts. 147. pants.

(Liķeeru fabrikas war īsdot weenai perjonai liķeerus weenā reišē ne masaf par weenu spaini ar pawadšihmi, fura japarakšta fabrikas ihpashneefam waj wina piln-warneefam).

Peenemts. 148. pants.

(Sihkus noteikumus par 131. p. mineto apleezibu īsdofchanu, par liķeeru fabriku eerihfošchanu, šcho fabritu raichofchanas fahrtibu, tā ari par liķeeru glabafchanu un īslaišchanu īsdod neteešcho nodokfu departaments).

Peenemts. 149. pants.

(Liķeerus īsgatawo uš sefošchu noteikumu pamata:

- 1) Liķeeru īsgatawošchana peelaišchama tā walšs, tā ari priwatās fabrikās;
- 2) noteikumus par liķeeru īsgatawošchanu uš walšs pašuhbijumu priwatās fabrikās īsdod finansu ministrs;
- 3) priwatām fabrikam liķeeru īsgatawošchanai wajadšigais spirts eegahdajams weenigi no walšs noliftawam par zenu, furu nošafa finansu ministrs;
- 4) par walšs doto spirtu fabrikanteem atkauta dafu nomakša, ndrošchinajot maksajamo sumu wehršpapiirem pehž finansu ministra noteikumeem; wifa peenahzīgā suma jajamakša ne wehlfak, tā lihds pahrfakata gada pehdejai deenai. Ja maksajumus neišdara noteiktos terminos, tad parahds peedšenams pahrdodot eekihlatos wehršpapiirus un wajadšibas gadijumā parejo parahdneefa mantibu;
- 5) īsgatawošchanas noteikumus walšs liķeeru fabrikam īsdod finansu ministrs.

Peešihme: Walšs liķeeru fabrikam peeschirts sewiškhs segelis).

Peenemts. 150. pants pahrgrositā weidā. Luhgtu sekretara fungu nolafit 150. pantu.

Sekretars R. J w a n o w s :

„No ahrfemem pudeles eewestais liķeerus bej muitas waldes bandroles wehl apleefams ar atzīfes nodokli 400 rbl. apmehrā par spaini. Muzās eewestus liķeerus war īsleet pudeles tā muitnizā, tā ari liķeeru fabrikās. Par wīseem muitā eewestem waj īswesteem dšehreeneem pehdejā siao weetejai atzīfes waldei.
Peešihme: Finansu ministrs īsdod sīkfatus noteikumus par schai pantā mineto dšehreenu bandrolešchanu tā muitas, tā ari atzīfes bandrolem.“

Presidents J. Šch a l s t e: Wahrds peeder Dr. Reinhardam.

G. R e i n h a r d s (kristīgā nazionalā šaweeniba): Es liktu preefšchā 150. pantā strihpot sefošchus wahrds:

„No ahrfemem eewestais liķeers bej muitas waldes bandroles wehl apleefams ar atzīfes nodokli 400 rbl. apmehrā par spaini. Muzās eewestus liķeerus war īsleet pudeles tā muitnizā, tā ari liķeeru fabrikās.“

Tā tad strihpojams buhtu wīšs, kas atteezas uš eewedameem liķeereem un 150. panta pirmā dala škanetu:

„Liķeerus no ahrfemem aīsleegts eewest.“

Es gribu to pamatot ar to, ka newar isnihdet raschoschanu eefschemē, ja muhs grib apdsirdit ar ahrsemes spirtu. Mums naw to paehti, tadehl newajaga laist eewest no ahrsemem scho nahwigo sahli. Gewehrojot to, es leeku preefschā aifleegt eewest likeerus no ahrsemem. (Applausi).

Presidentis J. S f c h a k s t e: Es doschu wahrdu referentam.

Referents U. Behrsin sch: Dr. Reinharda funga preefschlikums nahf par wehlu. Likeeru eeweschana ir jau aifleegta. Tikai ne tahdā zelā, kā leef preefschā Dr. Reinhardš. No tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas leeta nofahrtota muitas zelā us iswedamām un eewedamām prezem. Ja daritu tā, kā leef preefschā Dr. Reinhardš, tad azumirkligos apstahklos, bes schaubam, buhtu panahkts tas pats, un nekahdas preteschkibas stary finansu, tirdsneeziabas un ruhpneeziabas reforeem: nebuhtu, bet likums tatschu teef peenemts us ilgatu laiku, tad eebildumi par walutas un labibas truhkumeem atkritis. Naw nekahda wajadsiba fashaurinat likumu, eewehrojot, ka likeeru eeweschana ir jau tapat likumigā kahrtā aifleegta.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Wahrds peeder Dr. Reinhardam.

G. Reinhardš (kristigā nazionalā šaweeniba): Ja likeeru eeweschana no ahrsemem ir aifleegta, tad tas ir loti labi, bet peenemot scho peefihmi, mehš atkal atkautu to eewest. Tahda eespehjamiba ir paredšama, jo wajaga tikai likumu atteezigi tulkot. No Satwerfmes Sapulzes ir isdots likums par likeeru eeweschanas kahrtibu. Tā tad winu war eewest un waldibai buhs eespehja us schi likuma pamata grosit šawu tagadejo rihkojumu tadehl, ka Satwerfmes Sapulze pehz satura to buhtu atlahwuš. Mums ir janodroschina, ka aifleegumu newar nemt atpaka rihkojuma kahrtā. Tadehl es usturu šawu preefschlikumu to sche usfwehrt, jo zitadi aifleegums nepastahwēs pehz likuma, ja mehš to peenemam tahdā formā, kahdā wi n s c h tagad listis preefschā.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Wahrds peeder referentam.

Referents U. Behrsin sch: Dr. Reinharda preefschlikums atkal ir neweetā, jo schi likuma 150. pants pastahw pagaidu likumā, un augstā šapulze reds, ka, nekstatotees us to, ka 16. aprili ir isdots schis likums, likeeru eeweschana tomehr aifleegta.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Dr. Reinharda preefschlikums bij 150. pantā abus teikumus srihpot, tā kā pants eesahktoš ar schahdeem wahrdeem: „Par wiseem muitā eewesteem u. t. t.“ Referents isfazijās pret scho preefschlikumu. Es listchu to us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par Dr. Reinharda preefschlikumu. 65. Es luhdsu pazeltees tagad toš, kas ir pret scho preefschlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. 45. Balsoschanas rezultati schahdi: Par scho preefschlikumu ir nodotas 65, pretim neweena un atturas 45 balsis; tā tad preefschlikums p e e n e m t s.

Preefschlikuma otrā puse:

„Schis panta dshstās dafas weetā list: „Likeerus eewest no ahrsemem aifleegts.“

Referents isfa zijās pret scho preefschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho preefschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preefschlikumu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejuschees no balsoschanas. Tā tad schis preefschlikums p e e n e m t s.

Tagad es lišču us balfošchanu wiřu řcho pantu ar notifikšhem pahr= grořijumeem un luhřsu pazeltees toř, řas buřtu pret řchi panta peenem= řchanu. Naw. Eř luhřsu pazeltees toř, řas buřtu atturejuřšees no balfoš= řchanas. Uri naw. Tâ tad řchis 150. pants ar pahrgrořijumeem ir pee= nemts. 151. pants.

(Spirtu řaturořchu augtu un ogu řhřrupu iřgatawořhana un pahrdořhana atķauta neween liķeeru řabřkam, bet ari řewiřķhi řchim noluhřkam eerihķotâm eestahdem. Šchis eestahdes atweramas, pařinojot par to akzijeř waldei, un winas padotas akzijeř kontrolei tahdâ pat řahrtâ, řa wiřos zitas řipru dķehreenu řabřkas).

Peenemts. 152. pants.

(Eepreeķķeķâ pantâ minetâs řhřrupa eestahdes eegahdâ řpirtu tikai no walřts noliftawam.

Pe e ř i h m e : Wajadřibas gadijumâ neteeřcho nodokku departaments iřdod řewiřķhu inřtrukziju par řcho eestahřchu darbibu un gřahmatweřchanas řahrtibu).

Peenemts. 153. pants.

(Spirta řaturs řhřrupos nedriķķi buřt augřtaks par řeķķyadřmit gradeem; ja řpirta řaturs augřtaks par mineto, waj ja řhřrupam peeķauķtas zitas weeļas, wiņř uř= řķatams par liķeeru un apleeķams ar papildu akziji uř wiřpahrejo papildu akzijeř nodokķa pamata).

Peenemts. 154. pants.

(Sihřrupi pahrdořdami weenigi ķoka traufos, ne mařafos par trim řpaineem).

Peenemts. 155. pants.

(Sihřrupu piřķķhana un pahrdořhana beř bandrolem atķauta tikai liķeeru řabřkam ar atteezigeem pawadřakřteem).

Peenemts. 156. pants.

(Iřřtrahdajumi no řpirta ar jau řamakřatu akziji, furus neleeto dķerřchanai, řa, peemeķram: laķa, politura, etikis u. t. t. naw apleeķami ar papildu akziji).

Peenemts. 157. pants.

(Finanřu ministrs nořaka eepreeķķeķâ pantâ mineto iřřtrahdajumu řiprumu un wiuu řewiřķķas peeřķimes. Spirta iřřtrahdajumi, fureem truhķķi noteikķas pařķimes, uř= řķatami řa liķeeru un wiuu iřgatawořchanai un pahrdořchanai janoteeķ peķz noteikumeem, řahđi iřđoti liķeeru řabřkam).

Peenemts. 158. pants pahrgrōřitâ weidâ.

(Dařķhadi atķritumi, řas paleeķ řpirtu tiķrot, atřwabinami no akzijeř nodokķa, ja wiuus leeto apgaismořchanas waj energijas liķđķeku iřgatawořchanai pařķwaldibas eestahdem).

Peenemts. 159. pants.

(Finanřu ministrs piļnwarotš atķaut iřlaiř eepreeķķeķâ pantâ minetoř řpirta at= ķritumus beř akzijeř nodokķa řamakřas ari ķimiķķâm un techniķķâm wajadřibam).

Peenemts. 160. pants.

(Suwakus noteikumus par beřakzijeř řpirta atķritumu iřleetořchanu ķimiķķâm un techniķķâm wajadřibam, řa ari par kontroli, wiuas pahrřtrahdajo, iřdod neteeřķhu nodokķa departaments).

Peenemts. 161. pants.

(Gadijumâ, řad beřakzijeř řpirta atķritumi naw iřleetoti noluhķeem, řahđeem tee atķlaiřti waj ja wiuus pahrřtrahdajo naw eeweķroti atteezigi noteikumi, par iřđoteem atķritumeem peeđřen akzijeř nodokķi un wiuu pahrřtrahdataķeem uř finanřu ministra riķ= ķojumu war atnemti teeřibu pahrřtrahđat beřakzijeř řpirta atķritumus).

Peenemts. 162. pants.

(Finanřu ministrim teeřiba atķaut iřlaiř no walřts noliftawam řa tiķritu, řa ari netiķritu řpirtu dařķhadi řabřķu ķimiķķâm waj techniķķâm wajadřibam par řewiřķķi no=

teiktu zenu, kā arī atkārt privatām personām un viņa iedotu noteikumu pamata eegadāt minētām vajadzībām spirtu no valsts noliktavam. Spirits no valsts noliktavam tīrītā kā arī neībrītā veidā iedodams arī finansiējiem nolūhtem kā ahrstneezības līdīeklis, aptiekām un slinnizām ahrstneezības preparātu un medikamentu iġatawošānai par šewišhām finanšu ministra noteiktām zenām).

Peenemts. 163. pants.

(Par spirtu, kas atrodas un ahrsemem išwedamā laikā un politurā, akziš neatmaksā).

Peenemts. 164. pants pahrġrositā weidā.

(Išwedot un ahrsemem līkerus, šubtitajām, kad doti vajadzīġee peerahdijumi, ka iššubtišhāna teesġam notikuš, atmaksā par išwesteem dšehreeneem nomaksāto akziši, pa daļai waj wišu. Finanšu ministrs išdod tuwakus noteikumus par līkeru išwešhānās un akzišes atmaksas šahribu un augštumu).

Peenemts. 165. pants.

(Finanšu ministrim jānosata šahrtiba, šahdā waretu notikt akzišes atmaksā par raugu, kas un ahrsemem išwests).

Peenemts. 166. pantu es luhġšhu nolasiť.

Sekretars R. Jwanowš:

„Fabrikām, kuras iġatawo alkoholiskus dšehreenus, išstrahdajumus no spirta un degwiġna, raugu, kā arī eestahdem, kuras tirġojas ar alkoholiskeem dšehreeneem, išņemot fabriku noliktawas un walsts fabrikas un pahrdotawas, jāmaksā patentes nodoklis, kuruš jāmaksājams, pehrťot katru gadu atteezīġas patentes blankas.

1. peesiġme: Patentu nodokli apmehrs dšehreenu iġatawošānai un pahrdošhānai noteizams šewišhā šarakšā.

2. peesiġme: Alkoholisku dšehreenu iġatawotawas, kā arī pašhus dšehreenus un išstrahdajumus nepar apliť ar nodokleem, kuri nebuťtu no waldivas, šasnā ar finanšu ministri, apšiprināti.“

Presidentis J. ššhakte: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Man jāatsiġmē ruhpiġa, ar kuru muġhu neteesġo nodokli departaments un arī finanšu un budšeta komišija zenšhās aistahwet privato alkohola rašhotaju un pahrdeweju intereseš. Finanšu ministrijas projektā paredsets, ka ne pašchwaldibas eestahdem, ne zitām organizāzijām naw briġw apliť ar nodokleem pašchās rašhotajas eestahdes un arī pahrdotawas. Finanšu komišija iššlehġuši tikai pahrdotawas kā arī rašhotajus; peemehram, masas alus fabrikas waj auglu wiġnu iġatawotawas pašchwaldibas eestahdes waretu apliť ar nodokleem. Ja peenemt šho peesiġmi, tad wiġa šho pašchwaldibas eestahšhu teesibas aprobesġotu. Leeku preešhā otru peesiġmi striġpot.

Presidentis J. ššhakte: Luhdsu referenta atšaušmi.

Referents A. Behrsinšh: Bihlmana kunga preešhlikums ir neweetā, jo nodokli, kuruš pašchwaldibas eestahdes war usliť, ir išteikti likumā un, kā juġs sineet, tad alkohola pahrdotawas un rašhotajas eestahdes teef apliťas ar nodokleem par labu pašchwaldibas eestahdem. šhīs pants ġriġ šasneegt to, lai tiktu nemti tikai tee nodokli, kuri likumā paredseti. Wiġu war peenemt, bet wajadzības nekahdas naw. (Sauzeens no weetās: „Finanšu ministrija striġdas ar pašchwaldibas eestahdem!“). Wiġa nestriġdas wiš.

Presidentis J. ššhakte: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Man ir šinami fakti, ka Riġas pilšeġtās walde un dome ġribeja usliť nodoklus arī leelajām wiġnu tirġotawam, kas tagad apġroša leelakas naudas šumas, nekā kroġi. šas netika atlaufs un peerahda, ka šhīs likums naw pilniġs. Lai likums pašchwal-

dibas eestahdem nebuhtu par launu, tad es leeku preekschä peenemt manu preekschlikumu.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds peeder referentam.

Referents U. Behrsinshch: Bihlmana kunga preekschlikums tikai pashrippo to, ko es jau faziju, tas ir, ka Rigas pilsehtas dome un walde newar uslikt zitus nodoklus, nekä likumä paredseti. Ir weltigs mehginajums iswest likumä par nodokleem us alkoholiskeem dshreeneem kaut ko par labu paschwaldibas eestahdem. Tas nefad newar tift fasneegts.

Presidentis J. Tschakste: Es lischu preekschlikumu us balsoshanu, kursch stan:

„166. pantä atlaist otu peesihmi.“

Referents issakas pret scho preekschlikumu. Es luhdsu pazeltees toz, kas ir par scho preekschlikumu. 47. (Sauzeens pa kreisi: „Schoreis weeni paschi!“). Tagad luhdsu pazeltees toz, kas ir pret scho preekschlikumu. 22. Beidsot luhdsu pazeltees toz, kas atturas no balsoshanas. 38. Balsoshanas rezultati schahdi: Par preekschlikumu issazijuschees 47, pretim 22 un atturejuschees 38. Tä tad naw wajadsigäs majoritates un preekschlikums atkriht.

Es lischu tagad us balsoshanu wifu pantu un luhdsu pazeltees toz, kas ir pret schi panta peenemshanu. Naw. Kas no balsoshanas atturas, luhdsu pazeltees. Naw. Tä tad schis pants peenemts. 167. pants.

(Patente japehrf jefoshäm eestahdem:

- 1) spirta un ranga spirta dedsinatawam;
- 2) rostinu, augfu un ogu wihnu fabrikam;
- 3) alus daritawam un medus kwasa fabrikam;
- 4) likeru fabrikam un spirta tihritawam;
- 5) apgaismoshanas schidrumu un nastasproduktu fabrikam;
- 6) lakas, polituras, odelolonas, smarschuhdeu un etika fabrikam;
- 7) kwasu, augfu un mineraluhdeu fabrikam;
- 8) kimisto preperatu laboratorijam un
- 9) wihnu leelnoliktawam.

Peesihme: Pascha raschota spirta tihrischana pahrtwaisoshanas zelä dedsinatawu tihritawäs, pee dedsinatawam eerihfotos sewischkos aparatos, atkauta bes sewischka patentä nemshanas.)

Peenemts ar wifu peesihmi. 168. pants pahrlabotä weidä. Luhgtu nolast.

Sekretars R. Jwanow:

„Patente japehrf jefoshäm dshreenu pahrdoshanas eestahdem:

- 1) alus un medus kwasa leelnoliktawam;
- 2) trakteereem ar reibinoschu dshreenu pahrdoshanas teeßbam;
- 3) wihna noliktawam;
- 4) isha termina istahdem ar stipru dshreenu pahrdoshanu;
- 5) bufetem dshelzetu peestahtnes, klubos, teatros, isrihkojumos, us fugeem.

Peesihme: Pee kara spehsa nodalam waj eestahdem eerihkojamäs ekonomistäs jabeedribas ar neleelu apgroßibu no patentä pirkschanas war tift atswabinatas pehz weenoschanäs starp kara, finansu un eescheetu ministreem, kä ari ar walsts kontroli.“

Presidentis J. Tschakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Es issakos pret schi panta peesihmi, kursch taifa isnehmumu preeksch karaspehka atfewischkam nodalam, kas war organiset ekonomistus weitalus ar alkoholisfam bufetem bes sewischka patentes nodokla nomakshanas. Uri komisija tas weenbalsigi netika pee-

nemts. Tapeh3 es leeku preefchã scho peefihmi strihpot, jo naw nekahda pamata taifit isnehmumu preefch weenas til mafas organifazijas, par kahdu palika karafpehks peh3 meera noslehgschanas, un peefchirt winai preefchrozibas atteezibã pret zitã organifazijam.

Presidentis J. Tschakste: Referents dos sawu atfaukmi.

Referents A. Bersinsh: Man jafaka, ka Bihlmana fungs runã preti Bihlmana fungam. Pantš, kuru peenehma komifija, škan:

„Pee karafpehka nodalam waj eestahdem eerihfojamãs ekonomifkãs sabee-dribas ar neleelu apgrofibu no patentu pirkšchanas war tift atfwabinatas peh3 weenoschanãs starp fara, finansu un eefšhleetu ministreem, kã ari ar walfts kontroli.“

Schis pants tika pahrlabots finansu un budšheta komifijã uf Bihlmana funga preefchlikumu, jo peefihme noteiz, ka atfwabinamas karafpehka dalas ar maju apgrofijumu. Ir gadijumi, tur fara whreem alkoholfki dšhreeni jaisneeds par paseminatu zenu. (Peeihme no sozieldemokrateem: „Preefch wiršneefem!“). Warbuht, ari preefch wiršneefem, bet te stahw: „preefch karafpehka nodalam un eestahdem.“ Par wiršneefem te nekã naw. Tadehl man jaufur preefchlikums, ko komifijã eefneedsa Bihlmana fungs, un newis no Bihlmana funga šhe eefneegtais preefchlikums.

(R. Bihlmanis no weetas: „Luhdsu wahrdu!“)

Presidentis J. Tschakste: Pehdejais wahrds peedereja referentam.

(R. Bihlmanis no weetas: „Personigã leetã.“)

Presidentis J. Tschakste: Tad luhdsu tifat ihfi.

R. Bihlmanis: Man jakonstatẽ, ka scho preefchlikumu komifijã neefmu eefneedsis un iffazijos komifijã pret winu. Par peerahdijumu man buhtu japrafa nolafit protokols no atteezigãs komifijas sehdes, jo tur ir redšams, ka es efmu bijis pret scho punktu un pret peefihmi.

Presidentis J. Tschakste: Es lifšhu Bihlmana funga eefneegto preefchlikumu, strihpot peefihmi pee 168. panta, uf balsofchanu. Referents iffazijãs pret peefihmes strihpofchanu. Sagad es luhgtu pazeltees toš, kas ir par peefihmes strihpofchanu. 65. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret strihpofchanu. 22. Es luhgtu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. 19. Balsofchanas rezultati šefofchi: 65 iffazijufšhees par šhis peefihmes strihpofchanas, preti tam 22 un atturejufšhees 19. Šã tad peenemts peefihmi strihpot.

Sagad es lifšhu uf balsofchanu scho pantu pahrweidotã formã un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ši pantu peenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsofchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Šã tad šhis pants weenbalfigi peenemts.

169. pants.

(Patentus ifdod katrai fabrikai un katrai dšhreenu tirgotawai atšewifški un winas japeefitprina labi redšamã weetã tais fabrikãs waj tirgotawãs, furãm winas ifdotas.

1. peefihme: Ijša termina ifšahdem ifdodamos patentos atšihmejamas tãs deenas, furãs notifs dšhreenu pahrdofšana.

2. peefihme: Trakteerim waj zitai eestahdei, furai wairaf nekã weena bufete dšhreenu pahrdofšanai, japehrf atšewifšks patents katrai pahrdofšanas weetai. Šas pats atteezas ari uf bufetem dšelžefu peefihtnẽs, teatros un zitur, fur dšhreenu pahrdofšanai eerihfoti wairaf galdi).

Peenemts. 107. pants.

(Fabrikam patentus ifdod:

- 1) spirta un raugaspirta dedsinatawam par wifu dedsinaschanas periodu, t. i. no weena gada 1. julija lihds nahkoschâ gada 1. julijam;
- 2) pahrejâm fabrikam un spirta tihritawam uš weenu gadu, škaitot pahrskata gadu no 1. janwara).

Veņemts. 171. pants.

(Patentus daščadu weida dšhreenu pahrdotawam isdod wišam gadam nowembra un dezembra mehnešoš, škaitot no 1. janwara lihds 1. janwarim, waj pušgadam, škaitot pehbejo no 1. janwara lihds 1. julijam un no 1. julija lihds 1. janwarim, šamatsfajot patenta nodofli eepreesč par pušgadu. Pušgadu patenti jaišnem: pirmam pušgadam nowembra un dezembra mehnešoš un otram maija un junija mehnešoš.

P e e š i h m e: Dšhreenu pahrdotawam juhrmalas waj ahrštneezibas furortos waj peldweetâs, kuras tirgojas tikai pa wašaras periodu, isdod patentu pušgadam no 1. maija lihds 1. oktobrim. Šchahdu weetu šarasts šastahdamš uš finansu, eefšleetu un šemkopibas ministru kopešas weenošchanas pamata un publizejamas wišpahrejai šinaschanai parastâ kahrtibâ).

Veņemts. 172. pants.

(Šaunatweramâm fabrikam un dšhreenu tirgotawam patentus war isdot katrâ laifâ winaš aiwerot pret pilnu gada waj pušgada noteiktas normas šamatsfu).

Veņemts. 173. pants.

(Persona, kura wehlaš išnemt patentu štipru dšhreenu išgatawošchanai, lišeeru waj ranga fabrikai, eefneeds atteezigu šinojumu akziješ waldeš inspektoram waj wina palihgam).

Veņemts. 174. pants.

(Persona, kura wehlaš išnemt patentu, lai tirgotoš ar štipreem dšhreeneem, eefneeds akziješ waldeš preefšstahwim luhgumu, kurâ jaušrahda aprintis, meests, pilšehta waj wišpahr weeta, fur domata tirgošchanas atwehršchana, tã ari tirgotawas domatais leelumš un ščhira. Pee luhguma japeeleef tirdšneezibas šihme un neteešcho nodofku departamenta atkautja. Eefneegtos dokumentus wehlaš atdot luhdšejam atpakaš).

Veņemts. 175. pants.

(Teešiba pahrdot spirtu un degwihnu peeder tikai walstij).

P e e š i h m e: Augtu un wihnogu spirtu, ja to leeto wihnogu wihna ušlabošchanai, atkautš eegahdat ari ahrpus walstis pahrdotawam, šamatsfajot par wiau peenahzigu akziji).

Veņemts. 176. pants.

(Pahrejo ar akziji aplikto dšhreenu pahrdošchana peefriht brihwai tirdšneezibai).

Veņemts. 177. pants.

(Spirta, degwihna un lišeeru transits peelaišchams uš šewiškku no finansu ministra šchim gabijumam išstrahdatu noteikumum pamata).

Veņemts. 178. pants.

(Walstis eegahdâ spirtu no spirta dedsinatawam par zenu, kašdu ifgadus nošaka finansu ministrs atteezibâ ar weetejeem spirta dedsinatawas apitahškeem).

Veņemts. 179. pants.

(Spirta peegahdašchanas teešibas atdot zitai personai dedsinatawas ihpašchneefam atkautš tikai šajinâ ar neteešcho nodofku departamentu).

Veņemts. 180. pants.

(Ja no dedsinatawu ihpašchneefe em ušstahditâ spirta zena išrahdas pahraf leela, tad špirta šagatawošchana finansu ministrijai janem šawâ rihzibâ).

Veņemts. 181. pants.

(Spirta ranga fabrikâs dedsinatais spirts, tã ari šihrupa spirts eegahdajams 180-punktâ minetâ kahrtibâ).

Veņemts. 182. pants.

(Spirta dedsinatawu ihpašchneeki waj nomneeki, furi ušnehmušchees pašču raščotâ

spirta peegahdaschanu walstij, atswabinami no droščibam jawu usnehmumu apdroščinašchanai. Finanšu ministrs pilnwarots leegt šcho teešibu personam, kuras israhditos par nefahrtigām spirta peegahdaschanā. Droščibas leelumš peekemts lihdsigs weenai desmitdakai no wišas lihguma sumas, un kā kihlas šhini gadījumā peekauts nemi tahdas pat wehrtibas, kā nodroščinot fahrtigu daļu nomasju par spirtu).

Peenemts. 183. pants.

(Sihfus noteikumus par spirta peegahdaschanu walstij, kā ari aprehkinaschanas fahrtibu ar peegahdatajeem ištahdā finansu ministrs).

Peenemts. 184. pants.

(Padomē, kurā apspreesch jautajumu par walstij no dedšinatawam peegahdajamā spirta zenu, nem dalibu ar balsē teešibu preekščstahwi no semkopibas, eekšleeru un apgahdibas ministrijam un walsts kontroles, šchā noluhkā delegati no atteezigeem ministreem un walsts kontroleera).

Peenemts. 185. pants.

(Finansu ministrs pilnwarots:

- 1) atkaut spirta dedšinatawu, rauga spirta jabrifu, spirtu tihritawu, kā ari pee dedšinatawam ešošcho spirta tihrišchanas nodatu ihpashneekem pahrwadat walstij peegahdajamo pašchu isgatawojuma waj tihrijuma spirtu, nenodroščinot akziš par pehdejo pa zekā atrašchanās laifu ar zitabi obligatoriško droščibu;
- 2) isdod noteikumus par walstij peegahdajamā spirta islaischanu un wešchanu beš akzišes nodroščinaschanas pa zekā atrašchanās laifu).

Peenemts. 186. pants.

(Finansu ministrs nošaka spirta šuduma leelumu wina tihrišchanas, isleetošchanas, usglabāšchanas un pahrwešchanas laikā, kā ari rehkinaschanas un pahrskata fahrtibu par walsts dšehreenu operazijam un naudas eemastu walsts kasē).

Peenemts. 187. pants ar wišu peesihmi.

(Degwihna un tihrita spirta isgatawošchana, kā ari wizu eepildišchana šilla tranfos nošutišchanai us pahrdošchanas weetam, noteek walsts noliktawās, kas atweramas us neetešcho nodokļu departamenta riškojumu. Wajadsibas gadījumā degwihna pildišchanai atwer tahdā pat fahrtā sewišchfus pildišchanas punktus.

Peesihme: Walsts noliktawam peeschirts sewišchks seegelis).

Peenemts. 188. pants.

(Walsts spirta un degwihna pahrdošchana isdarama kā no walsts tirgotawam, tā ari no priwatām, kurām šchi dšehreenu pahrdošchana atkauta).

Peenemts. 189. pants.

(Kā dšehreenu pahrdošchanas weetas usskatamas;

1. walsts: a) noliktawas pahrdošchanai wairumā; b) monopola pahrdotawas;
2. priwatas: a) alus un medus kwaša leektirgotawas; b) trakteeri (1. un 2. šchiras); c) wihnu pahrdotawas promnešchanai; d) ihša termina isstahdes un isriškojumi; e) bufetes).

Peenemts. 190. pants. Luhgtu nolasit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Walsts dšehreenu pahrdotawas eeriško pehž neteešcho nodokļu departamenta usskateem.“

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Bihlanim.

R. Bihlanis (sozialdemokrats): Agrakos laikos, kad pastahweja zara laifu monopoli, tad pagastu pašchwaldibas eestahdes zihnijās pret teem tahdā weidā, ka aplika personas, kuras isnomaja telpas degwihna boditem pehž eespehjas ar augstaku nodokli, lai tos dabutu ahrā. Somehr waldiba atrada par eespehjamu apeet to tahdā fahrtā, ka dabuja kahdu krona stuhriti semes, usbuhweja tur boditi un eeweda walsts monopolu. Šhini likumā ir

Domats, ka waldibai japatur brihwas rokas atwehrt monopola boditi, kurâ weetâ tai tihl, atnemot pašchwaldibas eestahdem ſchâi ſinâ noteizošchu wahrdu.

Es leeku preeſchâ walſis dſehreenu pahrdotawas atwehrt un eerihſot pehz neteeſcho nodoklu departamenta eefkateem ar weetejo pašchwaldibas eestahſchu peeſriſchanu.

Preſidentſ J. Tſch a ſ t e: Wahrds referentam.

Referentſ A. B e h r ſ i n ſ c h: Bihlmana funga preeſchlikums pilnigi ſaſkan ar finanſu un budſcheta komiſijâs eefkateem, ka katrâ leetâ, kur ween eefpehjamſ, ir japeewelk klaht pašchwaldibas eestahdeſ. Tamdehl eſ winu pabalſtu.

Preſidentſ J. Tſch a ſ t e: Gefneegts preeſchlikums, kurſch ſkan:

„190. pantu peenemt ſeſoſchâ redakzijâ: „Walſis dſehreenu pahrdotawas atweramas un eerihſojamas pehz neteeſcho nodoklu departamenta uſſkateem ar weetejo pašchwaldibas eestahſchu peeſriſchanu.“

Romiſijâs referentſ iſſafas par ſcho pahrweidoto paragrafu. Es liſſchu to uſ balſoſchanu un luhdſu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſcho preeſchlikumu. Naw. Es luhdſu pazeltees toſ, kaſ atturas no balſoſchanas. Naw. Tâ tad preeſchlikums weenbalſigi p e e n e n t ſ. 191. pants. Luhgtu ſekretara fungu nolafit.

Œekretarſ R. J w a n o w ſ:

„Neteeſcho nodoklu departamentſ pehz ſaweem eefkateem iſdod atkaujâs ſeſoſchâm ſtipru dſehreenu pahrdoſchanas weetam — buſetem:

- a) iſſtahdës;
- b) tirgoſ un
- c) daſchadu beedribu iſrihſojumos.

Neteeſcho nodoklu departamentſ ſaſinâ ar dſelſzeka pahrwaldi iſdod atkaujâs tirgoteeſ ar ſtipreem dſehreeneem dſelſzefu peeſtahtnës.

Neteeſcho nodoklu departamentſ iſdod ſaſinâ ar poliſiziju atkaujâs ſeſoſchâm ſtipru dſehreenu pahrdotawam:

- 1) wihna un aluſ leelnoliktawam;
- 2) wihna tirgotawam promneſchanai kâ pilſehta, tâ ari uſ laukeem;
- 3) fugu buſetem.

Neteeſcho nodoklu departamentſ iſdod ſaſinâ ar poliſiziju un pašchwaldibas eestahdem atkaujâs ſeſoſchâm ſtipru dſehreenu pahrdotawam:

- 1) trafteereem ar reibinoſchu dſehreenu pahrdoſchanas teeſbam;
- 2) buſetem kluboſ, teatroſ un beedribâs.“

Preſidentſ J. Tſch a ſ t e: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. B i h l m a n i ſ (ſozialdemokratſ): Œhini pantâ wiſoſ ſihkumos uſſſaltitas eestahdeſ, kurâm jadabû atkaujâs. Lihdſſchinejâ atkaiju iſſneegſchanas ſahrtiba ir bijuſt labwehliga kâ alkohola raſchotajeem, tâ ari wina pahrdewejeem. No ſabeedribas puſeſ mehſ neeſam dſirdejuſchi ſuhdſibas par to, ka wineem nebuhtu dotâs preeſchrozibas. Œhini pantâ paredſetſ, ka buſeteſ uſ laukeem atkaij neteeſcho nodoklu departamentſ. No laukeem eerodâſ perſonaſ pehz atkaijam. Neteeſcho nodoklu departamentſ, nepahrſinadamaſ weetejoſ apſtahtluſ, iſdod atkaujâs iſrihſojumu buſetem pahrdot alkoholiſtuſ dſehreenuſ un nepraſa, waj weetejâ ſabeedriba to griib, waj ne.

Tapehz eſ liktu preeſchâ wiſu garo panta redakziju ſeſoſchâ redakzijâ ſaweenot:

„Pantu 191. pahrgroſit ſeſoſchâ redakzijâ:

„Atkaujâs reibinoſchu dſehreenu pahrdoſchanai wiſoſ weidoſ: tirgoſ, daſchadu beedribu iſrihſojumos, wihna un aluſ leelnoliktawâs, wihna pagraboſ promneſchanai, fugu buſeteſ, trafteeroſ, klubu, teatru un beedribu buſeteſ iſdo-

damas šaiņā ar poliziju no neteescho nodokļu departamenta ar weetejo pašchwaldības eestahschu peekrišchanu."

Prezidents J. Ščakste: Neweens wairs pee wahrda nepeeteizās? Es luhšču referentu dot atļaukšmi.

Referents A. Behrsinšč: Bihlmana kunga aistrahdijums par lihdsščinejo prašči nefaskan ar pastahwoščo likumu. Pastahwoščā Kreewijas likuma pants muhfu likumā ir jau pahrgrosīts. Finanšu un budščeta komisija winu pahrgrosija zitadi. Man tā komisijas referentam, issakat komisijas wairafuma domas, jaišfakas pret šcho preekščlikumu, kaut gan personigi atsihstn winu tā peenemamu. Man jaišfakas pretim tamdehl, ka projektis no komisijas atstahs lihdsščinejā redakzijā, lai gan par winu diwās šehdēs ir plaschi pahrrunats un debatets, bet ar loti leelu balsu wairafumu tomehr peenemts minetā redakzijā.

Prezidents J. Ščakste: Preekščlikums, kuru eefneedsa Bihlmanis, škan:

"Pantu 191. pahrgrosit šekoschā redakzijā:

Uttiaujas reibinoschu dšehreenu pahrdoščanai wišos weidos: istahdēs, tirgos, daščadu beedribu isrihkojumos, wiņna un alus leelnoliktawās, wiņna pagrabos promneschanai, kugu bušetēs, trakteeros, klubu, teatru un beedribu bušetēs išbodamas šaiņā ar poliziju no neteescho nodokļu departamenta ar weetejo pašchwaldības eestahschu peekrišchanu."

Referents komisijas wahrdā issafas pret šcho pahrgrosijumu. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir par šcho preekščā likto pahrgrosijumu. 61. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekščlikumu. 21. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejuschees no balsoschanas. 41. Balsoschanas rezultati šekoschi: par preekščlikumu išfazijuschās 61 balsis, pretim 21 un atturejuschās 41. Tā tad kopā 62. Preekščlikums atkriht, pehz kam paleef špekā agrafais pants.

192. pants.

(Spirta un degwiņna pahrdoščanas zenu nošaka finanšu ministrs).

Peenemts. 193. pants.

(Spirta un degwiņna stiprums un pahrdoščanas zena jaatsihmē us pudeles uslipinatās etiketes).

Peenemts. 194. pants.

(Spirts, degwiņns un līkeeri daudsumos, kas leelati par weenu desmitdatu spaina, pirzejam jawed waj janes no pahrdoščanas weetas tani pašchā traukā, kahdā tas winu pirziš, un furam jabuht aišsegeletam un apbandroletam).

Peenemts. 195. pants.

(Spirtu un degwiņnu no walsis noliktawam pahrdoš kofa traufos ne majakā daudjumā par weenu špaini, waj pudelēs, kuru foptilpums naw majaks par weenu špaini. Walsis noliktawas war wahrdot dšehreenus, pahrljeot tos pirzeja traukā, furšč šhini gadijumā jaapsegele).

Peenemts. 196. pants.

(Wiņna tirgotawu ihpašchneeki, kureem atkauta spirta un degwiņna pahrdoščana itai aišsegeletos traufos un par noteiktām zenam, šanem par šchabdu pahrdoščanu no walsis atlihdšibu, kuras leelumu un išneegschanas šahrtibu nošaka finanšu ministrs).

Peenemts. 197. pants.

(Wišos trakteeros un bušetēs, kurās atkauta spirta, degwiņna un līkeeru pahrdoščana, šchos dšehreenus war pahrdot tā dšeršchanaj us weetas, tā ari promneschanai neaprobeščota leeluma traufos pa brihwai zenai.

Peesihme: Trakteeros un daščadās bušetēs, kurās atkauts tirgotees ar spirtu, degwiņnu un līkeereem daščadā leeluma pildijumos un no karafem par brihwām zenam, nedrihst usglabat šchai pahrdoščanaj spirtu, degwiņnu waj līkeerus neaišsegeletos traufos wairaf par weenu špaini kopsumā. Šneh-

muma gadijumoš neteescho nodokku departaments war atkaut atsewischkäm eestahdem turet neaijsegeletu leelaku daudsumu dšehreenu).

Peenemts. 198. pants.

(Atkauja tirtotees ar reibinoscheem dšehreeneem isbodama us wahrdu un to nedrihkt bes neteescho nodokku departamenta peekrišchanas dot tahtak zitai perfonai. Atklahjot šchahdu tahtakatdošchanas faktu, isdoto atkauju tirtotees ar reibinoscheem dšehreeneem atnemt us neteescho nodokku departamenta rihojumu).

Peenemts. 199. pants. Luhgtu nolafit.

Sekretars R. J w a n o w s :

„Privatpersonam isdotas atkautas tirtotees ar reibinoscheem dšehreeneem paleef špehka trihs gadus, sahlot no 1. janwara 1920. gada.“

Presidents J. Š c h a k s t e : Wahrds peeder Bihlmanim.

R. B i h l m a n i s (sozialdemokrats): Schis ir weens no panteem, kursch eerobescho paschwaldibas eestahschu teesibas, samehrä ar teesibam, kuras tam tika peeschkirtas ar weza zara laika likumu. Tad schim paschwaldibas eestahdem tika peeschkirtas teesibas it gadus rewidet frogu tihflu, noteikt tiklab skaitli, ka ari rajonus. Schis teesibas tagad ir masinatas un es leeku preefscha :

„Pantu 199. grofit tahda kahrtä, ka atkautas tirtotees ar reibinoscheem dšehreeneem paleef špehka us weenu gadu uu paschwaldibas eestahdem teef peeschkirta teesiba itgadus lemt par scho atkauju samasinaschanu.“

Presidents J. Š c h a k s t e : Wahrds peeder Reinhardam.

G. R e i n h a r d s (krištriga nazionaala šaweeniba) : Man te nebuhtu dauds to peeshmet. Es pilnigi peekrihtu sawam preefschrunatajam, bet mums jaewehro, ka tee 3 gadi lai nebuhtu mums preefsch apdsirdinaschanas, jo wiši spehki ir wajadfigi preefsch walsts usbuhwes, kadehl schoš 3 gadus ne-
tahda šina newar peelaist.

Presidents J. Š c h a k s t e : Wairak neweens wahrdu newehlas. Re-
ferentam pehdėjais wahrds.

Referents A. B e h r s i n s c h : Tas buhtu loti pabalstams preefschlikums, ja nebuhtu pagaidu waldibas likuma, ka paleef špehka 3 gadi; tad juhs wareet šagatawotees us to, ka trakteerneeki peedsihš few milsiğus miljonus. Runa eet tika par to, ka waldiba ir atlahwuši atwehrt us likuma pamata trakteerus, šchoreis us 3 gadeem. Tapehž es issakos kategoriski pret to. (Nemeers sahle). Ra war runat, ka tas no Lautas Padomes naw peenemts, ka winsch ir is-
dots us Lautas Padomes špehka esoscho likuma pamata no 1919. gada 16. julija.

Presidents J. Š c h a k s t e : Preefschlikums ir :

„Pantu 199. grofit tahda kahrtä, ka atkautas tirtotees ar reibinoscheem dšehreeneem paleef špehka us weenu gadu un paschwaldibas eestahdem teef peeschkirta teesiba itgadus lemt par scho atkauju samasinaschanu.“

Referents issakas pret winu. Es likšhu to us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho Bihlmana funga preefschlikumu. 88. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret scho preefschlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. 41. Resultati ir schahdi: par scho preefschlikumu ir balsojuschi 84, pretim neweens un atturejuschees 41; ta tad preefschlikums p e e n e m t s .

Nahkoschais pants ir 200.

(Alu, porteri, medus kwaju un wihnogu wihnuš atkauts pahrdot:

1) leelumâ — no fabrikas pagrabeem, leelnoftawam un wihna tirgotawam;
2) mafumâ — no parejeem atkauteem weilaleem.

Peesihme: Peesuhit mahjâ apuhitajam alu un wedus kwasu fabrikam atkauts isdarit fatrâ daudsumâ).

Peenemts. 101. pants.

(Ar alu, medus kwasu un wihnogu wihna pahrdofchanu leelumâ jafaprot scho dshreenu pahrdofchana pudefu waj muzinu pildijumâ, ne mafakâ par puſſpaina daudsumâ).

Peenemts. 202. pants.

(Wihna tirgotawam atkauts pahrdot daschadus dshreenuſ weenigi promneſchanai un neaprobefhotâ daudsumâ).

Peenemts. 203. pants.

(No trakteereem un zitâm dshreenu pahrdotawam atkauts pahrdot promneſchanai weenâ reiſe ne wairaf par weenu ſpains dshreenu).

Peenemts. 204. pants.

(Wihnogu, augku un ogu wihnu pildit atkauts weenigi ar ſewiſchâm neteeſcho no-dofku departamenta atkaujam).

Peenemts. 205. pants pahrgroſitâ weidâ.

(Ja akziſes eeredni waj polizija atklahtu dshreenu pahrdotawâs reibinoſchu dshreenu pahrdofchanu mainas zefâ pret tout tahdeem preeſchmeteem, produkteem, waj eefihlajot tahdus, waj ari zitada weida pahrfahpumus pret ſabedriſko morali, ſchahdas pahrdotawâs flehdſamas un eefahama teeſas iſmelleſchana).

Peenemts. 206. pants.

(Ja reibinoſchu dshreenu pahrdotawâs atklahj nelikumigu dshreenu pahrdofchanu (t. i. ne pehz iſdoteem noteikumeeem), tirdſneezibas atkauju war fatrâ laifâ atnemt teeſas zefâ).

Peenemts. 207. pants.

(Alileegts atwehrt reibinoſchu dshreenu pahrdotawu tuwat par 40 aſim no baſnizam, kloſtereem, kuroſ noteef deewalpoſchanas, luhgſchanas nameem, kapeem, ſlimnizam, kafarmem, zeetumeem, ſkolam un pagafu waldem).

Peenemts. 208. pants.

(Gar dſelſzefu linijam, iſnemot wihna tirgotawâs promneſchanai, aiſleegts tirgotees ar reibinoſcheem dshreeneem mafumâ tuwat par 100 aſim kâ no galwenâm, tâ ari no ſahnu fleedem, iſnemot tâs, kuras apfalpo teeſchi tikai dſelſzela walbes wajadſibas. Pee dſelſzefu peefahntnem ſchis tahkums ſamaſinams preeſch trakteereem lihds 30 aſim, tirgotawam pilſehtâs pahrdofchanai tikai promneſchanai ſchis tahkums naw aprobefhotz).

Peenemts. 209. pants pahrgroſitâ weidâ.

(Alileegta tirgoſchanaſ ar reibinoſcheem dshreeneem kâ leelumâ, tâ ari mafumâ tuwat par 250 aſim no walſis pulwera fabrikam un eefahdem, kaſ iſgatawo ſprijidſinamas weelas un lahdiuus, kâ ari no eeroſchu fabrikam, aprinka arſenaleem un paſtahwigâm artillerijas noliktawam. Reibinoſchu dshreenu pahrdotawu atwehriſchana no 250 aſim lihds 2 werſtem no minetâm fabrikam un eefahdem atkaujama weenigi ar ſcho fabriku waj eefahſchu preeſchneezibas peefriſchannu. Reibinoſchu dshreenu pahrdofchana aiſleegta ari tuwat par 1½ werſtem no priwatu pulwera fabriku eſham).

Peenemts. 210. pants ar wiſu peefihmi.

(Tirgotawâs, fur reibinoſchus dshreenuſ pahrdod mafumâ, naw atkauts turet waj buht winâs par pahrdewejeem waj winu palihgeem:

1) perſonam, kaſ atrodas teeſas iſmelleſchana par pahrfahpumeem, par kureem draud teeſibu ſaudefchana waj eerobefſchoſchana, kâ ari perſonam, kuras uf teeſas lehmuma ſoditas ar mineto ſodu, waj ari naw attaiſnotas;

2) perſonam, kuras nehmuſchas kâ kihlas waj iſmainai ſagtas leetas — peezus gadus no apwainoſchanaſ deenas ſkaitot.

Peesihme: ſchaf pantâ minetee teeſibu eerobefſchojumi atteezas ari uf apwai-

noto waj sodamo personu seewam un teeschi pee wineem dsihwojuscheem winu gimenu lozefteem).

Peenemts. Luhdsu nolasit wifu 211. pantu.

Sekretars R. J w a n o w s :

„Râ pahrdewejî waj winu palihgi weikalos, fur pahrðod reibinoschus dsehreenus masumâ, neatarigi no 210. p. usrahðitâm personam, newar buht ari personas, kas jaunakas par 21 gadu.

Peesihme: Trakteeros ar reibinoschu dsehreenu pahrðoschanu wispahar aisleegts turet apfalpotajus, jaunafus par 15 gadeem un publikai peejeamâs telpâs — jaunafus par 18 gadeem.“

Presidentz J. S c h a k s t e : Wahrðs Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Man ir preekschlikums, strihpot schi panta peesihmi, fur eet runa par to, ka tirgotawâs ar reibinoscheem dsehreeneem teef peelaisti par apfalpotajeem behrni no 15 gadeem. Man schkeet, ka nemama robescha 21 gadz. Es leeku preekschâ peenemt scho pantu sekoschâ weidâ:

„Pantâ 211. strihpot peesihmi un peenemt sekoschâ redakziâ:

Râ pahrdewejî waj winu palihgi weikalos, kas pahrðod reibinoschus dsehreenus, neatarigi no 210. p. usrahðitâm personam, kâ ari apfalpotaji newar buht personas, kuras jaunakas par 21 g.“

Presidentz J. S c h a k s t e : Wahrðs referentam.

Referents U. B e h r s i n s c h : Es Bihlmana lunga preekschlikumu pilnigi pabalstu.

Presidentz J. S c h a k s t e : Ir preekschlikums strihpot peesihmi un litt sekoschu redakziju:

„Pantâ 211. strihpot peesihmi un peenemt sekoschâ redakziâ:

Râ pahrdewejî waj winu palihgi weikalos, kas pahrðod reibinoschus dsehreenus, neatarigi no 210. p. usrahðitâm personam, kâ ari apfalpotaji newar buht personas, kuras jaunakas par 21 gadu.“

Referents issakas par pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees toz, kas ir pret pahrlabojumu. Naw. Kas attiras uo balsoschanas, luhdsu pazeltees. Naw. Sa tad pahrlabojums weenbalsigi peenemts.

212. pants.

(Kara deenastâ eesauktâm personam aisleegts pa wifu winu deenasta laiku nodarbotees ar reibinoschu dsehreenu pahrðoschanu).

Peenemts. 213. pants pahrlobotâ weidâ.

(Tirgotajeem un pahrdewejeem aisleegts pahrðot stiprus dsehreenus masgadigeem un peedsehruschâm personam).

Peenemts. 214. pants.

(Tirgotawas, fur pahrðod stiprus dsehreenus masumâ, jaewehro tihriba un kahrtiba; winâs nedrihst peelaist aisleegtas isprezas, spehles, netahrtibas un publikas seeweetes).

Peenemts. 215. pants.

(Kratam weikalam, kursch tirgojas ar stipreem dsehreeneem, jabuht atteezigai isahrtnei walts walodâ).

Peenemts. 216. pants.

(Neteescho nodoklu departaments, sasinâ ar poliziju un paschwaldibas eestahdem, pilnwarots isdot obligatoristus noteikumus par privatu dsehreenu pahrðotawu eeschejo eefahrtu kâ pilsehias, kâ ahrpus tam, un par kahrtibas un peeklahjibas usjureschannu tajâs).

Peenemts. 217. pants pahrlobotâ weidâ.

(Atwehrt stipru dšhreenu pahrdošhanu privatos weikalos atļaujams tikai veģētā, kad weifala telpās eepreefš apstātītās no akzīfēs, polizijās un weetejās pašchwaldības preefšstahwjem un panahfta wīnu weenošchanās. Par apstātīšanū ar lahtēsofcho parafstēm fastahdams akts, kurā atšihmejamas wīfās fīnās par weifalu telpām, waj tās apmeerina īfdotoš obligatorīfktus noteifkumus par privatū dšhreenu pahrdotawū eefšhejo eelahrtū. Šchahds akts eefuhtams neteešcho nodokļu departamentam).

Peenemts. 218. pants.

(Uf laufeem pa teešu darbības un pagafstu šapultšchu laifū reibinošchu dšhreenu tirgotawās šlehdšamas, ja wīnās tuwaku par $\frac{1}{2}$ wersti no šapultšchu weetas).

Peenemts. 219. pants.

(Weefnizās un eebrauzamās weetas 218. p. minetā laifā reibinošchus dšhreenus war pahrdot weenigi eebrauzjeem).

Peenemts. 220. pants.

(Katrā reibinošchu dšhreenu pahrdotawā, kurā kā pahrdewejs naw patš ihpašchneefs, jahuft atbildigam pahrdewejam. Par šchahdu atbildiga pahrdeweja peenemšchanu waj mainu ihpašchneefam nekawejotees jafino akzīfēs waldei).

Peenemts. 221. pants.

(Pahrdošchanā laifstēm dšhreeneem jahuft labeem, bes dašchadu zitu weelu peejaufuma).

Peenemts. 222. pants.

(Alus, porteri un medus kwašs pahrnodami pudelēs un pušpudelēs, pee kam pudeles tilpumam jahuft $\frac{1}{2}$ stopa un pušpudeles — $\frac{1}{4}$ stopa leelam. No ahrjemem šifkla waj mahla traufkos eewefstos štiprus dšhreenus war pahrdot dašchada leeluma pudelēs. Alu, porteri un medus kwašu ū weetas dšerschanai war īfšneegt ari glahšēs waj fruhšēs).

Peenemts. 223. pants.

(Trakteeros un zitās dšhreenu pahrdotawās, kurās alus pahrnod fruhšās, pehdejās jaleeto tikai tahdas, ū kurām ar štrihpinu atšihmets tilpums noteiktās špaina dalās. Pee eelafšchanas alus augftumam jafneefs lihds finamai štrihpinai).

Peenemts. 224. pants.

(Ušraudšības par kahrtigu tirgošchanos ar dšhreeneem ušleekama:

- 1) akzīfēs waldem;
- 2) polizijai;
- 3) weetejai pašchwaldibai).

Peenemts. 225. pants.

(Raugs, kā eefššemes, tā ari ahršemes, pahrnodams weenigi wejelos apbandroletos eepafajumos ar 226. pantā ušrahdito īfnehmumu).

Peenemts. 226. pants.

(Prešetu raugu pahrdot mafumā atļauts, šagrešchot frufnīfktī wīšmafako rauga eepafajumu ($\frac{1}{4}$ mahz.) īšchetros weenīhdšifgos gabalinos).

Peenemts. 227. pants.

(Kā šchīdros raugs pahrnodams, to nošafa neteešcho nodokļu departaments).

Peenemts. 228. pants pahrlobotā weidā.

(Dšelfžetu un uhdens šatīfšmes waldem, kā ari wīšpahr transporta eestahdem ušleekams par peenahftumu nodot akzīfēs waldes preefšstahwim wīšu wīna fīnāšchanā ešofcho nobandroleto prešetu raugu. Akzīfēs waldes preefšstahwīs war apstātīt prešeta rauga transportus kā zefā, tā ari dšelfžeta un fugu peefstahtnēs).

Peenemts. 229. pants.

(Zefā, tirgotawās waj zitur atrafšs nebandrolets prešets rauga konfīšejams).

Peenemts. 230. pants.

(Šchee noteifkum i stahjās špehlā no wīnu publīšchanas deenas „Waldbības Wehstnefi“).

Peenemts.

Prezidents J. Šķakste: Es likschu uf balsošchanu likumu wifā wifumā un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemšchanu. 66. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi likuma peenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. 52. Balsošchanas rezultati šchahdi: par šcho likumu issafas 66, pretim neweens un atturas no balsošchanas 52. Tā tad likums p e e n e m t s. Ir eefneegta pahrejas formula, kura šlan:

„Peenemot likumu par alkoholu šaturošchu rafšošchanu, patehreschānu un aplišchanu ar nodokleem; Satweršmes Šapulze usdod waldibai šheidsamibas šahrtā isstrahdat likumu projektu par alkoholisku dšehreenu patehreschānas eerobesčošchanu.“

Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es likschu pahrejas formulu uf balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par winaš peenemšchanu. Uzim redsot wairafums. Pahrejas formula p e e n e m t a.

Ir eefneegts wehl weens preekschlikums:

„Deeku preekschā pehz šchi likumprojekta šehdi pahtraukt lihds rihtdeenai“.

Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu par šcho preekschlikumu. Uzimredsot majoritate.

Es luhgtu starpsratziju biroja preekschstahwjuš azumirkli palikt šche uf apšpreedi.

Nahšošchā šehde buhs riht pulksten 5 pehz pušdeenas.

Deenas šahrtiba ta pati, kura agrā apstiprinata.

(Šehdi šlehds plkst. 8.30 watarā).

I. šefijas 20. šehde 1920. gada 18. augustā

(Atklahta plkst. 5.35 pēc pusdeenas).

Beeprafijums waldibai par Latgales mobiliseto kareiwju liffchanu peemescha darbeem. Kugu tonnaschas un lotfchu nodoflis Latwijas ostās (šeidjamibas fabrtā peenemts diwos lafjumos). Bahfu nodoflis Latwijas ostās (šeidjamibas fabrtā peenemts diwos lafjumos). Satwerfmes Sapulzes amnestijas akts (šeidjamibas fabrtā peenemts diwos lafjumos).

Prezidents J. Šchakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta.

No agraf pasludinatās deenas kahrtibas mums wehl paleef pahri: 1) Bahfu nodoflis Latwijas ostās; 2) kugu tonnaschas un lotfchu nodoflis Latwijas ostās; 3) Satwerfmes Sapulzes amnestijas akts; 4) agrarās reformas likums; 5) pagaidu noteikumi par obligatorisku skolotaju algofchanu un 6) Satwerfmes Sapulzes kahrtibas rullis.

No Satwerfmes Sapulzes komifijam eenahfufchi šefofchi pasinojumi: Juridiftā komifija pasino:

„Satwerfmes Sapulzes Prezidijam!

„Pamatojotees uf komifijas šch. g. 13. augusta šehdes lehmuma komifijas prezidijš lubds nodot likumu par pensijam fara invalideem zaurstatischanai bef juridiftās komifijas ari fara leetu un sozjalās likumdoschanas komifijam.“

Waj buhtu kahdi eebildumi pret šcho preekschlikumu? Ja naw, tad tas peenemts.

Tad finansu un budšcheta komifija leef preekschā:

„Satwerfmes Sapulzes prezidijam!

„Finansu un budšcheta komifija sawā 11. augusta šehdē zaurstatot waldibas eefneegtos „pagaidu noteikumus par twaika fatlu nodofli“ nolehma: atdot šcho likumprojektu waldibai atpafat preeksch isweschanas dšhwē pahrwaldes fabrtā, eewehrojot paaugstinatās normas un usajzinot waldibu eefneegt wispušgi isstrahdatu pastahwošchos likumos eerindotu likuma projektu par twaika fatlu nodofli.“

Waj šapulze peekriht šchim preekschlikumam? Šebildumu naw? Peenemts. Tad ir eenahzīs pasinojums:

„Satwerfmes Sapulzes lozekli Fr. Janšons un J. Wenewizs pasino, ka wini isstahjas no bessemneeku agrarās frakzijas un turpmat šautšees par ne- atkarigeem bessemneekem.“

(Sahlē šmeekli).

Demokratu šaweeniba pasino, ka wina šuhra redakzijas komifijā J. Bankawa weetā R. Škalbi un fara leetu komifijā R. Škalbes weetā U. Blodneeku. Šebildumu naw? Peenemts. Tad bessemneeku agrarās šaweenibas frakzija pasino, ka Latwijas bessemneeku agrarā šaweeniba Fr. Janšona weetā agrarā komifijā šuhra R. Liebtalu. (Šmeekli). Alberingam wahrdš.

U. Alberings (šemneeku šaweeniba): Šš domaju, ka šchi pahrmaina agrarkomifijā tit weegli newar notift. Šš nefaprotu, kapehž komifijas lozekli

fakts war tift pawairots no 40 us 41. (Sauzeens no weetas: „Naw pawairots!“). Nēwar wiš tift weegli pasinot, ka weena persona atfatas un tās weetā nahf zitas, tas nekahdi nebuhtu saprotams, jo šhi persona no agrarfomisiņas lozekla peenahfumeem neatfakas. Šhi pahrmaina nebuhtu tift weenfahrschi peenemama, ka ta tifa listā preefšhā. Es ka no semneeku faweenibas pufes, tā ari personigi issafos pret tahdu pahrmainu.

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Liebtalam.

R. Liebtals (bessenneeku agrarā faweeniba): Šchis pasinojums ne-faetas ar pateesibu, jo, pirmahrt, ir eefneegts pasinojums, ka weens frazijas lozeklis ir istahjees no bessenneeku agrarās faweenibas un otrs ir isflehts; otrahrt, tā fauktee „neatkarigee“ ir pilnigi neatkarigi no kautkahdas wehletaju grupas waj partijas. Es domaju, ka peetiftu, ja agrarā komisiņa representetu weens otru; tad weenam buhs japaleef mahjā. lai waretu representet otru agrarfomisiņa. Man leefas, ka nebuhtu taisnigi, ja bessenneeku agrarā faweeniba, par kuras programu un platformu isteifushees 15,000 wehletaji, paliftu agrarfomisiņa bes kahdas representazijas. Agrarā komisiņa norisinas dauds leetas, par kurām jadod wehletajeem sinama informazija un ja tur naw winas preefšstahwja, tad tas wehletajeem nekahdu informaziju nēwar dot. Tāpehz, man leefas, ka preefšstahwim, kursch naw pahtrauzis kafarus ar wehletajeem, jadod weeta agrarfomisiņa. To prasa taisniba, to prasa wewels prahts.

Fr. Jansons (neatkarigš bessenneeks): Augstā sapulze! Patlaban tifa eefneegts pasinojums no bessenneeku agrarās frazijas, ka wina atsauz kautkahdus fawas frazijas lozeklus, kuru winai pateesibā naw. Pret pasinojumu, ka Jansons un Wenewizs paschreis atdalas no bessenneeku agrarās frazijas, pehdejā nekahdus eebildumus nezef. Sagad wina nahf ar preten-sijam. Es domaju, ka tās eewehrot naw eefpehjams jau aif formeleem eemesleem ween. Bet kas atteezas us to, ka mehš nefo nerepresentejot, tad tas nefaetas ar ihstenibu. See laudis, kas balsoja kongresā, nefastahda wehl wifu bessenneeku agraro faweenibu. Uri pehz nobalfofchanas kongresā pee manis ar Wenewizu nahza laudis. Un tos nu mehš representejam, jo ari tee istaifa tahdu dalu no partijas. Bet mums naw jarepresentē tiftauds atfewischi laudis, ka programa. Šhi bessenneeku programa ir no 1919. gada. (Peesihme no kreifās pufes: „Loti weza!“). Wina naw mainita neweenā kongresā un tee diwi laudis, kuri representē neatkarigos bessenneekus, stahw par šcho programu. Surpretim Liebtala funks representē programu, kura naw rakstita, bet fastahdas no gadijuma resoluzijam. Tadehl es luhgtu atwehlet neatkarigo bessenneeku frazijai fuhit us agraro komisiņu tos lozeklus, kurus wina pati preefš tam israudis.

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Petrewizam.

U. Petrewizs (sozialdemokrats): Zeenijamee deputati! Kas sih-mejas us sche eefneegteem diweem pasinojumeem no diwu Satwersmes Sapulzes lozeklu pufes, tad sozialdemokratiskā frazija ir tanis eefkatos, ja reis tahds deputats ir istahjees no partijas, kura wina usstahdijust ka kandidatu us Satwersmes Sapulzi, reis winsch wairs neiffata tās partijas intereses un gribu, tad, pehz muhsu frazijas eefkateem, tahdam deputatam buhtu moralifš peenahfums nolift fawas Satwersmes Sapulzes lozekla pilnwaras. Tas nowehrojams fewischi tur, kur wehlefchanas notef us proporzionalitates pamata, fur wehlefchanu likumā ir eewheetots proporzionalitates prinzipš.

Muhsu Satwerfmes Sapulzes wehleschanas likumâ ir noteiktis, ka wehleschanas ir proporzionalas. Instrukcijâ, kas isdota pee wehleschanam un pehz kuras tika wehlets, ir skaidri noteiktis, ka neweens wehletajs nedrîhkt sihmitê, kuru winsch eemet wehleschanu urnâ, neso grosit, neweenu no sihmites wahrdeem nostrihpot, ne ari nostrihpotâ weetâ usrafsit zitu. Ja tas buhtu notizis, ja kahds wehletajs, kas, peemehram, balsojis par bessemneeku agraro saweenibu, kurai bija trihs kandidati: Jansonis, Liebtals un Wenewizis, buhtu fazijis, ka winam nepatihk, peemehram, Jansona funks, winsch to labpraht strihpotu nost un nebalsotu par to, buhtu to isdarijis, wina weetâ usrafsitjis us sawas wehleschanu sihmites kahdu zitu wahrdu, tad tas nosihmetu, ka schi sihmite pee balsu skaitischanas buhtu eesweesta papiru kurwi (Rehmanis no weetas: „Peeschuhtha pee aktim!“). Bilnigi pareisi, Rehmana funks, peeschuhtha pee aktim un eepalata faste, no kuras ta netiftu zelta ahra, kamehr rastos waja-dsiba to fadedsinat. Tâ tad reisê ar to ir fazits, ka wehletajam naw brihw iswehletees sinamu personu, bet winsch ir speests, ja grib buht aktiws pilsonis, balsot par weenu, otru, trescho waj zeturto no usstahditam kandidatu listem. Grosit kautko schini kandidatu liste winsch newar un usstahdit kandidatus war tikai ta partija waj wehletaju grupa, kura eet sem sinama kandidatu faraksta. Tâ tad ir skaidrs, ka pehz muhsu wehleschanu likuma wehletajs newar iswehletees personu, bet winam ir jaiswehlas partija waj grupa. Ari schini gadijumâ ir skaidrs, ka tee, kuri balsoja par bessemneeku agraro saweenibu, balsoja newis par kahdu personu — Jansonu, Liebtalu waj zitu, bet tee balsoja par agraro bessemneeku saweenibu, par sinamu partiju, par winas programu, zeredami, ka schis partijas usstahditee kandidati aistahwes wiau intereses. Ja tagad israhdas, ka no schis partijas sinams deputats istahjas, tas nosihmê, ka ais wina naw wairs neweena wehletaja, neweena, kas wiau pilnwaro. Tahdâ gadijumâ wina moralistais peenahkums buhtu istahtees no Satwerfmes Sapulzes.

Man, warbuht, aisrahdis, ka pehz modernas walstis sinatnes deputats naw tikai atfewischkas wehletaju grupas waj partijas, bet wifas tautas preeschstahwis. Tas ir taisniba. Modernâ walstis sinatnê schis eeskats ir waldoschais, bet no otras puses, pehdejos gados, parlamentarismam ilgafi pastahwot, leeta wirsas us zitu puji. Agraf deputati saweem wehletajeem samehrâ mas dewa pahfkatu par saweem darbeem. Reis deputats bij iswehlets, ar to winsch ari aprobechojâs un strahdaja tikai parlamentâ. Tagad, turpretim, mehš redsam, ka iswehletee deputati weenmehš dod pahrfkatu saweem wehletajeem par sawu darbibu. Reisâ ar to ir skaidra leeta, ka, ja kahds istahjas no partijas, kura wiau ir usstahdijusi, tam janoleef sawas Satwerfmes Sapulzes deputata pilnwaras. No mums, sozialdemokrateem, tika eenests preeschlikums atteezigâ komisijâ, lai kahrtibas rullitiftu isnements punktis par tahdu deputatu, kas istahjuschees waj isflehgti no sawas partijas, isflehgshanu ari no Satwerfmes Sapulzes. Pee kahrtibas rulla apspreechanas Satwerfmes Sapulzê mehš, sozialdemokrati, no jauna eenesfim scho preeschlikumu, lai Satwerfmes Sapulzê nolemi, ka tee deputati, kuri neaistahw sinamas partijas waj grupas intereses, lai tee tiftu isflehgti ari no Satwerfmes Sapulzes. Mehš zentifimees, lai tahdu likumu peenemtu un, ja tas tiks peenemts, tad tahdeem deputateem buhs jaisstahjas no Satwerfmes Sapulzes, waj wini to grib, waj negrib. Bet kamehr schis likums wehl naw

peenemts, tikmehr katram deputatam tas buhtu jasaprot pascham no sewis. Tas buhtu wina moraliskais peenahkums.

Presidents J. S f c h a f s t e: Wahrds peeder Rithwem.

U. R l i h w e (semneeku faweeniba): (Sauzeens no freifas pufes: „Neatkarigo aistahwis!“). Zeenijamee Satwerfmes Sapulzes lozekli! Man paschreis peefihmè, ka es esot neatkarigo bessemneeku aistahwis. Kálnina fungs jaunakais, es nebuht negribu aistahwet neatkarigos, bet man jafaka, ka manas domas pa dalai sakriht ar tam Petrewiza lunga domam, fo winsch isteiza sozialdemokratu frakzijas wahrda. (Smeekli). Zeenijamee fungi! Weena leeta te pateesi ir skaidra, tas ir, ka pee mums pastahw proporzionelas wehleschanas. Wehletaji newareja suhtit sinamu personu Satwerfmes Sapulze, bet wineem bij jabalso tikai par sinamu sakastu, jeb listi, ka tas bija noteikts Satwerfmes Sapulzes wehleschanu likuma. Ta tad Petrewiza fungs isteizās, ka war balsot tikai par sinamu kandidatu sakastu, kuru wareja ufstahdit katrs simts Latwijas pilnteesigu pilsoņu. Beepinums par partijam un grupam ir mahkfligs. (Sauzeens no weetas: „Tahdu grupu sche naw!“). Sche fehsh tajni wefelas grupas, ais kuram naw partijas. Nemeet, peemehram, massaimneeku waj bespartejisko grupu; schis diwas grupas ir labakais peerahdijums, ka katrs simts wehletaji neatkarigi no partijam wareja ufstahdit sinamu kandidatu sakastu us Satwerfmes Sapulzes lozella amatu. Ta ir noteikta juridiska norma, ar kuru mums jahekhinajas. Wehletaji, dodami balsis par sinamu sakastu, ar to dewuschi winā mineteem kandidateem likumdoschanas teesibas, tikai wineem, bet ne paschai partijai, waj zentralai komitejai. Ja grib usturet preeschlihtu, kuru ufstahdija Petrewiza fungs, tad kandidatu sakastu atkriht. Tad ihahk ta, ka buhtu bijis jabalso par partiju waj tas zentralkomiteju. Ta tas domats naw un ta nedoma ari sozialdemokratu preeschstahwji. Ta tad paleet neisbehgamais flehdseens: ne partija, bet kandidatu liste kriht Satwerfmes Sapulze tif tahlu swara, zit de, utatu no sinamās listes eewehleti. Ta ir frakzija un ta ir ta weeniba, kas nes moralisko atbildibu pret fawem wehletajeem, kas ustur satiksmi ar eedsthwotajeem, kas atbild par sawu darbibu tautai. Gefustinatā konkretā gadījumā mums ir frakzija no 3 personam, no kuram weena nehmusti weenu wirseenu un pahrejās diwas — otru. Ja mehš stahwam us demokratiska redses stahwokka, tad flehdseens ir tahds, ka masakums padodas wairakumam. Ja naw panahkama weenoschanas winu starpā, tad morale prasa, lai masakums, schini gadījumā Liebala fungs, noliek sawas pilnwaras. (Stipri applausi). Kas grib nostahtees zitadi, tas lihds ar to nostahjas pret demokratisko prinzipu, kas gul Satwerfmes Sapulzes wehleschanu pamatā. (Applausi). Es saprotu, ka sozialdemokrateem nepatihk tee diwi deputati, kuri apweenojuschees, un loti patihk tas weens; es esmu pahrleezinats, ka ja schajā masajā sishajā frakzijā pahrgrupeschanas buhtu notikusi otradi, tad weens waj otrs fungs no sozialdemokrateem buhtu uskaphis us katedra un buhtu noturejis runu, kahdu es tagad turu. Peggreeschotees agrarkomissijas sastahwa groschanai, jafaka, ka Wenewizs un Jansons ir deleti no tā sawzamā zentra. Kamehr zentrs naw eekstijis par wajadsgu mums par to pasinot, tikmehr sche par pahrgrosijumu newar buht runa. Ais scheem eemeesleem mehš ufstahjamees par to, ka ar weenas waj otras frakzijas skaldischanos naw wajadsgs pahrganiset komissijas. Salab mans preeschlihtums buhtu nepazelt jautajumu par deputatu pilnwaru

juridisko strukturu, bet agrarkomisijas leetu atstāt starprafziju biroja no-
fahrtoshanai.

Presidents J. Šķakste: Wahrds peeder Antonam.

M. Antonš (darba partija): Godatee fungi! Man leekas, ka mehš par weiti aiskawejam laiku un runajam par to, ko newaram isschķirt, t. i. waj kahda frakzija war atskaut deputatu waj nē un ko katrs deputats representē. Ir pilnigi skaidrs, ka pehz modernās walsts teesibu teorijas deputats representē wīšu tantu, bet newis zentralo komiteju, partiju waj grupu. Samdehl ne weens no deputateem naw atfauzams no Satwerfmes Sapulzes un wīnu neweenu newar Satwerfmes Sapulze issleht uš zentralās komitejas lehmuma pamata. Paschlaif jaišchķir jautajums par to, kas lai representē bessemneeku frakziju agrarkomisijā. Te ir noteikta prakse: starprafziju birojs weensjas par atšewišķas komisijas fastahwu un noteiz, zif personam no katras partijas wīnā jaeetilpst. Tas naw paredsets kahrtibas rullis, bet ta ir noteikta prakse. Mehš nedrihtstam šche ar to wēliti kawet laiku. Samdehl eš eenefu preeščlifikumu un leeku preeščā peenemt, ka Satwerfmes Sapulze nolemj jautajumu par bessemneeku agrarās šaweenibas un neatkarigo bessemneeku preeščstahwenezibu agrarā komisijā nodot starprafziju biroja isschķirchanai.

Presidents Šķakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas? Buščewizš.

U. Buščewizš (sozialdemokrats): Eš nemas nedomaju runat pretim Antona kunga preeščlifikumam, bet tahdā weidā, kahdā wīnš to eefneedsa, tas mums naw peenemams. Rā Satwerfmes Sapulze war nolemt nodot starprafziju birojam isschķirchanai, kur birojs kā tahds naw legalisets? Preešč tahda lehmuma wajaga buht kahdam pamatam un ta mums truhķst. Lihds šchim bija gadījumi, ka frakzija pašinoja, ka tahds un tahds lozeklis istahjas. To lemj un apstiprina Satwerfmes Sapulze, bet ne starprafziju birojs. Tahdā weidā mehš to newaram peenemt, jo tahdā weidā pats tas lehmums buhs bes kahjam un rokam. Šcho gadījumu waretu isschķirt weenfahrschi peenemot preeščlifikumu, ka tiktu peewehlets weens klah; ja uš to neeeetu, tad tomehr buhs jaluhds weens no neatkarigeem bessemneekem atteiktees, lai wīna weetā waretu nahkt weens no agrarās frakzijas. (Klihwē no weetas: „No sozialdemokrateem?“) Eš domaju, ka tikdauds moralistas šajuhtas no deputateem prasit waram.

Presidents J. Šķakste: Wahrds peeder Paulukam.

R. Pauluks (semneeku šaweeniba): Šche tika no Buščewiza kunga aishrahdits, ka muhsu prakse esot bijuši tahda, ka, ja weena frakzija pašino, ka kahds frakzijas lozeklis istahjas no komisijas, tad wīnam jaišstahjas un wīna weetā nahkt zits. Tas ir pareisi. Bet naw prakses kā rihkotees, ja weena frakzija šadalas diwās dalās. Tas jautajums jaišchķir waj nu šche tuhlin, waj nododot to apspreešt starprafziju komisijai. Man leekas, ka tas buhtu nododams starprafziju komisijai newis dehl isspreeščanas, bet dehl atšauksmes.

Presidents J. Šķakste: Gefneegts preeščlifikums šcho jautajumu nodot starprafziju birojam dehl atšauksmes. Eš liskhu to uš balsošchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho preeščlifikumu. Uzimredšot, majoritate. Tā tad šchis jautajums tiks nodots starprafziju birojam dehl atšauksmes.

Jr eenahzīs peeprasījums, kursor apstihmets par steidsamū. Es luhgšhu sekretaru nolāsit.

Sekretars R. Jwanows:

„Satwersmes Savulzes Presidenta kungam!

Augsti godats Presidenta kungs!

Luhšjam steidsošā fahrtā peeprašt apsardšibas ministra kungam sekosho:

1) Waj apsardšibas ministra kungam ir šinams, ka nupat mobilisete Latgales aprinkos un eesauktee kara deenestā triju dšimšchanas gadu jaunee zilweki uš kara nodalam nemas neteef suhtiti, bet wiršneeku pawadibā weenfahrtē teef transporteti uš mescheem un wezeem kara aprakumeem un isleetoti kā weenfahrtē gubstēkai spaidu darbos pee fokū greeschanas un malkas ziršchanas;

2) waj apsardšibas ministra kungam ir šinams, ka starp mineteem mobiliseteem, nostahditeem nepeelaischami šliktos pahrtikas, dšihwoku un darba apstahktos, fazelas nemeers, kursor fatru brihdi draud iswehrstees par atklatu dumpti?

Ja apsardšibas ministra kungam tas ir šinams, tad kahdus šokus wiņš ir špēhriš waj domā špert preefš nemeerā esosho wairaf tuhktoschu jaunu latgaleeschu apmeerinaschanas un tuhltējas wihu suhtischanas uš atteezigam kara špēhta nodalam, preefš furām tee ir mobiliseti?

Fr. Trašuns,

J. Kempš,

A. Rubins.

A. Welkme,

J. Sadwinšis,

J. Trašuns,

J. Lawrinowitschs,

B. Rotans,

A. Štangels,

J. Sigels,

B. Melnitows.

1920. g. 17. augustā.

Presidens J. Šchakste: Wišpirms ir isščēkrams jautajums par steidsamibu. Waj kahds no eefneedsejeem wehlas motiwet steidsamibu? Pirmais parafstijats — Fr. Trašuns.

Fr. Trašuns (Latgales kristigo semneeku šaweeniba): Es gribu buht šhini jautajumā loti ihšs. Šcho pašhu wafaru, nesen atpakal, tifa mobiliseti latgaleeschī. Latgaleeschī jau šen gaidija uš mobilisaziju; šchi bija pirmā mobilisazijas parahdiba Latgalē, kur šewas un behrnus neredseja raudot, jo wisi bij pahrlēezinati, ka wini eef karā šawai tautai un šawai dšimtenei par labu. Bet jaunee latgaleeschī, kas tifa eesaukti kara deenestā, netifa wiš suhtiti uš šaweem kara pulkeem, bet uš meschu, preefš malkas ziršchanas. Mehš, mani kungi, stahwam, kā leefas, lihds šchim uš wezās Kreewijas šifumu pamata un uš wezās Kreewijas paradumeem. Wezā Kreewijā, kā mehš šinam, karaspehā bija tahda fahrtiba, ka karawihrus isleetoja preefš darbeem, kahdi bij wajadsigi preefš pašcha karaspehka; dāschreis pat atwehleja nemt dalibu ari pee privateem darbeem, bet tas notifa tikai ar pašcha karēwija gribu un ar šinamū šawstārpeju norunu starp darba deweju un karēwi. Kad latgaleeschū karēwi tifa isleetoti fokū ziršchanas darbeem, tad tas uš mums darija tahdu eespaidu, ka ta nebija wiš karawihru mobilisazija, jo isleetoja latgaleeschū jauneklus newis kara deenestam, newis lai apmahzitu tos kara mahšlā, bet lai dabutu besmalkas strahdneekus pee mescha darbeem.

Mani kungi! Jr šinams, ka tahdus darbus zitadi newar šaukt kā par spaidu darbeem; tur isleeto parasti wangineekus — gubstēknuš, bet ka pee tahdeem darbeem tiktu isleetotas pašcha karaspehku nodalas, tas nekur naw redsets. Tamdehl šazehlās leels šaschutums ne tikai pee mobiliseteem jauneklēem, kuri brauzā uš meschu zirš malku, par to, ka neteef suhtiti uš pulkeem, bet uš meschu, kad wini naw wehl pat šasarmes redsejuschī, bet ari pee

mums wīseem. Pee ſcheem darbeem ir aiſſuhtiti ari Latgaleš inteliċenti un ari wini iſſaſas, ka tee gribot gan deenet ſawai tautai, bet negribot tiſt iſſe-
toti tā beſmaſſas ſtrahdneeki. Upſtahtli, kaħdoš wini noſtaħditi, naw pee-
laiſĉami un attaiſnojami. Pat gadijumoš, kur ſinamee uſnehmeji, tā ſaukttee
„podrjadſĉifti“, laſija wo Latgaleš burlaſuš ſtrahdneekuš, ari tee gaħdaja par
to, ka buhtu ſataiſiſtas barakaš — weetaš, kur ſtrahdneeki waretu atraſt
pajumti. Šhini gadijumā ari par to naw gaħdats. Tapeħz mehš atſinām
par wajadſigu eeſneegt interpelaſiju un luhdſam Satwerfmeš Sapulzi atſiht
to par ſteidſamu, luhdſam atſiht ſĉo paraħdibu par neſikumuġu.

Preſidentš J. Šĉaħſte: Eš liſĉu uš baſloſĉanu ſteidſamibu un
luhdſu paželteeš toš, kaš buhtu par ſĉi praſijuma ſteidſamibu. Uzimredſot,
wairafumš. Steidſamiba peenemta.

Teef atlahtaš debataš par leetaš kodolu. Waj pirmaiš paraſtitajš
wehletoš wahrdu? Juħš jau gan iſrunajatees ari par leetaš kodolu. Wahrđš
Rempam.

Fr. Rempš (Latgaleš lauſĉu partija): Zeenijamee deputatu funkci!
Kaš tagad noteef un notifa neſen Latgalē ar muħſu mobilizeem kara wiħ-
reem, waj, labaki ſaſot, mobilizeem jauneem ſtrahdneekeem, naw nemaš pee-
laiſĉamš. Šĉo waldiraš riħġumu, ſĉo waldiraš ſoli mehš waretu
noſaukt tiſai tā ſtrahdneeku eewahſĉanu ſem ſkaistaš firmāš. Rā noteef
mobilizaſija? Saſauz 8000 karawihruš, ſtatoteeš peħz ta, ziſ Latgalē eedſiħ-
wotaju, un tā dabū par welti ſtrahdneekuš maſkaš greeſĉanai. Taš, funkci,
notifa tai laiĉā, kaħ labiba, pateizoteeš ſauſai waſarai, bira aħrā, kaħ waſa-
raš bij plaujamaš, kaħ ſeenaš bij plaujamaš, kaħ wiſi darbi nahza weena
laiĉā; tai laiĉā paſĉi labakee ſpeħti, weenigee deħli, tiſa panemti karadee-
neſtā, waj, pareiſati, ſuhtiti pee ſpaidu darbeem Jeſabmeeſtā un zitur. To
mehš nekahdā ſinā newaram peelaiſt. Paſtaſimeeš uš ſĉo leetu ari no
otras puſeš. Ja mehš otrreiſ taiſiſim iħſtu mobilizaſiju — un taš war notift,
jo mehš dſiħwojam taħdoš laiĉoš, kaħ muħſu armija kaħ laiĉā war tiſt
mobilizeeta — ja mehš otrreiſ eeſauſim jaunoš latgaleeſĉuš, eš domaju, ka
latgaleeſĉi neeeš tapeħz, ka wini tagad ir ſtipri ſaſaitinati. Tad tee, war-
buht, paſĉi neeeš un agitēš, lai ari ziti neeetu, lai nenokluhtu tai pat zilpā
— pee ſpaidu darbeem. Kaš patš bijiš Latgalē mobilizaſijaš deenāš, taš
wareja redſet, ar kaħdu leelu ſajuħſmu, ar kaħdu gara pazilatibu jaunee zil-
weki gahja uš kara deeneſtu. Mahteš, braħli, mahſaš toš pawadija, daſĉš
ar aſaram, daſĉš ar dſeeſmam. Kaš redſeja ſĉo ſkaisto bildi, taš to wareja
ſaukt par iħſtu tautāš deħlu mobilizaſiju Latwijaš aiſſtaħweſĉanai. Bet kaš
nu notifa? Wiſi ſĉee jaunee zilweki tehwu un mahſĉu ažu preeſĉā tiſa
ſabahſti wagonoš un ar wirtneekeem preeſĉgalā aiſſuhtiti kur kuraiš: zitiš
uš Jeſabmeeſtu un taħlaſ, peelikti pee wcentaħrſĉeem darbeem, maſkaš zir-
ſĉanaš, greeſĉanaš u. t. t. Tagad mums peenahſ telegramāš, wiſadaš
ſuħdſibaš, gan no atſewiſĉkeem kareiwjeem, gan no grupam. Suħdſibu ir
wairaf, bet zilweki ir eebaiditi un newar briħwi rakſtit tapeħz, ka wehſtuleš
pa paſtu neleeſ laiſtaš un rakſitajeem teef peedraudetš. Raħš no deſer-
teereem war tiſt noſĉautš un taš pateeſi tā ir. Kaħ reiſ zilwekiš ir mobi-
liſetš, tad wiſĉ ſkaistaš par karawihru, bet newiš par darba rotāš waj
komandaš ſtrahdneeku. Raħš kareiwis, kaš negrib padoteeš kara diſziplina,
kaš runā pretim, teef noſĉautš. Tā tad zilweeem, kaš behġ no darba, ka
jau teizu, draud nahwe. Pee mobilizaſijaš notifuſi breeſmiga demoralizaſija.

Jaunee zilweši par to breesmigi usbudinati, wini stipri noskumušchi par to faktu, ka mobilisēti newiis preešch fuhtišchanas us fronti, bet preešch darba bataljoneem. Tagad waldibai buhtu jasper steidšigi šoli šcho darba grupu likwidēšanai, jo zitadi winā war fazeltees atklatiš dumpiš. Wini šaka: „Mehs ešam kareiwji, fuhteet muhs us fronti!“ Tur ir eesaukti 20 lihds 21 gadus wezi jaunekli un, kā mehš sinam, šarkanos laikos tika eesaukti pat 18 g. wezi jaunekli, kuri wiši labi apmahžiti un škaitas kā wezi karawihri. To wareja redset Rehšefnē pee mobilisazijas, kad wini pehz komandas tuhlin nostahjas rindā, peerahdidami, ka wineem ir pašihstama kara dišziplina. Kara-wihri jutās loti apwainoti un eš waru jums pašazit, ka, ja jums otrreis buhs Latgalē jaišwed mobilisazijb, tad, deesin, waj juhs to wareseet isdarit. Wina beigsees, warbuht, ar nepatihkamām šekam. Ja buhtu teitš atklatiš, ka mums wajadsigi strahdneeki, darba rotas, tad newajadsēja mobilisaziju iswest tik steidšigi un noslehpumaini, kā tas tika daritš. Ja šchi mobilisazija buhtu wajadsiga kara eestahdem, kuru peenahkums ir ruhpetees par muhsu walstis šaimneezifšām darišchanam, tad tas buhtu šaprotams; bet newar šapraft to, kapehz tagad mobilisē tikai jaunus zilwešus malkas ziršchanai. Kad lauku darbi buhtu padariti, tad waretu tos mobilisēt, jo malku war zirst ari septembri un oktobri, kad wehl naw pahraf aukstis. Pilsehtneeki war kahdu laiku ari isitit bes malkas. Ja mums isbirš labiba, tad mehš to nesalasiim, bet malku mehš waram šazirst katrā laikā un katrā brihdi.

Wehl eš gribetu peeminet, ka te dasčas šrakzijas issaka šewišchu neus-tizibu pret latgaleescheem. Mehš dširdejām pahrmētumus, ka latgaleeschi negribot dalitees wišās walstis gruhtibās. Balteeschi esot Latgali atbrihw-juschchi un tapehz latgaleescheem wajagot kluset. Šai momentā, kad balteeschi zihnijās ar Vermondtu, latgaleeschi neatteizās ne no kara, ne no darba. Šee šawahza partisanu pulku, lihds 7000 wihrus, kuri bes kahda pabalsta no wal-dibas puseš, bes neweenas waldibas šlinterš tureja wišu fronti. Šš domaju, ka latgaleeschi isdarija ne mafak kā trescho dalu no ta darba, kas winai pee-frita pehz geografiskā leeluma un eedšihwotaju škaita. Šeikt itkā latgaleeschi iswairitos no wišām gruhtibām, naw tairnigi. Šajos pulkos, kur latgaleeschi naw šchirti no latweescheem, wajadsetu isšinat, zil tur ir šawalneeku latga-leeschu kareiwju un ofižeeru. Mehš, par noschehlošchanu, dširdam, ka muhsu karawihri un ofižeeeri teek isšmeeti no latweescheem un šaukti par „išchanga-leescheem“, kuras warot dših darbā un kureem wajagot tikai kluset. Mobi-lisazija, kuru waldiba ir domajusi labos noluhkos, tikai paštr hpo domas, ka Latgale teek škaitita par tumschu semeš razeju un linu kulstitaju prowinci, kuras zilwešus warot list pee daraa.

Waldibas politiku mehš pabalstam ne tikai kara darbos, bet ari školu, apgaismošchanas un administrazijas darbos. Ja mehš atkautim walstij riš-kotees ar latgaleescheem tāpat, kā Kreewu zara waldiba bija riškojušees ar kalmikeem un kirgiseem, kuras 1914. un 1917. gadā mobilisēja ne preešch šaujas, bet preešch melneem darbeem, eš nesinu, waj tā tautas apweeno-šchanas darbs mums weilsees. Latgaleeschi šahw ar pilnu širdi par brihwu Latwiju un tapehz newajaga apwainot wiku šwehtakās juhtas. Man atleek tikai wehletees, lai waldiba wišdrijsakā laikā šawu kluhdu islabotu un eš gribetu dširdet, ka waldibai nebij šche launa nodoma. Šš domaju, ka šche naw waldibas, bet winas augstas un šemako eerednu sistemas waina, kuri

loti slitti informē waldibu par Latgales leetam. Es gribu dsirdet no waldibas atklatu atbildi par to.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Gailitim.

M. Gaitis (bespartejisko bessemneeku un massaimneeku grupa.): Tautas preekshtahwi! Es domaju, schini namā nebuhs diwu domu par to, ka sauzeeneem sem karogem ir swehrta nosihme walski. Mehš wīnu newaram neleetigi walfat, lai tas neatreebtos, kad tautai un walslij reis atkal teescham nahktu kahds nopeetns brihdīs. Kad schis sauzeens atklat Latwijā, tad katrā Latwijas sehtā sin, ka wīnsch wehsta karu, ka tehwijās dehli teef aizinati aissahwet walski, waj ari lai sagatawotos schim swehrtam peenahkumam. No schi prafijuma mehš redsam, ka schis sauzeens Latgales sehtās ir atkanejis zitos noluhkos. Par to, zil nopeetni ir motiwi, kuri speeduschi waldibu schahdu soli spert, mehš warefim spreest, kad waldiba buhs dewusi sawu paskaidrojumu. Sedodami sauzeenam sem karogem, Latgales dehli newareja buht zitā pahrlēezibā, kā ka wīnus aizina armijā mahzitees to, kas wīneem buhs nepeezeeschams tehwiu aissahwot nopeetnā stundā us kaujas laufa. Bet israhdas, ka wīni wihluschees: wīni teef subtititi un isleetoti zitam darbam, schini gadijumā malkas zirschanai. Es negribu pee schi malkas apgahdaschanas darba tuwal apstahtees, bet newaru noteikt, ka ari tad, ja schi malkas zirschana notiktu weenigi preeksch walski waja-dsibam, ari tad naw peelaiichams zelsch, kuru gahjusti waldiba. Mobilisef zilwetus malkas zirschanai naw apfardsibas, bet gan darba ministrijas usdewums. Weens eebildums man buhtu pee schi peeprafijuma un tas ir, ka peeprafijums nebuhs wehrstis pret to kabinetā lozekli, pret kuru wīnam waja-dsetu tift wehrstam. Es stipri schaubos par to, waj muhsu apfardsibas refors, isfludinadams mobilisaziju, teescham aizinaja pilsonus, lai isleetotu malkas zirschanai. Es domaju ka schis lehmums ir tizis taisits wehlat no waldibas. Lai leetu noskaidrotu wifā pilnibā, wjadstigs, lai atbildi dod wifas waldibas wahrdā. Lai tas notiktu, tad schim peeprafijuma n wajaga buht wehrstam pret ministru kabinetā galwu. Zeru tomehr, ka schoreis us peeprafijumu mums dos atbildi tas kabinetā lozeklis, kursch warēs to darit wifā pilnibā un wifā kabinetā wahrdā. Esnu tai pahrlēezibā, ka schis augstais nams peenems scho pahrgrosijumu tilpat weenprahctigi, kā peenehma wīna steidsamibu, jo peeprafijuma atraidischana neeenestu schai jautajumā to skaidribu un nenoteiktibu, kahda nepeezeeschama.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Zelmanam.

H. Zelmīnsch (semneeku saweeniba): Augsti godatee tautas weetneeki! Apfardsibas ministra kungs, bes schaubam, dos isfmesofschu atbildi usstahditā joutajumā.

Es gribetu aifrahdit no semneeku saweenibas puses, ka te, azimredstot, noteef koti leels pahrapatums un, es gribetu teikt, teef schauts ar leelgabaleem us swirbukeem. Yeeta grosas, fungi, ap to, ka latgaleeschi, kad notika Latgales atkwabinaschana, newareja peedalitees schai zihnā par neatkaribu weenfahrschi tapehz, ka wīni atradās aif frontes. Atkwabinaschana notika bes wīneem. Kad ta bija notifusti, wīni wif, kā te nupat tika aifrahdiis, israhdija wislabako gribu peedalitees Latwijas aissahweschana un robeschu aifargaschana. Ne weenu reisi ween muhsu frakzijai nahza sinams, ka latgaleeschi ir apbehdinati, ka neteef iswesta mobilisazija, ziteem wahrdeem, wīni israhdija pilnigu gatawibu us tehwijas aissahweschanu, pee furas mehš,

laimigakee, bijām jau peedalijufchees. Bet liktenis Latvijai bija labwehligs : karšč wareja us beigam un radās jau doma, par armijas demobilisaziju. Rā wareja buht runa par Latgales wispahreju mobilisaziju, par muhsu karaspehta pasiiprinascha-u, kad lihds ar meeru, kurfch tika noslehgts ar Wahziju, gandrihs galigā weidā, bija paredsams noslehggt meeru ari ar Kreemiju ? Lai ispilditu latgaleeschu wehleschanos, tika isdarita neleela mnbilisazija. Schee kareiwji, furi tagad eefaukti, bes schaubam, ir domati tā kareiwji, un winu apmahzischana notiks ja ne schodeen, tad riht, bet tai paschā laikā, kad kareiwji jalaisch mahjā, pastahw kahda leela wajadsiba ne tikai ziwil-resoreem, ne tikai paschwaldibas eestahdem, bet ari paschaj armijai un apfardsibas ministrijai. Schi wajadsiba ir ta, ka mums preefsch garnisona ir wajadsigas 25.000 kubikas malkas. Primatā inziatiwe nestrachdā, wisa fainneezistā dsihwe un rihziba ir fabrukufi, fewischki no leelineeku laika. Ramehr wifas tās saorganiseesees, peenahks seema, bet mums naw kurinamā materiala. Malkas naw ne tikai pilsehtam un priwateem eedsihwotajeem, bet pat apfardsibas ministrijai preefsch garnisoneem. Tadehl ir loti dabiski, ka mobilise kareiwjus, furi paschlais robeschu apfardsibai naw wajadsigi un leef winus pee darba. Tahdas darba rotas ir ari bijufchas freewu laikā, furas weenmehr tika isleetotas pee zeetofschnu zelschanas un ziteem darbeem; simteem rotas tika isleetatas tā strahdneeki. Schi rihziba, malkas apgahda-schana, tagad teef iswesta no apfardsibas ministrijas. Pret to newar eebil-dumu buht un tadehl newar fazit, ka mobilisettee kareiwji buhtu peelikti pee spaidu darbeem. Rungi, tas tā naw. Wini fanem pilnu kareiwju algu un usturu; pee tam, eewehrojot to, ka darbs ir gruhtaks, wineem dota isdewiba eeguht blafus pelnu un nopelnit wehl otru algu. Japeebilsi, ka darbs ir fatra karawihra peenahkums un schoreis tas teef atalgots peenahzigā mehrā.

Kas atteezas us to, ka tas rada fashchutumu mobilisetos kareiwjos, tad es nesaprotu, par kahdu fajuhsnu war buht runa? Es saprotu latgaleeschu fajuhsnu peedalitees kaujās; bet ja kauju wairs naw, waj war prasit no waldibas, lai wina tās farihfotu. Es gribetu pastrihpot to, ka semneeku faweeniba domā, weenmehr ir domajusi un us preefschu domās, ka wisi pilsoni ir weenadi, ka naw starpibas starp kurfsemneeku, widsemneeku un latgaleeti. Tadehl naw nekahdas teesibas schini weetā teitt, ka latgaleeschi ir likti pee prasteem darbeem. Muhsu demokratistā Latwijā prastu darbu naw. Ja mehš ešam wisi weenadi, tad nekahdu priwilegiju preefsch latgaleescheem ari newar buht. Mehš ešam wisi weenadi un ispildisim peenahkumus, ko walsts mums leef.

Sche leeta tika apgaismota tikai no weenas puses. Es wehlejos aistradhit ari us leetas otro pusi, lai leetu pahrdomatu lihds tam laikam, kad apfardsibas ministrs us peeprassijumu dos sawu paskaidrojumum. Mans gala flehdseens ir, ka ar latgaleeschu mobilisaziju nekahda nelikumiba naw notikufi. Lihds ar malkas sagatawofchanas darbu beigam wini wisi nahks rotās, tiks apmahziti un beigās winus wifus atdos Latgalei tā kreetnus tehwijas fargus, furi, es zeru, nahks taifni Latgales garnisonos un aisstahwēs Latgales robeschas.

Presidentis J. Eschakste: Wahrds peeder Fr. Trafunam.

Fr. Trafunis (Latgales kristigo semneeku faweeniba): Mani kungi! Ka semneeku faweenibas preefschstahwis aisstahw latgaleeschu mobiliseschanu suhtischanaui us meschu malku zirst, to es saprotu; bet kad semkopibas ministrs

aifstahw latgaleefchu mobilifechanu tai laikā, kad wajaga nonemt maiši no tihromeem (Applauſi) — to eš nefaprotu. Eš pateizoš latgaleefchu wahrđā par godu, kaħdu mums parahdija, latgaleefchuš mobilifejot un fuhtot toš zirst malku, bet mehš to godu nepeenemam. Latgaleefchi gribeja tiſt mobilifeſeti, bet wini gribeja tiſt mobilifeſeti pirmajā laikā, kad mums bija karſch ar Kreewiju; wini gribeja aifstahwet tehwiju, gribeja karot ar leelineekeem. Latgaleefchi labprahtigi gaħja un faſtahdija ſawuš partifaņu pulzinuš un aifſtahweja ſawu robefchu. Man leetaš, ka mums rehfinuš newajadsetu ſaweſt, ka mums newajaga eeweſt ſchkiroſchanu ſtarp Latgali, Kurfemi un Widfemi. Waldibai wajaga noſtahteš uš ſtahwoſka, ka ir weena Latwija un weena latweefchu tauta. Semkopibaš miniſtra kuņģš teiza, ka latgaleefchi neeſot nehmuſchi dalibu pirmajā laikā pee robefchu aifſtahweſchanaš un par to wineem teef dotš taš godš eet uš meſchu un zirst malku. Eš pirmo reiſi redſu un dſirdu, ka karafpeħtu iſleeto preefch taħdeem darbeem. Ur karafpeħtu war darit ko griħ, ja ir kara ſtahwoſkiš un kareiwji war tiſt iſleetott katrai wajadſibai, bet ne zitoš gadijumoš. Ja, freemu laikā kareiwjeem teiza: „Ir leeš godš, ka juħš wareet buħt armijā, ka juħš wareet aifſtahwet tehwu ſemi, lai gan juħš eſeet paſchā ſematajā karawihru ſchkirā“. Par karawihru buħt ir leeš godš, bet mehš to karawihru godu, mani kuņģi, paſeminam. Taš jau naw karawihrš, ko mehš te redſam, taš ir weentahrfchš malkaš zirtejš. Eš nefaprotu, ka ſemkopibaš miniſtra kuņģš to wareja aifſtahwet. Eš ſaprotu, ka wajadſeja taiſt mobilifaſziju, ja buħtu bijiš waja- djiģš papildinat muħſu armijaš karafpeħtu daſaš, kurāš truhka karawihru. Eš ſaprotu to ari tad, ka teef taiſita mobilifaſzija, lai apmahzitu jaunoš karawihruš — ari taħdu mobilifaſziju eš ſaprotu. Eš ſaprotu to ari tad, ja armijai buħtu bijuſi wajadſiga malka un zitadi to nebuħtu bijiš eeſpeħjamš apgaħdat, ka weenu no taš nodalam fuħtit uš meſchu. Ta buħtu ſaprotama leeta, bet kara miniſtrijai wajadſeja rehfinateeš ar to, kaħdu eeſpaidu taš atſtaħš uš jauneefaulkteem karawihreem, kuruš wina fuħtija ne uš kara nodalam, bet no mahjam taiſni uš meſchu malku zirst. Mani kuņģi, mehš waram par ſcho leetu ſpreeſt, ka griham, bet zitu eeſpaidu no ſchī gadijuma newar iſneſt, ka tikai to, ka latgaleefchuš iſleeto preefch tam, lai fuħtiti toš uš meſchu malku zirst. Peenemt malkaš zirtejuš ſchāi laikā, kad janonem labiba no tihromeem, ir deeſgan gruħti. Taš maħſatu deeſgan leelu nauđu. Tapeħz bij gatawa kombinaſzija: Latgalē ir daudſ jaunu puifchu, Latgalē ir maſ ſemeš, tee jau agrā ſtrahdajuſchi par burlakeem, iſtaifa mobilifaſziju un ir ſtrahdneeki, par kureem newajaga neweenāš kapeiſaš maħſat. Wiſš teef iſdaritš ſem mobilifaſzijaš maħſaš. Mani kuņģi, ta ir wiſleelakā kluħda. Taħdi panehmeeni eeneš taiſni ſeparatiſmu, par kuru daſchreiſ gan teef runatš priwatāš ſarunāš, gan zitur. Ja mehš, latgaleefchi, paſtaħpam uš ſawām ihpatnibam, tad mehš aifſtahwam tikai ihpatnibaš. Bet te latgaleefchi teef noſtaħditi ka kaut kaš ſemataš: preefch armijaš wini naw labi, uš fronti fuħtit naw labi, latgaleefchi karapulku faſtahdiſchanaš naw wajadſigi, bet preefch malkaš zirſchanaš iſleetot — tur wini ir labi. Mani kuņģi, mehš waram ſpreeſt, ka griham, bet ſcho panehmeenu wajag aiſiħt ka leelu kluħdu, ka leelu maldiſchanoš no wal dibaš puſeš. Warbuħt, waretu aiſiħt, ka wal- diba ir gruħtoš ſinanſueloš apſtaħloš, ka wina meſle kauttaħdu iſeju no ſcheem apſtaħfleem, bet attaiſnot taħdu mobilifaſziju mehš newareſtm.

Preſidentš J. Tſchakſte: Wahrđš peeder Buſchewizam.

U. B u s c h e w i z s (sozialdemokratis): Augsti godatee Satwersmes Sapulzes lozekli! Man sche japeekriht Zelmina fungam par tehwu semes aistahweſchanu; wiſs weens, waj us fronteſ, waj ſtrahdä us lauka, waj fabrikä, waj pee kahda zita darba, ſtarpibaſ naw. Gefaultais tomehr ſargä ſawu tehwu ſemi. Sittahl mehſ ar Zelmina fungu eſam weenos uſſkatoſ. Eſ gribetu peemetinat, ka ari upuru ſinä darba armija pahſneeds tahl kara armiju. Bet tahlak domas ſchiraſ un ſche redſam gaiſchu leezibu, ka pat wiſlabako ideju ſapraſchanaſ truhtums war padarit par neeſpehjamu. Ideja weikt ſabeedriktus darbus un walſtiſtus darbus ar karawihru palihdſibu naw zehluſees pee mums tagad; ta ir zehluſees pagahjuſcho ſeemu, kad mums bij malkas truhtums, titlab eedſihwotajeem, ka ari us dſelſzeleem un walſtiſ eeſtahdēs. Tad tika pazeltſ jautajums, waj pee malkas ſagatawoſchanaſ newaretu iſleetot karawihruſ. Sika eeſneegtſ ſinams preekſchlikums nodi-
binat no armijas ſawalneeku darba rotas malkas ſagatawoſchanaſ. Utlihdſiba pa ſcho darbu bij paredſeta tahda pat, kahdu ſanehma brihwee ſtrahdneeki. Lai pamudinatu ſawalneeku peeteiſchanoſ, tika iſſolitiſ, ka wineem peh3 darba beigſchanaſ, t. i. agrä pwwafari tiſs dotſ atwalinajums, lai waretu peedaliteeſ pee lauku darbeem. Tahda bij toreis ideja. Toreiſeja atbilde bija: „Leezeet toſ funguſ pee ſeenas, gan tad malka buhſ!“.

Pagahjis titai puſgads un tagad waldiba pati lehrufeſs pee idejas realiſeſchanaſ. Bet ka wina to dara? Idara mobilizaziju peeſpeedu zelä tad, kad karſch eet jau us beigam. Kahdu eeſpaidu tam wajadſeja atſtaht uſ mobilifeteem, to wareja eeppreekſch paredſet. Utrfahrt, mobilifei teek paſchä leelakä darba laika. Raſ tad ir wairak no ſwara: waj taſ darbſ, kaſ teek weiktſ us lauka, waj ſchis otrſ, kaſ ari nepeezeeſchams titai wehlaſom laika? Dreeſchfahrt, ſtrahdneeki teek ſuhiiti pee darba beſ malkas. Zelmina fungſ gan ſinoja, ka wini ſanemot ſaldata atalgojumu. Ka taſ naw peeteekofchſ preekſch meſcha darbeem, to leezina taſ, ka wiſi ziti meſcha ſtrahdneeki dabu neſalihdſinami wairak. Ja mehſ organiſejam darba rotu ar tahdam algam, tad taſ iſſkatoſ, itka mehſ gribetu darit eeſpaidu uſ brihweem ſtrahdneekem, ar armijas palihdſibu noſitot teem algas. Taſ naw peelaiſchams. Man leekas, ka ſche pee wiſa ta war buht titai weena praſiba, demobilizazija. Nepeeteek ar peepraſijuma peenemſchanu ween. Eſ domaju, ka waldiba doſ atbildi tahdä garä, ka Zelmina fungſ to aiſtrahdija. Ar to nelas nebuſhſ panahſtiſ — nepeezeeſchami demobilifeet tuhlin wiſuſ eeſauktoſ, ne titai latgaleeſchus, bet, ta ka karſch ir beidſeſs, wiſu armiju.

Presidentſ J. T ſ c h a ſ t e: Wahrds peeder ſemkopiſas miniſtrim.

H. Z e l m i n ſ c h: Augsti godatee tautas weetneeki! Eſ gribetu eebiſt pret Drafuna funga runu, kurſch zehla pret mani ka pret ſemkopiſas miniſtri eerunas tapeh3, ka eſ aistahwot domu, ka mobilizazija bij peelaiſchama taiſni plaujas laika, kad wiſeem laukſaimneekem wajak buht uſ weetas.

Ja mehſ noſtahjameeſ uſ tahda pamata, tad jaſaka, ka ari Widſemes un Kurſemes laukſaimneeki lihdſ pehdejam, kaſ ween ir ſpehjiגי nest eero-
iſchus, ſtrahdas armija. (Kalmiſch no weetas: „See jau ir meſchä, ne armija!“). Naw tahdu laukſaimneeku, kuri waretu brihwi aptopt laukuſ. Semkopiſas miniſtrija dara wiſu, lai, kur zitadi newar iſtiſt, kareiwji titku no wirſpawehſneeka atwalinati preekſch lauku darbeem. Ta ka muſhu laudiſ wiſi jau atrodas fronte, tad ari latgaleeſchi newar pretendet, lai wini weenigee bauditu kahdas preekſchrozibaſ. Aiſſtahwedams weenadibu, eſ

nēwaru atsiht par dibinatu pahrmetumu semfopibas ministrim, ka wiasch aishahw mobilisaziju. Es negribu atkartot. Utbildi par mobilisaziju dos apfardsibas ministrs. Wajadsiba pehz kurinamā materiala ir loti leela: krahjumu mums naw nekahdu, bet walstij ir wajadsigas 200.000 kubifasis malfas. Schis prasijums no walsts weedofka ir tomehr augstaks un leelaks, nekā prasijums, lai Latgales semneeki paliktu us weetas un eewahktu raschu. Gewehrojot, fungi, to, ka latgaleeschu eesaukts loti mas, kas nēwar pamasinat laufstrahdneeku skaitu tik leelā mehrā, ka Latgales raschu nēwaretu nowahkti, pahrmetums semfopibas ministrim atriht, jo mehš peelihdsinam latgaleeschus wifas Latwijas semfopjeem.

Presidentis J. Šchafste: Wehrds peeder Behrsinam.

U. Behrsinšch (darba partija): Mani fungi! Se ir diwas parahdibas: pirmfahrt, leeta pati par šewi — tas ir leetas kodols un, otrfahrt, kahdā wirseend schis leetas teef westas. Es sahkschu no pehdejās parahdibas.

Pats pirmais runatajs eebilda, ka Latgales eerehdni nepareisi wedot leetu un paschi tagad sehdot Rigā. Tas ir nepareisš apgalwojums. Ja semneeku šaweenibas preekshtahwis, Zelmina fungs, nebuhtu šazijis, ka pirmais runatajs schaujot ar leelgebaleem us swirbukeem, tad man nebuhtu jaaisrahda, ka tee swirbuli šche ir nēweetā. No semneeku šaweenibas usstahjas tā preekshtahwis Zelmina fungs, kursch šawā otrā runā jau bija iswirsits par semfopibas ministri un, ja wiasch runās trescho reisi un atzerefees, ka wiasch no Latgales ir eewehlets, tad Zelmina fungs leetu nostahdis pareisi. (Jautriba sahlē).

Tagad nu runaschu par paschu kodolu. Man katrā sinā jaiffakas par to, ka Latgali mehgina nostahdit tahdā stahwokti, itkā wina wairak strahdatu, nekā Kurseme un Widseme. To, ko latgaleeschi dara Zefabmeesta meschos, to ari kursemneeki un widsemneeki darija Leepajas meschos; to darija tahdi paschi muhsu brahli un dehli, kas pee 17 un 20 gradeem fala strahdaja ar plifam rofam un kofa tupelēs. Mani fungi, ir zits jautajums, waj wjadsetu dehl schi darba iswest mobilisaziju. Zif man ir sinams, tad schi darba dehl mobilisazija naw isdarita. Ja šche mobiliseteē pehz tam ir peelikti pee darba, tad tas ir notizis neatleekamu walsts usdewumu dehl un tahds lehums ir nahzis pehz tam, kad mobilisazija bij isdarita. Se man pilnigi japeekriht Buschewiza kunga domam, ka labā leeta ir šamaitata un šamaitata aif sinama takta un šmaljuhtibas truhkuma. Šchos jaunos zilwekus, kuri bija mobiliseti armijai, bes kahdas tahlakas runas eedalija darba rotās. Ta ir nepeelaischama un nezeeschama parahdiba. Tā ar latgaleescheem rihkotees nedrihkt. Latgaleeschi bij šadalami pulkos tāpat kā ziti kareiwji un, ja darbs bija wajadsigs, tad wiseem kopā, latgaleescheem, widsemneeeem un kursemneeeem, tāpat kā widsemneeki un kursemneeki jau pagahjuschā gadā ir darijuschi, bija jaet pee neatleekama walsts darba, kur tas ari nebuhtu. Utsauftees us to; ka karsch ir beidsees, ir nēweetā. Latgaleescheem janes tas walsts darbs, kuru ziti ir nēfusch. Latgaleeschi tikai janostahda weenadās teesibās un apstahklos ar ziteem. Tapehz schi interpelazija peenemama, lai islihdsinatu nēweenadibu, kura, bes schaubam, ir eenesta atteezibā us latgaleescheem.

Presidentis J. Šchafste: Wahrds peeder Kalninam jun.

Br. Kalninšch (sozialdemokrats): Zeenijamee deputata fungi! Es te gribu taisit wispirms daschus faktifus pastaidrojums. Behrsina fungs

mineja, ka mobilizācija, kura tika wispirms isdarita tikai weenā Latgales apriņķī (V. Behrsinšch no weetas: „Trijos!“), tagad wifos trijos, ta naw isdarita semeš un mešchu darbeem, bet kahdam zitam noluhkam. Es gribu konstatet, ka kara leetu komisija apšardsibas ministra beedrs, pulkwedis Laiminšch, ofizieli paskaidroja, ka mobilizācija ir isdarita šchim noluhkam. To pašchu apstiprināja ari zitu reforu preekščstahwi. Kara leetu komisija daschaš deenas atpakaļ bija kahda sehde, kur scho jautajumu pahrspreeda un tur wispahrs jautajums nostahjās deesgan dihwainā ainā. Geraduschees preekščstahwi no semkopibas, no darba un no apšardsibas ministrijam noskaidroja, ka apšardsibas ministrija ir scho mobilizāciju isdarijusi šasinotees ar zitam atteezigām ministrijam, bet weenu leetu neisdwās noskaidrot, waj ministra kabinets to ir lehmis waj naw. Tas ir masaks jautajums, bet ir tomehr no swara winu finat. Turpretim apšardsibas ministrijas preekščstahwis to nemahzeja pateikt.

Par jautajumu, waj darba ministrija ari ir šchini jautajumā ko domajusi, jo rahdas, ka ta ir ta eestahde, kurai wispirms wajaga ruhpetees par sinameem darbeem, isskaidrojas, ka darba ministrija to naw darijusi un zitu reforu preekščstahwi paskaidroja, ka wineem neesot pakauschanās, ka wina to isdarisshot. Ji ihpaschi to usswera apšardsibas ministrijas preekščstahwis. Atkizis tikai kertees pee mobilizācijas, jo zitu lihdselku neesot bijis. Ta ir leetas faktiskā puse.

Ras attezas us leetu pehz buhtibas un ka debates sche tika westas, tad man jakonstatē, ka, bes schaubam, ir pilnigi pamatoti latgaleeschu eebildumi, it ihpaschi Kempa kunga eebildumi, ka eespaids latgaleeschu masās ir pilnigi nezeeschams, jo wini teef mobiliseti tad, kad karsch beidsas. Kad wisi jau domā par demobilizāciju, tad kēras pee mobilizācijas un wina neteef iswesta noluhkeem, kahdeem winai wajadsetu tikt iswestai. Bes schaubam, ka mans frakcijas beedrs Buschewizs pareisi aisrahdija, schis darbs ir weenlihdsigi nepezeeschams un swehts, ka tas darbs, kas teef iszihnits us frontes. Leeta grosas sche ap to, ka mobilisete karewji nepastrahdā scho darbu: latgaleeschi nedara scho šabeedristo darbu, wini atrodas tahdā stahwokli, ka nesin, kas teem jadara un prasa: „Preekšč ka mehš esam mobiliseti?“ Mums ir pilnigi noteiktas sinas, ka ar pašcheem karewjeem apejotees ne ka ar karewjeem, ne ka ar zilwekeem. Zaur to šaschutumš teef wehl wairak pawairots un tas ari war buht weens no eemesleem preekšč schis interpelācijas. Wifu kopā šanemot, man rahdas, ka interpelācija ir pamatota, ka to schai augstai šapulzei wajadsetu atbalstit. Mums japrasa no waldibas puses paskaidrojumi us wiseem scheem jautajumeem, jo tee aisker wehl zitas leetas, kuras nestahw kahrtibā muhsu waldibas reforos.

Presidents J. Šchakste: Runataju šarakstis ismeltš. Wahrds darba ministrim

Darba ministrs Fr. Solinšch: Par noscheloschanu man jakonstatē, ka neweetā teef minets darba ministrijas wahrds un wehl wairak tapehz neweetā, ka tas teef minets no strahdneezibas preekščstahwu puses. Weenai ministrijai wajadšiga malka — ta jagahdā darba ministrijai. Otrai wajadšigs kas zits un tas atkal ir jagahdā darba ministrijai. Darba ministrija ir darbu regulētāja un loti schehl, ka schi augstā šapulze par tās usdewumeem wehl naw škaidribā. Darba ministrija šanehma usajzinajumu eerastees us komisijas sehdi un wina nebija škaidribā, kahda winai waretu buht dala ar malkas

šagatawofšanū. Šho strahdneeku partijas liders ar drofmi konstateja, ka darba ministrija gulot. Šehel, ka tas bija jadsird no Ralnina kunga. Tas naw darba ministrijas peenahkums un darba ministrija nekad nenodarbofes ar strahdneeku eksploatazija, jo katrs darbs ir strahdneeku eksploatazija. Darba ministrijas ufdewums ir strahdneekus aistahwet, Tadehl jakonstatē, ka, ja pat strahdneeku preekštahwis nesin, kahdi ufdewumi ir darba ministrijai, tad waretu peedot, ka weens otrs deputats no labās puses ir nefkaidribā par darba ministrijas ufdewumeem.

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Kempam.

Jr. Kempš (Latgales lauschu partija): Zeenitee fungi! Tifa isskaidrots, ka mobilisazija tifa iswesta, lai eesauktu karawihrus, bet tā kā meers ir noslehgtis, tad tos ifleeto par strahdneekeem. Weentahršchi wajadsetu tos wisus demobilisēt atlaist mahjās. Ja strahdneeki ir wajadšigi, tad wiseem ir sinams, ka Latwijā tahdu netruhkst. Latgalē ir strahdneeku deesgan, wini brauz uš Baltiju darbā, bet beigu beigās behg atpakal tapehž, ka ar wineem nezeenigi apeetas. Balteescheem maksā rubli, bet latgaleetim titai pušrubli. Tas teef darits ari Rehseknē, kur teef buhweta karantina un nodarbinati ari latgaleeschi. Tadehl latgaleeschi nebrauz uš šchejeeni strahdat. Jr ari tainniba, ko šazija Ralninsch jun. par latgaleeschu strahdneekeem Baltija. Jr šuhdsibas ne titai no kara wihreem, kuri mobiliseti, bet ari no strahdneekeem, kas labprahrtigi brauz uš darbeem. Wini nebij apgahdati ne ar pahrtiku, ne ar dšihwofli, ne ar zitām leetam un apgahjās ar wineem sliktati, nekā ar guhstefneem. Tadehl ari tee behg un šchejeenes. Tā ka šchi mobilisazija ir waldbibas kluhda, tad es zeru, ka waldbiba to ari islabas.

Presidents J. Šchafste: Runataju šaraksis ir isfmelts. Es liskhu uš balsofšchanu peeprašijuma peenemschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par peeprašijuma peenemschanu. Luhgtu pazeltees tos, kas ir pret interpelazijas peenemschanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas buhtu atturejufšchees no balsofšchanas. Uzimredšot mafakums. Tā tad interpelazija peenemta un tiks wirsita parastā kahrtibā.

Nahšofšchais deenas kahrtibas punktis ir: „Rugu tonnasčas un lotšchu nodoklis Latwijas ostās“. Referents Jwanowš.

Referents R. Jwanowš. Likumu un rihkojumu krahjumos №№ 6 un 8 isfludinatais pagaidu kugu nodoklis Latwijas ostās ir pahraf semš, lai segtu isdewumus, kahdi walstij faktiski zelas. Bes tam wini nebij ari tif pilnigi isstrahdati, kā tam wajadsetu buht. Salihdsinaschanas dehl waretu peewest kuga tonnasčas nodokli zitās walstis. Salihdsinot šho nodokli ar nodokli muhsu kaiminu walstis un ari zitās ahrwalstis, israhdas, ka tas ir ahrfahrtigi semš. Winsch istaiša, kā pagaidam nemtš, tifa 20 kapeikas no tonnas, un šche preekščā liktā, no atteezīgā resora isstrahdatā projekta istaiša, apmehram, weenu trescho dalu lihds pusei no teem kugu tonnasčas nodokleem, kuri teef nemti Skandinawijas walstu un zitās Baltijas juhras ostās, un apmehram weenu zeturdalu no nodokla, kas teef nemts Anglijas ostās. Prinzipielu eebildumu finansu un budščeta komisijsā pret šchi nodokla wajadstbu nebija. Finansu un budščeta komisijsa, eewehrojot leelo starpibu, kura pastahw starp kugu nodokli muhsu Latwijas ostās un muhsu kaiminu ostās, ir turejufi par šawu ufdewumu dauds maf šho nodokli famehru šassanot. Tee ir weenigee pahrgrosijumi, kuruš finansu un budščeta komisijsa, šasinā ar atteezigo resoru, eewetoja šchini likumprojektā. Finansu un budščeta komisijsa atteezigo

nodokļu normu ir paaugstinājuši. Tonnasčas nodokli wina ir dubultojuši, lotšchu nodokli ir paaugstinājuši par 50%, lai tas taħdā weidā buhtu pee-mehrots Somijas un Igaunijas ostās pastahwofcheem lotšchu nodoŭkeem. De japeesihmē, ka lotšchu instituts, kas pastahweja agraf Latwijā tā patstah-wigš instituts, pehdejā laikā, kad muhšu ostās fugu apgrošiba bija ahrfahrtīgi masa, tā patstahwigš instituts wairš pastahwet newareja un tagad ir pahrnemts tā ostas waldeš fastahwdala. Tahlaŭ ari lotšchu nodoŭkš ir paaug-stinats par 50%. Surpretim fugu pahrweetoschanas nodoŭli ostas rajonā komiŭija atsina par eespehjamu atstahst tahdu, tahds winsch bija paredsets walddibas projektā. Wiŭi ŭhee komiŭijas pahrgrošijumi, kuri, tā jau eš mi-neju, groma tikat ŭho nodoŭku normu, paaugstinot wina weenā weetā par 100%, otrā par 50%, ir atteezigā likumā eewesti, panti pahrlaboti ŭaŭšanā ar ŭheem pahrgrošijumeem un Satwerŭmes Sapulzes lozekteem redsami. Finanšu un budŭŭeta komiŭijas wahrdā eš leeku Satwerŭmes Sapulzei preeŭŭhā ŭho likumu peenemt steidsamibas kahtā, jo ar katru nowilzinatu deenu walstij zelas ahrfahrtīgi ŭaudejumi tapehž, ka tagad nemtee ostas nodoŭli ir ahrfahrtīgi semi.

Prezidents J. Tŭŭhastte: Eš liŭŭchu steidsamibu uŭ nobalŭsoŭchanu un luhgtu pazeltees toš, kas buhtu pret steidsamibu. Naw. Kas atturas no balŭsoŭchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad steidsamiba weenbalŭŭigi peenemta.

Deek atlahtas wiŭpahrejas debates. Pee wahrda neweens nepee-teizas. Eš liŭŭchu uŭ balŭsoŭchanu pahreju uŭ pantu laŭŭŭchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uŭ pantu laŭŭŭchanu. Naw. Kas atturas no balŭsoŭchanas. Naw. Tā tad pahreja uŭ pantu laŭŭŭchanu weenbalŭŭigi peenemta.

Waj ŭapulze wehletos, ka panti tiftu nolafiti? (ŭauzeens no weetas: „Naw wajadŭŭigš!“).

Wirŭkrastš un eewads:

(Fugu tonnasčas un lotšchu nodoŭli Latwijas ostās.

Uzefot likumu un rihtojumu kraħjumā Nr. Nr. 6 un 8 no pagahjuŭhā gada 9. un 10. augusta ŭem Nr. Nr. 93 un 118 iŭsludinatos pagaidu fugu un ostu nodoŭkus, fugu tonnasčas un lotšchu nodoŭli nemami ŭekohā apmehrā par netto registertonnau;)

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Tonnasčas nodoŭli nem no fugeem:

a) ar lahdiau ahrŭemju brauzeenos ahrpus, Baltijas juhras, peenahfot un iŭejot 360 kap., kopā	720 kap.
b) ar lahdiau ahrŭemju brauzeenos Baltijas juhrā 240 kap., kopā	480 „
c) Latwijas fugi fabotashčas brauzeenos, pahri par 20 netto registertonnau 120 kap., kopā	240 „
d) Latwijas fugi fabotashčas brauzeenos, masafi par 20 netto registertonnau, no fuga tonnaschnodoŭka atŭwabinati;	
e) fugi ar balastu maksā $\frac{3}{4}$ no augschejā nodoŭka.	

Peesihme. Par fugi ar balastu atŭŭŭstams tahds, fura eenemtais waj iŭdotais lahdiau tonnu waj kubikwehdu daudsums nesafneedš $\frac{1}{20}$ no fuga netto registertonnasčas (40 kubikwehdu — 1 lahdiau tonnai).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Par fabotashchu uŭŭkatama fugu ŭatŭŭme gar Latwijas kraŭteem no Palangas ihdš Uinascheem).

Cebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Ja fugis weenā brauzeenā ar to pašču lahdinu peetur wairafās Latvijas ostās, tad pilns fuga nodoklis maksājams tikai reisi, proti, pirmajā no ostām).

Cebildumu naw? Peenemts. 4. pants.

(Rugi, kuri Latvijas ostās eenahf eenemt furinamo materialu, prowiantu waj uhdeni un neišbara prešču eelahdeschanas un išlahdeschanas operazijas, maksā tikai $\frac{1}{6}$ no augščā minetā nodokļa).

Cebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

(Lotšču nodokli nem no eenahfuschēm un išejšuchēm kugeem par netto register-tonnu šefoščā fahrtibā:

a) Rigā: no juhras lihds Bolderajai eenahfot tā ari išejot	150 kap.
" " " Rigai	225 "
b) Wentšpili: no juhras lihds preeščoštai	90 "
" " " tiltam	150 "
" " " wiršpus tiltam	225 "
c) Leepajā: no juhras lihds preeščoštai	150 "
" " " tilteem	180 "
" " " fara ostai un augščpus tilteem	225 ")

Cebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

(Minimuma lotšču nodoklis ir: lihds Bolderajai 150 rub., lihds Rigai 225 rub., lihds preeščoštam Leepajā un Wentšpili 150 rub., lihds ostam augščpus tilteem 180 rub., augščpus tilteem un Leepajās fara ostai 225 rub.).

Cebildumu naw? Peenemts. 7. pants.

(Par fuga pahrweetoščanu jamafšā ostā katru reisi:

lihds 500 netto registertonnam	50 rub.
no 501 lihds 800 netto registertonnam	75 "
no 801 un wairaf netto registertonnam	100 "

Par pahrweetoščanu no Rigas eksportošas uš Jaun- un Wezmihlgrahwi un Bolderaju pee ostas dambja, tā ari Leepajā no tirdšneezibas ostās uš fara ostu waj otradi 20% wairaf).

Cebildumu naw? Peenemts. 8. pants.

(Lotšču leetoščana ir obligatoriška).

Cebildumu naw? Peenemts. 9. pants.

(No obligatoriškās lotšču leetoščanas atšwabinati peekraštes brauzeji, bureneeki un motorlaiwas, kuram par uhdens želu leetoščanu jamafšā tā šauzamais stoderu nodoklis — eeejot un išejot lihds 20 netto registertonnam kopā 15 rub.

Vahri par 20 netto registertonnam kopā 100 kap. par netto registertonnu).

Cebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

(Ja peekraštes brauzejs (burineeks, bugseertwaikonis waj motorlaiwa) brauz beš ahdina, tad stoderu nodoklis naw jamafšā).

Cebildumu naw? Peenemts.

Tagad es lišču uš nobalšoščanu šcho likumprojektu wišā wišumā un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchi likumprojekta peenemščanu. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi likumprojekta peenemščanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balšoščanas. Naw. Šchis likums weenbalšigi peenemts.

Nahloščais deenas fahrtibas punktš: „Bahku nodoklis Latvijas ostās“. Referents Jwanowš.

Referents R. Jwanowš: Latvijas walsti uguns bahku un juhras šihmju uštureščana išmaksā ap $4\frac{1}{2}$ milj. gadā. Bet šcho laifu prašbam peemehrota sistematiska krasu un fehllu apugunoščana un nosprausšana ar juhras šihmem išmaksatu gandrihs otrtik, jo buhtu jabuhwē wehl daudš uguns bahku, un t. t. Ja tā mehš šcho jautajumu nestahditu, tad išdewum

dubultotoš un walstij buhtu par ugunš bahku un juhras sijnju uftureschanu jamafsā lihds 9 miljoni rublu gadā.

Schim walstis isdewumam nestahw pretim paschlaif nefahdi eenahkumi. Bahku nodoklis pastahw wišās modernās walstis. Winsch nebija tīfai eewefts Kreewijā. Šhe newar eebilst pret šho nodokli, itfā winsch waretu atbaidit fugus no ostam. Rugus atbaida gan zela nedroščiba un eebraušchana nedroščās ostās. Šhi uhdens zelu nedroščinaschana un ostu lab-eerihziba praša no walstis leelus isdewumus un tapehž atteezigais refors naht ar preeščlikumu eewest fewišchu bahku nodokli Latwijas ostās, lai segtu šhos isdewumus. Behž paredsetā projekta, nemot wehrā normalo fugu kustibu, muhsu ostās, kahda bijuši pirms kara, eenahkumi no bahku nodokļa fneegtoš lihds 8.500.000 rublu. Pee tagadejās fugu kustibas šhe Latwijas ostās, kahda ir bijuši 1920. gada pirmajā pušē, bahku nodoklis eenestu tīf ap puš miljona rublu gadā. Salihdsinot ar muhsu kaiminu un zilām ahrwalstim, šhe preeščhā liktais nodoklis, kopā ar paaugstinato fugu tonnaschas nodokli, istaištu Latwijas ostās ap 7 rubli no netto registertonnas; turpretim mehš sinam, ka Anglijā fugu nodoklis istaiša 20 rublu no netto registertonnas un Skandinawijas walstis ap 15 rublu.

Gewehrojot to, finansu un budsčeta komisija tureja par šawu peenahkumu, prinzipā peefrihtot šhi nodokļa eeweschana, paaugstinat nodokļu normas, lai winas šafneegtu to augstumu, kahds ir zitās Baltijas juhras peefrasu walstis. Tapehž leeku preeščhā no waldibas usstahditās normas dubultot un atteezigi paaugstinat ari šodu par nepareisu sinu doščanu un iswairišchanos no nodokļu malfaschanas no weena tuhstoscha us desmit tuhstoschu rubleem. Tās ir weenigas pahrgrosibas, kuras pee šhi likumprojekta isdarijuši finansu un budsčeta komisija.

Romisijas wahrdā leeku preeščhā šho likumprojektu peenemt steidsamibas šahrtā.

Presidents J. Tšhakste: Es likšu us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad steidsamiba weenbalsigi peenemta.

Šeef atklahtas wišpahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es likšu us balsoschanu pahreju us pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret pahreju us pantu lasišchanu? Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas? Naw. Tā tad pahreja us pantu lasišchanu weenbalsigi peenemta.

Waj šapulze wehlas, ka winu nolasa? (Balsis: „Nē!“)

Wiršrafts:

(Bahku nodoklis Latwijas ostās).

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Rugi, Latwijas ostās eenahkot un isejot, maksā bahku nodokli. Nodoklis šamatšajams muiņas eestahdēs tahdā šahrtibā, kahda noteikta fugu tonnaschas nodokli maksajot).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Bahku nodoklis nemanis par katru netto registertonnu šefoschos apmehros:

a) no fugeem ahršemju brauzeenos, ar lahdiu eenahkot, par netto registertonnu 360 šap.

b) no fugeem ahršemju brauzeenos, ar lahdiu isejot, par netto registertonnu 360 šap.

c) no fugeem ahršemju brauzeenos, ar balastu $\frac{3}{4}$ no augšhā minētā nodokļa.

Pee sijnme. Ja fugis weenā brauzeenā ar to pašu lahdiu peetur wairafās

Latvijas ostās, tad bahtu nodoklis nemams tikai reisi — proti, pirmā no winām).

Cebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Bahtu nodokli apreķinot, par fugeem ar balastu ušķota tahduš, furu lahdinsch pehž ūmaguma waj eenemtas telpas majats par weenu diwdesmito datu no fuga pilnas lahdina ūpehjas, nessaitot kurinamo un zitus fuga materialus un nekahdā gadījumā wairaf par diwdesmit lahdina tonnam. Lahdina tonna — 1000 kilogramu (61 puds) smaga lahdina, 1,13 kubikmetru (40 kubikpehdu) weegla lahdina (3. p. 1. pf. peesihme 1. un 2.).

Peesihme. Ja nodoklis maksats par fugi ar balastu un winsch pehž tam tai pašchā brauzeenā eeeet zitā Latvijas ostā, fur unem tiddaus lahdina, ka to wairs newar ušťatit par balastu, tad pehdejā ostā nem nodokka starpibu libdž pilnam nodoklim).

Cebildumu naw? Peenemts. 4. pants.

(1. Ja kahds fugis ahrsēmju brauzeenos ūmaksajis weenā kalendara gadā pilnu bahtu nodokli atonas reises, t. i. 28 rub. 80 kap. par netto registertonnu, tad winsch atūwabinaams no tahlatas bahtu nodokka maksaschanas tai pašchā kalendara gadā.

2. Rapteinim waj fuga ihpaschneefam attauts ūmaksat uť reisi bahtu nodokli par 8 reisem, t. i. par weenu kalendara gadu. Ja fugis, kursch ūmaksajis scho nodokli par wifu gadu, eet bojā, tad uť ihpaschneefa luhgumu multas walde maksā atpaľaf bahtu nodokli par nenobraukto gada datu. Uť preeťschu ūmaksato gada nodokli atmaksā weenigi ūhini gadījumā.

3. Ja fugis ūmaksajis bahtas nodokli par brauzeenu ar balastu no weenas Latvijas ostas uť otru un ja winsch no pehdejās tai pašchā kalendara gadā iľbrauktu uť ahrsēmem, tad winam japeemaksā starpiba starp abu nodokku seelumu).

Cebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

(1. No fugeem, kuri brauz starp Latvijas ostam, t. i. fabotafchās brauzeenos, bahtas nodokli nem par katru netto registertonnu ĳefoschos apmehros:

- a) ar lahdinu eenahkot — 180 kap., ar lahdinu isejot — 180 kap. par netto registertonnu;
- b) ar balastu — 90 kap. par netto registertonnu;
- c) no juhras prahmjeem (leellawam), kuri neet ar pašcu ūpehkeem, ar lahdinu 180 kap. par netto registertonnu, ar balastu — no nodokka atūwabinati.

Peesihme 1. Ja frastbrauzejam mehra grahmatas naw, tad 2 tonnas smaga lahdina waj 80 kubikpehdu weegla lahdina rehķina libdžigu weenai netto registertonnai.

2. Ja weena tonna lahdina eenem wairaf nekā 40 kubikpehdu telpas, tad ta ušťatama kā weegls lahdinsch.

2. Ja iľbrauzamā weetā multas eestahdes naw, tad scho nodokli ūmaksā tuwakā ostā, kur tahda ir.

3. Bahtu nodokli nenem par brauzeeneem weenas ostas rajonā.

4. Ja nodoklis ūmaksats par fugi ar balastu un winsch pehž tam tai pašchā brauzeenā eeeet zitā Latvijas ostā un tur eenem tik daudž lahdina, ka winu wairs newar ušťatit kā fugi ar balastu, tad nodokka starpiba maksajama lahdina eenemamā weetā, bet ja tur multas eestahdes naw, tad pa zetam tuwakā multas eestahde).

Cebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

(Kugis, kursch uťtur ūtiksmi starp Latvijas ostam un weenā kalendara gadā ir maksajis nodokli pehž 5. p. a punkta desmit, c punkta peežas reises, t. i. 18 rub. rešp. 9 rub., tad winu atūwabina tant pašchā kalendara gadā no tahlatas nodokka maksaschanas (4. pants punktis 1. un 2)).

Cebildumu naw? Peenemts. 7. pants.

(Wispahrigi nodokli nemot jaeewehro ĳefoschi gadījumi:

a) No fugeem, kuri weenā brauzeenā papilda waj iľlahdē pa dafam to pašcu lahdinu wairafās Latvijas ostās, bahtu nodoklis nemams tikai reisi.

b) No bahtu nodokka atūwabinati:

1. Latvijas un ahrsēmju kara fugi, brauzot parastā kahrtā sem kara flagas, glahbščhanas, hidrografijas un tibelu lizeji fugi.

2. Jachtas, kuras peeder registretem Latvijas waj ahrsēmju jachtľubeem.

3. Latwijas fugi, kuri mafati par 20 brutto registertonnam, nekātotees uš to, waj wini brauz tīfai starp Latwijas ostam waj ari uš ahrjemem.

4. Kugi, kuri spēesti eeeet ostā glahbšchanās, awarijas, uštura, kurinamā waj brauzeena turpināšchanās ordera (pawehles) šanemschanās deht un nefahdas frakts operazijas neišdara.

Peesihme. Ja fugi išlahdē, lai to išlabotu waj ta bojamumus apstatiu un pehz tam lahdinu atkal tai pašā fugi eelahdē, tad tas naw ušstatams kā frakts operazija, pat tad nē, ja fugis awarijas deht nespehtu ušnemi wifu lahdinu.

c) No waldbibas peefrakteiti tirdšneezibas fugi naw atšwabunami no bahku nodokļa).

Cebildumu naw? Peenemts. 8. pants.

(Bahku nodoklis nemams pehz mehru grahmatas un aprehkinams weselās tonnās. Data atmetama, ja semata par p. š, štattama par pilnu — ja puše waj augstata).

Cebildumu naw? Peenemts. 9. pants.

(Ja fuga kapteinis bahku nodokli kahtīgi nesamaksā, wiņš šodams ar naudās šodu lihš 10.000 rub., un bahku nodoklis eemaksajams diwkahtīgi).

Cebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

(1. Bahku nodokļa kwihtem jabuht weenmehr uš fuga tai kalendara gadā, kura winas derigas, un tās uš atteezigas eestahdes peeprašsumu fatrā laifā usrahdamas.

2. Pahrlėezinatees par bahku nodokļa eemaksāšanu ir muitas eerehdau peenahkums, pee tam pehz eespehjas netrauzejot un nekawejoj fugi wina darbibā.

3. Ja pee tam išrahdas, ka fuga waditajs (kapteinis) šchos noteikumus naw išpildijs, tad par atrašto nefahrtibu uš weetas jāsajstahda protokols un jāeešneeds muitas waldei, kura nodod leetu teefai, lai wina to išmekletu un, peerahdot pahrfahpumu, no wainigā peedšhtu 9. p. mineto šoda naudu).

Cebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

(1. Ja fugis, pehz buhwes waj pahrbuhwes, pahrbrauz no buhwes weetas peefraštē uš zitu weetu deht išmehrišchanas, tad wiņš šai brauzeenā atšwabinams no bahku nodokļa. Šai gadījumā kapteinim waj ihpaššneekam jāišnem no weetejās walsts waj pašwaldbibas eestahdes apleeziba par brauzeena mehri un par to, ka pehz buhwes, pahrbuhwes waj išlabošchanas fugis naw bijis zitos brauzeenos. Šai apleeziba usrahdama muitas eestahdē lihš ar fuga išmehrišchanas rezultatu waj mehra grahmatu.

2. Ja kapteinis waj ihpaššneeks šcho noteikumu neišpilda, tad winam par šcho brauzeenu jamaksā šai likumā noteiktās bahku nodoklis).

Cebildumu naw? Peenemts. 12. pants.

(Kontrolē un norehkini par bahku nodokļa sumam noteek tahdā pašā kahtibā, kā par ziteem nodokļem, kuras muitas eestahdes nem no fugeem).

Cebildumu naw? Peenemts. 13. pants.

(Kagi, kuri pirms šcho noteikumu spēkā nahššchanas eenahkūši tahdā no Latwijas ostam, šai brauzeenā bahku nodokli eenahkot nemaksā).

Cebildumu naw? Peenemts.

Es lišchu uš balsošchanu šcho likumu wišā wišumā un luhgšchu pazeltees toš, kas ir par wina peenemschanu. Luhdsu peesehstees. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šai likuma peenemschanu? Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Tā tad šhis likums weenbalsīgi **peenemts.**

Mehs pahreešim uš nahšoško deenas kahtibas punktu: **Satwersmes Sapulzes amnestijas aktu. Referents Antons.**

Referents M. Antons: Augsti godatee Satwersmes Sapulzes lozeklu fungi! Dasčas deenas atpakaļ pagahja 6 gadi, kamehr kahās leelais pašaules karš un šakarā ar to muhšu latwju tautas dšihwē nahza weena pahrmaina pehz otras, nahza weens kara pošms pehz otra, weena wara pehz otras. Reišē ar šim pahrmainam, kuras no weenas pušes preešch latwju

tautas bij faistitas ar loti leelām zeeschanam, no otras pušes nobreda idealā, bet wehlaſ isweidojās realiseja par Latwijas walstis neatkaribu, par Latwijas walstis pastahweschanu. Pehz tam, apstahfleem tahlaſ mainotees, ſchis ideals top par ihstenibu, rodas Latwijas walstis, neatkariga, patstahwiga Latwija. Tauta ſoli pa ſolim eedama uſ preekſchu noſtiprinajaſ. Eš gribetu teikt, ka weena no wiſſwarigafajām epocham lihdsſchinejā Latwijas wehſturē ir Satwerfmes Sapulzes ſanahtſhana. Saſarā ar Satwerfmes Sapulzes ſanahtſchanu, zauri aſinainai juhrai, pa kuru bij jaſtaigā Latwijas tautai, iſſpraudās, iſlauſās baltā ſtrahwa. Šchis ir ſimbols, ſem kura tagad ſtahw, eet un ees zihnā ari uſ preekſchu muhſcha muhſchos Latwijas tauta. Taſ ir muhſu ſarfan=balt-ſarfanaiſ karogs. Wiſaſ partijāſ, wiſaſ liſteſ, kaſ representetaſ Satwerfmes Sapulzē, ir gahjuſchaſ wehleſchanāſ ſem ſchi ſarfan=balt-ſarfanā karoga. Naw neweenāſ grupāſ, neweenāſ partijāſ, kura Satwerfmes Sapulzes wehleſchanāſ buhtu guwuſi kaut kaħduſ nebuht panahlumuſ, kaſ neatſiht Latwiju, neatkarigu, patstahwigu Latwiju. Tagad, kur ſchi Latwija ir noſtiprinajuſeeſ, kur Latwija ir guwuſi wiſſtiprakos pamatuſ, kur tauta ir iſteikuſi ſawu dſilako ſapraſchanu wehleſchanāſ, peħdejo reſultatā ir peerahdijumuſ, ka Latwijāſ tauta, neſſkatoteeſ uſ walodu ſtarpibu, neſſtatoteeſ uſ tizibu ſtarpibu ir weenadāſ domāſ, ka ir tikai weena eeſpeħjamiba un ka laimi war neſt tautai tikai neatkariga, patstahwiga walstis. Tamdeħl Satwerfmes Sapulze, ſanahtdama, war konſtatet, ka ſchini ſinā tautā domu ſtarpibaſ naw un tamdeħl Satwerfmes Sapulzei ir jaatſkataſ atpaſal un jadod ſawſ ſpreedumuſ par teem, kaſ preteji tautāſ wairakumam, miſſigi leelam wairakumam ir pazehluſchi ſawu eerozi, ir pazehluſchi ſawu agitaziju, waj kaut kaħdu nebuht zitu lihdselli pret Latwijāſ tautu, pret Latwijāſ ſuwerenāſ tautāſ gribu. Tagad Latwijāſ tauta ka uſwaretaja war buht augſtiridiga un war teikt wiſeem, kaſ ir zihnijuſcheeſ pret Latwiju; wiſeem, kaſ ir pazehluſchi eerozi pret Latwiju; wiſeem, kaſ zehluſcheeſ no ſchejeeneſ un buħdami Latwijāſ pilſoni, eeſtahjuſcheeſ Latwijai naidigāſ armijāſ, — ka teem, uſwaru guwuſi, augſtiridigā tauta war dot apſchehluſchanu. Iſejot no ſchi weedokla amneſtijāſ komiſija domā, ka atteezibā uſ politiſteem pahrkahpumeem plaſchaſā noſihmē war tik dota wiſplachaka amneſtija.

Bet ſche eš gribu ſazit, ka tomehr nepeezeſchamſ iſnehmumuſ un taſ buhtu, ka mehſ waram amneſtet toſ, kuri ir aiſinuſchi muhſu uſwaru, kuri ir ſatreekti un kuri ir nolikuſchi eerozi. Tomehr jaſaka, ka wehl ir grupāſ, ka wehl ir ſtrahwaſ, kuraſ wehl negrib atſiht Latwijāſ tautu un wināſ uſwaru, un kuraſ wehl, warbuht, tura waj ſlepenibā grib turet eerozi rokā. Atteezibā uſ teem mumſ jaſaka, ka tee, kaſ wehl grib zihniteeſ pret Latwijāſ tautu — un wina ir maſ, maſaſ neſā wina paſchi domā — teem mehſ amneſtiju newaram dot. Tamdeħl ir daſchi iſnehmumi amneſtijāſ projektā atteezibā uſ pretlatwijāſ kuſtibu organiſetajeem, waditajeem. See teek no amneſtijāſ iſſleħgti.

Tahlaſ man jaiſrahda, ka ſaſarā ar tām paſchām pahrmainam, ſaſarā ar to paſchu karu, kuru mehſ pahrdſihwojām, daudſi likumibaſ un morales pamati, uſ kureem dibinaſ tautāſ kopdſihwe, pagrima, aiſgahja nowahrtā un ſaudeja ſawu ſtiprumu. Suda ſajehga par manu un tawu un tahlaſ suda pat ſinamā meħrā ſajehga par otra lihdsipilſona dſihwibaſ neaiſſtaramibu. Tahlaſkais periodſ jaſadala diwāſ dalāſ: lihds 1918. gada 18. nowembrim un peħz tam. Kreewu walstis autoritate bija galigi bankrotejuſi un jaſaka, ka

elementeem, kas noseedsās pret daschadeem likumu noteikumeem, bij masal fajehtas par walsi un wina neapšina ir isskaidrojama. Tadeht atteezibā uš noseegumeem lihds 1918. gada 18. nowembrim, amnestijas komisija atrada par eespehjamu eet wehl tahlaf un iswest amnestiju dauds plaschakā apmehrā. Jaaisrahda ari us otru eemeslu. Ja mehs gribetu skaiti zauri wifas leetas, kuras ir eefahstas, bet nepabeigtas kreewu laikā, tad wajadsetu muhsu teefam strahdat ar to paschu intensiwitati wismas weselu gadu. Tas ir preeksch muhsu teefam pahraf gruhts usdewums, kuru pee tagadejā fastahwa, deemschehl, naw eespehjamš weift. Tadeht amnestijas projektā ir paredsets, ka atteezibā uš noseegumeem, kas ir isdariti lihds 1918. gada 18. nowembrim, amnestija ir iswedama jo plaschos apmehros. Jiflehgti ir tikai smagee noseegumi, fewischki pret lihdsplikonu dsihwibu un weselibas smagu sabojaschanu un daschi ziti tikpat smagi. Kas atteezas us otru periodu, sahlot ar 1918. g. 18. nowembri lihds 1920. gada 1. maijam, t. i. lihds Satwersmes Sapulzes sanahstchanas deenai, tad ari sche amnestija ir paredseta tai sinā, ka par wiseem noseegumeem fods teef samasinats us pusi. Bes tam, kā es jau teizu, us ziteem un it fewischki politiskeem noseegumeem, amnestija teef iswesta pilnā apmehrā. Tas ir, ka teef dschsts fods par leetam, kas isteeatas, par tam, kas teef ismekletas, kas atrodas isteeaschanā. Tapat teef nodotas aismirstibai leetas, kas wehl naw atklahtas.

Atteezibā uš pahrafhpumeem un noseegumeem, kas isdariti no kareiwjeem, amnestijas komisija nahza pee flehdseena, ka muhsu armijai, kura tifa organiseta un kopota wifā steigā, truhka sinamā mehrā apmahziba, kura nepezeeschama katrai armijai. Schai sinā katrs kareiwis, buhdams pilnigi apsinigs Latwijas dehlš un pehz jawām domam buhdams wislabakais kareiwis, tomehr aif nesinaschanas waj nesapraschanas, waj ari aif gruchteem apstahleem, kahdos nahzās muhsu armijai darbotees, ir isdarijis, warbuht, newilschus waj gruhtā, smagā brihdi sinamus noseegumus, par kureem buhtu jadod pilniga amnestija. Tamdehl Satwersmes Sapulzes amnestijas komisija ir paredsejusi weselu wirtni kareiwisku pahrafhpumu un noseegumu, par kureem amnestija dota pilnā apmehrā. Kas atteezas us pahrejeem kareiwiskeem noseegumeem, tad par teem fods teef samasinats us pusi.

Pahrejot us amnestijas isweschanu, man jasaka, ka pehz wispahrejas prakses ta nodota atteezigām teefas eestahdem un profuraturai. Bet eewehrojot to, ka atteezibā uš dascheem panteem komisija atrada par eespehjamu amnestet sinamus pahrafhpumus un noseegumus tikai tai gadijumā, kur wini nodariti pee sinameem apstahleem, waj aif sinameem noluhkeem, komisija atrada par nepezeeschamu, ka tiftu nodibinata fewischka Satwersmes Sapulzes amnestijas komisija. Pee tās waretu greestees teefu eestahdes, ja buhtu nesklaidribas un ari apwainotee un noteefatee, zif tahlu wini atraftu amnestijas peemehroschanu par nepareisu, ar sinamām kuhdsibam. To amnestijas komisija ir paredsejusi tamdehl, ka teefa newar isschkirt schos daudšos gadijumus, waj wismas winai buhs gruhti isschkirt, waj atteezigā gadijumā bijuschi sinamee noluhki, kas likumā paredseti. Tikai ta eestahde, kas scho aktu fastahdijust, warēs un sindš labaf peemehrot katrā atfewischkā kontretā gadijumā amnestijas likuma normas. Uif scheem eemesleem lihdschinejā amnestijas komisija atrada par pareisu, ka tahda komisija tiftu nodibinata.

Wisbeidsot wehl jaaisrahda atteezibā uš pahrafhpumeem un us noseedsigeem darbeem, furi neswarigi un teef foditi tikai ar areftu waj naudas

šodu un atteezibā uš kareiwjeem ar atteezigeem šodeem, ka tee teef wišā apmehrā amnesteti.

Sanemot wišu šopā man jaasrahda, ka amnestijas projektam bij japaredš noseedšigi darbi, kaš notikušchi daschados laimetoš, kuroš bijušchi špehā daschadi likumi. Wišpirms, freewu laikā bij špehā 1885. gada šodu likumu grahmata, pehz tam wahzu okupazijas laikā 1903. gada šodu likumu grahmata un ta pati ari beigās, pehz Latwijas nodibinaschanas, šahlot ar 1918. gada 6. dezembri. Beš tam wehl atteezibā uš kareiwšifeem pahrfahpumeem bij špehā fara šodu likumu 22. grahmata. Tadehl jašafa, ka šchis darbs bij loti komplizets un aishema šamehrā loti garu laiku. Gewehrojot to, ari isstrahdatais amnestijas akts ir pehz sawa apjoma wišai prahws un sinamā mehrā, warbuht, gruhti pahrfatams. Bet man jaatšihst, ka amnestijas komisija un wiši eksperti kā no ziwilteesam, tā no fara teesam, kaš tifa pee- aizinati flahst, ir atsinušchi par eespehjamu peenemt weenigi šchahdu likum- projektu, jo to isstrahdajot zitadā, weenfahrschā weidā, tas issauktu dauds wairaf šchaubu un fareshgijumu.

Wiš wšifeem šcheem eemesleem amnestijas komisijas wahrdā es aisstahwu un usturu šcho amnestijas akta projektu. Tuwatus pašaidrojums pee katras nodalas un ari pee katra atšewišchka panta došchu, kad pahreesim pee at- teezigo nodalu un pantu lasišchanas. Komisijas wahrdā usturu šteidsamibu.

Presidents J. Šchakste: Preeščā likta šteidsamiba. Es likšchu to uš nobalšochanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šteidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balšochanas? Naw. Tā tad šteidsamiba weenbalšigi peenemta. Teef atflahtas wišpahrejas debates. Wahrds peeder Rainim.

Rainis (sozialdemokrats): Mani fungi! Man nahkas gruhti runat šchodeen pirmo reiši juhšu preeščā. Man buhtu bijis weeglakt runat, ja tas buhtu notizis agraf, tani laikā, kad juhs tikko bijāt šanahkušchi, kad juhs bijāt šajuhšminati par sawu šanahščchanu, kad ari tauta štatijās uš jums ar sinamu entusiasmumu. Tagad entusiasmus ir isdšifis un zif wina palizis pahri, wišch- usturams wehl tikai kā sinams šiltums un tas pats ar leelām puhlem. Šche preeščā liktais akts ir weens no teem lihdsškleem, ar kura palihdšibu juhs, ja ari neišsauktu entusiasmumu, tad wišmas usturetu sinamu atmosferu preešč- ta un preešč darbibas, kura muhšu tautu šaturetu šopā wairaf, nekā mehš to lihds šchim redšjam. Ir bijušchi notikumi muhšu dšihwē, kuri šakrahjušchees muhšu tautā pa teem gruhtajeem gadeem kā šahrni. Ir bijušchi launumi, kuri tagad, kad mehš šahjamees pee muhšu dšihwes jaunās ušbuhwes, buhtu janomehšch nost no zeta. Tauta pati, it šewišchki winas leelakā dala — darba tauta, ir isdarijusi leelu darbu, eekarojusi walšts neatkaribu, isdšenot muhšu muhšcha eenaidneeku. Pehz šchi leelā šajuhšmas darba eestahjas sinams atšlahbums, bet tagad preešč jaunusbuhwes mums wajaga wehl wairaf špehā, nekā preešč eenaidneeka padšihščchanas. Garigais darbs ir tas gruhtakais. Preešč šchi darba wajadšiga sinama škopibas šajuhta, sinams šiltums un te nu eestahjas tas akts, kuru mehš šchodeen pahrrunāsim. Wišch- grib islihdsinat netaišnibas, kaš bijušchas; grib nomešt nost wišus launumus; grib buht nepeemineschanas akts. Wezo greeku leelā gudriba politika — un es politiku nemu kulturelā šinā — bija ta, ka wini šchahdus aktus šauza par nepeemineschanu. Tagad winus parafšs šaukt par apšchehšochanu. Šchis- wahrds ir pilnigi nepareišs, jo beeschki ween apšchehšlotaji ir bijušchi wairaf

wainigi, nekâ tee, kas launos darbus darijuschi un labi buhtu, ja mehš n^e tif ween ar muti, bet ari ar firidi fauptu scho aktu par nepeemineschanu, lai buhtu spehjiigi sinamâ kopibâ radit jauno darbu — Latwijas jaunbuhwi. Muhfu preefšhâ stahw, warbuht, jau riht eesahkums leelafajam darbam, fahdu schi fapulze weiks — semes jautajuma atrifinafchana. Semes jautajums atrod wišâ muhfu tautâ leelu plaifu. Schi plaifa naw aišfedsama ne ar fahdu aktu, ne ar labeem wahrdeem, bet to gan war darit, fa pee schi jautajuma iſſchkirfchanas mehš nahkam ar weenibas juhtam. Pee weenibas juhtu uſturefchanas war buht no fwara schi nepeemineschanas akta peenemfchana. Schehl, fa winsch nahf tif wehlu. Muhfu darbs buhtu bijis dauds rafchigaks, ja winsch buhtu nahzis dauds agraf. Bet ir labi, fa winsch nahf kaut tagad. Schim nepeemineschanas aktam jabuht wiſplafchakam, lai leelakas mafas tiftu no wina eetwertas, lai paliktu mafaf nemeerâ. Ja mehš nemam scho aktu fâ winsch tagad stahw, ja winsch tiks, warbuht, wehl faſchaurinats, tad tas daris ne tif ween launu eespaidu uſ tautas mafam, bet war darit wairaf: war iſwehtstees newehlamâs parahdibâs. Jau tagad wiſur fauz pehz schi akta: ir ſinti un tuhkstofchi tâ faupto wainigo, kas gaida uſ amneſtiju. Zeeta neween wini, bet ari winu peederigee un to ſkaitis ir trihſſahrt leelaks. Tee zeeſch newainigi. Winu zeeſchanas atfauzas wiſâ muhfu politifkâ dſihwê, kura newar dabut nomeerinajumu. Tadehl buhtu labi, ja fapulze waretu peenemt scho aktu plafchakâ noſihmê un ja neifflehgtu no wina toš launumus, kuri ſkaitas politifki par pahraf leeleem, lai winus aiſmirſtu. Tapat newajag ſchauri ſtatitees uſ kareiwju ſchkiru, kureem muhfu dſihwê bijuſt tif leela loma un kuri, tâ apbrunota darba tauta, pehz muhfu walſtis nodibinafchanas ir bijuſchi pirmâ weetâ. Uſ wineem wajaga ſtatitees fâ uſ augſti zeenijameem wiſreem un fâ ar tahdeem apeetees. Bet mehš redſejâm, zif ihſti nezeenigi ar wineem apgahjâs. Lai atzeramees tikai pahrmahziſchanas, tâ fauzamâs mahzibas nodalas. Kareiwji ſem winas zeeta ne wiš reali ween, bet ari garigi. Genemeet kareiwjus wiſplafchakâ mehrâ ſhini amneſtijâ. Schahdi akti atfahrtojas wiſu walſtu dſihwê, bet ſewiſchki wajadſigi tee ir demokratifkâs walſtis jo tadehl, fa tautai tur ir wairaf walas dots winas gribai iſteiktees, un beeschi tautas griba war pahreet par to mehru, kurſch buhtu wehlams. Tadehl janomeerina un janolithſina wilni, kas pahraf augſtu gahſchas. Latwijas walſti fauz par demokratifſtu un darba tautas wehlefchanas ir, lai wina teefcham taptu par tahdu.

Kad mehš, trimdineeki, atgreesamees Latwijâ, mehš gribejam atraft brihwu Latwiju, mehš winu neatradam; bet tomehr neefam atmetuſchi zeribu, fa mehš winu uſbuhweſim. Pee semes jautajuma iſſchkirfchanas jums jabuht taiſniigeem; te jaſkatas, fa darba tauta tiftu apmeerinata. Schis taiſnibas juhtas juhs peerahdiſeet jau schi akta peenemfchanâ un to es waru jums eeteikt tadehl, fa es patš eſmu ſpezialifſtis wiſadu ſodu iſzeefchanâ. Es eſmu deefgan dauds laifa tehrejis un es domaju, peetiks ari man un es wehletos, fa ari ziteem nebuhtu jatop par tahdeem paſcheem ſpezialifſteem ſchai ſinâ fâ man. Tapehz es leeku jums pee firids scho amneſtiju peenemt wiſplafchakâ mehrâ, lai mehš waretu ſtahtees ar leelaku preefu pee leela jautajuma iſſchkirfchanas. (Applauſi).

Preſidents J. Tſchakſte: Runataju farakſtis iſfmelts. Es doſchu wahrdu referentam, ja winsch wehlas.

Referents M. Antons: Es atfakoš.

Presidentis J. Ščakste: Es lišķu tagad us balsošānu pahreju us pantu lasišānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasišānu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsošānas. Naw. Tā tad pahreja us pantu lasišānu peenemta. Waj sapulze wehlaš, ka teksts tiftu nolafits? (Saugeeni „Luhdsu!“). Luhgtu sekretara fungu nolafit.
Sekretars R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes amnestijas akts.

Lai atšihmetu wehsturiško Satwerfmes Sapulzes sanahšānas deenu, Satwerfmes Sapulze pasludina šefošču amnestijas aktu.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrats): Gewads škan, ka Satwerfmes Sapulze pasludina amnestijas aktu, lai atšihmetu wehsturiško Satwerfmes Sapulzes sanahšānas deenu. Šhis eewads tomehr, pehž sozialdemokratu frazijas domam, naw apmeerinoschš un aiš šefošcheem eemesleem. Amnestijas akts teef pasludinats, newis lai atšihmetu atšewišchju deenu, newis lai godinatu 1. maiju un, warbuht, atšihmetu us wiseem laikeem stundu, kad Satwerfmes Sapulze sanahšufi, bet gan amnestijas akts ir dodams, lai atšihmetu apstahli, ka Latwijā radees ihstais semes šaimneeks, šanahšufi Satwerfmes Sapulze. Šche naw no šwara deena, bet fakts, ka waltstij šaimneeks ir radees un lai šcho faktu atšihmetu, teef dota amnestija. Es eefneedsu preekščlitumu eewadu formulēt šefošchi:

„Lai atšihmetu wehsturiško Satwerfmes Sapulzes sanahšānu, Satwerfmes Sapulze pasludina šefošču amnestijas aktu.“

Presidentis J. Ščakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizās, es došchu wahrdu referentam.

Referents M. Antons: Romišijas wahrdā man jaišfakas pret šcho preekščlitumu, ka gan, ja ari wīnu peenemtu, akts ne ar šo netiftu grošits. Bet eewada wahrdi tifa no komišijas wišpušigi pahrrunati, pahrbalsoti un beigās šchi formula bij ta, par kuru weenbalsigi wiši, eekšaitot ari sozialdemokratu fraziju, weenojās. Tadehl es usturu formulu, kahda wina ir un iškafos pret preekščlitumu.

Presidentis J. Ščakste: Ir eenahzīs preekščlitums eewadu formulēt šefošchi:

„Lai atšihmetu wehsturiško Satwerfmes Sapulzes sanahšānu, Satwerfmes Sapulze pasludina šefošču amnestijas aktu.“

Referents iškafas pret šcho formulējumu. Es lišķu to us balsošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho formulējumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho formulējumu. Uzimredšot, wairakums. Formulējums a traidits. Tagad es lišķu us balsošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret komišijas eewadu un wiršakstu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošānas. Naw. Tā tad komišijas wiršaksts peenemts I. nodala, I. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atšwabinat no atbildības un šoda lihds ar ta šetam wišas personas, kas notešjatas par nošeedšigeem darbeem, kuri išdariti lihds. Latwijās pašahwības pasludinašānas deenai — 1918. gada 18. nowembrim.“

Presidentis J. Ščakste: Šebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Išbeigt un nodot aišmiršibai us wiseem laikeem wišas leetas, kuras atteežas us šchi akta pirmā pantā mineteem nošeedšigeem darbeem un naw atflahšas, atrodas iškakleschānā waj išteeschānā.“

Presidentis J. Tšh a k s t e: Gebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

Sekretars R. Jwanow s:

„Šhi akka pirmâ un otrâ pantâ mineto amnestiju neatteezinat:

a) uš nošeedšigeem darbeem, furi paredseti 1885. gada šodu likumu se-
fošhoš pantos:

362., 924., 1489., 1449., 1450., 1451. I. d., 1452., 1453., 1454., 1455. I. d., 1456.,
1458., 1459., 1484. I. d., 1490., 1491., 1523., 1524., 1160., 1629.—1635., 1667.—1880.,
1686., 1687., 1690., 1691., 1692.—1698. un 1903. g. šodu likumu sefošhoš pantos:
667., 454., 455., 453., 467., 522., 440., 441., 593., 590., 612., 613., 514., 443., 445.,
598., 279.;

b) uš nošeedšigeem darbeem, furi paredseti 1885. g. šodu likumu p. p.
1525., 1526., 1528., 1550. un 1903. g. šodu likumu 520., 408. un 523. pantos;

c) uš tām leetam, kuras war eerošinat weenigi uš zeetušo šuhdšibas
pamata un war isbeigt išlihdšinaschanas žefâ.

Pe e š i h m e: Amnestija atteezinama uš peršonam, kuras išdarijušas
1885. g. šodu likumu 1629.—1633. pantos, resp. 1903. g. šodu li-
kumu 589. un 590. pantos paredsetos nošeedšigos darbus, ja peš-
dejee išdariti aiš politiškeem motiweem un beš sawtiga noluhka un
ja šhiš peršonas naw agraf šoditas par mantfabrigeem nošee-
gumeem.“

Presidentis J. Tšh a k s t e: Wahrds referentam.

Referents M. Untons: Gpdatee kungi! Wišpirms man jaaiš-
rahda uš weenu drufas kluhdu: 6. rindinâ stahw „no 1667. lihds 1880.
pantam.“ Se buhtu jaleef „no 1667. lihds 1680.“ Šâ tad škaitlis „8“
japahr labo par „6“. Šad komišijas ušdewumâ man japasino, ka 3. pantâ
ir išlištis weens paragrafs un eš leeku preekšchâ pehž škaitla „613“ eeweetot
škaitli „513“. Šas smags nošee gumš pret tikumibu un komišija ari paredseja,
ka tas neteef amnestets.

Presidentis J. Tšh a k s t e: Pahrlabojumeem, kas nahš no komišijas
pušes, ir wairaf redakzionala nošihme. Waj buhtu kahdi eebildumi pret
šcheem pahrlabojumeem? Naw. Pe e n e m t s. Waj buhtu kahdi eebildumi
pret šcho pantu? Ja naw, tad peenemts. 4. pants.

Sekretars R. Jwanow s:

„Peršonas, kuras išdarijušas šhi akka treščâ panta b punktâ minetos
nošeedšigos darbus, atšwabinot no atbildibas un šoda ar ta šefam, ja zeetušchee
pasino teefai, ka wini peedod wainigam.“

Presidentis J. Tšh a k s t e: Gebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

Sekretars R. Jwanow s:

„Šeesu eestahdes iššludina „Waldbibas Wehštneš“ leetu šarakstu par šhi
akka treščâ panta c punktâ mineteem nošeedšigeem darbeem. Ja triju mehnešhu
laiķâ no šludinajuma eeweetofchanas deenas „Waldbibas Wehštneš“ priwat-
šuhdšetajs waj žiwilprašitajs neeesneegtu teefat luhgumu par šhi akka treščâ
panta c punktâ mineto leetu šurpinaschanu, šhiš leetas ušffatit par isbeigtâm,
atšwabinot wainigos no atbildibas un šoda lihds ar ta šefam.“

Presidentis J. Tšh a k s t e: Gebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

Secretars R. Jwanowš:

„II. daļa.

Atswabinat no atbildības un joda lihdš ar ta šekam wišas personas, kas noteiktas par pahršhpumeem, kuri isdariti laikā no 1918. g. 18. nowembra lihdš 1920. g. 1. maijam.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrats): 6. pants nosaka terminu, lihdš kuram amnestija atteezinama, t. i. nosaka terminu, lihdš kuram škaitami tee nosegumi, kuri tifa nodoti aismirstibai. Terminš noteikts 1. maijs. Tahda termina noteikšana runā pretim praksei, kura pastahw amnestijas leetās. Es waretu atsauftees uš amnestijam, kuras tifa isdotas zara laikā. Winās amnestija netika faisita ar sinamu deenu, bet wina tifa atteezinata uš wiseem noseegumeem, kuri isdariti lihdš amnestijas akta pasludinašanas deenai. Waretu peebilst, ka naw labi, ka sozialdemokrati atkauzas uš zara laika amnestijam. Uš to war atbildet, ka ari Kerenška amnestijas terminš naw atteezinats uš 1917. g. februari, kad sahlās Kreewija jauna dšihwe, bet Kerenška amnestija noteikts, ka teef aismirstas un nobeigtas leetas par noseegumeem, kas isdariti lihdš amnestijas akta isfludinašanas deenai. Man leefas, ka pee schis prakses buhs jaturas ari mums un terminš jafiksē uš to deenu, kad Satwerfmes Sapulze amnestijas aktu peenem. 1. maija terminam bija nošhime maija mehnesi, kad sozialdemokratu frazija eekneedsa šawu preekšlikumu par amnestiju, bet tagad ir pagahšuchi no ši laika jau 3^{1/2} mehneschi un tikai tagad Satwerfmes Sapulze war stahtees pee amnestijas akta peenemšanas. Lai pa datai ispirktu wainu, kas ir padarita pret apwainoteem, kuri bija speesti nosehdet wefelus trihs mehneschus ilgati zee-tumā, mehš efam speesti dot sinamu labumu pretim un amnestet tās personas, kas isdarijuschas noseegumus pehz 1. maija lihdš peenemšanas deenai. Mans preekšlikums ir:

„Strihpot 6. pantā wahrduš „1920. g. 1. maijam“ un winu weetā list: „amnestijas akta peenemšanas deenai Satwerfmes Sapulze“.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Goldmanim.

J. Goldmanis (semneeku faweeniba): Holzmana kungs aifrahdija, ka nekur naw bijis, ka nodotu amnestiju par sinameem noseegumeem, kas isdariti lihdš sinamai deenai. Bet nekur ari naw bijis, ka jau 3 mehneschus eepreekš sinamš, ka amnestija buhs, un par wišu 3 mehneschu laiku waretu isdarit uš gaidamās amnestijas rehkina wifadus noseedsigus darbus. Toreis, kad kreewu laikā tika isfludinata amnestija, Nikolajs neweenam eepreekš nefa nesludinaja, ka nu buhs amnestija, nekahdas amnestijas komišijas neezehla, bet peepeschi pasludinaja amnestiju. Lihds ar to bij apšhmetš laiks, lihdš kuram amnestija teef dota. Turpretim, kad pee mums, kur wišu laiku strahda amnestijas komišija, kad wiši sin, ka buhs amnestija, protama leeta, nebij leela rehkinaschanās, waj kahdu noseedsigu darbu darit waj nē. Un winu darija. Mehš sinam, zif daudš noseegumi pa šho laiku ir isdariti. Waj pateesi lai mehš amnestejam wišus tos, kas ar apšinu isdarijuschi noseedsigus darbus newis tajos laikos, kad wehl wareja schaubitees par Latwijas walsti, bet tagad, kur ir atnahzis ihstais semes šaimneeks, Satwerfmes Sapulze, kad neluhfojotees uš wišu to, kad winas teiktam wahrdam wiseem ir japa-dodas, tomehr wehl ir dariti darbi pretim Latwijas walstis interesem. Katrā sinā par noseegumu amnesteschanu, kuri isdariti pehz tam, kad Satwerfmes

Sapulze bij sanāksmē, kad pati tauta bija šurp sūtijusi sāvus preekščstahwjuš, newar buht ne runa. Amnestejami ir tee, kuri noseegushees lihds tam laikam, bet newis pehz tam, kad pasludinata neatkariga Latwijas walstis. Tad jau isnahks galu galā, ka tee leelakee gaiditaji un zihnitaji par neatkarigu Latwijas walsti ir taisni tee, kuri tagad isdarijuschi darbus, wehrstus pret Latwijas walsti. Ja jau reis Satwersmes Sapulze bij sanāksmē, tad, bes schaubam, bij sinams wiseem, ka tiks pasludinata neatkariga Latwijas walstis, jo naw neweenas partijas waj grupas, kas wehleja us Satwersmes Sapulzi preekščstahwjuš, kuri par sawu galweno mehrki nebuhtu usstahdijuschu Latwijas walsti. Ja tas tā ir, tad bij skaidri sinams, ka ja Satwersmes Sapulze sanāks, ta ari pasludinās neatkarigu Latwijas walsti. Tāpehz Holzmana kunga preekščlikums strihpot pirmo maiju naw peenemams. Ta deena, kad tauta afsūhtija sawus preekščstahwjuš, lai tee isteiz winas gribu, Satwersmes Sapulzes sanākschanas deena ir tas weenigi pareisais laiks, lihds kuras jaamnestē.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewizas (sozialdemokrats): Man Goldmana kungs jaapbehdina ar to, ka wina apgalwojums nepareis. Winaš naw peemehram sinajis par 300 gadu jubilejas amnestijas aktu, kursch wiseem sinams bija jau weselu gadu pirms wina issludinashanas. Winaš aishaukschanas us prezidenteem, ka itā buhtu, waj nebuhtu bijuschas, naw weetā? Es negribu atspehkt Goldmana kunga nepareisos motiwus, bet gribu aishadit us weenu motiwu, kursch jums Holzmana pahrlabojuma peenemšanu padarijis par nepeenemamu. Schis nowilzinaješ amnestijas akts naw tagad wairs weenigais projekts; mums ir tahds jau otrs parakstis, kuru Satwersmes Sapulzei gan teesibaš peenemt waj nepeenemt, bet kursch winai galu galā buhs japeenem, un tur terminsch ir noteikts us meera lihguma parakstishanas deenu — 11. augustu. Latwijas pilsoņem, kuri isdarijuschi noseegumus Kreewijas labā, juhs esiet speesti dot amnestiju, un to juhs esiet speesti darit ar 11. augustu. Pehz dascham nedelam, kad tiks meersratifizets, lihds ar to, ja tagad atstahsim 1. maija terminu, mums jaisdod jauns amnestijas akts, nostahdot to pretim schim amnestijas aktam, no 1. maija lihds 11. augustam. Cespaids buhs tahds, ka juhs par saweem pawalstneekeem nebuhsheet paschi lehmuschu, bet par wineem buhs gahdajusi Kreewijas padomju wal-diba. Es domaju, ka tamdehl buhtu peenemams mana frakzijas beedra Holzmana preekščlikums.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Goldmanim.

J. Goldmanis (semneeku saweeniba): Buschewiza kungs aishadija, itā meera lihgums liktu mums amnestet ne tik ween par darbeem, kas dariti par labu Kreewijai, bet ari par daschadeem ziteem noseegumeem, kas isdariti no Latwijas pawalstneekeem. Tas nebuht tā naw. Mehš sche amnestejam masos saglichus, turpretim meera lihgumā ir paredseta amnestija teem, kas preekšč Kreewijas kaut ko labu darijuschi. Ur sawu amnestijas aktu mehš amnestesim pat tos, kas preekšč Kreewijas nebuhs neko labu darijuschi. Mubhu amnestijas akts naw nebuht faistams ar meera lihgumu. Kad ratifizesim meera lihgumu, tad atgreesimees pee ta, kas ir amnestejami un kas naw. Lihds schai deenai amnestejami laudis, kureem naw nekahda sakara ar Kreewiju un tadehl Buschewiza kunga eebildums pilnigi atfriht.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Buschewizam.

U. Būfchewižs (sozialdemokrāts): Goldmana funga pirmais eebildums vilnigi atkriht un wina eeneštaiš otrs motiws ari atkriht, jo winsch tikpat nepamatots tā pirmais. Tā tad mums ir diwi zeli, pirmais—amnestet itin wišus un otrs amnestet kurā katrā atšewiščā gadījumā. Es gribetu redset to eestahdi, kura ušmentos no jauna ismeklet kuru katru atšewiščku gadījumu. Naw ari wajadšigs dibinat tahdu eestahdi, jo tam nebuhš nekahdas nosihmes: amnestiju dabus tā tā us lihguma pamata ja ne Latwijas, tad tā Kreewijas pawalstneeki. Es nerunaschu par to, kahdā neehrtā stahwolli mehš nonahšim, štatotees no walstiskā redšes stahwolka, kad mehš buhšim špeesti šawus pilsonus amnestet us Kreewijas padomju walddbās pawehli. Se jaatšihmē, ka runajot par politiskem noseegumeem, naw neweena panta wišā šodu likumā, sem kura juhs newaretu weenu waj otru politiskū noseedsneeku, kas rihkojees Kreewijai par labu, peewest. Tā tad juhs newareet neweenu pantu ismest, jo tee wiši jausskaita ari atteezibā us teem, kas ir rihkojuschees Kreewijas labā.

Prezidents J. Ščakste: Runataju šaraktis isfmelš. Es došču pehdejo wahrdu referentam.

Referents M. Untons: Godatee fungi! Wišpahrejo terminu lihds 1920. gada 1. maijam uštahdija sozialdemokratu frakcijas preeščstahwji. Jr jau nahzis preeščā Satwerfmes Sapulzei, kur sozialdemokrati šawā laikā eesneedsa šekofču preeščšlikumu:

„Deekam preeščā Satwerfmes Sapulzei isfludināt amnestiju wišam personam, kuras nemandas dalibu strahdneeku rewoluzionarā kustībā, isdarijusčas politiska rakstura noseegumus un pahrkahpumus lihds 1920. gada 1. maijam.“ (Troksnis pee sozialdemokrateem. Šauzeeni no weetam: „Kurā šehdē?“ Jr. Menders: „Tas ir wiltojumš!“). Mendera kungs, ešet tif laipni un nekwaitatees ar tahdeem wahrdeem; warbuht juhs ešet paradušči, ka jums pahrmet wiltojumus. Se par wiltojumū newar buht runa, jo winsch peeweenots pee Satwerfmes Sapulzes stenogramam. Notizis tas kahdā maija šehdē. (Šauzeens no sozialdemokrateem: „Maijā, bet ne augustā!“). Šahlak, kas šihmejas us šcho jautajumu, kahdā amnestijas komišijas šehdē, kur tas tika no jauna pahrrunats, tika likti preeščā trihs termini: 1. maijs, 27. maijs un amnestijas isfludināšanas waj amnestijas peenemschanas deena. Ras šihmejas us beidsamo, tad tas ari bij sozialdemokratu preeščšlikums. Komišijas wairakums usšwehra 1. maiju; bij wehl weens preeščšlikums — 27. maijs. Ras šihmejas us 27. maiju, tad šchis datums tika likts preeščā šakarā ar to, ka 27. maijā no Satwerfmes Sapulzes ir peenemts Latwijas šatwerfmes pagaidu noteikums. Šhee abi preeščšlikumi nedabuja wairakumu, bet wairakumu dabuja 1. maijs, kas ari projektā ir usnemts un aš šekofšeeem eemesleem. Wišplahšakā amnestija, katrā šinā, atteezas us teem noseegumeem, kas teek šaprasti sem termina „politiski noseegumi“. Uš šchi eemesla ir ahrkahrtigi leela starpiba, waj noseegums notizis lihds Satwerfmes Sapulzes šanahššanas deenai waj pehz tam, ja dauds, wareja šazit, ka lihds Satwerfmes Sapulzes šanahššanas deenai wineem nebij škaidra tautas griba, wineem nebij škaidrs, waj Latwija buhs pastahwiga walstis, waj federatiwās Kreewijas dala. Pehz 1. maija wišas šchis isrunas atkriht un atkriht tamdehl, ka ir ahrkahrtigi leela starpiba starp notišcho lihds Satwerfmes Sapulzes šanahššanai un pehz tam. Tamdehl naw eespehjams amnestiju weenlihdsigi peemehrot tā lihds 1. maijam, tā ari

pehz tam. Bes tam man jaafirahda, ka runats par amnestiju ir loti dauds. Es nenemos apgalwot, zif tas pareisi, bet no muhsu prokuraturas tika aifrahdits, ka Mastawas preekschpilsehta bijuschas runas, ka scho to wareschot wehl isdarit, jo drihs nahfeschot amnestija. Un ja ne wifs fods, tad tomehr kahda dala no ta tiffeschot mihsstinata. Bij zeribas un laudis tizeja us foda masinaschanu, bet tahdu tijibu mehš nedrihsstam pabalstit un newaram peenemt scho preekschlikumu. Ras sihmejas us Kreewijas meera lihgumu, man jafaka, ka daudsi ir jau amnesteti. Ir notikusi kihneeku apmaina un daschi komunisti ir isfuhiti us Kreewiju. Ja tas us meera lihguma pamata turpinasees, tad tas nepadaris scho no Satwersmes Sapulzes peenemto amnestijas aktu masafswarigu. Bes tam man jaafirahda, ka man ir sinots, ka pehz meera lihguma noteikumeem amnestejami wisi. So naw dauds. Leelaka dala no Kreewijas pabalstitajeem, komunisteem, ir jau apmainiti un nebuhtu nekahds leels notikumš, ja wehl kahdi 20 waj 50 komunisti tiktu us meera lihguma pamata atswabinati no foda un atlaisti us Kreewiju. Nis wiseem scheem eemesleem janorahda us to, ka amnestijas komisija pehz loti plascham un tablu ejoscham debatem weenojäs par terminu, kursch bija ka pirmais listš preekscham sozjaldemokratu frakzijas un atraidija to, kuru sozjaldemokratu frakzija tagad lita preekscha. Tadehl es issakos pret preekschlikumu, kuru eefneedsa Holzmana kungs, un usturu amnestijas komisijas wairakuma redakziju, ka tas ir rakstits projekta.

Presidentš J. S f c h a k s t e: Wahrds peeder personiga leeta Menderam.

Fr. M e n d e r s (sozjaldemokrats): Utteeziba us manu starpneeziibu man japaskaidro, ka minete dokumenti no sozjaldemokratu frakzijas eefneegti 1. maija un pehz tam komisija no sozjaldemokratu frakzijas eenahzis otrs preekschlikums. Tahda scho materialu ismantoschana amata, kahda ustahjas Antona kungs, nekahda fina naw peelaischama

Presidentš J. S f c h a k s t e: Wahrds peeder Antonam.

Referents M. A n t o n s: Man Mendera kunga isskaidrojums saprotams tikai ka issaukts no manas replikas, bet ka tahdu peesihmi waretu fazit parlamenta lozeklis, nenogaidijis teikuma nobeigschanu, noleegt to, kas ir bijis, un apgalwot, ka no referenta puses ir wiltojums, tas katra fina nesaeetas ar lihdschajinejo parlamentarisko etiku. Warbuht juhs gribat eewest zitu etiku.

Presidentš J. S f c h a k s t e: Eefneegtais pahrlabojums skan:

„6. panta stihpot „1920. g. 1. maijam“ un wina weeta list: „amnestijas akta peenemschanas deenai Satwersmes Sapulze.““

Komisijas referents issakas pret scho Holzmana kunga eefneegto pahrlabojumu? Es listchu wina us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho pahrlabojumu. Luhdsu faskaitit. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturejuschees no balsoschanas. Luhgtu faskaitit. Balsoschanas isnahkumi ir sekoschi: par pahrlabojumu issazijuseš 51 balsš, pret 58 un pahrejee atturejuschees. Ta tad schis pahrlabojums atkriht. Tagad es listchu us balsoschanu 6. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi panta peenemschanu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir atturejuschees no balsoschanas. Naw. 6. pants peenemtš. Nahfoschais 7. pants.

Sekretars R. J w a n o w s:

„Išbeigt un nodot aismirstībai un wiseem laikeem wišas leetas, kuras atteežas un šči afta festā pantā mineteem nošeedšigeem darbeem un naw afllahtās, atrodas ismelešchanā waj išteefaschanā.“

8. pants. **Presidents J. Ščakste:** Ēbildumu naw? Peenemts. Nahtofšaiš

Sekretars R. Jwanowš:

- „Šči afta festā pantā minetā amnestija neatteežas un pahrfahpumeem:
 a) par kureem wainigee sauzami pee atbildibas titai uš zeetušcho šuhdšibu;
 b) furi paredšeti 1903. gada šodu (šifumu 150., 255. lihds 258., 315. lihds 323., 342., 474., 2. d. 2. p. un 610. pantos;
 c) no kureem zeetuščas šifalās interešes.“

9. pants. **Presidents J. Ščakste:** Ēbildumu naw? Peenemts. III. nodala.

Sekretars R. Jwanowš:

„III. nodala.

Ašwabinat no atbildibas un šoda lihds ar ta šecam wišas personas, kas noteefatas par nošeedšigeem darbeem, furi išdariti laifā no 1918. gada 18. nowembra lihds 1920. gada 1. maijam un paredšeti 1903. g. šodu šifumu šefošos pantos: 73., 74., 75., 80., 82., 83., 84., 86. lihds 90., 95. lihds 98., 100., 101. 1. d., 102., 108. 1. d. un 2. d. 1. p., 120. lihds 122., 123. 1. d., 124. lihds 128., 129. 1. d. un 2. d. 1. p., 131. 1. d., 132., 133., 134., 135. 142., 144., 154., 155., 230., 262., 263., 274. 1. d., 275., 276. 1. d., 292., 294., 309., 367., 368., 480., 509., 532. 3. p., 574. 3. d., 531. 4. d.“

Presidents J. Ščakste: Bušewizam wahrds.

A. Bušewižs (sozialdemokrats): Eš leeku preefšā šefošču pahrgrošijumu, proti, „100, 101 u. t. t.“ weetā šazit „no 100. lihds 102. u. t. t.“. Pee tam šche wjadsetu eenest to pašču pahrgrošijumu, šo jau Satweršmes Sapulze pee eepreefšchejeem panteem noraidija, bet kas šche wehl wairaf wjadšigs, nekā tur, tas ir wahrdu „lihds 1. maijam“ weetā list „lihds 11. augustam“. Manā pahrlabojumā ir usffaititi šwarigakee politifkee nošegumi, kurus išlaiduši amnestijas komišija. Leeku preefšā ari toš pahrwest sem amnestijas wišpirms aš teem prinzipteleem motiweem, pee kahdeem šchini jautajumā turas sozialdemokrati un par kureem jau runaja b. Rainiš. Otrs eemesls ir, ka tas naw pirmais, bet gan otrais projekts un tagad eš turu par wjadšigu eepašihstinat juhs drusku ar otru projektu atteezibā uš Latwijas pawalšneeeem.

Reiše eš ašrahdiju, ka neweens no preefšā listeem panteem naw tahds, sem kureem neatradifees apzeetinajumā muhsu pašču pilšoni, kas pehz meera lihguma buhtu jaamnestē. Amnesteschanā buhtu paredsama šchai aftā, jo pehz pahris nedelam išdot zitu buhtu neleetderigi. Lai amnestetu, nepeeteef wehl ar šcho lihgumu ween. Lihgumā tif weens wišpahrejš teikums, bet naw usffaititas ne kategorijas, ne atšewiškās personas. War atšihmet atšewiškū kategoriju, waj amnestet katru par šewi, bet preefš tam wjadsetu eezelt jaunu komišiju. Nepeeteef ar to, ka referents ašrahdija uš to, ka naw wjadšigs wišus Latwijas pilšonus amnestet. Mums ir Latwijas pilšoni, furi šche naw mineti, bet furi pehz meera lihguma jaamnestē un tee ir wiši tee, kas šehd apzeetinajumā par politifšeem un ziteem nošegumeem. Tahlaf pants štan šefošči:

„III. nodala.

Ašwabinat no atbildibas un šoda lihds ar ta šecam wišas personas, kas noteefatas par nošeedšigeem darbeem, furi išdariti laifā no 1918. gada 18. no-

membra, lihdj 1920 gada 1. maijam un paredseti 1903. gada sodu likumu ņetofņos pantos: 73., 74., 75., 80., 82., 83., 84., 86. lihdj 90., 95 lihdj 98., 100., 101. 1. d., 102., 108. 1. d. un 2. d. 1. p., 109., 120. lihdj 122., 123. 1. d., 124. lihdj 128., 129., 1 d. un 2. d. 1. p., 131. 1. d., 132., 133., 134., 135., 142., 144., 154., 155., 230., 262., 263., 274. 1. d., 275., 276. 1. d., 292., 294., 309., 367., 368., 480., 509., 532. 3. p., 574. 3. d. 581. 4. d.⁴

Pehz meera lihguma katram pilsonim ir optajijas teefibas. Tâ tad preekņ jufu praktitas neamnestet noņihmes naw. Ja eet runa par Latwijas pilņoneem, tad eefpaids buhtu labaks, ka amnestefchanu ifdaritu Latwijas waldiba, bet ne Kreewija. Tee ir eemesli, aif kureem es leeku preekņhâ ņhos pahrlabojumus. Es nerunaschu par apgalwojumu, ka tautas griba ifteifta 1. maijâ. 1. maijâ wehl netifa tautas griba ifpausta tapehz, ka pagaidu konstitujija, ja nemaldoz, tifa peenemta junija mehnesi. Ta ir tifa pagaidu fatwerņme un tautas pateefa griba ifpauidifees wehla. Referentam to gan wajadleja finat.

Tad es gribetu patawetees pee inzidenta ar manu frakzijas beedri Wenderi. Kad runâ par sinameem eefneegumeem, kas ņaiftiti ar sinamu datumu un kad jautâ, kad tas ir eefneegts, tad amnestijas komifijas referents newareja nesinat, ka tas ir eefneegts 1. maijâ. Es neleetofchu to neparlamentarifko ifteizeenu, kuru leetoja beedrs Wenders un tâ kâ es labaku newaru atrast, tad es to nemas tuwaki neapņihmeschu. Es domaju, ka ta frakzija, pee kuras peeder Antona kungs, wareja gan tam eemahzit parlamentariftu iftureņchanos.

Presidentis J. S ņ a k ņ t e: Wahrds Kweefim.

U. Kweefis (semneeku ņaweeniba): Buschewiza kungs pee ņhi likuma apņpreekņanas eeweda ņawadu weidu. Sņhis likums apņpreekņts komifijâ wefelus trihs mehneschus. Wifņ naw wifai garņch, bet ja komifija tif ilgi pee wina strahdaja, tad tamdehl, ka katrs atņewifņņs pants ņihki iftirsats, luhfots ņaņkanot ar pretejâm domam, ņalihdsinot weenu pantu ar otru, wairakas reifņes redigets un tahdâ kahrtâ panahrts kaut kas noteifts, uņ ko wifas partijas warejufņhas weenotees. Ja tagad pee ņhi alta peenemņchanas nahf uņ katedra un nolafa, man jafaka, deefgan klufâ un nesaprotamâ balņi, jo es pee labaks gribas neka newareju ņapraft, daschadus pantus, pee kam mehņ nesinam, zif iur pantu ir un kahdi wini ir; jo, ja man ari buhtu likuma grahmata lihdņi, tad es tomehr tif ahtri nespehtu winus uffņkirt un pahrlleezinatees, ko wini ņatur, un tad leef Satwerņmes Sapulzei preekņhâ, ka tahdi un tahdi panti buhtu eeleekami, tad tas man pilnigi nesaprotams. Es nesaprotu, kâ war nahft ar tahdeem pahrlabojumeem preekņhâ. Es ņaprotu, ka war nahft uņ ņho katedri un strihdetees par weenu otru prinziplu jautajumu, kâ, peemehram, 1. maiju. Tas naw tif ņareschgits jautajums, tur naw jafatas pakal un to war ahtri ifdarit. Bet ja runa eet par pan-teem, tad ņchim apņtahklim wajaga ufkrift un jaatsihst, ka tahdâ weidâ pahrlabojumus plenarâ ņehdê newar eenest.

Man tomehr, galu galâ, jafņaka ņawas domas par ņho meera lihgumu ar Padomju Kreewiju. Es domaju, ka tas, warbuht, tifs aifkufftinats atņewifņhki, bet redsu, ka wifņ teeņ peepihņs pee weena otra panta klaht, un tapehz mums, galu galâ, buhs jaluhko noņlaidrot, waj mums ņhini gadijumâ ir kahda darifņhana ar meera lihgumu waj ne. Pehz manâm domam, atteezigam meera lihguma pantam, kurâ eet runa par amnestiju, naw nekahda ņakara ar ņhis deenas likumprojektu. Sņhis deenas likum-

projekts ir no muhsu komisijas iştirahdatais amnestijas akts, kuruš atteezas uš muhsu eefšhejo dšihwi. Winšch ir faštanots ar muhsu apstahkleem un ir weenpušigs likumdošanaš akts. Surpretim, otrs akts ir starptautiškš lihgums, kuruš flehgts ka kuruš katrs lihgums starp diwam pušem, kur galwenà fahrtà weena puše amnestiè otrai par labu un otradi. Tur ir abpušeja weenošanaš, ka tas ir pee kura katra lihguma. Parasti ir peenemts, ka weena walsts amnestiè otras walsts pilsonus uš abpušeja lihguma pamata. Tagad mums leef preefšhà, t. i. ne nu taišni leef preefšhà, eewest atteezigià meera lihguma pantà tekstu šhini likumā un išteetot winu katru reiši ka fahdu bubuli, lai tikai waretu kaut ka eedabut eefšhà fahdu jaunu pantu. Bušchewiza funks nolafija weşelu rindu pantu un noštahdija leetu ta: ja juhs to darat, tad ir meers, ja nē, tad wišš pagalam un fahšfees karsch par jaunu.

Tà leetu noštahdit newar. Ja juhs pateēši domajeet, ka atteezigišs punkts par amnestiju til šwarigs, tad fakat, ka winu wajaga eewest šchajà amnestijas aktà. Ja winšch naw šwarigs, tad par to runat naw weetas. Runat par atšewiškhu pantu, atbaltotees uš meera lihgumu un noštahdot winu ka fahdu bubuli, ar kuru mehš newaram tišt galà, newar. Buhtu loti pahršteigti, ja mehš eewestu atteezigo pantu no meera lihguma muhsu amnestijas aktà. Meera lihgums tikai tad štahšees spēhà, kad winšch buhs abpušeji ratifizets. Eš domaju, ka tas katrà finà notiškš. Eš domaju, ka mehš meera lihgumu ratifizešim un, man leefas, ka ratifizeš ari Kreewija. Bet tas tomehr ir un paleef warbuhtiba. Bet ja mehš buhšim išdewuškhi šawu amnestijas aktu un eeweduškhi tur eefšhà pantus no meera lihguma, tad mehš šewi buhšim faistijuschi. Mehš newaram uš preefschu paredset un taišit likumus. Eš domaju, ka tas ta nebuhs, bet peenemšim warbuhtibu, ka tas ta buhs un tad mehš buhšim faistijuschi rokas šew, mehš buhšim amnestijuschi wišus Kreewijas pawalštmeekuš, bet Kreewija atteezigo amnestiju nebuhs dewuši. Šakarà ar meera lihguma ratifizešchanu mums buhs wajadšiba to darit. Šapehš eš atrodu, ka šchis galwenaiš motiws naw nekās žiškš, ka tikai tas, lai dabutu eefšhà weenu otru papildinajumu. Ofižielaiš eemeškš ir par daudš zauršpihdigs un nepahrleeziņoššs, ka waretu šaprast, kas galwenà fahrtà aiš wina flehpjas. Šewiškhi man brihnumš, ka Bušchewiza funks uštahjas par to, jo winam tatschu wišlabak wajadšeja šinat, ka atteezigo meera lihguma pantu šaprast. Man ir bijušas šarunas ar meera delegatijas ložekleem, mums bij pat neofiziala amnestijas šehde, kur peedališas Pauluka funks un ari Bušchewiza funks bij klat, kurušch neprotešteja, kad Pauluka funks pašlaidroja ištost motiws. Eš gribetu pašlaidrot, kas ir šaprotams šem ta teikuma, ka abas pušes apņemas amnestet toš pilsonus, kas ir to darijuschi pretežas pušes labà. Kreewu meera delegatija pašlaidrojuši, ka wina šem atteezigià likumā mineteem darbeem šaprot tikai tahduš darbuš, kas išdariti šakarà ar karu un ištauti no kara apstahkleem. Tà ka mums kara wairš naw, tad tee ari wairš naw šodami. Ja tas ir bijis weenišais motiws, tad nebuhs til gruhti šchos gadījumus ištēkirt atšewiškhi, kas pateēši buhs dariti Kreewijai par labu. Tad nebuht nebuhs šinti un tuhštostchi tahdu gadījumu, bet winu buhs, warbuht, loti maš. Šche atteezibà uš weşelu rindu pantu, kuruš naw eefšehjams kontrolet, palaištees uš nejaušchibu un tikai uš Bušchewiza funga

ihseem nefaprotameem passaidrojumeem tif swarigâ litundoschanaš altâ newar. Tadehl es esmu pret Buschewiza funga eefneeguma.

Präsidentš J. Tschakste: Wahrds peeder Buschewizam.

U. Buschewizš (sozialdemokrats): Man jakonstatê, ka Rweescha fungs zel eerunas, winaš neapdomajis. Schi leeta bija jau amnestijas komiſijas preeſſchâ. Rweescha fungs patš bij amnestijas komiſijâ flaht, tad komiſija to noraidija un tadehl tagad nahkt Satwerfmes Sapulzê bij nepeezeeschami. Ja amnestijas komiſija negribeja scho leetu apspreeſt, tad juhsu isbrihnischanâš pilnigi neweetâ, jo juhs taſchu bijât pret, bet par nebija neweens zits, lai winu te neapspreeſch. Ja juhs gribeet sinat, kaš flehpyas aij maneem pahr-labojumeem, tad waru teift: nefas zits, kâ tas, ko faziju. Ja Rweescha fungs domâ, ka mehš lihgunu uſſtahdam kâ bubuli, tad, es domaju, patš taš rapirš nekahdš bubulis newar buht, bet ir zits motiwš un, proti, leetderibas prinzipš. Par to es runaju jau un wehl kaut ko peemetinaſchu flaht. Kad Latwijas Satwerfmes Sapulze buhs amnestejusi ſawuš pawalſtneekuš, tad wini nekurneš. Bet ja juhs toš pantuš nepeenemeet, tad kurſch katrš warêš pateift, ka amnestiju, kaš pati par ſewi nahk wehlu, ir demuſi ne Latwijas Satwerfmes Sapulze, bet Kreewijas padomju waldbiba. Tâ buhs ta leeta un ja juhs, fungi, nefaproteet no tam wilkt atteezigâš konſekwenzeš, tad tur neka newaru jumš lihdfet. (Applauſi).

Präsidentš J. Tschakste: Runataju ſaraſtiš iſſmeltš. Es luhgſchu referentu dot atſauſmi.

Referentš M. Antons: Godatee fungi! Tâ kâ Satwerfmes Sapulzeš lozeſliš Buschewiza fungs atrada par wajadſigu pee ſchi panta apspreeſchanaš atgreesteš aipatal pee inzidenta ſtary mani un Mendera fungu, tad es gribu ſazit pahriš wahrduš pro domo sua. Wiſpirmš man jaaiſrahda uš to, ka ſche naw runa tif par ſozialdemokratu eefneegumu, kaš eefneegtiš 1. maijâ. Se ir wina norakſtiš, bet, deemschehl, datumš naw flaht. Schiš naw taš ſwarigafaiš, bet ſwarigafaiš ir otriš preeſſchlikumš, kurſch eefneegtiš kâ ſozialdemokratu frakzijas amnestijas projektš 27. maijâ. Tur atkal prototola grahmatâ ſtahw rakſtiš, ka eefneegti tahdi un tahdi 3 projektš, ſtary teem ari projektš no ſozialdemokrateem, kurâ figureja terminſch 1. maijš. Taš wehl naw wiſš. Amnestijas komiſijas pirmâ ſehde ſanahza 2. maijâ, 27. maijâ ſchiš projektš tifa eefneegtiš un ſchiš pants ir figurejiš wiſu laiku lihdf 20. julijam un tikai 20. julija ſehdê, kâ par to katrš war pahrlleezinatees protokološ, uš deenas ſahrtibas bija jautajumš par terminu. Tad tif eefneedſa zitu terminu. Sozialdemokrati ne tif maijâ, bet ari junijâ ſtahweja uš pirmâ weedokla. Taš ir pilnigi pareiſi un jaunaiš preeſſchlikumš tifa eenestiš tikai 20. julijâ. Man leetas, ka ſtaryſauzeens, ka taš wiltojumš, kaš nahza no Mendera funga, naw peemehrojams; peemehrojams taš, ko Buschewiza fungs teiza, ka katrai frakzijai jaſkatas uš ſawas frakzijas etiku, parlamentariſkâm paraſcham.

Tahlaf es gribu aiſrahdit uš to, ka amnestijas projektš naw papildinanzs ar tàm normam, kuraš paredſetas Latwijas-Kreewijas meera lihgunâ. Tiflihdſ manâš rokâš nahza meera lihgunâ tekſtiš, es tuhlin ſafauzu komiſijas ſapulzi un liku to preeſſchâ. Komiſija tomehr nahza ar balſu wairatumu pee lehmuma, un ja es nemaldoš, ari ſozialdemokrati balſoja par to, ka ſchiš amnestijas projektš naw wairš pahriſtrahdajams un normaš, kaš meera lihgunâ 20. § ir paredſetas, nebuhtu likumâ eeweetojamaš. Saſarâ

ar to amnestijas komisija nolehma amnestijas projektu atstāt tahdu pašu un wīnu zelt Satwerfmes Sapulzei preefshā pirmatnejā weidā. Tahlak šho lehmumu es sīnoju arī ahrleetu komisijā, kur arī wīsaš frakzijas represētetas. Ahrleetu komisija pret to nelahdus eebildumus nezehla. Domaju, ka buhshu pilnigi pareisi isteizis komisijas domas, ka wīši šhee papildinajumi, kuri zelti preefshā no Buschewiza kunga, nebuhtu eeweetojami. Bes tam ir pilnigi pareisi, ka tee us weetas gruhti pahrbaudami. Wehl man jaaisrahda, ka amnestijas komisijā peenemīs tika sozjaldemokratu isstrahdatais pirmprojekts un tur arī tee panti eefshā nebija; ne no weenas frakzijas netika eefneegts preefshlikums, ka panti 110., 111., 112. u. t. t., kur stary zitu ect runa par speegu eelaufchanos apzeetinātās weetas, kuri nonehmuschī no apzeetinajumeem planus u. t. t., buhtu usnemami amnestijā un wīšā wīsumā amnestejami, bet tikai šods mihstīnams, resp. atlaischams us puši. Preefshlikuma, ka wīni tiktu pilnigi amnesteti, naw bijis, un es esmu speests amnestijas komisijas wahrdā isfazitees pret šho preefshlikumu.

Prezidents J. Škafste: Eefneegtais preefshlikums štan:

„9. pantā šaktot ar „100“ un beidsot ar „135“ pantus lašt šefoschi: 100.—102., 108.—113., 116.—119., 120.—235.
Behz „532“ lašt „2, 3 un 4 p. p.“

un tad:

Wahrdu weetā „lihdš 1. maijam“ litt „lihdš šhi amnestijas afta peenemšchanas deenai Satwerfmes Sapulzē.“

Te gan, laifam, eefneedsejam nebuhtu nekās pretim, ja to dala. Referents isfašas pret šho pahrlabojumu. Es lišchu wīnu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahrlabojumu atteezībā us šheem panteem. Luhgtu šafstaitit. Es luhgtu pazeltees tagad toš, kas ir pret šho preefshlikumu. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu atturejuschees no balsoschanas. Isnahkums šchahds: par pahrlabojumu isfazijuschees 43, pret — 69, atturejuschees — 2 balsis. Tagad es lišchu otru puši us balsoschanu:

Wahrdu weetā „lihdš 1. maijam“ litt „lihdš šhi amnestijas afta peenemšchanas deenai Satwerfmes Sapulzē.“

Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho pahrlabojumu. Luhgtu šafstaitit. Luhgtu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlabojumu. Kas buhtu atturejuschees no balsoschanas? Naw. Isnahkums: par šho pahrlabojumu isfazijuschees 47, pret 68. Tā tad wīnš teek atraiditš. Tagad es lišchu us balsoschanu wīšu 9. pantu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wīna peenemšchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschanas. Naw. 9. pants peenemīs. 10. pans.

Sekretars R. Jwanowš:

„Atšwabinati no atbildibas un šoda lihdš ar ta šekam personas, kuras notejatas par šhi afta 9. pantā noteikta laifā isdariteem nošeedšigeem darbeem, kuri paredseti 1903. g. šodu likumu šefoschos pantos:

a) 498., 499. l. d. 2. un 3. p. un 11., ja apwainotās personas isdarijusčas šchinis pantos minetos nošeedšigos darbus aif politisheem motiweem;

b) 581., 582. l. d. 3. p., 583., 584., 588., 589. un 590., ja apwainotās personas isdarijusčas šchinis pantos paredsetos nošeedšigos darbus aif politisheem motiweem un bes jawitga noluhfa un ja šchis personas naw agraf šoditas par mantfabrigeem nošeeumeem;

c) 162., 163., 164., un 168., ja šchinis pantos paredsetee nošeedšigeem darbi atteezas us šhi afta 9., 10., 11. un 15. pp. mineteem nošeeumeem un šmageem nošeeumeem.“

President's J. S f c h a f s t e: Wahrds Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrats): Cepreefshejã 9. pantã mehş esam amnestejufchi 480. p. un 532. panta 3. punktu. 480. pantã eet runa par weeglu wefelibas fabojafchanu amata personai, te ir fonkretş gadijumş par pagasta wezako. Ja mehş to eewedifim, tad mumş jaewed ari 10. pants, kurfch noşafa, ka teef amnestets 476. pants. Te ir mişftats noşegumş un tadehl mans preefschlikumş ir papildinat 10. pantu ar punktu d., kurfch şkanetu:

"Vapildinat 10. pantu ar

d) 476. p., ziftahl tas atteezas uş gadijumeem, paredseteem 471. p.

I. d. 3. p."

President's J. S f c h a f s t e: Wahrds peeder Rweefim.

U. Rweefis (semneeku şaweeniba): Eş newaru pilnigi peekrist eefneegtam pahrlabojumam, kurfch tifa motiwets ar to, ka 480. pants, kur eet runa par pagasta wezako un tamlihdşigam amata personam, ir amnestets un tamdehl buhtu jaamnestè ari ziti lihdsigi. Te ir runa par I. d. 3. punktu, bet 2. un 4. netifa mineti. (Balfis: Tas tifa minets!). Tas tifa norunats tif klufa balfi, ka eş nefa nedfirdeju.

President's J. S f c h a f s t e: Neweens wairs pee wahrda naw peeteizees. Eş luhdsu referentu dot şawu atşauşfmi.

Referents M. Antonş: Pret şcho preefschlikumu man naw nefa ko eebilfi, jo tas pilnigi şakkan ar amnestijas akta wişpahrejo garu un, man leekas, nekahda şinã nerunã pretim amnestijas komişijas domam. Tadehl şchim preefschlikumam eş waru peekrist.

President's J. S f c h a f s t e: Preefschlikumş şkan:

"Vapildinat 10. p. ar

d) 476. p., ziftahl tas atteezas uş gadijumeem, paredseteem 471. p. 1. d. 3. p."

Referents işfaşas par labu şchim pahrlabojumam. Eş luhdsu pazeltees toş, kaş ir pret şcho pahrlabojumu. Naw. Eş luhdsu pazeltees toş, kaş atturaş no balfofşanaş. Naw. Şã tad şchis pahrlabojumş peenemts. Şagad eş lişşchu uş balfofşchanu 10. pantu ar wişeem pahrlabojumeem un luhdsu pazeltees toş, kaş ir pret şcho pantu. Naw. Eş luhdsu pazeltees toş, kaş atturaş no balfofşanaş. Naw. 10. pants peenemts. 11. pants.

Şekretars R. J w a n o w ş:

"Uşwabinat no atbildibas un şoda lihds ar ta şekam personas, kuras noteşjatas par şchi akta dewitã p. noteiktã laikã işdaritu atraufchanoş no mobilizijas waj fara deenesta:

a) kad atraufchanãş naw işdarita ar noluhku işwairitees pawijam no kara deenesta waj deenesta aktiwa armija, waj

b) kad personas, kaş atrahufşchãş no mobilizijas waj fara deenesta, labprahtigi eeradufşchãş fara deenesta işpildifşchanai lihds 1920. g. 1. maijam."

President's J. S f c h a f s t e: Wahrds peeder Bergam.

U. Bergş (beparteiştiko grupa): Zeenijamee Şatwerşmes Şapulzes loşekfi! 11. pants şchai amnestijas akta neder. Mehş dodam amnestiju par politifkeem noşegumeem tapehş, ka atşihmeşam Şatwerşmes Şapulzes şanahşşchanu şã şwarigum politifşku faktu. Politifkee noşeedşneeki ir tahdi, kaş naw dşihiti no maşifkeem dşenuleem, bet gan no nefawtigeem un augşteem noluhfeem. Warbuht wimi maldaş, warbuht maldaş tee, kaş uşstahşas pret wineem; tadehl pret politifkeem noşeedşneekum jaifturaş şawadafi, nekã pret

ziteem. Tas redsams no tās amnestijas attā dalas, kas lihds šchim peenemta. Tur usnemti wisi noseegumi, kas nekatur neto semu. Ja mehš nostahjamees us tahda stahwokka, tad 11. pants neder amnestijas attā. Winsch atfwabinatu no foda noseedsneekus, kas isdarijuschy wissematos noseegumus. Tee ir tee, kas toreis, kad muhsu tehwijas fargi stahjās rindās, atrahwās, fargadami sawu ahdu, sawu weselibu un negahja tur, kur winus sawu peenahkums. Isfihmet muhsu Satwerfmes Sapulzes sanahschanas gadijumu ar to, ka scho noseedsneekus, kas noseegusches pret paschu Satwerfmes Sapulzi, t. i. wisu muhsu zihnuu eemeesojumu, atfwabinat no foda nekahdā sinā newar. Wineem ir jazeesch pelnitaiz fods. Man atbildēs, ka ir isnehmumi, ka punkts a) nojata, ka amnestejami ir tee, kas naw atrahwusches ar noluhfu iswairitees pawisam no eestahschanas aktiwā armijā. Man jaatfihst, ka es scho isnehmumu nekaproty. Ja kahds naw eeradees us mobilisaziju, tad saprotams, ka winsch neatnahzis tapeh3, ka gribejis atrautes no kara deenesta. Ja mehš scho punktu peenemsim, tad katrs teiks, ka winsch naw gribejis pawisam atrautes no kara deenesta, bet naw tikai paspehjis eerastes us mobilisaziju. Tad wisi buhs jaatfwabina. Tapeh3 schis a) punkts neder attā un buhtu strihpojams. Punkts b) man ari naw pa garschai, bet es saprotu, ka mehš peededam teem, kas eeradusches sawu peenahkumu ispildit, kaut ari wehlu. Leels warona darbs tas naw, jo lihds 1. maijam muhsu kara darbiba bija tikpat kā nobeigta, bet tomehr daschi sawu neeraschanos pateesi ir noscheljuschy, kadeht tee buhtu amnestejami, un punkts b. waretu palikt. Netiktu amnesteti wisi tee, kuri atrahwusches un naw eeradusches, waj ari eeradusches peh3 1. maija. Es domaju, ka zitadi mehš newaresim. Buhtu augstakā mehrā desorganisejochy un demoralisejochy, ja amnestetu wisus tos, kas atrahwusches no kara deenesta. Cedomajatees weenfahrscha kareiwja psichologijā: israhditos par gudro taifni tas, kas us muhsu sawzeenu naw eeradees. Nemsim tahdu gadijumu: Kad Vermonts stahweja winā pufe Daugawai, tas, kas sajuta patriotismu, stahjās kareiwju rindās, warbuht, dabuja nahwi, waj us wisu laiku sawu weselibu pasaudejā. Tas, skatotees no sawa personigā stahwokka, nebuhtu bijis gudrs. Surpretim gudrs buhtu bijis tas, kas nebij eestahjees kareiwju rindās un, nezeesdams nekahdus saudejumus, warbuht wehl tagad ustras sawās mahjās. Tas nu tagad tiktu apschehlots. Tā mehš newaram; tas ir weenfahrschi newalstiski, jo mums wajaga buht stingram likumam, kas konsekwenti jaiswed, lai wisi, kam janahk us muhsu sawzeenu, nahk un stahjās rindās. Mehš newaram nostahtees tā, ka tas, kas ir eeradees us mobilisaziju, galu galā ir tas mulkis bijis, bet tas, kas us to naw eeradees, war tagad smet: „Luh, es esmu bijis gudrs, esmu ar weseleem lozekleem, bet tu guli kapā!“ Tapeh3 mans preefchlums ir 11. panta punktu a) dehst.

Presidentis J. Fschafste: Wahrds Samuelim.

W. S a m u e l s (demokratu saweeniba): Pret preefchrinataja israhdijumu nekā newaretu eebilst, ja winsch buhtu pareisi istulkojis atteezigo likumu. Bet, peh3 manām domam, tas nu tā naw. Kara fodu likums pareds trejadu iswairischanos no kara deenesta: tā sawzamo „самовольная отлучка“ — patwaligu aiseeschanu, bet bes noluhfa iswairitees no kara deenesta wispahrigi; tad sawas dalas atstahschanu, ar noluhfu iswairitees no kara deenesta pawisam, waj, beidsot, neeraschanos sawā dalā peh3 tam, kad kareiwis ir jau eedalits sinamā datā, ari ar noluhfu iswairitees pawisam no

kara deenesta. Soda sinā šchis trihs kategorijas teef loti šchirotas. Tā sauzamo „patwalgo atstahšanū“, peemehram, ja kahds pehz dabuta atwalinajuma sinamā laikā neeerodas atkal, sōda samehrā weegli. Ir noteiktis sinamā laiks: 3 deenas, kuras neteef eerehkinatas noteiktā terminā; tas neteef usstaitis par iswairišchanos ar noluhku un pahrsahpums teef šodits weeglaki. Par karaspehka dalas atstahšanū waj neeraschanos karaspehka ar skaidru noluhku iswairitees no kara deenesta, paredsets pehz sōda grahamatas (man paschlaik winas naw klah, bet man wina galwā) 128., 129. un 134. panteem šods no katorgas lihds nahwes šodam. Rā te redsams no a) punkta redafzijas, tad tas uš iswairišchanos no deenesta waj atraufchanos ar noluhku atrautees no kara deenesta wispahrigi neatteezas. No scheem noseegumeem neweens naw amnestejams. Gebildumi buhtu weetā, ja noseegumi buhtu usstaititi, bet tā tā tas naw, tad naw eemesla a) punktu strihpot.

Presidentis J. Šchakste: Wahrds peeder Bergam.

U. Bergs (bepartejistu grupa): Man jafaka, ka man bija sinams, ka atraufchanās no kara deenesta ir eedalita trihs kategorijas, kā Samuela funks pilnigi pareisi to zehla preeschā. Man atleef tīfai peesthmet, ka panta formulejums war atteektēes uš wisām trim kategorijam. Es domaju, ka nebuhtu tatschu amnestejami tee, kuri atrahwuschees no eeraschanās uš mobilisaziju, no eeraschanās kara spehka dalā waj wehlaš isdarijuschi to. Uš teem tas newar atteektēes, jo tee arween teef šoditi ar weeglatu šodu un tas lihds šchi akta isfludinaschanai ir jau katrā sinā pahrzeests. Bet akts nekahdā sinā nedrihst atteektēes uš teem, kuri atrahwuschees no mobilisazijas.

Presidentis J. Šchakste: Pee šchi panta ir diwi referenti. Es došchu wahrdu abeem referenteem. Papreekschu es došchu wahrdu referentam no komisijas minoritates. Wahrds peeder Laurim.

Koreferents R. Lauris: Šchschleetu ministra funks isteizās, ka nekahdā sinā nebuhtu amnestejami tee, kuri atrahwuschees no mobilisazijas, tā ari no eestahšanās aktiwā deenestā, jo tahdā kahrtā tiftu apwainoti tee kareiwji, kuri wisu laiku aistahwejuschi Latwiju. Somehr jaewehro apstahkli, pee kureem wini atrahwuschees. Latwiju pahrsstaigaja wairakas waras un katrā no tām isdewa šawus mobilisazijas rihkojumus. Ir pat bijuschī gadījumi, ka weenā pagasta dalā atrodas Bermondts un isdod šawu rihkojumu, otrā — latweeschi un atkal isdod šawus. Katrs no scheem rihkojumeem wāreja nokluht ari pretineeka dalā. Šedsihwotaji atradās nesinaschanā, kuri no teem ispildit; daudsi neispildija neweenu. Šos, kuri naw ispidijuschī latweeschu eestahschu rihkojumus, tagad sauz pee atbildibas. Samuela funks domā, ka sche eet runa par deserteereem, bet te ir domataš tīfai žiwilpersonas, jaunee, kas eesaukti kara deenestā un ari tee, kas atraduschēes reserwā (въ запасѣ). Par deserteschānu te naw runa, te naw runa par kareiwjeem, kuri patwarigi atstahjuschi karaspehka dalu, bet eet runa weenigi par žiwilpersonu atraufchanos no mobilisazijas. Kas atteezas uš kareiwju deserteschānu, tad par to ir paredsets 134. pants. Komisija, wispusigi pahrspreeschot jautajumu, nahza pee šlehdseena, ka wīnš, kahds jau sche eewetots, buhtu peenemams, un pilsoni par atraufchanos no mobilisazijas buhtu amnestejami. Gebildumu pret to ne no weenas frakzijas hebija.

Presidentis J. Šchakste: Waj referents wehlaš wahrdu?

Referents M Antonš: Atfakoš.

Presidents J. Šķafste: Jr eefneegti 2 papildinajumi. I. papildinajums:

„Leeku preekščā 12. pantā dšhst punktu a“, eefneegts no U. Berga un 2., ja nemaaldoš, no Holzmana, kaut gan bel paraksta:

„12. p. papildinat ar
c) „kad atrauščanās isdarita aif politiskeem motiwejumeem.““

Tā tā šchis preekščlikums naw agrak likts preekščā, es luhgtu referentu issazitees par to. Waj Holzmanis apstiprina, ka tas ir wina? Es gan luhgtu katrreis eefneedseju parakstīt, jo anomini preekščlikumi newar buht.

Referents R. Lauris: Šchis jautajums komisiā naw apspreests. Tā tad gruhti isteiktees un man naw teešibas to darit. Komisiā ir apspreests tit par fareiwjeem, kuru atturejuschees no kara deenesta aif sawas pahrleezibas un kuri defertejuschi ar aif sawas pahrleezibas. Wini naw amnestejami.

Presidents J. Šķafste: Es likšu us balsošchanu pirmo preekščlikumu kurfch atteezas us 12. pantu a) punktu tā radikalako; tas praša lai šcho punktu isslehds. Referenti issazijās pret šcho preekščlikumu. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir par preekščlikumu. Luhdsu faskaitit balsis. 48. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret šcho Berga funga preekščlikumu. 59. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Resultati ir šchahdi: Par issazijuschās 48 balsis, pret šcho preekščlikumu 59 balsis. Tā tad šchis preekščlikums atkriht. Otrs par atrauščanos aif politiskeem motiweem, eefneegts no Holzmana, praša papildinat šcho pantu ar c), pret kuru issakas komisiā referents. Kas ir par šcho papildinajumu luhdsu pazeltees. 43. Es luhgtu pazeltees toš, kas buhtu pret šcho papildinajumu. 69. Luhgtu pazetees toš, kas atturejuschees no balsošchanas. Naw. Balsošchanas isnahkumi ir šchahdi: Par isteikuschās 43 un pretim — 69 balsis. Tā tad šchis pahrlabojums atkriht. Ubi pahrlabojumu atkriht un paleef 11. pants pirmatnejā weidā, kahdu es winu leeku us balsošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret šcho pantu. Naw. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. Naw. Tā tad 11. pants peenemts. 12. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Šchi akka desmitā pantā minetā amnestija naw atteezinama us personam:

a) kuras eerosinajuschas waj organizējuschas — wadijuschas 1903. g. šodu likumu 100. pantā paredseto nošedšigo darbibu, tā ari us personam, kuras idarijuschas to pašchu likumu 100. pantā paredseto nošegumu, ja pehdejais bijis jameenots ar šlepawibu, waj wešelibas šmagu waj toti šmagu labojajchanu, inemot personaš, kuras to idarijuschas us teešchās preekšneezibas pawehli: tāpat amnestija naw atteezinama us personam, kuras idarijuschas 100. pantā paredseto nošegumu, labprehtigi peedalotees wahzu okupācijas waras waj Bermondta šaswehrestibās pret Latwijas walsti;

b) kuras peederejuschas pee 1903. g. šodu likumu 102. pantu 2. datā aprahditas nošedšigas šabeedribas, ja špridšinamās weelas waj eeroišchu krahjumi atrušchees šcho personu rihžibā;

c) kuras idarijuschas to pašchu likumu 108. p. 2. datā 1. punktā aprahdīto nošegumu, labprehtigi pabalstot Bermondta ušbrukun u Latwijas walstij.“

Presidents J. Šķafste: Referents nem wahrdu.

Referents M. Antons: Es luhgtu Satwerfmes Sapulzes lozeklus šcho pantu islabot. Se, azimredstot, ir redakzionela kluhda tai weetā, kur

stahw: „šhi afta desmitā pantā“, list: „šhi afta dewitā pantā“. Tā tad, „desmitā“ weetā list „dewitā“.

Presidents J. Čakste: Waj buhtu šahdi eebildumi pret šho pahr-labojumu? Ja naw, tad winsch peenemts. Wahrds peeder Magnufam.

E. Magnufs (wahzu reformpartija, runā wahziski): 12. panta a punkta pirmās dalas pamatprinzipis ir tas, ka walsis apwehřuma iniza-tori, organizatori un wadoni naw amnestejami. Šhi pašā panta otrā dala noteiz, kā ari Bermondta šaswehřneeki no amrestijas ir isflehgti. Tas ir peewestā wispahrigā pamatprinzipa konkrets atfahrtojums un kā tahds winsch ir nejuridisks un pahřprotams. Neskatotees nemas uš to, ka likums ir jano-teiz weens wispahrigs, wisas lihdsigās darbibas apweenojofšs pamatprin-zips, un jau šhi eemesla dehl naw peelaischams, ka likumdewejs peewed konkretus gadījumus un pat noteiz atfewischās personas. Otrā dalā usstai-titee pahřahpumi, wiš beš isnehmuma, padoti pirmā dalā peewestam pamat-noteikumam. Pehz 100. p. šatura šaswehřneeks ir walsis apwehřuma orga-nizators. Bet jau netikween organizatori, bet ari wadoščās personas walsis apwehřuma iswešhanā ir minetas likumā, kā no amnestijas isflehgtas. Tadehl usfkaitit wehl atfewischās šaswehřneeku kategorijas ir newajadšigi un apšihjemas kā juridisks miškelis.

Bet netikween šhi eemesla dehl es usstahjos pret a punkta otro daļu. Es paredsu, ka dehl wina peepatureščhanas teša pahřpratis likumdeweja gribu un likumu ispildis žitadi, nešā tas ir domats. Rad tešnešis a punkta pirmā dalā laša, ka walsis apwehřuma organizatori un wadoni pehz 100 p. am-nestijai naw padoti, bet diwas rindas tahlak winsch atrod, ka personas, kuras labřahrigi Bermondta ašerā peedalijuschās, pehz 100. p. ari neteef amnestetas, tad winam janahł pee šlehdseena, ka šchee abi jehdseeni naw šaweenojami. Tešnešis newar iseet uo ta weedofka, ka likumdewejs ir isda-rijis juridisku kluhdu, peewedot papreesh wispahrigu pamatprinzipu un tad wehl usfkaitot šhini pamatprinzipā jau apweenotus atfewischos gadi-jumus. Winam ir jadomā, ka tas ar noluhku ir atstahts un tad war taistit šlehdseenu, ka par okupazijas waras un Bermondta grupas šaswehř-neekeem teef apšihmeti ne tilai inziatori, organizatori un wadoni — winam jaet tahlak un ari ispildoschee špehki jaisflehds no amnestijas. Es noteikti konstateju, ka uš maneem šahahdeem ašrahđijumeem amnestijas komištja ween-balsigi issteizās, ka ispildoschee špehki, t. i. kareiwji 16. aprila leetās un Bermondta puščā pehz 109. p. teef amnesteti, jo šhis pants paredš eestah-ščhanos un palisščhanu eenaidneeka karaspehka dalās un ir eewetots amne-stijas aktā. Tā tad kareiwji, kuri peedalijuschees 16. aprila notikumos un Bermondta usbrukumā, ir amnestejami. Tas ir pats par šewi šaprotams. Bermondta pulki tika dibinati ar waldibas pilnigu peekriščhanu — ofziāli Rīgā un Jelgavā pašahweja werweščhanas biroji. Mehrkis, kura dehl šchajos pulkos eestahjās, bija žihna pret leelneezismu. Ja nu wehłak dala no šcheem pulkeem tika isleetota ziteem noluhkeem, tad ta naw šhis atfe-wischās dalas waina, jo kā kareiwjeem wineem bija jašlauša, wini bija eerotšhi treshās personas rokās, par kuras rižzibu wini newar buht atbil-digi. Bet tā kā tas zaur a punkta otrās dalas tekstu loti weegli war notikt, es leeku preeshā šrihpot wahrduš:

„Šapat amnestija neatteezas uš personam, kuras isdarijuschas 100. pantā

paredseto nosegumu, peedalotees labprahīgi wahzu ofupazijas waras un Bermondta šaswehrestibā pret Latvijas walsti.

Presidentis J. Šchafste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees. Es doschu pehdejo wahrdu referentam.

Referents M. Untons: Godatee fungi! Man japaskaidro, ka šchis preekščlikums no Magnusa funga tika eefneegts ari amnestijas komiſijas sehde 3. un 4. augustā. Šchis preekščlikums komiſijā tika plaschi pahredebateis un tomehr atraidits. Es domaju, ka es nemaldišhos, ja teišchu, ka komiſijas domas bij ſekofčas: tā motiwi, kuras peeweda Magnusa funks, pilnigi neatteezas uswina preekščlikumu, jo par weenfahrschu peedalifchanos ſweschā, tāpat a.i Bermondta armijā, ir paredsets zits pants un newis 100. pants, us fu u ſchi peesthine ſimejas. Nosegums par peedalifchanos Latvijai naidigā armijā ir paredsets 109. pantā un tas ir peenemts ſaknanā ar muhsu amnestijas likuma 9. pantu un šods wineem tiks atlaissts. Tikai 100. pantā ir paredsets wisfmagakais nosegums pret walsti un te komiſijas wairakums bij tanis domās, ka tee, kuri labprahīgi peedalijushees newis Bermondta armijā, bet gan Bermondta šaswehrestibā, nebuhtu amnestejami. Tās ir komiſijas domas, kuras man ſche jaaisstahw un tamdeht man jaisſafas pret preekščlikumu.

Presidentis J. Šchafste: Eefneegtais preekščlikums ſkan:

Strihpot panta „12“ p. „a“ wahrduš:

„Tāpat amnestija neatteezas us personam, kuras idarijuschas 100. pantā paredseto nosegumu, peedalotees labprahīgi wahzu ofupazijas waras waj Bermondta šaswehrestibā pret Latvijas walsti“.

Referents iſſafas pret ſcho pahrlabojuumu. Es liſschu winu us balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par ſcho pahrlabojuumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahrlabojuumu. Uzimredjot wairakums. Tā tad pahrlabojums atraidits. Tagad es liſschu us balsofchanu 12. pantu. Wahrduš Magnusam.

E. Magnus (wahzu reformpartija, runā wahzisti): 108. panta otrās dalas 1. punktis runā par gadijumeem, kuros eenaidneeka pabastifchana ſneegusi winam ſewiſchku palihdsibu. Satwerfmes Sapulze nolehma, ſchini likumā paredseto nosegumu amnestet, pee kam komiſijā iſſchkiroschi bija ſekofchi motiwi: Birnfahrt, minetais likums šoda ne darbibu tā tahdu, bet darbibas ſekas, kuras beeschi ween naw atkarigas no daritaja gribas. Drixfahrt, likums dod ar apſihmejuumu „ſewiſchka palihdsiba“ loti nefaidru un plaschu jehdseenu, kursch atstahj teefas eefkatam par dauds leelu brihwibu un likumdewejam teef nenta eefpehja ſpreest, kas teef apſihmets katrā atſewiſchkā gadijumā ar ſcho jehdseenu. Scho eemeslu deht ſchis likums tika amnestijā usnemts. Bet 12. panta c punktis noteiz, ka tās personas, kuras idarijuschas ſchini likumā paredseto nosegumu, pabalstot Bermondta usbrukumu, amnestijai naw padotas. Ar ziteem wahrdeem ſakot, pehz minetā likuma ſatura iſnahl, ka palihdsibas ſneegschana leelineekeem naw šodama, kamehr ta pati darbiba par labu Bermondtam teef noſodita. Tamlihdſiga iſtureſchanās no likumdewejas eestahdes puſes ir plikis wispahratsihtam pamatprinzipam: „Weenlihdſigas teefibas preekſch wiſeem“. Teefistā walsti newar rihtotees tā, ka weenu šoda un otu amnestē. Tas runā preti wis-elementarakeem teefibas un likumibas jehdseeneem. Deputats Rainis apeleja

f e h d e s f a h t u m ä p e e j u h s u a u g s t i r d i b a s , e s a p e l e j u p e e j u h s u p a t e e f i b a s j u h t a m u n p r o p o n e j u 12. p a n t a c p u n k t u s t r i h p o t .

P r e s i d e n t s J. T s c h a k s t e : E s l u h g s c h u r e f e r e n t a a t f a u k f m i .

R e f e r e n t s M. U n t o n s : G o d a t e e k u n g i ! U r i s c h i s p r e e f s c h l i k u m s n o M a g n i s a k u n g a t i k a p a h r r u n a t s k o m i s s i j ä , p e e k a m t u r b i j a 2 e e s p e h j a m i b a s . W i s p i r m s , 108. p a n t a 2. d a l a s 1. p u n k t ä a m n e s t i j a n e b i j n e m a s p a r e d s e t a . W e h l a k n a h z a p r e e f s c h l i k u m s , k a s c h i s p a n t s b u h t u s e m f i n a m e e m n o t e i k u m e e m e e w e d a m s . P r e e f s c h l i k u m s , k u r s c h t i k a t a g a d e e n e s t s , k o m i s s i j ä n a w t i k t a h l u a p s p r e e s t s u n , j a m e h s s t r i h p o j a m s c h i p a n t a c p u n k t u , t a s n o s t i m e , k a t e e f a m n e s t e t a s w i s a s p e r s o n a s , k u r a s n o s e e g u s c h a s p r e t 108. p a n t a 2. d a l a s 1. p u n k t u , n o s i h m e , k a t e e f a m n e s t e t a s w i s a s p e r s o n a s , k u r a s e e w e h r o j a m i p a l i h d e j u s c h a s e e n a i d n e e k a m . K o m i s s i j a s d o m a s b i j a , k a p a n t s n a w w i s ä w i s u m ä a m n e s t e j a m s ; m o t i w i b i j — k a g r u p a s , u s k u r a m e e r o b e s c h o j u m s s i h m e j a s , n a w t a h d a s , k u r a s b u h t u L a t w i j a i s c h i m b r i h s c h a m n e k a i t i g a s . T a d e h l a m n e s t i j a s k o m i s s i j a s u s d e w u m ä m a n i r j a i s s a f a s p r e t s c h o p r e e f s c h l i k u m u .

P r e s i d e n t s J. T s c h a k s t e : G e f n e e g t a i s p r e e f s c h l i k u m s s k a n :

„S t r i h p o t p a n t a 12. c p u n k t u “ .

R e f e r e n t s k o m i s s i j a s w a h r d ä i s s a f a s p r e t s c h o p r e e f s c h l i k u m u . E s l i k s c h u u s b a l s o s c h a n u u n l u h d s u p a z e l t e e s t o s , k a s i r p a r s c h o p r e e f s c h l i k u m u . E s l u h d s u p a z e l t e e s t o s , k a s i r p r e t s c h o p r e e f s c h l i k u m u . W a i r a k u m s . U r m a j o r i t a t i s c h i s p r e e f s c h l i k u m s i r a t r a i d i t s . W a h r d s G o l d m a n i m .

J. G o l d m a n i s (s e m n e e k u f a w e e n i b a) : 12. p a n t ä s t a r p z i t u t e i k t s , k a a m n e s t e j a m a s p e r s o n a s , k a s i s d a r i j u s c h a s w i s m a g a k o s n o s e e g u m u s t e e s c h i u s p r e e f s c h n e e z i b a s p a w e h l i . J a t a s i r a r m i j ä , k u r k a r a w a d o n i p a w e h l k a h d u n o s c h a u s c h a n u , t a d s a p r o t a m s , k a t a h d a a m n e s t i j a b u h t u p e e m e h r o t a ; b e t n e k a h d ä s i n ä n e w a r a t t e e z i n a t a m n e s t i j u u s t e e m s l e p k a w i b a s d a r b e e m , k a s i r i s d a r i t i b e s p r e e f s c h n e e z i b a s p a w e h l e s . S c h a h d i d a r b i , k a t r ä s i n ä , n e b u h t u a m n e s t e j a m i . M a n s p r e e f s c h l i k u m s b u h t u s c h a h d s :

„12. p a n t ä p e h z w a h r d e e m „ i s d a r i j u s c h a s u s t e e s c h a s “ l i k t w a h r d u „ k a r a “ .

S ä t a d t i k t u a m n e s t e t i t e e , k a s i s d a r i j u s c h i s c h a u s c h a n u u s k a r a p r e e f s c h n e e z i b a s p a w e h l i , b e t n e z i t i .

P r e s i d e n t s J. T s c h a k s t e : W a h r d s . p e e d e r H o l z m a n i m .

W. H o l z m a n i s (s o z i a l d e m o k r a t s) : G o l d m a n a k u n g a p r e e f s c h l i k u m s d i b i n a s l a i k a m u s p a h r p r a t u m u . J a m e h s a t s t a h j a m r e d a k z i j u t a h d u , k a h d a w i n a i r , t a d n e w a r a m n e s t e t n e w e e n u p e r s o n u , k a s b u h t u i s p i l d i j u s t r e w o l u z i o n a r ä t r i b u n a l a p a w e h l e s , j o s c h i n i p a n t ä e e t r u n a t i k a i p a r t a h d e e m n o s e e g u m e e m , k a s f a i s t i t i a r w a l t s w a r a s g a h s c h a n u . T a s n o w e e n a s p u f e s . N o o t r a s p u f e s , n e w a r t ä f a s c h a u r i n a t p r e e f s c h n e e z i b a s j e h d s e e n u , k ä t o d a r a G o l d m a n a k u n g s . V e e l i n e e k u l a i k ä n e t i k a i k a r a p r e e f s c h n e e z i b a w e e n w a r e j a d o t p a w e h l e s , k u r a s b i j f a i s t o s c h a s . V e e l i n e e k u l a i k ä b i j l o t i d a u d s o r g a n i s a z i j u , k u r a s n e b i j k a r e i w i s t a s , b e t l u r u p a w e h l e s b i j j a p i l d a t a p e h z , k a p a r n e i s p i l d i s c h a n u w a i n i g a i s w a r e j a t i k t p e e l i k t s p e e s e e n a s , p e e m e h r a m , „ r e w o l u z i o n a r ä k o m i t e j a “ . T a s n e b i j a k a r e i w i s t a s o r g a n i s a z i j a s , b e t w i n u r o k ä s b i j a t a h d a w a r a , k a w i n u p a w e h l u n e i s p i l d i s c h a n a n e w a r e j a n e n o t i k t . S c h i s o r g a n i s a z i j a s n o d a r b o j ä s t a i s n i a r w a l t s w a r a s g a h s c h a n u . J a m e h s p e e n e m a m G o l d m a n a k u n g a p r e e f s c h l i k u m u , t a d s e f a s b u h s t ä s , k a w i s a s p e r

fonas, kas ispildijuschas scho organizaciju pawehles, tiks teefatas, kaut gan par neispildijšanu winam draudeja nahwes fods.

Presidents J. Tšakste: Es luhgſchu referenta atſauſtmi.

Referents M. Antons: Godatee fungi! Romiſijas wahrda man jaiſſafas pret Goldmana kunga preeſchlikumu. Schis pants tika eenests lahdā no pehdejām sehdem un tika peenemts ar wiſām pret weenu darba ſrakzijas balſi.

Presidents J. Tšakste: No Satwerfmes Sapulzes lozekla Goldmana eefneegtais pahrlabojums ſkan ſekofchi:

„12. pantā pehz wahrdeem „iſdarijuſchas uſ teefchas“ liſt wahrdu „kara“.“

Referents iſſafas pret pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, kas iſſafas par pahrlabojumu. 44. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ſcho pahrlabojumu. 58. Luhdsu pazeltees toš, kas atturejuſchees no balſofchanaš. 4. Balſofchanaš rezultati ſchahdi: par preeſchlikumu iſſazijuſchees 44, pret — 58, atturejuſchees 4. Tā tad preeſchlikums atraiditš. Es liſſchu uſ balſofchanu wiſu 12. pantu. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret wina peenemſchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balſofchanaš. Naw. 12. pants peenemts. 13. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Iſbeigt un nodot aiſmirſtibai uſ wiſeem laiķeem wiſas leetas, kuras atteezas uſ ſchi akta 9., 10. un 11. pantos mineteem noſeedſigeem darbeem un naw atklahjas, atrodas iſmekleſchana waj iſteefſchana.“

Presidents J. Tšakste: Gebildumu naw? Peenemts. Nahſchais 14. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Personam, kuras aiſſartas no noſeedſigeem darbeem, kuri paredseti 1903. g. ſodu likumu 480. p. 3. punktā un par kureem wainigee amnesteti ſaſtonā ar ſchi akta dewito pantu, peeſchkirama teefiba turpinat uſſahhtās ſuhdſibas ſā priwatſuhdſetajeem uſ to paſchu likumu 469. un turpmaſo un 530. p. p. pamata.“

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Holzmanim.

W. Holzmanis (ſozialdemokrats): Schis amnestijas prinzijs ir, ka teef amnesteti noſeegumi un pahrlahpumi, kureem publiſtš rakſturs un neteef amnesteti noſeegumi, kur ſuhdſibas zelamas tikai uſ zeetuſcho ſuhdſibas pamata. 10. pantu mehš papildinajām ar noteikumu, ka amnestija atteezas ari uſ 476. pantā mineteem noſeegumeem un patwaribam pret amata personam. Bet lihds ar to jadod eefpehja amata personam ſaukt wainigoš pee atbildibas priwatſuhdſibas zelā. Lai taš buhtu eefpehjamš, tad 14. pantā uſſkaititee panti 480. un 532. 3. punktš japapildina ar 476. un pehz panta 469. un 530. jaleef pants 475. Amata personam jadod eefpehja ſaukt pee teefas wainigoš priwatſuhdſibas zelā.

Presidents J. Tšakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Es luhgſchu referenta atſauſtmi.

Referents M. Antons: Tā tā ſchee no ſozialdemokratu ſrakzijas eefneegtee papildinajumi nerunā pretim komiſijas wairafuma domam un ſinamš lehmums tika taiſitš jau eepreeſchejā pantā, tad pret ſcho preeſchlikumu man nebuhtu nekahdu eebildumu.

Presidents J. Tšakste: Papildinajums ſkan:

„14. p. ſtrihpot wahrdu „un“ pehz 480. p., eeliſt tur „“, pehz „532. p.“

3. punktâ“ papildinat ar „nii 476“. Pehz wahrda „turpmafo“ strihpot „un“ nu eelift „“; pesz wahrda „530. p.“ papildinat ar „un 475. p.“.

Referents iffatas par scho pahrlabojumu. Es luhdsu pazeltees toš, faš ir pret pahrlabojumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsofchanas. Naw. Pahrlabojums pe en em t s. Uzmirkli ſchi lifuma tah-lako ſkatiſchanu prezidija leef preeſſchâ pahrraukt un noklauſitees wiſpirms redafzijas komiſijas ſinøjumu, kurſch, laitam nebuhs wiſai garſch.

Bef tam ir eefneegts preeſſchlikums, kuru es pehz redafzijas komiſijas ſinøjuma liſſchu preeſſchâ. Wahrds redafzijas komiſijas referentam.

Referents H. Salnis: „Pahrgroſijumi un papildinajumi pee lifuma par weenreifejo walſts nodokli uſ lauku nekufstameem ihpaſchumeem.“ Redafzijas komiſija leef preeſſchâ wirſrakſtu pahrgroſit ſchahdâ weidâ: „Lifums par weenreifejo walſts nodokli uſ lauku nekufstameem ihpaſchumeem“. 9. pantâ redafzijas komiſija leef preeſſchâ wahrdu „aiſ dibinateem eemeſleem“ weetâ liſt „dibinatu eemeſlu deht“. Wiſſ pahrejais pants paleef tâpat un taš ſkanetu:

„Aprinku nodokku komiſijam teeſiba aſſewiſchkoš gadijumoš dibinatu eemeſlu deht noteift nodokla ſamaſſai wairafuſ terminuſ, kuri kopâ nepahrſneedſ trihš mehneſchuš, aprehſinot puš prozentu mehneſi par nenomaffato nodokla daſu, kâ ari nodokli pawiſam atlaiſt, ja maſſajamâ nodokla ſuma nepahrſneedſ Widſemê un Kurſemê ſeſchi ſinti un Latgalê trihš ſinti rubtuš. Leelafas nodokla ſumaš war pamafinat waj atlaiſt tikai galwenâ nodokku komiſija.

Pe e ſ i h m e pee 10. pantâ. Aprinku komiſiju lehmumi par nodokla ſumam Widſemê un Kurſemê lihds ſeſchi ſinti un Latgalê lihds trihš ſinti rubteem ir galigi un naw pahrfjuhdsami.“

Pe e ſ i h m ê „trihſi ſinti“ pahrlabot par „trihš ſinti“.

Sahlaſ „Noteikumi par ſameerinaſchanas kameram agrarâš leetâš“.

1. pants pahrlabotš ſchahdâ weidâ:

„Agraro un laukſaimneeziſko ſtrihdu un pahrratumu iſſchirſchanai ſtarp priwatâm (ſiſſtâm un juridiſkâm) perſonam pagaftoš dibinamaš ſameerinaſchanas kamerâš.“

Otro pantu redafzijas komiſija peenehma ſchahdâ weidâ:

„Sameerinaſchanas kamerâš darbojas uſ paſtahwoſcho materialo lifumu un wal dibas rihojumu pamata un peemebro prozeſu litumuš, zittahſ atſiſt par wajadſigu un eefpehjamu.“

3. pantu redafzijas komiſija peenehma ſchahdâ weidâ:

„Pee ſameerinaſchanas kameru ſtarpneeziſbas jagreeſchâš 1. pantâ norahditâš leetâš pirms prahwu uſſahliſchanâš teeſâ.“

Pe e ſ i h m e 1. bef pahrmainam. Tâpat pe e ſ i h m e 2. 4. pantâ pahrgroſijumi: wežâ redafzija ir teikums: „Uri tai gadijumâ, tad dalibneeki“. Komiſija leef preeſſchâ: „ja dalibneeki“ un „pehdejâ minetâ gadijumâ“ weetâ liſt „pehdejâ gadijumâ“. 4. pants paleef ſchahdâ weidâ:

„Sameerinaſchanas kamerâš: a) apleezina notikuſcho weenoſchanoš ſtarp leetâš dalibneekem, b) taiſa preeſch wineem ſaiſtoſchu lehmumu, ja tee pirms waj pehz lehmuma iſteikuſchi gatawibu tam padoteeš, un c) taiſa lehmumu ari tai gadijumâ, ja dalibneeki naw weenoſjuſcheeš atſiſt to preeſch ſewiſ par ſaiſtoſchu. Pehdejâ gadijumâ leetâš dalibneekem ir teeſiba diwu nedeſu laiſâ greeſtees deht ſtrihduš iſſchirſchanâš pee t.e.ſâš. Ja neweeneš no dalibneekem ſcho teeſibu neiſleeto, tad kamerâš lehmumuš ſtaſhâš ſpehâ.“

5. pantu redafzijas komiſija pahrlaboja ſchahdi:

„4. pantā paredzēto lehmumu iespildīšanai jāmeierināšanas kamera ušdod weetejai iespildu komitejai resp. pagasta valdei. Lehmumu iespildīšanas īsdevenums šejš wainīgā puse.“

6. pantā „jameerinašanas kamerasā jāstahdas“ weetā likt „jastahw“, tā tā wīnšch škanetu:

„Sameerinašanas kamerasā jāstahw no preefšchjehdetaja un diweem lozēkēem, kuru eewehl uš weenu gadu pagastu waj nowadu šapulzes: preefšchjehdetajš eewehlams ar diwām treschdālam nodoto balju, lozēktuš eewehl uš proporzionalitates pamateem. Rā preefšchjehdetajam tā lozēkēem eewehl fanidatūš.“

Peesihmē: „uš preefšchjehdetaja amata“ weetā likt „uš preefšchjehdetaja amatu“.

7. pantā pahr labojumu naw.

8. pantu redakzijas komišija pahrgrosija šefošchi:

„Šihkatas instrukzijas šcho noteikumu robeschās išstrahdā jemkopības ministrija šafinā ar eefšchleetu un teefšleetu ministrijam.“

Šchahduš pahrgrosijumuš redakzijas komišija atsina par wajadsigeem un leef preefšchā Satwerfmes Sapulzei toš peenemt.

Prešidents J. Šchakste: Waj buhtu eebildumi pee šcheem pahr labojumeem? Ja naw, tad peenemti. Wahrds otram redakzijas komišijas lozēklim Eliašam.

Referents R. Eliašs: Pee „likuma par atzises nodokli“ redakzijas komišija ir eenesuši wairakuš pahrgrosijumuš. 1. punktā tā leef preefšchā strihpot wahrdu „bijušchās“ Kreewijas atzises likumi un pahrmaintit pirmo pantu šefošchā weidā: 1) par tabakas atzisi panii 727., 732., 843., 863., 912.—920., 923., 925., 926., 930., 931., 935. panta peesihmi un 938.“

2. punktā wahrda „paragrafs“ weetā likt wahrdu „pantš“. Weigās wahrda „atzelt“ weetā likt „atželami“; wahrda „likt“ weetā — wahrdu „leefams“ un wahrda „šefošchee“ weetā — „šefošchais“. Likuma 1. nodalā 1. pantā, wahrdu „pihpju tabaka“ weetā — „pihpja tabaka“, t. i. leetot wahrdu weenskaitli un tāpat pahrgrosit ari zitas weetas, kur šchis wahrds teef leetots daudšskaitli. Pašchās heigās starp wahrdeem „tabaka“ un „šahlot“ likt strihpju. 2. pantā redakzijas komišija pahrgrosa eepašajumu daudšumu šahrtibu. Še wajag widejoš dalu škaitluš likt tahdā weidā, tā pehz wešela škaitla nahš $\frac{1}{2}$, tad $\frac{1}{4}$ un pehz tam $\frac{1}{8}$ daļa. Šahlaš teikumā „uš eepašajumeem šabrikās atšihmē“ weetā likt „atšihmejama“. „Zenu“ weetā likt „zena“, un pašchā pehdejā rindinā wahrdu „dahrgaki“ pahrnešt uš preefšchu starp wardeem „kuru“ un „weifaloz“, tā tā išnahš: „par kuru dahrgaki weifaloz nedrihšt tabaku pahrdot.“ 3. panta otrā kolona redakzijas komišija leef preefšchā strihpot wahrdu „projektejamais“; jo redakzijas komišija eefkata, tā šchis nodokliš naw wairs projektejamais, ja wīnšch peenemts likuma weidā. Šad tai pašchā teikumā wahrdu „par mahrzinu“ weetā likt wahrduš „no mahrzinas“. Pirmejā kolonā, kur teef ušskaititāš pihpja tabakas šchiras, pee treschās tāpat tā pee diwām pirmajam šchiram, likt atteezigas pehdinas un pehdinam blafuš eelikt „weetejā“ eekawās. 4. pantā pahr labojumu naw. 5. pants štipri pahrgrositš un es wīnu nolasišchu pahrgrositā weidā:

„No ahrfemem išstrahdatā weidā eewestā tabaka apleekama ar nodokli: papirošu tabaka ar 80 rbf. un augstākā labuma pihpja, šchānušamā un suhšajamā tabaka ar 72 rbf. no mahrzinas pee brihwām pahrdošchanas ženam; eewestā

pihpu tabaka: „Machorka“, „Bakun“, „Schwizent“ un „Doroginka“ apleekama ar nodokli 16 rubl. no mahrzinaš pee pahrdošchanas zenas, ne augstafas par 40 rubleem mahrzinaš.

6. punktā, wahrda „atšihmē“ weetā, redafzijas komišija leef preefšhā „atšihmejama“ un „zenu“ weetā „zena“. Pehdeja rindinā, wahrdu „dahrgaki“ pahrnešt augstaf, starp wahrdeem „furu“ un „papirofus“, tā fā punktš fkanetu:

„Papirofi islaischami no fabrikam eepafajumos pa 10, 20, 25 un 100 gabaleem un fabrikās apleekami ar atteezigām banderolem. Uf eepafajumeem fabrikās atšihmejama zena, par furu dahrgaki weikalos papirofus nedrihft pahrdot“

7. punktā, redafzijas komišija pahrzelt trescho kolonu tai weetā, fur tekstu. ir otra kolona. Darits tas tapeh3, lai fastanotu kolonu fahrtibu. Tad punkta beigās wahrdoš „tad jamatšā nodokliš 70% no pahrdošchanas zenas“ list fefošchus pahrgrosijumus: „tad nodokliš maffajams 70% no pahrdošchanas zenas.“

8. pants ir stiprā mehrā pahrgrosits. Es winu nolafifchu ar isdariteem pahrgrosijumeem.

„No ahrsemem eewestee papirofi apleekami ar nodokli 40 kap. no gabala pee tabakas swara lihds $\frac{1}{2}$ mahrzinaš 1000 gabalos ja tabakas swars 1000 gabalos sneedšas no $\frac{1}{2}$ lihds 3 mahrzinaš — 50 kap. no gabala. Ja tabakas swars 1000 gabalos pahrsneegtu 3 mahrzinaš, tad par fatru turpmatu mahrzinaš ja-peematšā 25 kap. no papirofa.“

9. punktā, teifumu „par zigaretēm no greestas tabakas“ teef listš preefšhā pahrgrosit fefošhā weidā: „zigaretēs no greestas tabakas“, un wahrda „nemt“ weetā list wahrduš „apleekamas ar nodokli“. Pehdejais teifums buhtu pahrgrosams fefošchi: „tabakas swars 1000 zigaretēs nedrihft pahrsneegt 4 mahrzinaš“.

10. pants teef pahrgrosits fefošhā weidā: „aplipinams ar banderoli“ pahrgrosit tahdā weidā, ta list weenfahrschi wahrdu „bandrolejami“. Mah-fošhā teikumā wahrdu „jabuht noteiktai zenai“ weetā list wahrduš „apših-mejama zena“ un turpmatā teikumā wahrdu „dahrgaki“ pahrzelt uf preefshu starp „furu“ un „zigarus“, tā fā winsch fkanetu: „... par furu dahrgaki zigarus weikalos nedrihft pahrdot“.

11. punkta otrā kolonā wahrduš „nodokliš par gabalu“ pahrgrosit „no-dokliš no gabala“.

12. punktš teef pahrgrosits fefošhā fahrtā: wahrduš „par no ahrsemem eewesteeem zigareem nemt nodokli“ pahrgrosit „no ahrsemem eewestee zigari apleekami ar nodokli“ un „par gabalu“ weetā „no gabala“. Tad starp „gabala“ un „tabakas“ list wahrdu „pee“ un pahrzelt daschus turpmatos wahrduš, tā fā teifums fkanetu: „pee tabakas swara lihds 15 mahrzinaš 1000 gabalos“. Peh3 tam list „punktu“ un eefahft jaunu teifumu, fursch, masleet pahrgrositā weidā, fkanetu fefošchi: „Smagatee zigari apleekami ar diwfahrtigu nodokli“.

Pe 13. punkta ir isdariti fefošchi pahrgrosijumi: wahrdu „jabuht atših-meteem“ weetā list wahrdu „atšihmejams“.

Pe 15. panta ir mas pahrgrosijums. Panta otrā rindinā „panta 7.“ weetā, list „7. panta“ un „išchaulifchu wairumu“ weetā list „išchaulifchu daudsumu“. Pahrdalit scho teifumu diwās dalās, aif wahrda „daudsumu“ list punktu un turpmat fahft jaunu teifumu, no fura teef strihpoti wahrdi „bandroles“, fo redafzijas komišija atrod par leefu.

16. pantā teef pahrgrofsis weens wahrds: „dod“ weetā list wahrdu „isdod“. Pee turpmakā panta teef pahrmainits panta numurs. Pehz peenemtā likuma te 5. nodala šahkas ar jaunu numeraziju. Jadmā, aif pahrfatishanās wina šahkas ar numuru 1. un nodala teef numureta: 1, 2, 3. Redatzijas komisija eeskata, ka šchi numerazija naw ne ar ko motiweta tapeh3, ka pee wišām žitām eepreefšejām nodalam numerazija turpinās, kaut ari nodala teef usšahka no jauna. Tapeh3 redatzijas komisija panta I. weetā leef pantu 17, turpinajumu no tās weetas, fur beidšas IV. nodalas pehdejais punktš.

Pahrlabotā 17. pantā teef wahrda „par“ weetā listš wahrds „no“ un teifums škanetu: „... no 100 gabaleem“.

18. pantā teifumā „preefšch papirofu isgatawofšanas“ teef strihpots wahrds „preefšch“.

19. pantā teef strihpots wahrds „par“ un ta weetā listš wahrds „no“, tā ka teifums škanetu: „no katrām 50 lapinam“. Tad pants teef pahrdalits us diwām dalam un jaunais teifums šahkas panta preefšchpehdejā rindinā. Sur wahrds „par“ teef pahrmainits ar wahrdu „no“.

20. pantā pašhās beigās wahrds „japeemakšā“ teef pahrmainits us wahrdu „peemakšajams“.

21. pantu, kurfch škan: „Šehrfozinu kastinas aplipinamas fabrikās ar atteezigu banderoli“ redatzijas komisija pahrmaina: „Šehrfozinu kastinas banderolejamas fabrikās“.

22. panta neweikšā redatzija teef pa dalai pahrgrofsita un jaunā redatzijā tās škanetu šefošchi:

„No ahršemem eewestee šehrfozini apleekami ar nodokli 5 kap. no katreem 75 gabaleem.“

Vehdejā, 23. pantā, teef strihpots wahrds „šhis“ un teifums šahkas ar wahrdu „likums“, kurfch šchai gadījumā jaraksta ar leelo burtu. Pahrejais paleef pa wezam.

Redatzijas komisija luhds Satwerfmes Sapulzi nemt wehrā šchos pahrlabojumus un toš apstiprinat.

Presidents J. Šchalste: Waj eebildumu naw? Ja naw, tad redatzijas komisijas pahrlabojumi peenemti.

Nahkofchā sehde notiks riht pulksten 5 peh3 pusdeenas.

Satwerfmes Sapulzes sehde flehgta.

(Šehdi flehds pulksten 10.10 wafarā.)

Satwerfmes Sapulzes iſbewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā.

3x2